JOKAMIEHEN SIVISTYS-SANASTO

W S O Y

6000 hakusanaa

JOKAMIEHEN SIVISTYS-SANASTO

TOIMITTANUT

EDWIN HAGFORS
FIL. TRI

WERNER SÖDERSTRÖM
OSAKEYHTIÖ

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA PORVOOSSA
1933

E S I P U H E.

Sivistyssanoilla tarkoitetaan tässä sanastossa sivistyskielissä yleisiä n.s. kansainvälisiä lainasanoja ja -lauseita t. sanayhtymiä. Nämä ovat suurimmalta osalta peräisin n.s. klassillisista kielistä, kreikasta ja latinasta, ja suuri joukko niitä on ranskankielen välittämänä siirtynyt nykyaikaisiin sivistyskieliin. Kun nyt ranskankieltä oppikouluissamme luetaan verrattain vähän ja klassillisia kieliä vielä vähemmän, kreikkaa tuskin muuta kuin nimeksi, niin tuottaa puheenalaisten lainasanojen välitön ja varma ymmärtäminen oppikoulusivistyksen saaneillekin hyvin usein vaikeuksia, puhumattakaan niistä laajoista kansankerroksista, joitten tietopuolinen sivistys rajoittuu seminaarin, kansanopiston tai vain kansakoulunkin oppimäärään. Ja jos kohta näiden lainasanojen lukumäärä suomenkielessä onkin pienempi kuin jossakin muussa kielessä, niin tapaa niitä kuitenkin tuhkatiheään sanomalehtiemme ja aikakauskirjojemme palstoilla. Niitten ymmärtämistä pyrkii tämä sanasto osaltaan helpoittamaan.

Sen nimi, J o k a m i e h e n sivistyssanasto, tietää kuitenkin tärkeätä ja huomattavaa rajoitusta, nimittäin sitä, että tässä on jätetty huomioon ottamatta eri tieteiden ja tekniikanhaarojen erikoisalaan kuuluvat vierasperäiset oppi- ja ammattisanat ja supistettu hakusanasto käsittämään ainoastaan sivistyneessä suomalaisessa y l e i s k i e l e s s ä tavalliset lainasanat ja -lauseet tai sanayhtymät. Tieteiden oppisanojakin on kuitenkin otettu mukaan, mikäli ne ovat yleiskielessä tavallisia. Kunkin hakusanan kohdalle on tarvittaessa ensin lyhyesti merkitty sen ääntämys korostuksineen käyttämällä pääasiassa samaa merkintätapaa kuin Tietosanakirjassa[1], sitten se kieli, josta hakusana on peräisin, ja mikäli mah-

---

[1] Viiva (—) vokaalikirjaimen yllä osoittaa pitkää vokaalia.

Korko on merkitty, paitsi jos se on alkutavulla, pilkulla (′) korollisen tavun vokaalikirjaimen jälkeen.

Merkki ə osoittaa lyhyttä korotonta epämääräistä e:n ja ö:n välistä vokaalia (esim. ransk. məsjö′).

z osoittaa soinnillista, »pehmeätä» s:ää.

š » soinnitonta, »kovaa» paksua suhuäännettä (= saksan **sch**, tai ruotsin **sk** sanassa **skön**).

dollista myöskin hakusanaa vastaava lainanantaneen kielen sana tai sen kantasana merkityksineen (milloin tämä ei ole sama kuin hakusanan), ja lopuksi hakusanan suomennos tai sen merkityksen lyhyt määritelmä.

Huomattava myöskin on, että tällainen sanasto ei ole mikään tietosanakirja. Tosin se sisältää pienen murto-osan samaa aineistoa kuin tietosanakirjatkin, nimittäin juuri yllä tarkoitettuja lainasanoja koskevan kielellisen; mutta esim. historiallisia henkilöitä koskevia tai maantieteellisiä tai eläin- tai kasviopillisia asiatietoja ei ole etsittävä siitä, vaan tietosanakirjoista.

Lähteinä on, paitsi Tietosanakirjaa, käytetty Norstedts Uppslagsbok-nimistä ruotsalaista ja Schwabachers Fremdwörterbuch-nimistä saksalaista teosta.

Tämänkaltaiseen teokseen otettavan aineiston valinta, toisin sanoen tarkan rajan vetäminen yleiskieleen kuuluvien ja siihen kuulumattomien lainasanojen välille, ei ole suinkaan helppo tehtävä; se on tuskin mahdollinen suorittaa tavalla, joka ei antaisi muistutuksiin ja toivomuksiin aihetta. Allekirjoittanut rohkenee kuitenkin toivoa, että teoksesta, sen puutteellisuuksista huolimatta, on oleva sen käyttäjälle jonkinverran apua ja hyötyä.

Helsingissä joulukuulla 1932.

Edwin Hagfors.

Kirjapainollisista syistä on ääntämisohjeissa täytynyt merkitä eräät äänteet toisin kuin Tietosanakirjassa; niinpä

ŝ osoittaa viimeksimainitun »kovan» suhuäänteen soinnillista, »pehmeätä» vastinetta (= venäjän ж).

Kirjainyhtymät **ang, ong, äng,** ja **öng** osoittavat ranskan nenä-a:ta, -o:ta. -ä:tä ja -ö:tä.

A.

A. t. a. = Anno, anno (lat.) vuonna.
A = avance (ransk.) käyntiä jouduttava puoli kellojen rukkauslaitteissa.
A ja O = Alfa ja Omega, kreikankielen kirjaimiston ensimmäinen ja viimeinen kirjain; (kuv.) alku ja loppu, kaikki kaikessa, ainainen virsi t. vatkutus.
a = aari (k. tätä sanaa).
à (ransk.) tavarayksikön hintaa ilmaistaessa: kappale(elta), esim. 3 omenaa à 2 mk; likimääräistä paljoutta ilmaistaessa: noin, paikoilla, tai, esim. 4 à 5 metriä.
ā t. āā lääkemääräyksissä (= ana, kreikk.): sama määrä kumpaakin ainetta.
aami vanha nestemitta (155,22 litr.).
aari metrijärjestelmän pintamitta (100 m²).
aaria (ital.) oopperassa: soittimin säestetty yksinlaulelma.
aarialaiset k. **arjalaiset.**
Aasat muin.-pohjoismaisessa tarustossa: pääjumalat.
aasinsilta ruots. **åsnebrygga,** lat. **pons asini** (muin.) liiallisilla selityksillä varustettu vieraskielinen tekstipainos; (nyk.) hyvin helppo tehtävä, joka heikoimmankin oppilaan otaksutaan voivan suorittaa.
aataminomena t. **-pala** kilpiruston (varsinkin miehillä) ulkoneva osa kurkunpäässä.
aatelismaarsalkka aatelissäädyn johtomies, sen kokouksen puheenjohtaja.
abbé [-ē'], (ransk.) alkup.: apotti, luostarinjohtaja; nyk.: katol. pappi yleensä.
abbedissa nunnaluostarin johtajatar.
abbreviaatio, -atsioni (lat. **abbreviā'tio**) lyhennys(merkki).
ABC-valtiot Etelä-Amerikassa: Argentiina, Brasiilia, Chile.
abderalaiset muin. Kreikan Abdera-nimisen kaupungin asukkaat, joita pidettiin typerinä; (kuv.) hölmöläiset.
abdikaatio, -katsioni (lat. **abdīcā'tio**) virasta, vallasta luopuminen. — a-k e e r a t a (lat. **abdicā're**) luopua j.n.e.
abessiivi (lat. **abessī'vus**), (suom. kieliop.) noominien **-tta, -ttä** loppuinen sijamuoto, vajanto.
abi, male spiritus [-ī -spī'-], (lat.) mene pois, paha henki!
abiturientti (lat. **abitū'rus** poislähtevä) oppikoulusta päästötodistuksella lähtevä oppilas, ylioppilaskokelas. — a-r i u m i päästötutkinto.
ablatiivi (lat. **ablātī'vus**), (lat. kieliop.) noominien 6:s sijamuoto; (suom. kieliop.) noominien **-lta, -ltä** loppuinen sijamuoto, otanto, ulko-eronto.
abnormi (lat. **abno'rmis**) säännöllisestä, tavallisesta poikkeava, viallinen, vajaakykyinen. —a-i t e e t t i epäsäännöllisyys, vika, viallisuus j.n.e.
Aboa Turun kaupungin lat. nimi.
a bocca chiusa [--kiū'-], (ital.; mus.) suljetuin huulin.
abonoida t. **-neerata** (ransk. **abonner**) tilata ja maksaa ennakolta (sanomalehti y.m.). —a-n e m a n g i tilaus. — a-n e n t t i tilaaja.
ab ovo [-ōvō], (lat. **ab** jstk alkaen + **ovum** muna) munasta, s.o. alusta alkaen.
abrakadabra (kreik.) eräänl. loitsu; (kuv.) tolkuton puhe, sekamelska.

Absalom t. **-lon** (raam.) Daavidin poika; (kuv.) pitkä, tuuheatukkainen mies.
abscessi (lat. **absce'ssus**) ajos, paise, märkäpesäke.
absenteerata (ransk. **absenter**) olla poissa, jäädä pois (koulusta y.m.).
absintti (lat. **absi'nthium**) koiruohosta valmistettu, hyvin alkoholipitoinen likööri.
absolutismi (lat. **absolū'tus** irroitettu) rajaton yksinvalta; ehdoton raittius. —a-t i s t i rajattoman yksinvallan kannattaja; ehdottoman raittiuden vaatija. — a-t i s t i n e n rajattomaan yksinvaltaan taipuvainen, sitä kannattava.
absoluutio t. **-lutsioni** (lat. **absolū'tio**) syytöksestä, rangaistuksesta vapauttaminen; synninpäästö.
absoluuttinen (lat. **absolū'tus**) »irroitettu», riippumaton, itsenäinen; ehdoton, rajaton; jota ei verrata mihinkään muuhun (vastak.: relatiivinen).
absorboida t. **-beerata** (lat. **absorbē're**) imeä itseensä; (kuv.) kiehtoa puoleensa.
abstinenssi (lat. **abstine'ntia**) pidättyminen (nautinnoista).
abstrahoida t. **-heerata** (lat. **abstra'here**) »vetää pois», kääntää huomio t. tahto pois jstkin; ajatuksessa eristää, tarkastaa eristettynä.
abstraktinen (lat. **abstra'ctus**) ajatuksessa eristetty, semmoisenaan katsottu t. ajateltu, käsitteellinen; vaikeatajuinen, hämärä. — a-k t i o t. -k t s i o n i epäolennaisten ainesten eroittaminen ajatuksessa itse oliosta, käsitteenmuodostus; sen tulos, yleistys, käsite.
absurdi (lat. **absu'rdus**) järjetön. — a-i t e e t t i järjettömyys.
ab urbe condita [-tā], (lat.) kaupungin (Rooman) perustamisesta, -misen jälkeen.
A. C. = **Anno Christi** (lat.) Kristuksen vuonna, vuonna K:n syntymästä.
a. c. = **anni curre'ntis** (lat.) kuluvan vuoden.
Académie des beaux arts [-mi-debōz-ār], (ransk.) Pariisin taideakatemia.
Académie française [-mi-frangsē'z], (ransk.) Ranskan (kirjallisuus)-akatemia.
a cappella [-pe'l-], (ital.; mus.) moniäänisesti ilman soitinsaestystä laulettava (sävellys).
accelerando [atše- -ra'n-], (ital.; mus.) kiihtyvällä nopeudella, nopeammin.
a. Chr. (n.) = **ante Christum (nātum)** ennen Kristusta (K:n syntymää).
acre [eikə], (engl.) englantil. ja amerikkalainen pintamitta (40,5 aaria).
acta (lat.) teot; käsitellyt asiat; asiakirjat; (tieteellisen seuran) toimitukset, julkaisut.
acta apostolorum [-lō'-], (lat.) apostolien teot t. tekoraamattu.
A. D. = **Anno Domini** (lat.) Herran vuonna.
a. d. = **a datō** (lat.) määrä-, antopäivästä lukien.
ad absurdum [-su'r-], (lat.): ajaa jkin ad a. = todistaa jnkin väitteen järjettömyys osoittamalla, että se vie järjettömiin seurauksiin.
ad acta (lat.): panna jkin ad a. = panna jkin käsiteltyjen asiain joukkoon, katsoa, että jkin ei anna aihetta toimenpiteeseen, jättää jkin sikseen.
adagio [adā'dšo], (ital.; mus.) hyvin hitaasti (esitettävä sävellys).
ad astra (lat. **ad** luo + **astrum** tähti) »tähtiin», korkeuksiin, vrt. **per aspera ad astra.**
ad calendas græcas [-le'ndās grē'kās], (lat.): jättää t. lykätä a. c. g. = aikaan, joka ei koskaan tule, ainiaaksi, iäksi päiviksi.
addenda [-de'n-], (lat.) lisättäviä, lisäyksiä.
addio! [-dī'-], (ital.) Jumalan haltuun! hyvästi!
Addisonin [ädisönin] **tauti** eräs englantil. lääkärin A-in kuvailema tauti, munuaistulehdus.
additio, -tsioni (lat. **addi'tio**) yhteenlasku.

adekvaatti (lat. adæquā'tus) täysin vastaava t. jnkin mukainen.
adepti (lat. ade'ptus), (muin.) alkemisti, kullantekijä; (nyk.) jnkin salaopin tuntija, (halv.) oppilas.
adessiivi (lat. adessī'vus), (suom. kieliop.) noominien -lla, -llä loppuinen sijamuoto, ulko-olento.
adhesioni (lat. adhæ'sio) pinnassa kiinni oleminen, pintakiinne.
ad hoc (lat.) tätä varten, vartavasten.
ad hominem (lat.): todistaa a. h. = sen henkilön käsityskyvyn mukaisesti, jolle jtkin on todistettava.
adiaforon (kreik. adia'phoron) yhdentekevä, vähäarvoinen (uskon)asia, teko (mon. a-r a).
ad infinitum [-nī'-], (lat.) loppumattomiin.
ad interim (lat.) väliaikaisesti, -kainen.
adjektiivi (lat. adjectī'vum) laatusana. — a-v i n e n, a-v i s e s t i a-vin luontoinen, l-isesti, a-vina.
adjungoida t. -**geerata** (lat. adju'ngere) liittää t. ottaa apumieheksi, -jäseneksi.
adjutantti (lat. adjutā're auttaa) upseeri, joka on määrätty korkeamman upseerin, hallitusmiehen avustajaksi hänen virkatoimissaan.
ad libitum (lat.) mieltä myöten, niinkuin haluan, -at j.n.e.; (mus.) vapaasti.
ad literam (lat.) kirjaimellisesti.
ad majorem Dei gloriam [-jō'-glō'-], (lat.) J:lan suuremmaksi kunniaksi. Jesuiittain mielilause.
administraatio t. -**ratsioni** (lat. administrā'tio) hallinto; jklle uskottu toisen henkilön omaisuuden huolto (tav. konkurssin välttämiseksi).
administraattori (lat. administrā'tor) hallitusmies; jkn henkilön omaisuuden huoltaja.
administratiivinen (lat. administratī'vus) hallinnollinen.
admoniitio t. -**nitsioni** (lat. admoni'tio) kehoitus, muistutus, varoitus.
ad notam (lat.): ottaa jkin a. n. = panna se muistiinsa, mieleensä.
Adonis [-dō'], kreikkal. muinaistarustossa: Afroditen lempimä ihmeen kaunis nuorukainen; (kuv.) kaunis, keikarimainen nuori mies.
adoptoida t. -**teerata** (lat. adoptā're) ottaa lapseksensa.
ad patres (lat.) »isien luo». M e n n ä a. p., mennä isiensä, s.o. vainajien joukkoon, mennä Manalle, kuolla.
ad pias causas t. **ad pios usus** [-äs-säs, -ōs ūsūs], (lat.) hurskaita tarkoituksia varten.
adressi (ransk. adresse) kirjelmä, jolla ryhmä henkilöitä lausuu jklle kunnioituksensa, kannatuksensa y.m.; eduskunnan kirjelmä valtionpäämiehelle.
a due (ital.) kahden. — **a. d.** c o r d e kahdella (soittimen) kielellä. — a. d. v o c i [vōtši] kahdelle lauluäänelle, kaksiäänisesti.
adventisti (k. seur.) Kristuksen läheistä tuloa odottavan lahkon jäsen.
adventti (lat. adve'ntus) tulo (nim. Kristuksen); kirkkovuoden 4 ensimmäistä viikkoa joulun edellä.
adverbi (lat. adve'rbium) seikkasana, verbin, adjektiivin t. toisen adverbin (aikaa, paikkaa, tapaa, määrää y.m.s. ilmaiseva) määräyssana.
adverbiaali (lat. adverbiā'le) adverbin luontoinen määräys.
adversatiivinen (lat. adversatī'vus), (kieliop.) vastakohtaa ilmaiseva.
advokatoorinen (lat. advocā'tus asianajaja) saivarteleva, verukehtiva, koukkuileva.
advokatyyri (k. edell.) asianajo; (kuv.) saivartelu, verukehtiminen, koukkuileminen.
advosoida t. -**seerata** (ruots. advocē'ra), toimia asianajajana; (kuv.) saivarrella, verukehtia, koukkuilla.
A. E. G. = Allgemeine Elektrizitä'ts-Gese'llschaft (saks.) = Yleinen Sähköyhtiö.
Æneidi [e-] roomal. runoilijan Vergiliuksen sepittämä sankariruno (päähenkilö: Æneas).
Æolus [ē-], (lat.) roomal. tarustossa: tuulten haltija. **æ-h a r p p u** tuulikannel, soitin, jonka kielet tuuli panee soimaan.

aequam memento rebus in arduis servare mentem [ēkv- -mén- rē- -is vä'-], (lat.) muista pysyä vastoinkäymisissä tyynenä.
aerodromi (kreik. aē'r ilma + **dro'mos** juoksurata) lentokenttä, -asema. — a-o l i i t t i (kreik. aē'r ilma + **lithos** kivi) ilmasta pudonnut kivi, raanakivi. — a-n a u t i i k k a (kreik. **nautiko's** purjehdus-) ilmapurjehdus, ilmailu. — a-n a u t t i (kreik. **nautēs** purjehtija) ilmapurjehtija, ilmailija, lentäjä. — a-p l a a n i (ransk. **planer** liidellä) lentokone.
affekti (lat. **affe'ctus**) kova mielenliikutus. — a-t e e r a t t u teeskennelty, -ntelevä.
affettuoso [-ō'-], (ital.; mus.) tunteikkaasti.
affiksi (lat. **affi'xus**), (kieliop.) sanaan liitetty (etu- t.) jälkiliite.
affirmatiivinen (lat. **affirmatī'vus**) vahvistava, myönteinen.
affiši (ransk. **affiche**) julkipantu ilmoitus-, mainospaperi.
affääri (ransk. **affaire**) liike(toimi), kauppa(-asia), raha-asia.
aforismi (kreik. **aphorismo's**) ajatelma, mietelmä, lyhykäinen miete-, oppilause. — a-s t i n e n ajatelman muotoon puettu, lyhykäinen, katkonainen.
Afrodite (kreik.) muin. kreikkalaisten rakkaudenjumalatar.
agaatti (lat. **achā'tes**) erääni. juovikas jalokivi.
Agamemnon Mykeenain kuningas, Kreikkalaisten päällikkö Troian sodassa.
Agence Havas (ašā's ava's] (ransk.) ranskalainen virallinen sähkösanomatoimisto.
agenda (lat. **age'nda** tehtäviä) muistikirja, -almanakka.
agentti (lat. **agens, -ntis** toimiva) asioitsija, asiamies, edustaja, välittäjä; (kieliop.) passiivilauseessa jäsen, joka vastaa aktiivilauseen subjektia ja ilmaisee, kuka verbin lausuman tekemisen toimittaa.
agentuuri (ruots. **agentū'r**) asioitsijan (j. n. e. k. ed.) toimi t. liike, asiamiehyys, edustus.
Agfa = Aktiengesellschaft für Anilinfabrikation (saks.) toiminimi Aniliiniteollisuus Oy.; sen valmistamien valokuvaustarvikkeiden merkki.
aggregaatti (lat. **ad** luo + **grex, gregis** lauma) kide-, aineyhtymä.
aggressiivinen (lat. **aggre'dī** käydä luo) hyökkäävä.
agio [ašio], (ital.) rahan, arvopaperin nimellis- ja kurssiarvon välinen eroitus; rahanvaihto-, välipalkkio.
agitaatio t. **-atsioni** (lat. **agitā'tio**) kiihoitus, yllytys. — a-t a a t t o r i (lat. **agitā'tor**) kiihoittaja, yllyttäjä, rauhanhäiritsijä. — a-t a t o [adšitā'-], (ital.; mus.) vilkkaasti, kiivaasti. — a-t a t o o r i n e n kiihoittava, yllyttävä, kiihoitus- j.n.e. — a-t o i d a t. -t e e r a t a (lat. **agitā're** panna liikkeelle) kiihoittaa, yllyttää.
agnostisismi (kreik. **agnostos** tietämätön) filosofinen kanta, jonka mukaan ihminen ei voi saada varmaa tietoa elämän peruskysymyksissä. — a-t i k k o sillä kannalla oleva filosofi.
agnus Dei [deī], (lat.) »J:lan karitsa»; (katol.) niillä sanoilla alkava rukous.
agorafobia (kreik. **agora** tori + **phobe'in** pelätä) torikauhu.
agraari- (lat. **agrā'rius** pelto-) maataloutta koskeva, maatalous-. — a - i maatalouden etuja ajavan puolueen jäsen, maalaisliittolainen.
agraffi (ransk. **agrafe**) solki, hakanen.
agremangi (ransk. **agrément**) hallituksen suostumus hyväksymään ehdotettu henkilö toisen maan hallituksen lähettilääksi.
agronomi (lat. **ager** pelto + kreik. **nomos** laki) maanviljelystieteellisesti pätevä maanviljelijä. — a-m i a maanviljelystiede.
Ahasverus (hepr.) Xerxeen hepreal. nimi; (myösk.) vaeltava juutalainen.
Ahriman (pers.) Soroasterin opissa: pahan henkilöitymä, pahuuden henki.

Aiolos (kreik.) kreikkal. muinaistarustossa: tuulten haltija (k. Æolus).
Aiskhylos (kreik.) etevä muinaiskreikkal. murhenäytelmäin sepittäjä.
Aisopos (kreik.) kuuluisa muin.-kreikkal. eläintarujen kirjoittaja.
ajeerata (lat. agere toimia) näytellä; tahtoa käydä jstkin, olla olevinaan jkin; touhuta, teuhata.
à jour [-šūr], (ransk. jour päivä) olla à j-r olla tapahtumain tasalla.
ajourneerata [-šur-], (ransk. ajourner) lykätä, siirtää (toistaiseksi).
ajusteerata [-šus-], (ransk. ajuster) järjestää, laittaa kuntoon.
akaatti k. agaatti.
akateemikko (lat. acadē'micus) korkeakoulun, yliopiston opettaja; tiede-, taideakatemian jäsen. — a-m i n e n akatemialle ominainen, akatemian; a-minen kansalainen = ylioppilas. — a-t e m i a (kreik. akadēmi'a) korkeakoulu, yliopisto; tiedemies-, taiteilija-, kirjailijayhdistys.
Akheron (kreik.) kreikkal. muinaistarustossa: eräs Manalan joki.
Ak(h)ille(u)s (kreik.) kreikkalaisten pääsankari Troian sodassa. — A-n k a n t a p ä ä jkn heikko puoli t. kohta (kantapää kun oli A-n ainoa haavoitettava kohta).
akklamaatio t. **-matsioni** (lat. acclāmā'tio) huutoäänestys.
akklimatisoida t. **-seerata** (ransk. acclimater) totuttaa, kotiuttaa vieraaseen ilmanalaan, maahan.
akkumulaattori (lat. accumulā'tor) voiman kokooja, varaaja, varauspatteri, säästin.
akkusatiivi (lat. accusatī'vus) useissa kielissä: eräs noominien sijamuoto, (suom. kieliop.) kohdanto (yksikössä genitiivin t. nominatiivin, monikossa nominatiivin kaltainen).
akordeoni t. **-dioni** (ransk. accordéon) harmoonikka, hanuri.
akordi (ransk. accord) sopimus, urakka; (lak.) velallisen ja velkojain välinen sopimus velkojen maksamisesta (tav. konkurssin välttämiseksi); (mus.) sointu.
akrobaatti (kreik. akrobate'in käydä varpaillaan) nuorallatanssija, sirkusvoimistelija.
akropolis (kreik.) kaupungin (eritt. Atheenan) linna(vuori).
aksentti (lat. acce'ntus) äänenpaino, korostus; korkomerkki.
akseptaaja t. **-tantti** (lat. acceptā're ottaa vastaan) vekselin tunnustaja. — a - t i tunnuste; sillä varustettu vekseli. — a-t o i d a t. -t e e r a t a tunnustaa vekseli; suostua, myöntyä jhkin, hyväksyä.
aksidenssi (lat. accidens satunnainen; kirjap.) pieni, tilapäispainotyö (ohjelmat, kutsumakortit y.m.s.).
aksiisi (lat. accī'sus jollekin leikattu) maassa valmistettujen ja myytyjen tavarain kulutus-, myyntivero.
aksiomi (kreik. aksi'ōma) selviö, väite, jonka pätevyys on todistamatta ilmeinen.
aktiivat (lat. actī'vus toimiva) perimättömät saatavat, varat (vastak.: passiivat). — a-v i (kieliop.) verbin tekijällinen, tekemistä t. tilaa osoittava päämuoto. — a-v i n e n toimiva; varsinainen, vakinainen.
aktivisti (lat. actī'vus toimiva) henkilö, joka pyrkii johonkin poliittiseen päämäärään toimimalla, voimakeinoilla, ei neuvottelujen, sopimusten avulla. — a-v i-t e e t t i toiminta; toimekkuus.
aktori (lat. actor toimija) yleinen syyttäjä.
aktuaalinen (lat. actuā'lis) ajankohtainen, nykytärkeä. — a-a l i-s o i d a tehdä ajankohtaiseksi j.n.e., saattaa päiväjärjestykseen. — a-l i t e e t t i ajankohtaisuus j.n.e., nykytärkeä seikka.
aktuaari (lat. actuā'rius) arkiston-, tilastonhoitaja.
aktuelli (ransk. actuel)=**aktuaalinen.**
akustiikka (kreik. akūstiko's kuulo-) ääni-, kaikuoppi; (huoneen) kaikusuhteet.
akuutti (lat. acū'tus kärkevä) oikealle kallistuva »terävän» korostuksen merkki (é). — a-i n e n

(taudista puh.) äkillisluontoinen, lyhytaikainen.

akvarelli (lat. aqua vesi) vesiväri-(maalaus).

akvario (lat. aquā'rius vesi-) lasinen vesisäiliö vesikasvien ja -eläinten ylläpitämistä varten.

akvaviitti (lat. aqua vītæ = elämän vesi) paloviina.

akvedukti (lat. aqua vesi + ductus johto) tav. sillanmuotoinen vesijohtorakennus (laakson poikki).

à la (nim. manière t. mode), **à l'** (ransk.) jonkun t. johonkin tapaan, niinkuin joku.

alabasteri (kreik. ala'bastros) läpikuultava kipsikivi.

à la bonne heure [- -bon-ö'r], (ransk.) sopivalla hetkellä; no niin! olkoon menneeksi!

à la carte [- - kart], (ransk.) ruokalistan mukaan, siitä valitsemalla.

à la daube [- -dōb], (ransk.) hyytelöity liha-, kalaruoka, liha-, kalahyytelö.

Aladdin eli taikalamppu: eräs Tuhannen ja yhden yön tarinoita. A-nin lamppu = taikalamppu.

aladobi k. **à la daube.**

à la glace [- -glas], (ransk.) jäätelö.

à la grecque [- -grek], (ransk.) eräänl. koristekuviosarja.

à la guerre [- -gēr], (ransk.) »niinkuin sodassa», eräänl. biljardipeli.

à la mode [- -mod], (ransk.) muodin mukaan, -kainen.

à l'anglaise [- -anglē'z], (ransk.) englantil. tapaan.

alarmi (ransk. **alarme**) hälyytys. — a-m o i d a t. -m e e r a t a hälyyttää.

alba (lat.) valkea messupaita.

albatrossi (esp. **alcatraz**) etel. merillä elävä valkea myrskylintu.

albiino (lat. **albus** valkoinen) valkotautinen. — a-i n i s m i ihon, hiusten, höyhenten väriaineen puutteesta johtuva valkotauti ihmisillä, eläimillä.

Albion vanha, nyk. runollinen Englannin ja Skottlannin nimi.

albumi (lat. **album** valkea taulu) mietelmiä, nimikirjoituksia, postimerkkejä, valokuvia y.m.s. sisältävä kokoelmakirja.

albumiini (lat. **albū'men, -inis**) munanvalkuaisaine.

alcalde (esp.) kylätuomari, -vouti, rauhantuomari Espanjassa.

ale [eil], (engl.) eräänl. englantil. olut.

alea jacta est (lat.) »arpa on heitetty» (Caesarin huudahdus aloittaessaan sodan Pompeijusta vastaan).

aleksandriini (ransk. **alexandrin**) 12-tavuinen iambinen ranskal. klassillinen runomitta.

alfa (kreik. **alpha**) kreikkal. kirjaimiston 1:nen kirjain (k. A ja O). — a-b e e t t i kirjaimiston kreikkalaisperäinen nimi.

alfenidi (keksijän nimestä Halfen) uushopea.

al fine [fi-], (ital.; mus.) loppuun asti.

al fresco (ital.) k. **fresko(maalaus).**

algebra (arab. **al-jebr** yhdistelmä) kirjainlaskento.

Alhambra (arab.) Granadan muin. maurilainen kuninkaanlinna.

alias [-äs], (lat.) toisin (sanoen), muuten.

alibi [-bi], (lat.) muualla. todistaa a-nsa = olleensa muualla kuin rikospaikalla rikoksen tapahtuessa.

alinea (lat. prep. **a** + **līnea** rivi) uusi rivi, kappale.

alkaldi k. **alcalde.**

alkali (arab. **kaljum** tuhka) lipeäemäs.

alkemia (lat. **alchymi'a**) taito muuttaa epäjalot metallit kullaksi, kullantekotaito, — a-m i s t i alkemian tutkija, harjoittaja.

alkoholi (arab. **al-quhūl**) puhdistettu sprii. — a-i s m i alkoholimyrkytys. — a-i s t i a-myrkytystä poteva henkilö.

alkoovi (arab. **al-kubba**) vuodekomero.

alla breve (ital.; mus.) merkitsee, että nuotit ovat esitettävät tavallista aikamittaansa puolta lyhempinä, siis puolta nopeampaa aikamittaa.

allah (arab.) muhamettilaisilla: Jumalan nimi.

alla marcia [-martšia], (ital.; mus.) marssin tapaan.

allatiivi (lat. allātī'vus) (suom. kieliop.) noominien -lle loppuinen sijamuoto, ulkotulento.
allee(a) (ransk. allée) puistokäytävä, lehtokuja.
allegoria (kreik. allēgori'a) vertauskuva(llinen esitys). — a-i s o i d a esittää, puhua vertauksilla.
allegretto [-re't-], (ital.; mus.) kohtuullisen vilkkaasti (esitettävä sävellys).
allegriarpajaiset huvitilaisuuden yhteydessä toimeenpannut arpajaiset.
allegro [-le'g-], (ital.; mus.) vilkkaasti, reippaasti (esitettävä sävellys).
allemande [-ma'ng'd], (ransk.) eräs vanha saksal. tanssi; sen sävel.
allez [-ē'], (ransk.) menkää! (metsäkoiralle puh.) eteenpäin! ala mennä! etsi!
allianssi (ransk. alliance) liitto. — a-i o i d a t. -i e e r a t a yhdistää liittoon.
alligaattori (esp. al lagarto sisilisko) eräs krokotiilin laji.
allitteraatio t. **-ratsioni** (lat. ad luo + littera kirjain) alkusointu.
allodiaalitila (lat. allo'dium) perintötila.
allongeperuukki [alo'ngš-], (ransk.) pitkä käherretty irtotukka.
allons [-o'ng], (ransk.) menkäämme! eteenpäin! noh! kas niin! no hyvä! a l l o n s, e n f a n t s d e l a p a t r i e [-angfang-də- -ri'], (ransk.) »eteenpäin, isänmaan lapset»! (Ranskan kansallislaulun, Marseljeesin, alkusanat).
all right [ōl rait], (engl.) aivan oikein! hyvä on! kaikki hyvin!
allstot (saks. alles tōt) »kaikki kuollutta» (metsästäjän huuto otuksen kaaduttua).
allusiooni (lat. allū'sio) viittaus, vihjaus.
alma mater [mā-], (lat.) »armas äiti», yliopistoille usein annettu kunnianimi.
Almanach de Gotha [-na'-də -ta'], (ransk.) kansainvälinen ruhtinas- ja aateliskalenteri.
alopecurus [-kū'-], (kreik. alō'pēks kettu + ūra häntä) puntarpää, timotei.
alpakka (esp. alpaque) eräänl. kevyt, sileä villakangas; eräänl. uushopea.
al pari [-pā-], (ital.) nimellisarvosta, -arvoon.
alpinismi (lat. alpī'nus alppi-) alppien tutkimisen, alppiretkeilyn harrastus. — a-s t i a-retkeilyn harrastaja,
al secco [-se'k-], (ital.) maalata a. s. = kuivalle kalkkipohjalle (vastak.: al fresco).
al segno [-se'njo], (ital.; mus.) »merkkiin saakka», merkitsee, että jokin sävellyksen osa on toistettava alusta merkkiin (tav. §) saakka.
altaani (lat. altus korkea) (tav. pilarien kannattama) rakennuksen ulkoparvi, -veke.
altera pars (lat.) toinen puoli, vastapuoli.
alter ego (lat.) toinen minä; jnkn täydellä valtuudella varustettu henkilö; täydellisesti jnkun näköinen henkilö.
alternatiivi (lat. alte'rnus vaihtuva) vaihtoehto. — a-v i n e n vaihtoehtoinen. — a-n o i d a t. -n e e r a t a (lat. alternā're) vaihdella, vuorotella.
altruismi (lat. alter toinen) epäitsekkyys, lähimmäisenrakkaus (vastak.: egoismi). — a-i s t i n e n epäitsekäs.
altto (ital. alto; mus.) matala nais- t. poikaääni (laulussa).
alumni (lat. alu'mnus) hoidokki, kasvatti, oppilas.
a. m. = anno mundi (lat.) maailman vuonna t. = ante merī'diem (lat.) ennen puoltapäivää.
amalgaami (arab.) metallien ja elohopean seos. — a-g a m o i d a sekoittaa.
amanuenssi (lat. manus käsi) avustaja, apulainen (virastossa, laitoksessa).
amatsonit (kreik.) tarunomainen sotaisa naiskansa; (kuv.) a - n i naisratsastaja.
amatööri (lat. amā'tor rakastaja) (taiteen, tieteen, urheilun) harrastaja (vastak.: ammattimies).
ambassadi (ransk. ambassade) valtiollinen lähetystö. — a-d ö ö r i

korkeimman luokan valtiollinen lähettiläs.
ambitsioni (lat. **ambi'tio**) kunniantunto, -himo.
ambra (arab. **anbar**) eräs vahamainen tuoksuva aine.
ambroosia (kreik.) kreikkal. tarustossa: jumalten ruoka.
ambulanssi (lat. **ambulā're** kiertää) kenttäsairaala; sairasvaunut.
ambulatorinen (k. edell.) kiertävä, kierto-.
amen (hepr.) totisesti! tapahtukoon niin!
amerikanismi pohj.-amerikkalaisen englanninkielen omituisuus; Amerikan jäljittely, amerikkalaisuus.
ametisti (kreik. **ame'thystos**) eräänl. vuorikristalli, sinerkivi.
amfibi (kreik. **amphi'bios**) sammakkoeläin.
amfiteatteri (kreik. **amphi** ympäri + **the'atron**) teatterirakennus, jossa katsomon istuinrivit porrasmaisesti kohoten muodostavat (puoli)ympyrän; a-rin muotoinen luento-, oppi-, juhlasali. — a-t e a t r a a l i n e n a-rin muotoinen.
Amfitrite (kreik.) muin. kreikkalaisten merenjumalan Poseidonin puoliso.
amfora (kreik.) kaksikorvainen saviruukku muin. kreikkalaisilla ja roomalaisilla.
amicus Plato, sed magis amica veritas [-mī'- plā'- vē'-], (lat.) »rakastan Platonia, mutta vielä enemmän totuutta» (sanotaan Aristoteleen alkup. kreikaksi lausuneen).
amiraali (arab. **ami'r** päällikkö) sotalaivaston upseeriston korkeimman arvoluokan upseeri. — a-r a l i t e e t t i (läh. vast.) meriministeriö.
ammunitsioni (lat. **munī're** varustaa) ampumatarpeet.
amnestia (kreik.) armahdus valtiollisista rikoksista, anteeksianto.
Amor (lat.) muin. roomalaisten rakkaudenjumala.
amoraalinen (kreik. **a** + lat. **morā'lis** siveys-) moraaliton, moraalista välittämätön.
amoriini (lat. **Amor**, k. tätä) lapseksi kuvattu lemmenjumala.
ampeeri (hklönnimestä **Ampère**) sähkövirran voiman mittayksikkö.
amppeli (lat. **ampu'lla** kupeva pullo) alhaalta umpikupuinen, tav. värillinen kattolamppu; riippuva kukkamaljakko.
amputaatio t. **-tatsioni** (lat. **amputā'tio**) jäsenen poikkileikkaaminen. — a-t o i d a t. -t e e r a t a (lat. **amputāre**) leikata poikki jäsen.
Amtorg (ven.) Venäjän ja Yhdysvaltain välistä kauppaa hoitava yhtiö.
amuletti (arab. **hamalet** riippuva esine) tautien, onnettomuuksien torjumiseksi tav. kaulassa kannettava taikakalu.
amysantti (ransk. **amusant**) huvittava, hupaisa.
an kirjanpidossa osoittaa velkojaa ja merkitsee samaa kuin kredit.
ana lääkemääräyksissä: k. ā t. āā.
anabaptismi (kreik. **anabapti'tsein** kastaa uudestaan) uudestikastajain oppi, liike. — a-i s t i uudestikastaja.
anafora (kreik.) sanan t. useamman toistaminen useamman peräkkäisen lauseen alussa.
anagrammi (kreik. **ana'gramma**) kirjainleikki, jossa määrätystä sanasta sen kirjaimia muuttelemalla muodostetaan toisia sanoja.
anakoluutti (kreik. kieltävä **an** + **ako'lūthos** seuraava) aloitetusta lauserakenteesta poikkeaminen, epäjohdonmukaisuus lauserakenteessa.
anakoreetti (kreik. **anakōre'in** peräytyä) kristillinen erakko.
anakronismi (kreik. **ana'** + **khronos** aika) jnkin erheellinen sijoittaminen jhnkin ajankohtaan, ajanhaire. — a-i s t i n e n joka sisältää a-ismin.
analfabeetti (kreik. **an** ilman + **alpha** a + **bēta** b) henkilö joka ei tunne kirjaimia, luku- ja kirjoitustaidoton.
analogia (k. seur.) yhdenmukaisuus, vastaavaisuus, samanmallisuus. — a-i n e n (kreik. **ana'logos** järjenmukainen) a-iaan perustuva, yhdenmukainen j.n.e.

analysoida (k. seur.) eritellä (osiinsa tutkimista varten), tutkia, tarkastella, arvostella. — a-l y y s i (kreik. ana'lysis) erittely, tutkiminen j.n.e. — a-l y y t t i n e n erittelevä j.n.e.
anapesti (kreik. ana'paistos) kahden korottoman ja yhden korollisen tavun muodostama runojalka.
anarkia (kreik. an ilman + arkhē hallitus) hallituksettomuus; sekasorto. — a-k i s m i kaikkea hallitus- ja valtiovaltaa, yksilön vapauden rajoittamista vastustava poliittinen ajatussuunta. — a-i s t i a-ismin harrastaja, kannattaja, toteuttaja.
anateema (kreik.) pannaanjulistaminen, kirkonkirous; kirotuksi julistaminen; kirous; kirottu.
anatomia (kreik. anate'mnein leikata auki) oppi elimellisten olioitten (varsinkin ihmisruumiin) rakenteesta. — a-t o o m i a-tomian tutkija, tuntija.
ancien régime [angsjäng-rešim], (ransk.) »entinen hallitusjärjestelmä» (Ranskassa ennen v. 1789).
andante [-da'n-], (ital.; mus.) »käyden», hitaasti (esitettävä sävellys). — a-t i n o [-ti'-], lyhyt a-te; voi myös tarkoittaa nopeampaa t. hitaampaa aikamittaa kuin a-te.
anekdootti (kreik. kieltävä an + ekdotos julkaistu) kasku.
anemia (kreik. kieltävä an + haima veri) vähäverisyys.
anemometri (kreik. anemos tuuli + metron mitta) tuulen voiman ja nopeuden mittari.
aneroidi-ilmapuntari (kreik. a ilman + nēro's neste) nesteetön t. metalli-ilm-ri.
angelus (lat.) »enkeli»; katolil. rukous neitsyt Maarialle; kellojen soitto merkkinä tähän rukoukseen.
angiina (lat.) kaularöhkä.
angkeetti k. enquête.
anglikaaninen kirkko (engl. anglican englantilainen) Englannin valtiokirkko.
anglisismi (lat. anglicus englantilainen) englanninkielen omituisuus, englanninvoittoisuus.
anglofobia (kreik. fobos pelko) kaiken englantilaisen pelkääminen, englantilaispelko, -viha. — a-o-m a n i a (kreik. mani'a kiihko) kaiken englantilaisen ihailu, matkinta, englantilaiskiihko.
animaalinen (lat. animal eläin) eläinmaailmaa koskeva, siihen kuuluva, siitä saatu; eläimellinen.
animato [-mā'-], (ital.; mus.) vilkkaasti.
animismi (lat. anima henki) usko, että kaikella olevaisella on sielu, sielu-usko. —a-m o i t u t. -m e e-r a t t u vilkas, hilpeä. — a-m o-s i t e e t t i viha-, nurjamielisyys, kauna.
anisetti (ransk. anisette) valkea, anisöljyllä maustettu likööri.
anjovis (esp. anchoa) maustettu, säilykkeeksi valmistettu kilohaili.
annaalit (lat. annus vuosi) vuosi-, aikakirjat.
anneksi (lat. anne'xus liitetty) liite, lisäke; lisä-, sivurakennus; kappeliseurakunta. — a-k t e e r a t a (lat. ad luo + nectere liittää) anastaa. — a-k t e e r a u s anastus.
anno (lat.) vuonna. k. A. C.; a. c.; A. D.; a. m.
annonssi (ransk. annonce) sanomalehti-ilmoitus. — a-s e e r a t a (ransk. annoncer) ilmoittaa.
annuiteetti (lat. annus vuosi) vuotuinen maksu; kuoletuslainan vuotuisen korko- ja kuoletusmäärän summa.
anomaalinen (kreik. kieltävä an + homalos tasainen) säännöstä poikkeava, epäsäännöllinen. — a-m a-l i a epäsäännöllisyys; viallisuus.
anonymi (kreik. an ilman + onoma nimi) nimetön, nimensä ilmoittamaton.
anorgaaninen (kreik. an ilman + organon elin) epäelimellinen, -orgaaninen, eloton.
anormaalinen (kreik. a + lat. norma sääntö) säännöstä poikkeava, epäsäännöllinen, säännötön.
antagonismi (kreik. anti vastaan + agein toimia) vastakilvoittelu, -rinta, vastustus, vihamiehyys. — a-s t i vastustaja, riitaveli, vihamies.

antarktis (kreik. anti vastaan + arktos pohjoinen) etelänavan seudut. — a-i n e n etelänavan.
ante (lat.) edessä, -llä, ennen. a. Christum (natum) k. a. Chr. (n.).
antedateerata (lat. ante ennen + dateerata päivätä) päivätä oikeata päivämäärää aikaisemmaksi.
antediluviaaninen (lat. ante ennen + dilu'vium vedenpaisumus) vedenpaisumuksentakainen, peräti vanhentunut, rutivanha.
ante meridiem k. a. m.
antenni (lat. ante'nna raakapuu) hyönteisen tuntosarvi; radiomasto johtolankoineen.
antepenultima (lat. ante ennen + pæne melkein + ultimus viimeinen) kolmas tavu sanan lopusta.
antesedentsiat (lat. antecē'dere käydä edellä) aikaisemmat vaiheet, aikaisempi elämä, entisyys.
anti (kreik.) vastaan; osoittaa yhdyssanoissa vastakohtaa.
antichambre (ransk.) eteinen, odotushuone. — a-r e e r a t a oleskella odotushuoneissa, odotella puheillepääsyä, käydä pokkuroimassa.
antiikki (lat. antiquus muinainen) subst:na: Kreikan ja Rooman muinaisaika, muinainen sivistys, taide; adj:na = a-k i n e n klassillisen (k. tätä) muinaisajan, muinaistyylinen, -aikainen.
antiikva (lat. antiquus muinainen), (kirjap.) pystyt latinaiset kirjasimet.
antikisoida (lat. antiquus muinainen) jäljitellä antiikkisia esikuvia, malleja, tyylejä.
antiklerikaali (kreik. anti vastaan + lat. clericā'lis papiston) papiston, kirkon vastustaja. — a-l i n e n papistoa j.n.e. vastustava, sille vihamielinen.
antikristus (kreik. anti vastaan) vastakristus, kristillisyydenvihaaja, paholainen, perkele.
antikvaari (lat. antiquā'rius) muinaiskalujen, käytettyjen kirjojen kaupitsija. — a-r i n e n muinaiskaluja j.n.e. koskeva. a. k i r j a k a u p p a t. a-v a r i a a t t i = vanhojen, käytettyjen kirjojen kauppa.
antikveerautunut (lat. antiquā're jättää ennalleen) vanhentunut, vanhanaikainen.
antikviteetti (lat. anti'quitas) muinaisesine, -kalu.
antimakassi (kreik. anti vastaan + maca'ssar hiusöljy) sohvien, nojatuolien selkänojalle alkup. suojaksi hiusöljytahroja vastaan asetettu koruliinanen.
antimilitarismi (kreik. anti vastaan + lat. mīlitā'ris sotilas-) asevelvollisuutta, kaikkea sotilaallista toimintaa vastustava poliittinen kanta. — a-s t i asevelvollisuuden j.n.e. vastustaja.
antipatia (kreik. anti vastaan + pathos kärsimys) vastenmielisyys, inho. — a-p a a t t i n e n vastenmielinen, inhoittava.
antipodit (kreik. anti vastaan + pūs, podos jalka) maapallon kahdella vastakkaisella kohdalla asuvat ihmiset; (kuv.) toistensa jyrkät, täydelliset vastakohdat.
antipyriini (kreik. anti vastaan + pyr tuli) eräs kuumetta alentava ja kipuja lieventävä lääke.
antisemiitti (kreik. anti vastaan + semiitti Semin jälkeläinen) juutalaistenvihaaja. — a-m i t i s m i juutalaisviha.
antiseptinen (kreik. anti vastaan + sepsis mädännys) mätänemästä estävä, bakteereja tappava.
antisipaatio t. **-patsioni** (lat. ante ennen + capere ottaa) ennakolta ottaminen, ennakointi, -ima, ennakkomaksu, -kanto; vasta myöhemmin selitettävän asian edellyttäminen tunnetuksi. — a-p o i d a t. -p e e r a t a ottaa, kantaa, tehdä ennakolta, ennakoida j.n.e.
antiteesi (kreik. anti vastaan + thesis asettaminen) vastakkain asettaminen, vastakohtia käyttävä esitystapa; vastakohta.
antitoksiini (kreik. anti vastaan + toksiko'n myrkky) ruumiin muodostama bakteerimyrkkyjen vastamyrkkyaine.
antologia (kreik. anthos kukka + legein poimia) runovalikoima, -sikermä.

antrasiitti (kreik. antraks hiili) vanhin, täydellisimmin hiiltynyt kivihiililaji, kiiltokivihiili.

antropo- (kreik.) yhdyssanoissa: ihmis-.

antropologia (edell. + kreik. lo'gos sana, oppi) ihmistiede, oppi ihmisten ruumiillisista rotuominaisuuksista.

antropomorfismi (kreik. anthrōpos ihminen + morfē' muoto) henkiolennon, Jumalan käsittäminen ihmisen kaltaiseksi. — a-f o i d a käsittää ihmisen kaltaiseksi, varustaa ihmisen ominaisuuksilla.

anus [ā-], (lat.) peräreikä, -aukko.

anusoli (edell. + lat. ōleum öljy) eräänl. peräpukamalääke, -voide.

aortta (kreik. aortē') päävaltimo.

aparaatti (lat. apparā'tus) laite, koje, kone; jhk työhön käytetyt apuneuvot, välineet, koneisto.

apanaaši (lat. pānis leipä) ruhtinaallisen, mutta ei hallitsevan, henkilön elinkautinen eläke.

apaši (ransk. apache) liigapoika, huligaani, katurosvo.

apatia (kreik. a ilman + pathos kärsimys) tunteettomuus, välinpitämättömyys, henkinen tylsyys. — a p a a t t i n e n tunteeton j.n.e.

a. p. C.(n.) = **anno post Christum nātum**), (lat.) vuonna jälkeen Kristuksen syntymän.

apéritif (ransk.) ennen ateriaa nautittu, ruokahalua kiihoittava alkoholijuoma.

a poco a poco [pō'-], (ital.; mus.) vähitellen.

apokalypsi (kreik. apoka'lypsis paljastus) (Johanneksen) ilmestys-(kirja). — a-l y p t i n e n hämärä, salaperäinen, käsittämätön.

apokryfi(nen) (kreik. apo'kryphos salattu) hämäräperäinen, tuntematon, epäilyttävä; jota raamatun kaanonin syntyessä ei otettu raamatun kirjojen joukkoon.

apollinaris eräänl. hiilihappoinen juomavesi.

Apollo(n) muin. kreikkalaisilla: auringon, taiteiden, tieteiden ja ennustustaidon jumala.

apologeetti (kreik. apologē'tēs), (kristinuskon) puolustuspuheen pitäjä, puolustuskirjoituksen sepittäjä. — a-g i a (kreik.) puolustuspuhe, -kirjoitus.

apopleksia (kreik. apoplēksi'a) halvaus. — a-k t i n e n halvaukselle altis, joka helposti voi sen saada.

apostata [-po'-], (kreik.), (uskon)-luopio.

apostoli (kreik. apo'stolos) lähetti, jnkin uskon, opin julistaja, levittäjä. — a-i n h e v o s e t (leik.) sääret, jalat kulkuneuvoina.

apostrofi (kreik. apostrofē') heittomerkki ('); kiivas puhuttelu, hyökkäys (sanoin) jnkn kimppuun. — a-f o i d a t. -f e e r a t a varustaa heittomerkillä; kiivaasti puhutella, hyökätä kimppuun.

apoteoosi (kreik. apothe'ōsis) jumalaksi julistaminen, jumaloiminen, jumaloivan kunnioituksen t. ihailun osoitus.

apotti (hepr. abba isä) munkkiluostarin johtaja.

apparitsioni (ransk. apparition) ulkomuoto.

appassionata, -to [-nā'-], (ital.; mus.) intohimoinen, i-isesti.

appellatiivi (lat. appellā're nimittää; kieliop.) yleisnimi, lajinimi.

appendisiitti (lat. appe'ndix lisäke) umpisuolentulehdus.

apperseptio t. -tsioni (lat. perci'pere havaita) tietoinen havaitseminen, havaitun selvä tajuaminen, käsittäminen, jonka kautta uusi mielikuva sulautuu entisiin. — a-s i p o i d a t. -s i p e e r a t a tietoisesti havaita, tajuta, käsittää.

applodeerata (ransk. applaudir) taputtaa käsiään (suosion osoitukseksi). — a - d i kättentaputus.

apportoida t. -teerata (ransk. apporter), metsäkoirasta puh.: tuoda, noutaa ammuttu otus ampujalle, jkin esine käskijälle. a p p o' r t! tuo! nouda!

appositio t. -tsioni (lat.; kieliop.) verbiin ja substantiiviin yhteisesti liittyvä adverbiaali.

approbatur [-bā'-], (lat.) hyväksytään (alin hyväksyvä arvolause tutkinnoista).

approksimatiivinen (lat. ad luo + proximus lähin) lähentelevä, likimääräinen.

a. p. R. c = anno post Rōmam conditam (lat.) vuonna jälkeen Rooman perustamisen.

à prendre [-prangdr], (ransk.) otettavissa, saatavissa, varaamaton, joutilas.

après nous le déluge [apre-nu-lə-dely'š], (ransk.) meidän jälkeemme vedenpaisumus, s.o. meidän kuoltuamme käyköön miten tahansa (sanotaan Ludvig XV:n lausuneen).

a prima vista [prī-], (ital.; mus.) ensi näkemällä. soittaa, laulaa a. p. v. = suoraan nuoteista, ennakolta harjoittelematta.

a priori [-ō'rī], (lat.) ennakolta, ennen tarkempaa tutkimista, todennäköisyyssyistä.

à prix fixe [a-pri-fiks], (ransk.) määrätystä hinnasta, m-ttyyn h-taan.

à propos [a-propo'], (ransk.) sopivalla hetkellä; tästä puheen ollen, tästäpä muistuu mieleeni, kuulehan; sattumalta, yhtäkkiä.

aptiitti (ransk. appétit) ruokahalu.

à quatre mains [a-katrə-mäng], (ransk.; mus.) nelikätisesti.

à quoi bon [-kua-bong], (ransk.) »miksi hyväksi, minkätähden»?

arabeski (ransk. **arabesque**) arabilais-, nauha-, köynnös-, lehväkoriste.

arbiter elegantiarum [-ā'rum] (lat.) muotikuningas, hienouksien tuntija, makutuomari.

arbitraaši (ransk. **arbitrage**) välitystuomarin, -miehen arvio; välitysmiesmenettely; (pankk.) eri vekselikurssien vertailu, vekselikurssin määrääminen.

Arboga kaupunki Ruotsissa. »Se tulee perästäpäin kuin A:n olut», s.o. siitä on pahat seuraukset.

areaali (lat. **ārea**) pinta-ala.

areena (lat. **arē'na**) sirkuksen näyttämökenttä; kisa-, kilpakenttä, -rata.

are(i)opagi (kreik. **Areios pagos** Areksen kumpu) muin. Atheenassa: ylin tuomioistuin; oikeusto, tuomioistuin.

arenti (lat. reddere tuottaa), (maan-, metsästyksen- y.m.s.) vuokra.

aresti (lat. ad luo + restā're jäädä) sotaväessä: vapausrangaistus, pidätys, vankeus. — a-t e e r a t a pidättää, vangita.

argot [-go'], (ransk.) roskaväen-, varkaankieli; jnkin luokan, ammatin erikoiskieli.

argumentti (lat. argūme'ntum) todistusperuste, todiste.

argumentum ad hominem [-ūme'n-] (lat.) subjektiivinen, henkilö-, mieskohtainen todistelu.

Argus (lat.), **Argos** (kreik.) kreikkal. tarustossa: satasilmäinen jättiläinen. A-s i l m ä t kaikkinäkevät, vaanivat silmät.

Ariadne (kreik.) kreikkal. tarustossa: Theeseuksen pelastaja Labyrintista, Kreetan kuninkaan tytär. A-n l a n k a vaikeuksista pelastava johtolanka, pelastuskeino.

arialaiset k. arjalaiset.

arietta [-e't-], (ital.; mus.) pieni, lyhyt aaria (k. tätä).

arioso [-ō'-], (ital.; mus.) aarian-, lauluntapainen sävellys.

Aristofanes [-fa'nēs], muin. kreikkal. etevin huvinäytelmäin kirjoittaja.

aristokraatti (kreik. **aristos** paras + **kratein** hallita) ylimys(mielinen henkilö). — a-r a t i a ylimysvalta; ylimystö.

Aristoteles [-te'lēs], suuri muin. Kreikan filosofi.

aritmetiikka (kreik. **arithmo's** luku) laskuoppi.

arjalaiset Etu-Intian, Persian ja Itä-Iraanin kansojen itsestään käyttämä nimitys.

arkaainen (kreik. **arkha'ios** muinais-) muinaisaikainen, -tyylinen.

arkadi (lat. **arcus** jousi, kaari) pilarien kannattama kaaririvi, -sarja, -käytävä, -aukko.

arkaismi (kreik. **arkha'ios** muinais-) vanhentunut sana(ntapa), kielenkäyttö, tyyli. — a-s o i v a, -s t i n e n muinaistyyliä jäljittelevä, muinaistyylinen.

arkebusoida t. **-seerata** (ransk. **arquebuser**) teloittaa ampumalla.

arkeologi (kreik. **arkha'ios** muinais- + **logos** sana, oppi) muinaistut-

kkia (vrt. seur.) — a-i a historiantakaisen muinaisuuden tutkimus, muinaistutkimus, -tiede.
arkiaatteri t. -iatri (kreik. **arkhi**- yli- + **iatro's** lääkäri) pää-, ylilääkäri (ansioituneitten lääkärien arvo-, kunnianimi).
arkipelagi (kreik. **arkhi**- pää- + **pelagos** meri) saaristo(meri).
arkisto (lat. **archī'vum**) asiakirjakokoelma; asiakirjojen säilytyshuone(isto), -laitos.
arkkitehti (kreik. **arkhite'ktōn**) rakennustaiteilija. — a-t e h t u u r i rakennustaide, -tyyli. — a-t e k t o n i n e n rakennustaiteellinen.
arkkivaari (lat. **archī'vum** arkisto) arkistonhoitaja.
arkontti (kreik. **arkhōn** hallitseva) muin. Kreikan kaupungeissa: korkein virka-, hallitusmies.
arktinen (kreik. **arktos** pohjola) pohjoisnavan seutujen.
armaada (esp.) sotalaivasto.
armatuuri (lat. **armā're** asestaa) teknillisiin laitteisiin kuuluvat kalusteet, varusteet.
aromaattinen (kreik. **arō'ma** tuoksu) tuoksuva.
arooma t. -mi (kreik.) tuoksu.
arpeggio [-e'dšo], (ital. **arpa** harppu; mus.) »harpun tapaan», merkitsee, että soinnun sävelet ovat aikaansaatavat peräkkäin, ei yhtaikaa; siten syntynyt sointu.
arrakki (arab.) riisipaloviina.
arrangemangi [-angše-], (ransk. **arrangement**) järjestely; (mus.) sovitelma. — a-g e e r a t a (ransk. **arranger**) järjestää, -tellä; (mus.) sovittaa.
arroganssi (ransk. **arrogance**) ynseys. — a-n t t i (ransk. **arrogant**) ynseä.
arrondissementti (ransk. **a-ment**) departementin piiri(kunta).
arsenaali (ransk. **a-nal**) asesäiliö, -varikko.
ars longa, vita brevis [-vī'-], (lat.) = taide on pitkä, elämä lyhyt.
arteeri (kreik. **artēri'a**) valtasuoni, -timo.
artes liberales [-rā'-], (lat.) vapaat t. kaunotaiteet.
artikkeli (lat. **arti'culus** nivel), (kieliop.) substantiivin määräyssana t. pääte, joka osoittaa substantiivin tarkoittaman olion määrätyksi t. määräämättömäksi; (sanomalehdessä) kirjoitus.
artikla (k. edell.) sopimuskirjan luku.
artikulaatio t. -latsioni (lat. **arti'culus** nivel) puhe-elinten liike t. asento jonkin äänteen muodostamiseksi; selvä ääntäminen. — a-l o i d a t. -l e e r a t a liikuttaa puhe-elimiään, selvästi ääntää.
artilleria (ransk. **artillerie**) tykistö.
artisti (ransk. **artiste**) taiteilija. — a-i n e n taiteilija-, -lijan, taiteellinen.
asbesti (kreik. **asbestos** sammuttamaton) tulenkestävä kivikuitu.
A. S. E. A. = Allmänna svenska elektriska Aktiebolaget = Yleinen Ruotsalainen Sähköyhtiö.
aseptiikka (kreik. **kieltävä a** + **sepsis** mädännys) haavojen hoito aseptisin keinoin. — a-t i n e n mätänemistä estävä, bakteeriton.
asessori (lat. **asse'ssor** luona istuja) (hallinto)viraston vakinainen jäsen.
asetti, ašetti (ransk. **assiette**) lautanen.
asfaltti (kreik. **asphaltos** horjumaton) maapiki.
askeesi (kreik. **askēsis** harjoitus) itsensäkurittaminen, lihansakiduttaminen, intopyhä elintapa. — a-e e t t i itsensäkurittaja j.n.e., intopyhä henkilö. — a-e e t t i n e n itsekuritus- j.n.e., intopyhä. — a-e t i s m i intopyhyys, intopyhä elämänkatsomus.
Asklepios [-ē'-] (kreik.) muin. tarustossa: lääketaidon jumala. A:n pojat = lääkärit.
aspekti (lat. **aspe'ctus**) ulkonäkö; näköala, mahdollisuudet, toiveet.
aspiraatio t. -ratsioni (lat. **aspīrā're** hengähtää) konsonanttia ääntäessä siihen liitetty uloshenkäys eli h. — a-r a n t t i (virkaan) pyrkijä, hakija, kokelas. — a-r o i d a, -r e e r a t a ääntää liittämällä a-raatio.
assai [-a'i], (ital.; mus.) hyvin, sangen.
assimilaatio t. -latsioni (lat. **similis** yhtäläinen) yhtäläistyminen, yh-

teensulautuminen. — a-l o i t u a t. -l e e r a u t u a yhtäläistyä, sulautua yhteen.
assistentti (lat. assi'stere avustaa) avustaja, apulainen. — a-t e e r a t a avustaa.
assosiaatio t. **-iatsioni** (lat. **socius** toveri) yhteenliittyminen, yhtyminen, yhtymä. — a-i o i t u a liittyä yhteen, yhtyä.
Astarte itämailla: lemmenjumalatar.
asteriski (kreik. asteri'skos), (kirjap.) pieni tähti (*) viittana, merkkinä teksteissä.
astma (kreik.) hengenahdistus, ahdashenkisyys.
astraali- (lat. **astrā'lis** < **astrum** tähti) tähti-.
astrologi (kreik. **astron** tähti + **logos** sana, oppi) tähdistäennustaja. — a-l o g i a tähdistäennustamistaito.
astronomi (kreik. **astron** tähti + **nomos** laki) tähtitieteilijä. — a - i a tähtitiede.
asymmetrinen (kreik. **a** -ton, -tön + **symmetri'a** sopusuhta) epäsuhtainen, -mukainen.
asyyli (kreik. **asylon**) pakopaikka, turvakoti.
atakki (ransk. **attaque**) hyökkäys; taudin kohtaus. — a t a k e e r a t a (ransk. **attaquer**) hyökätä, käydä kimppuun.
atamaani (puol. **hetman**) kasakkapäällikkö.
atavismi (lat. **atavus** esi-isä) etäisperinnöllisyys, e-llinen omituisuus. — a- s t i n e n etäisperinnöllinen.
ateismi (kreik. **a** ilman + **theo's** jumala) jumalankieltäminen. — a-s t i jumalankieltäjä.
ateljee(ri) (ransk. **atelier**) valokuvaajan, taiteilijan työpaja.
a tempo (ital.; mus.) aikamitan muutoksen jälkeen: alkuperäisen aikamitan mukaisesti.
atentaatti (lat. **attentā're** yrittää) tihu-, ilkityö, murhayritys. — a-t t o r i tihutyön j.n.e. tekijä.
atesti (lat. **attestā'rī** todistaa) kirjallinen todistus.
Athene [-tē-] kreikkal. tarustossa: viisaudenjumalatar. — A-n e e u m i A:n temppeli, sivistyslaitos, taidemuseo.
Atlantis tarunomainen saari Atlantin valtameressä.
atlas (kreik.) kartasto, kuvasto; eräänl. silkkikangas.
atleetti (kreik. **athlētē's** kilpataistelija) voimailija; tavattoman voimakas mies.
atmosfääri (kreik. **atmo's** höyry + **sphaira** pallo) ilmakehä.
atolli eräänlainen koralliriutta.
atonaalinen (kreik. **a** ilman + **tonos** sävel) sävellystyyli, joka välttää sävelten tonaalisia, sävellajisuhteita.
atoomi (kreik. **atomos** jakamaton), (filos.) pienimmät, jakamattomat osaset, joista aine on kokoonpantu.
à tout prix [-tu-pri], (ransk.) hinnasta mistä hyvänsä, kaikin mokomin.
attašea (ransk. **attaché** kiinnitetty) diplomaattisen lähetystön alin virkamies.
attikalainen suola hieno, älykäs sukkeluus.
attiralji (ransk. **attirail**) jtkin varten tarpeelliset kojeet, laitteet; kalusto.
attitydi (ransk. **attitude**) asenne, -nto, ryhti; kanta.
attraktio t. **-ktsioni** (lat. **attra'here** vetää luo) vetovoima; houkutus-, viehätyskeino; merkillisyys, nähtävyys.
attribuutti (lat. **a-bū'tum**), (kieliop.) substantiivin määräys, joka ilmaisee, mikä t. millainen subst:vin tarkoittama olio on; (kuv.) tunnusmerkki, ominaisuus; vertauskuva.
au courant [o-kurang], (ransk.): olla a. c. = olla perillä asiasta, asioista, hyvin t. tarkoin seurata niitten menoa, tuntea ne.
audiatur et altera pars [-ā'tur], (lat.) kuultakoon myöskin vastapuolen mielipide, älköön tuomittako ketään kuulematta.
audienssi (ransk. **audience**) puheillepääsy, puheillaolo, vastaanotto.
audifoni (lat. **audī're** kuulla + kreik. **phōnē'** ääni) kuulokoje huonokuuloisia varten.

auditorio (lat. audī're kuulla) luento-, oppisali; kuulijakunta. — a-t ö ö r i (lat. audītor kuulija) sotatuomari.
auerlamppu (keksijännimestä Auer) kaasuhehkuvalolamppu.
au fait [o-fe(t)], (ransk.): olla a. f = olla selvillä.
auf Wiedersehen [-vī'-zēen], (saks.) näkemiin!
Augiaantalli (kreik. kunink.-nimestä Augē'ias) peräti roskainen, likainen paikka.
auguuri (lat. augur) muin. Roomassa: lintujen lennosta ja äänistä ennustaja.
auktori (lat. auctor) aikaansaattaja; kirjailija, tekijä. — a-i s o i d a (ransk. autoriser) valtuuttaa, antaa lupa. a-i s o i t u tekijän luvan saanut (käännös). — a-i t a t i i v i n e n arvo-, vaikutusvaltainen, käskyvaltainen, ratkaiseva, pätevä. — a-i t e e t t i arvo-, vaikutusvalta; arvovaltainen j.n.e., luotettava t. pätevä henkilö, asiantuntija.
aula (lat.) juhlasali; avara käytävä.
aura popularis [-lā'-], (lat.) kansansuosio.
aurea mediocritas [-o'-], (lat.) kultainen keskitie.
au revoir [ō-rəvuā'r], (ransk.) näkemiin!
auri sacra fames [-fa'mēs], (lat.) kirottu kullanhimo.
auskultaatio t. **-tatsioni** (lat. auscultā're kuunnella), (lääk.) kuulotorvella tutkiminen, kuuntelu. — a-t a n t t i koulussa: kuuntelija; virastossa: harjoittelija. — a-t o i d a, -t e e r a t a kuunnella (opetusta).
auspisiot (lat. auspi'cium lintujen katselu) enteet, toiveet; (jnkin yrityksen) johto, suojelu, suoja.
autenttinen (kreik. authentiko's) väärentämätön, oikea, luotettava. — a-i s u u s väärentämättömyys j.n.e.
auto- (kreik.) yhdyssanoissa: itse-, oma-. — a u t o = automobiili.
autobiografi (kreik. auto's itse + bios elämä + graphein kirjoittaa) oman elämäkertansa kirjoittaja. — a-f i a jkn oma kirjoittama elämäkerta. — a-f i n e n kirjoittajan omasta elämästään kertoma.
autodafee (portug. auto da fé) »uskontoimitus», roviolla polttaminen.
autodidakti (kreik. auto's itse + didaktos opetettu) itseopetellut, -oppinut.
autografi (kreik. auto's itse + graphein kirjoittaa) omakätinen (nimi)kirjoitus.
autokraatti (kreik. auto's itse + kratein hallita) itsevaltias, -itainen henkilö. — a-r a t i a itse-, yksinvalta.
automaatti (kreik. auto'matos) »itsestään liikkuva», toimiva kone, (kuv.) koneentapaisesti toimiva henkilö, tyhmyri; ravintola, jossa kävijä itse saa ottaa, mitä haluaa nauttia. — a-i n e n koneellinen; ehdoton, tahdoton.
automobilismi (kreik. auto's itse + lat. mōbilis liikkuva) autoilu, autoliikenne. — a-b i i l i voimavaunu.
autonomia (kreik. auto's itse + nomos laki) itsehallinto. — a-n o o m i n e n sisällisesti itsenäinen, omien lakiensa mukaan hallittava.
autorisoida, a-iteetti k. **auktori-**.
avansemangi (ransk. **avancement**) ylennys virkauralla. — a-s o i d a, -s e e r a t a (ransk. **avancer**) yletä, kohota.
avant-scène [-vang-sē'n], (ransk.) muusta katsomosta eristetty teatteriaitio aivan näyttämön reunassa.
ave! [-ē], (lat.) terve! Roomalaisten tervehdyssana.
avec [ave'k], (ransk.) kanssa; kahvin kera tarjottu konjakki t. likööri.
ave, Caesar, morituri te salutant! [-ē kē'- t. sē-, -tū'rī-lū'-], (lat.) terve keisari, kuolemaan menevät tervehtivät sinua! gladiaattorien tervehdys keisarille heidän astuessaan areenalle.
ave, Maria [ē-, -rī'-], (lat.) terve, Maaria! katolil. rukous Neitsyt Maarialle.
avenue [-ny'], (ransk.) leveä puistokatu.

aversio t. **-ioni** (lat. poiskääntyminen) vastenmielisyys, inho.
avertoida t. **-teerata** (ransk. **avertir**) ilmoittaa, varoittaa.
aviaatio t. **-iatsioni** (lat. **avis** lintu) lentäminen, lento (koneella). — a v i a t i i k k a lentotaito, -liikenne. — a v i a t ö ö r i lentäjä.
aviisi (ransk. **avis** ilmoitus) sanomalehden vanhempi nimitys; myös = seur.
avis [-vi'], (ransk.) ilmoitus, tiedonanto.
a viso [-vi-], (ital.), näytettyä, nähtyä (vekselin).
avisoida t. **-seerata** (ransk. **aviser**) ilmoittaa (vekselin asettaminen).
a vista (ital.) näytettäessä (vekseli).

B.

B. A. [bī ei] = **Bachelor of Arts** (engl.) filosofian kandidaatti.
Baabeli (raam.) Babylon; (kuv.) synnillinen suurkaupunki.
baari (engl. **bar**) ravintola, jossa juomat nautitaan pitkän tarjoilupöydän ääressä.
babord (ruots. **bābōrd**) aluksen vasen puoli perästä keulaan katsoen.
baby [beibi], (engl.) pikkulapsi.
baccara [-rā'], (ransk.) eräänl. korttiuhkapeli.
Bachelor of Arts k. **B. A.**
backfisch [-fiš], (saks.) tytönheilakka, -letukka.
bacon [beikən], (engl.) nuoren sian suolattu ja savustettu kylkiliha, pekoni.
Baedeker [bē-] saksal. kirjakauppias, joka 1836 julkaisi sittemmin niin suosittujen matkakäsikirjojen ensi painoksen; (kuv.) matkakäsikirja, -opas.
bagage [-ā'š], (ransk.) matkatavarat.
bagatelli (ransk. **bagatelle**) vähäpätöinen seikka. — b-i s o i d a, -i s e e r a t a katsoa vähäpätöiseksi, kuvata t. väittää sellaiseksi.
bahytti (ransk. **bahut**) eräänl. naisten päähine, hilkka.
baisse [bēs], (ransk.) arvopaperien hinnan lasku pörssissä.
bajadeeri (portug. **bailadeira**) intialainen tanssijatar ja laulajatar.
bakkanaali (lat. **bacchā'nal**) Bakkhon juhla; hurjat juomingit. — b-n t t i Bakkhon papitar; juopunut, hurja, irstas nainen.
Bakkhos (kreik.) muin. kreikkal. viininjumala.
bakteeri (kreik. **baktēri'a** sauva) jakosieni, yksisoluinen eliö. — b-t e r i o l o g i (kreik. **logos** sana, oppi) b-teerientutkija. — b-t e r i o l o g i a b-teeritiede.
balalaikka (ven.) kolmiokupuinen, pitkäkaulainen venäl. kielisoitin.
balanssi (ransk. **balance**) tasapaino; (kirjanp.) tilinpäätös, osoittava debetin ja kreditin suhdetta; vajaus. — b-n s o i d a, -s e e r a t a (ransk. **balancer**) pitää, olla, (koettaa) pysyä t-painossa.
baldakiini (ital. **baldacchī'no**) valtaistuimen, vuoteen, saarnatuolin verhokatos.
Balder muin. skandinaavil. valonjumala.
baletti (ital. **balle'tto**) draamallinen tanssitaide, tanssin, musiikin ja mimiikan yhtymä; siihen taidelajiin kuuluva taideteos; sen esittäjät.
balik [-li'k], (ven.) eräänl. kuivatusta sammesta valmistettu venäl. kalaruoka.
balkongi (ransk. **balcon**) (ulko)parveke.
balladi (ransk. **ballade**) alkup.: keskiaikainen tanssin säestykseksi laulettu lemmenruno; nyk.: kertova lauluruno, lyyrillis-eepillinen runo.
ballasti (engl. **ballast**) paino-, pohjalasti.
ballerina [-rī'-], (ital.) balettitanssijatar. p r i m a b. ensimmäinen t. päätanssijatar.
ballistiikka (kreik. **ballein** heittää) oppi ammusten liikkeistä, ampumatiede.
balloni, balongi (ransk. **ballon**) ilmapallo.

bal masqué [-ke'], (ransk.) naamiaiset.
balsami j.n.e. k. palsami.
balustradi (ransk. balustrade) pilariaidake, -kaide.
banaali (ransk. banal) arkipäiväinen, lopen kulunut. — b a n a l i s o i d a alentaa arkipäiväiseksi, nerottomaksi.
bandaaši (ransk. bandage) haavan, luunmurtuman side.
banderoli (ransk. b-role) viranomaisen tavaraan kiinnittämä tarkastuspaperiside; mainontaside.
bandiitti (ital. bandi'to pannaan julistettu) rosvo.
bandy [bändi], (engl.) jääpallopeli.
baneeri (ransk. bannière), (sota-, juhla)lippu.
banjo neekereillä: kitarantapainen soitin.
banketti (ransk. banquet) juhla-ateria, kemut, pidot.
bankrutti (ital. banca rotta säretty tiski) maksujen lakkautus, vararikko.
bansai jaapanilaisten »eläköön!»
baptismi (kreik. bapti'tsein kastaa) baptistien oppi. — b-s t i t uskonlahko, joka hylkää lasten kasteen.
barbaari (kreik. barbaros) muin. kreikkalaisilla: ulkomaalaisen, muukalaisen nimitys; (kuv.) raaka, sivistymätön ihminen. — b-b a r i s m i klassill. kielissä: ei-klassill. kielistä johtuva kielivirhe; vieraanvoittoisuus kielenkäytössä.
bardi (lat. bardus) muin.-keltiläinen runoilija ja laulaja.
baretti (ransk. barrette) erääni. liputon, litteä, ympyriäinen t. kulmikas lakki.
barkaroli (ital. barcaru'ola pieni vene) venelaulu.
barkassi (esp. barca'za) iso soutuvene.
barokki (portug. baro'cco) eriskummallinen, järjetön, mieletön; renessansinjälkeinen taidetyyli.
barometri (kreik. ba'ros paino + metron mitta) ilmanpainon mittari, ilmapuntari.
baronetti (engl. baronet) Englannissa: alin perinnäinen aatelinen arvonimi.
barri (ransk. barre tanko) nojapuut (voimisteluteline).
barrikadi (ransk. barricade) katusulku, -vallitus.
barriääri (ransk. barrière) aidake, salpa-, tullipuoma.
barytoni (kreik. bary's raskas + tonos sävel) tenorin ja basson välinen miesääni.
basaari (pers. bazār) itämailla: kauppahalli, -tori; Euroopassa: rihkamamyymälä; hyväntekeväisyys- y.m. seurojen toimeenpanemat myyjäiset.
base-ball [besbōl], (engl. base pohja + ball pallo) eräs pallopeli, amerikkal. kansallispeli, suomal. pesäpallon esikuva.
basengi (ransk. bassin) vesiallas.
basilika (kreik. b-kē' kuninkaallinen) varhaiskristillinen kirkkorakennus.
basilli (lat. baci'llus pieni sauva) sauvanmuotoinen bakteeri.
basso (ital.) matalin miesääni; moniäänisen sävellyksen matalin ääni; sen esittäjä(t); soitinten nimissä: matalaääninen.
basta! (ital.) kylliksi! riittää!
bastardi (ransk. bâtard) sekarotuinen eläin; (ylhäisen isän) avioton t. äpärälapsi.
bastilji (ransk. bastille) luja linna, eritt. eräs vankilalinna Pariisissa, hävitetty 1789.
bastonadi (esp. bastonā'da) kepitys, vitsarangaistus, selkäsauna.
batalji (ransk. bataille) taistelu (sodassa).
batisti (ransk. batiste) eräänl. erittäin hieno liinakangas.
batongi (ransk. bâton keppi) puu- t. kumikepakko, -sauva puolustus-, lyömäaseena.
bautakivi (ruots. ba'utastēn) muin. skandinaavil. hautakivi.
beaani (lat.) ensi vuoden ylioppilas, keltanokka.
beati possidentes [-ā'- -de'ntēs], (lat.) onnelliset ne, jotka omistavat, onnelliset omistajat.
le beau monde [lə-bo-mo'ng'd], (ransk.) hienosto, ylhäisö.
le beau reste [lə-bo-re'st], (ransk.) jäännös, kaikki mitä on jälellä, (iron.) lopuskat.

le beau sexe [lə-bo-se'ks], (ransk.) kaunis sukupuoli.
bébé [bebe'], (ransk.) pikkulapsi; erään1. sokerileivos.
Beelsebub (hepr.) paholaisten päämies, pääpaholainen.
beige [bēš], (ransk.) kellertävänharmaa (väri).
beignet [benje'], (ransk.) erään1. rasvansulassa keitetty ohukas.
belcanto [-ka'n-], (ital.) »kaunis laulu», vanha italial. äänenmuodostus- ja laulutapa.
bel-esprit [-ri'], (ransk.) kaunosielu; kompailija, sanasutkailija.
bel-étage [-etāš], (ransk.) rakennuksen ensimmäinen kerros.
belletristi (ransk. **belles lettres** kaunokirjallisuus) kaunokirjailija. — b-s t i n e n kaunokirjallinen.
bellum omnium contra omnes [-kon -nēs], (lat.) »kaikkien sota kaikkia vastaan», yleinen mullistus t. sekasorto.
belvedeeri (ital. **bello** kaunis + **vedē're** nähdä) paikka, josta on kaunis näköala; näkötornien, ravintolain nimi.
Benjamin (raam.) Jaakobin nuorin poika; (kuv.) vanhempien nuorin ja lempipoika.
berceuse [-sö'z], (ransk.) kehtolaulu.
bergamotti (ital. **b-mo'tta**) eräs hieno päärynälaji.
bestiaalinen (lat. **bestia** eläin) elukkamainen, törkeän raaka.
bête-noire [bēt-nuā'r], (ransk.) »musta eläin», syntipukki, kovanonnen lintu, inhon esine.
bibliofiili (kreik. **biblion** kirja + **philos** ystävä) kirjojen ystävä, kokoilija. — b-o g r a f i a (kreik. **graphein** kirjoittaa) kirjatiede, jnkin kansan t. ajan t. jtkin ainetta koskevan kirjallisuuden luetteleminen t. selosteleva luettelo. — b-o m a a n i (kreik. **mani'a** kiihko) kiihkoisa kirjojenkokoilija, kirjahullu. — b-o m a n i a kirjojen kokoilemiskiihko, kirjahulluus. — b-o t e e k k i (kreik. **b-thē'kē**) kirjasto. — b-t e k a a r i (lat. **b-thēcā'rius**) kirjastonhoitaja.
biceps [-seps], (lat.) käsivarren hauislihas.
bidee t. **-det** [-dē'], (ransk.) erään1. huuhtelutuoli, -allas (naisia varten).
biedermeier (saks.) poroporvarimainen; erään1. huonekalutyyli Saksassa 1800-luvun alkupuoliskolla.
bien [bjäng], (ransk.) hyvä (on)!
bier [bīr], (saks.) olut.
bigamia (lat. **bis** kahdesti + kreik. **gamos** avio) kaksiavio.
bigarroo (ransk. **bigarrer** tehdä kirjavaksi) erään1. kirjava kirsikka.
biggest in the world [bi'gist — — wəld], (engl.) suurin maailmassa.
bigotti (ransk. **bigot**) yltiö-, kiihkojumalinen.
bijouteria [-šu-], (ransk. **bijou** jalokivi) jalokivi-, kalleustavarat.
bilanssi (ital. **bilancio**) tilinpäätös, tilitase.
biljardi (ransk. **billard**) eräs norsunluupalloilla ja erikoisesti rakennetulla pöydällä pelattava peli; pöytä, jolla t. huone, jossa sitä pelataan.
biljoona (lat. **bis** kahdesti + **miljoona**) miljoona miljoonaa.
billet d'amour [bije-d-amū'r] t. **billet doux** [dū], (ransk.) lemmenkirje.
binokkeli (ransk. **binocle**, lat. **bī'ni** kahdet + **oculus** silmä) sangattomat silmälasit, rillit.
bio- (kreik.) yhdyssanoissa: elämä-, elävä.
biografi (kreik. **bios** elämä + **graphein** kirjoittaa) elämäkerrankirjoittaja; elokuvateatteri. — b-f i a elämäkerta. — b-f i n e n elämäkerta-, -kerrallinen.
biokemia (kreik. **bios** elämä + **kemia**) oppi elävissä elimistöissä tapahtuvista kemiallisista prosesseista.
biologia (kreik. **bios** elämä + **logos** sana, oppi) elimellisen elämän ilmiöitä tutkiva tiede.
birfiilari (saks. **Bier** olut + **Fiedler** viuluniekka) viulunvinguttaja.
bis (lat.) kahdesti, toistamiseen, uudelleen. b i s e e r a t a toistaa, esittää uudelleen.
bisarri (ransk. **bizarre**) eriskummallinen, omituinen.
bischof [-š-], (saks. piispa) punaviinistä ja erilaisista mausteista valmistettu kuumennettu juoma.

biskvii t. biscuit [-kvi'], (ransk.) korppu, keksi; eräänl. kiilloton porsliini, astiasavi.

bisykkeli (lat. bis kahdesti + kreik. kyklos kehä) polkupyörä.

bivuakki (ransk. bivouac) yöleiri ulkoilmassa.

blague [blag], (ransk.), valhejuttu, kerskailu, suunsoitto. — b-g u e u r [-gö'r] kerskuri, suunpieksäjä.

blamaaši (ransk. blâmage) hölmäys, nolaus, häpeä, tuhma teko. — b l a m e e r a t a (ransk. blâmer) saattaa häpeämään, nolostuttaa, häväistä.

blanc-manger [blang-mangše'], (ransk.) »valkea ruoka», kermahyyde, -hyytelö.

blanketti (ransk. blanc valkoinen) kaavake, -vio, lomake.

blankovaltakirja (esp. blanco valkoinen) yleinen t. avoin v-kirja. — b-o v e k s e l i johon on merkitty tunnustajan nimi, mutta ei raha- eikä päivämäärää.

blaseerautunut, -rattu (ransk. blaser tympeyttää) kyllästynyt, tympeytynyt, tympeähermoinen.

blasfemia (kreik. blasphēmi'a) jumalanpilkka, herjaus.

blesseerata (ransk. blesser) haavoittaa, loukata. — b l e s s y y r i (ransk. blessure) haava.

blokadi (ransk. blocade), (rannikon) saarto. — b l o k e e r a t a (ransk. bloquer) saartaa, eristää.

blokki (ruots. block) väkipyörä, pylpyrä; (polit.) puolueyhtymä.

blondiini (ransk. blondine) vaaleaverinen nainen.

bluffi (engl. bluff) tahallinen harhatieto, tyhjä kerskaus, pimitys.

blunderi (engl. blunder) tarkkaamattomuus, hoksaamattomuus, epähuomio.

board [bōd], (engl.) pöytä; virasto, valiokunta.

boardinghouse [bōd-haus], (engl.) täyshoitola.

boaseria (ransk. boiserie) laudoitus, paneli. — b-s e e r a t a laudoittaa, paneloida, -neilata.

bobbata naisen hiuksista puh.: kähertää ja leikata niskasta tasapitkiksi.

bobsleigh [-slei], (engl.) erääni. suuri, useamman hengen istuttava kelkka.

bocca k. a bocca chiusa.

boccia [botša], (ital.) erääni. pallopeli.

boche [boš], (ransk.) maailmansodassa: ranskalaisten saksalaisista käyttämä halveksiva nimitys.

bodega (esp.) viiniravintola, -kellari.

bœuf à la mode [böf- -mod], (ransk.) muhennettu häränliha. b-f n a t u r e l [-ty-] keitetty h.

boggi (engl.) rautatievaunun alusrattaisto.

boheemi t. -hême (ransk.) epäsäännöllistä elämää viettävä henkilö, taiteilija t. kirjailija.

boikotata (engl. henkilönnimestä Boycott) järjestelmällisesti vainota jkta olemalla antautumatta mihinkään tekemisiin hänen kanssansa.

bojaari (ven.) muin. Venäjällä: aatelinen tilanomistaja t. virkamies, pajari.

boksaus (engl. box) nyrkkeily.

boksi (engl. box) suurehko rasia; posti-, pankkilokero; säiliö, koppi, osasto, pilttuu.

boleero (esp. bolero) erääni. espanjal. kansantanssi; erääni. hihaton naisten pusero.

bolševiki (ven. boljše enemmän) kommunistipuolueen jäsen. — b-v i s m i kommunistinen, kumouksellinen, köyhälistön diktatuuria ajava valtiollinen aatesuunta.

bombardeerata (ransk. bombarder) pommittaa. — b-d e m a n g i (ransk. bombardement) pommitus.

bombastinen (engl.) suurisanainen, mahtipontinen, pröystäilevä.

bon! [bong], (ransk.) hyvä (on)!

bona fide [-nā -dē], (lat.) hyvässä uskossa, vilpittömällä mielellä.

bona officia [-fi'ki- t. -fi'si-], (lat.) hyvät palvelukset.

bonbon [bongbong'], (ransk.) makeinen, karamelli. — b o n b o n n i è r e [bongbonjē'r] karamellirasia.

bon gré mal gré [bong-gre- - -], (ransk.) tahtoen tai tahtomatta, hyvällä tai pahalla.

bonhomia [bono-], (ransk. **bonhomie**) hyvänluontoisuus, -sävyisyys, herttaisuus. — b-h o m m e [bonom] hyvänluontoinen (j.n.e. k. ed.), hyvänahkainen mies.
bon jour! [bong-šū'r], (ransk.) hyvää päivää!
bonjour, bonšuuri (ransk.) eräänl. vierailutakki, pitkä lievetakki.
bon marché [bong-marše'], (ransk.) »hyvä kauppa», hyvällä kaupalla; halpahintainen.
bon mot [bong-mo'], (ransk.) kompa, sukkeluus, sanasutkaus.
bonne [bon] t. **bonni** (ransk.) palvelijatar, lapsenhoitajatar.
bon sens [bong-sā'(s)], (ransk.) terve järki.
bon soir' [bong-suā'r], (ransk.) hyvää iltaa! (illalla) hyvästi!
bonšuuri k. **bonjour.**
bonum (lat.) tavara, omaisuus. — c o m m u n e [-mū'-] b - m yhteinen tavara j.n.e. — s u m m u m b - m korkein hyvä.
bonvivant [bongvivā'], (ransk.) elostelija, nautiskelija.
booli (engl. **bowle**) viini-, punssijuoma, jota tarjoillaan suuresta maljakosta; tämä maljakko.
bordelli (ransk. **bordel**) porttola.
bordereau [-doro'], (ransk.), (juttuun kuuluvien asiakirjain) luettelo, lista, rekisteri.
Bore [bō-], (ruots.) pohjatuulen ja talvimyrskyjen haltija.
boreaalinen (kreik. **bore'as** pohjatuuli) pohjoinen, pohjois-.
borneerata (ruots. **bornē'ra**) käyneestä juomasta puh.: poreilla, vaahdota, kuohuta. — b- t t u (ransk. **borner** rajoittaa) rajoitettu, vähälahjainen, ahdasjärkinen, typerä.
bostoni (engl. **boston**) eräänl. hidas valssi.
botaanikko (k. **botaniikka**) kasvitieteilijä. — b-n i n e n kasvitieteellinen. — b o t a n i i k k a (kreik. **botanikē'**) kasvitiede. — b o t a n i s o i d a kerätä, tutkia kasveja.
Bothnia Pohjanlahden pohjoisosan ympärillä olevien seutujen lat. nimi. — b- i e n s i s (länsi)pohjalaisen lat. nimitys.
bouquet [bukē'], (ransk.) eräitten juomien tuoksu, haju.
bouquinisti (ransk. **bouquin** vanha kirja) vanhojen kirjojen kauppias, antikvaarisen kirjakaupan pitäjä.
bourgeois [buršua'], (ransk.) porvari. — b-s i a [-zia], (ransk. b-sie) porvaristo.
boy-scout [boiskaut], (engl.) partiopoika.
Brahma [-rā-] intial. uskonnossa: maailmansielu.
Brage [-a-] skandin. tarustossa: runotaidon jumala.
bramaani, -miini (lat. **brachmā'nus**) Intiassa: ylimmän kastin jäsen.
brandy [brändi], (engl.) viinan, konjakin englanninkielinen nimi.
branšši (ransk. **branche** oksa, haara erikoisala.
bravadi (ransk. **bravade**) kerskailu, uhma(ilu), ylvästely.
bravo! (ital.) hyvä! hyvin! — b - o hyvähuuto.
bravuuri (ital. **bravū'ra**) loistava taitavuus, mestaruus. — b-i n u m e r o, -k a p p a l e y.m. loistonumero j.n.e.
breakfast [bre'kfäst], (engl.) aamiainen.
bric-à-brac [brik- -brak], (ransk.) romu-, rihkama(kauppa).
briketti (ransk. **briquette**) määrätynmuotoiseksi puserrettu hiili-, turvepehku-, metalliharkko.
briljantiini (ransk. **brillant** kiiltävä) parta-, hiusöljy t. -voide, joka tekee parran, hiukset kiiltäviksi. — b-n t t i hohtokivi; (adj:na) loistava.
briljeerata (ransk. **briller**) loistaa, -tella, kunnostautua.
brio [-ī'-], (ital.; mus.): c o n b. vauhdikkaasti, tulisesti.
brodeerata (ransk. **broder**) kirjata korko-ompeleilla, ommella kirjoompelusta, kirjailla.
brokadi (ital. **brocā're** kutoa) kullalla, hopealla kirjailtu silkki.
bronkiaali- (k. seur.) henkitorven haarojen. — b-i a t (kreik. **bronkhi'a**) henkitorven haarat keuhkoissa. — b-i i t t i henkitorvenhaarojen katarri, keuhkokatarri.
brošyyri (ransk. **brocher** nitoa) vihko, (lento)kirjanen.

browninki (keksijännimestä B-ning) eräänl. pistooli.
brunetti (ransk. **brunette**) ruskeatukkainen ja -silmäinen (nainen).
brutaali (ransk. **brute** elukka) raaka-, petomainen, karkea, raivoluontoinen, tunnoton.
brutto (ital.; kaupp.) vähentämätön. b-p a i n o tavaran ja sen päällyksen paino. b- t u l o tulo kuluja vähentämättä siitä.
bryloo (ransk. **brûler** polttaa) kuumennettu ja maustettu konjakki.
budjetti (engl. **budget**) tulo- ja menoarvio, talousarvio.
budoaari (ransk. **boudoir**) sirosti sisustettu naisen, rouvan huone.
bufetti (ransk. **buffet**) ruokasalinkaappi, astiakko; tarjoilupöytä ruokineen, juomineen, virvokkeineen; teattereissa y.m.: ravintola.
buffertti (saks. **Puffer** sysääjä) rautatievaunun puskuri. — b-i v a l t i o mahtavampien valtioiden välissä sijaitseva heikompi valtio, puskurivaltio.
buketti (ransk. **bouquet**) kukkakimppu; k. myös **bouquet**.
bukolinen (kreik. **būko'los** paimen) paimen-.
buldoggi (engl. **bull** härkä + **dog** koira) verikoira.
bulevardi (ransk. **boulevard**) vallitus; Pariisissa: muin. vallien tilalle tehty leveä katu; puilla istutettu leveä katu, puistokatu.
buljonki (ransk. **bouillir** kiehua) lihan, kalan keitevesi, (liha)liemi.
bulla (lat.) paavin, keisarin julistuskirje, asetus.
bulletiini (ransk. **bulletin**) päivittäinen tiedonanto, tiedoitus.
bulvaani (ven. **bolva'n**) teerenkuva; kaupassa: toisen kätyrinä toimiva henkilö.
bureau [byrō'], (ransk.) toimisto, virasto.
burgunderi Burgundin-, Bourgognenviini.
Buridan [by-dang'] ransk. filosofi 14:llä vuosisadalla. Todistaakseen, ettei mikään teko tapahdu ilman tahdon määräävää vaikutusta, hän väitti, että aasin, joka asetettaisiin kahden yhtä houkuttelevan heinätukon keskivälille, täytyisi kuolla nälkään ilman sellaista vaikutusta. B-in a a s i (kuv.) henkilö, joka ei osaa ratkaista, kummanko kahdesta yhtä hyvästä valitsisi.
burleski (ital. **burle'sco**) karkeankoomillinen, hullunkurinen, ilveilevä.
buršikoosi (saks. **Bursche** nuorukainen) ylioppilas-, poikamainen, vallattomaniloinen, vekkulimainen.
business [bi'znis], (engl.) toimi, ammatti, elinkeino, afäärit.
buunata (ruots. **bōna**) kiilloittaa vahalla (huonekaluja, lattioita).
Byrocratius (k. seur.), (leik.) virkavaltaisuuden suojeluspyhimys.
byrokraatti (ransk. **bureau** virasto + kreik. **kra'tein** hallita) virkavaltainen henkilö, omavaltainen virkamies, virkavaltias. b- k r a t i a virka(mies)valta(isuus); virkamiehistö.
bysti (ransk. **buste**) rintakuva.
böklinki (ruots. **böckling**) savussilakka.

C.

C lämpömittareissa = **Celsius.**
c: a = **circa** (lat.) noin, paikoilla.
cab [käb], (engl.) eräänl. engl. kaksipyöräiset rattaat.
caballero [kavaljē'ro], (esp.) oik. ratsumies; ritari, gentlemanni.
cabaret [-rē'], (ransk.) k. **kabaree.**
café [-fē'], (ransk.) kahvi(la). — c. a u l a i t [-o-lē'] kahvia maidon kera. — c. n o i r [nuä'r] »mustaa k-ia», k-ia ilman kermaa. — c.-c h a n t a n t [-šangtang'] laulu-, musiikkikahvila.
cakes [keiks], (engl.) leivokset, suom. »keksi» sanan juurisana.
cake-walk [keik-uōk], (engl.) »leivostanssi», eräs rumaliikkeinen alkup. intiaani- t. neekeritanssi.

calembour [kalangbū'r], (ransk.) sanasutkaus.
camembert [-mangbē'r],(ransk.) pehmeä, valkea, vihreäjuovainen herkkujuusto, alkup. c.-nimisestä kylästä Ranskassa.
camera obscura [-kū'-], (lat.) »pimeä kamari», nykyaikaisen valokuvauskameran alkutyyppi.
camorra [-o'-], (ital.) pahantekijä-, rosvojoukkio.
camouflage [-muflā'š], (ransk.) sotajoukkojen ja -laitteiden kätkeminen viholliselta, niitten naamioiminen. — c-l o i d a, -l e e r a t a kätkeä, naamioida (vrt. edell.).
canaille [-nā'j], (ransk.) roistoväki; roisto, kanalja.
cancan [kangkang'], (ransk.) eräänl. rivoliikkeinen tanssi.
Canossa linna Italiassa; siellä keisari Henrik IV anoi armoa paavi Gregorius VII:ltä. (kuv.) »mennä C-aan» = nöyrtyä, katua, pyytää anteeksi.
cantabile [-tā'-], (ital.; mus.) laulaen, ilmeikkäästi.
cantilena [-lē'-], (ital.; mus.) lauluntapainen sävellys.
canzonetta [-ne't-], (ital.; mus.) lyhyt lauluntapainen (soitin)sävellys.
capriccio [-rtšio], (ital.; mus.) eräänl. iloinen, vilkas soitinsävellys.
captatio benevolentiae [-tā'--le'n-ē], (lat.) »suosion tavoittelu», sanat, joilla puhuja, kirjailija pyytää kuulijaa, lukijaa hyväntahtoisesti seuraamaan esitystään.
caput (lat.) pää; (aatelis) suvun päämies (monikko: capita; k. per capita).
Carelia [-rē'-], Karjalan lat. nimi.
care of [keə ov], (engl.), lyh. c/o, osoitteissa: (jnkn) välityksellä, osoitteella, jnkn perille toimitettavaksi.
carmen (lat.) runo. c. s æ c u l a r e [sēkulā'-) vuosisataisjuhlaa varten sepitetty runo. — C - n espanjal. tytönnimi; Bizet'n tunnetun oopperan (päähenkilön) nimi.
carte [kart], (ransk.) kortti; kartta. c. b l a n c h e [blangš] avoin valtakirja. k. myös **à la c.**

casus [kā-], (lat.) tapaus, sattuma. c. b e l l i sodan aihe. k. myös in casu.
cathedra [-te'-], (lat.) opettajanistuin, kateederi; piispan-, paavinistuin. k. myös ex c.
cause célèbre], [kōz selē'br] (ransk.) huomiota herättävä (oikeus)juttu.
cavalleria [-rī'-], (ital.) ratsuväki; ritarillisuus. c. r u s t i c a n a [-kā'-] talonpoikaisritarillisuus (erään P. Mascagnin oopperan nimi).
cavatina [-tī'-], (ital.; mus.) oopperaaaria, jossa ei ole koloratuuria (k. tätä).
cendré [sangdre'], (ransk.) tuhkanharmaa; vaaleaverinen.
Ceres [kerēs t- ser-], (lat.) viljan ja maanviljelyksen j:latar Roomalaisilla. — c-r e a l i o t viljakasvit, -lajit.
c'est la guerre [s-e-la-gē'r], (ransk.) sellaista se on sota, sodassa sodan lailla.
ceterum censeo Carthaginem esse delendam [kē- t. sē- ken- t. sen- -tā'- -le'n-], (lat.) »muutoin olen sitä mieltä, että Karthago on hävitettävä». Niin päätti Cato jokaisen puheensa senaatissa. Siitä kuv.: jnkn **ceterum censeo** = hänen yhä toistamansa sanat, hänen ainainen virtensä, keppihevosensa.
cf t. **cfr** = **confer** (lat.) vertaa!
chaconne [šako'n], (ransk.) vanha espanjal. t. ital. kolme neljäsosatahtinen tanssi; sen sävel.
chacun (a) son goût [šaköng'(-a) -song- gu], (ransk.) kullakin on oma makunsa, päänsä.
chaise longue [šēz-lo'ngg], (ransk.) leposohva.
chambre séparée [šangbrə-separe'], (ransk.) yksityinen huone (ravintolassa).
champion [šangpjong' t. tšämpjən], (ransk. t. engl.) mestari(urheilija); jnkin puolesta taistelija, ritari.
chansonnette [šangsone't], (ransk.) pieni laulu, laulunpätkä; kahvilalaulajatar. — c-n n i e r [-nje] laulurunoilija, -seppä.

chapeau bas! [šapo-ba'], (ransk.) lakki päästä! — ch. claque [klak] kokoonpainettava silkkisilinteri.
char-à-bancs [šar-abang'], (ransk.) nelipyöräiset, pitkinpäisillä istuinpenkeillä varustetut rattaat.
chargé d'affaires [šarše-d-afē'r], (ransk.) diplom. lähetystöissä: asiainhoitaja (ministerin sijainen).
charivari [š-i'], (ransk.) rähinä, kissannaukujaiset.
Charles [šarl (ransk.), tšāls(engl.)], Kaarle.
charleston [tšā'lstən], (engl.) eräs amerikkalaisperäinen neljä neljäsosa-tahtinen tanssi.
charta sigillata [kar- -lā'-], (lat.) leimapaperi, -merkki.
chateaubriand [šatobriang'], (ransk.) eräänl. pihvipaisti persiljavoin kera.
chauffeur [šofö'r] k. šofööri.
chaussée [šose'], (ransk.) viertotie.
chauvinismi, chekki y.m. k. šov-, še-.
cherchez la femme [šerše'-la-fa'm], (ransk.) »etsikää naista»; sanantapaa käytetään otaksuttaessa, että jnkin selvitettävän seikan (rikoksen) salaisena, perimmäisenä aiheuttajana on nainen.
chevalier sans peur et sans reproche [šəvalje' - sang - pö'r - e - sang - rəpro'š], (ransk.) ritari pelvoton ja moitteeton.
chevreau [səvrō'], (ransk.) vuohenkaritsa(nnahka).
chic [šik], (ransk.) hieno, siro, muodikas.
chronique scandaleuse [kroni'k-skang-dalö'z], (ransk.) juoru-, kulkupuheet.
cif [sif], (kaupp.) rahti ja vakuutus hintaan luettuna.
cinquecento [tšinkvetše-], (ital.) 500; 1500-luku, -luvun taide ja kirjallisuus Italiassa.
circa [sir-, kir-], (lat.) noin ,paikoilla.
circenses [kirke'n- t. sirs-], (lat.) k. panem et c.
circulus vitiosus [kirk- t. sirk- -ō'-], (lat.) logiikassa: kehäpäätelmä (virhe, joka tehdään, kun todistus perustetaan siihen väitteeseen, joka on todistettava).
citato loco [kitā'- t. sitā'- -kō], lyh. c. l., t. loco citato, lyh. l. c. (lat.) ennenmainitussa kohdassa.
cité [site'], (ransk.) vanha-, keskikaupunki.
cito [kitō t. sitō], (lat.) lääkemääräyksissä: nopeasti (valmistettava).
citoyen [situajäng], femin. c-enne [-jen], (ransk.) kansalainen (puhuttelusana Vallankumouksen aikoina).
città [tšita'] t. **civitä** [tši-ta'], (ital.) kaupunki.
city [si'ti], (engl.) kaupunki; eritt. vanhin kaupunginosa, varsinkin Lontoon.
civis [ki'v- t. si'v-], (lat.) kansalainen. c. academicus [akadē'mik-] akateeminen k.
clair-obscur [klēropsky'r], (ransk.) valohämy.
clairvoyance [klervuajang's],(ransk.) »selkeänäköisyys», kyky tajuta t. tietää sellaista, mistä ei voi saada tietoa tavallisen havainnon avulla.
claque [klak], (ransk.; teatt.) joukko palkattuja kättentaputtajia.
clou [klū], (ransk.) naula; ohjelmassa: veto- t. päänumero, paras t. päävaltti.
Co. t. **co.** = **Compagnie** (ransk.) (liike)kumppani.
c/o k. care of.
cocktail [ko'kteil], (engl.) »kukonhäntä», viinasta y.m. väkijuomista monin höystein valmistettu (ruoka)ryyppynä nautittava juoma, viinake.
coda [kō-], (ital.; mus.) »häntä», sävellyksen t. sen osaston loppuliite, lopuke, kajahde.
code [kod], (ransk.) lakikokoelma, -teos; sähkösanomissa käytettyjen sanalyhennysten luettelo.
codex [kōdeks], (lat.) muinais- t. keskiaikainen käsikirjoitus.
coiffeur [kuafö'r], femin. -euse [-ö'z], (ransk.) parturi, kähertäjä, kampaaja.
cold-cream [kould krīm], (engl.) eräänl. hyvänhajuinen ihovoide.
college [kolidš], (engl.), **collège** [kolē'š], (ransk.) Englannissa, Ranskassa: oppikoulu, lyseo, lukio.

collie [k-li], (engl.) skotlantil. lammaskoira.
collier [kolje'], (ransk.) kaulakäädyt, -koriste.
Colosseum [-sē'-], (lat.) muin. Roomassa: suuri amfiteatteri, nyk. raunioina.
combinaison[kongbinēzong'],(ransk], **combination** [kombineišən], (engl.) paitahousut.
comme chez nous [kom-še-nu'], (ransk.) »niinkuin meilläpäin», hyvin t. vanhaa tuttua.
comme ci comme ça [kom-si-komsa'], (ransk.) niin ja näin, ei kehuttavaa, -vasti.
comme il faut [kom-il-fo'], (ransk.) »niinkuin pitää», hieno(a), muodikas(ta).
commis [komi'], (ransk.) virastossa, pankissa: alempi virkailija, apulainen; konttoristi, kauppapalvelija. — c. v o y a g e u r [vuajašö'r] kauppamatkustaja.
common sense [kommən sens], (engl.) terve järki.
commune bonum [-mū'], (lat.) yhteistä omaisuutta, tavaraa.
communis opinio [-mū'- -pī'-], (lat.) yleinen mielipide.
compagnie [kongpanji'],(ransk.), lyh. c:ie, **company** [ka'mpəni], (engl.), lyh. co, seura, yhtiö; toiminimissä: kumppani.
comparaison [kongparēzong'], (ransk.) vertaus. — s a n s c. [sang] verraton, -ttomasti. — s. c. d u r e s t e [dy-rest] muussa suhteessa vertailematta.
compte rendu [kongt-rangdy'], (ransk.) »tehty tili», selonteko, selostus.
con [kon], (ital.) kanssa, -lla, -llä. — c. a m o r e [-ō'-] »rakkaudella», sydämen pohjasta, innokkaasti, hartaasti, kernaasti. — c. f u o c o [-ko] tulisesti. — k. myös **brio.**
concierge [kongsje'rš], (ransk.) portinvahti.
concordia res parvae crescunt, discordia maximae brevi dilabuntur [konko'rdiā rēs -vē kresk-, -māks- -vī -lābu'n-], (lat.) yksimielisyys vahvistaa vähäiset varat t. voimat, erimielisyys hajoittaa pian suurimmatkin.
conditio sine qua non [kondi'- -kvā nōn], (lat.) ehto, jota ilman (jtkin) ei (voi tapahtua), välttämätön ehto.
conférencier [kongferangsje'],(ransk.) esitelmöitsijä, puhuja, puhemies; yleisradiossa: kuuluttaja, kertoja.
confiture [kongfity'r], (ransk). sokeriin keitetty marja-, hedelmähillo; makeistavarat.
congé [kongše'], (ransk.) hyvästijättö. p o u r p r e n d r e c. [pūrprang'drə- -] käyntikorteilla tav. lyh. p. p. c.: jättääkseen hyvästi.
consilium abeundi [-si'- -u'n-], (lat.) »kehoitus poistumaan»; yliopistosta, oppikoulusta eroittamisen lievempi muoto.
consistorium academicum [-tō'- -dē'-], (lat.) yliopiston konsistoori.
consommé [kongsome'], (ransk.) voimakas, kirkas lihaliemi, väkiliemi.
consummatum est [kon-mā'-]. (lat.) se on täytetty, tehty.
contenta [konte'n-], (lat.) (pää)sisällys.
contradictio in adjecto [-di'k- -je'k-], (lat.; log.) ristiriita (pääsanan ja sen määräyksen merkitysten välillä).
contumacia [-mā'kia t. -sia], (lat.) oikeuteen saapumatta jääminen. t u o m i t a i n c-a m = tuomita oikeudesta poisjäänyt. t u o m i o i n c. = yksipuolinen t-io.
copyright [ko'pirait], (engl.) kustannusoikeus, taiteellinen, kirjallinen omistusoikeus.
cordon bleu [kordong-blö'], (ransk.) taitava keittäjätär.
corned beef [kō'nd bīf], (engl.) säilykeliha.
corps de logis [kōr-də-loši'], (ransk.) (maakartanon) päärakennus. — c-s d i p l o m a t i q u e [-ti'k] diplomaattikunta.
corpus delicti [kor- -li'k-], (lat.) rikoksen näkyvä jälki, todiste (esim. väärä raha, tappoase).
corrigenda [-ge'n-], (lat.) korjattavia, painovirheitä.
corriger la fortune [korišē' -ty'n], (ransk.) »parantaa onneaan», s.o. pelata väärin.

corso (ital.) kilpa-ajorata; karnevaalivaunukulkue; useissa ital. ja eteläranskal. kaupungeissa: pääkatu, jota pitkin se kulkue ajaa.
cortes (esp.) Espanjassa, Portugalissa: kansaneduskunta.
cosi fan tutte [-sī'], (ital.) »niin tekevät kaikki (naiset)».
cottage [ko'tidš], (engl.) tupa, asunto maalla.
couche! [kuš], (ransk.) koiralle puh.: pane maata! makaa!
coup d'état [ku-d-eta'], (ransk.) valtiokaappaus.
coupé [kupē'], (ransk.) k. **kupee.**
courtoisie [kurtuazi'], (ransk.) kohteliaisuus, hieno, ritarillinen käytös.
cowboy [ka'oboi], (engl.) »lehmipoika», ratsastava lehmipaimen Yhdysvaltain länsiseuduissa.
credo [krē-], (lat.) uskon; apostolinen uskontunnustus.
crème [krēm], (ransk.) kerma. — c. b r û l é e [bryle'] paahtovanukas. — c. d e[də] l a c. hienoin hienosto.
crescendo [krešе'ndo], (ital.; mus.) »kasvaen», voimakkaammin, paisuen.
cri [kri], (ransk.) huuto. — l e d e r n i e r c. [lə-dernje--] uusin(ta) muoti(a).
crimen [kri-], (lat.) rikos. c. l a e s a e [lēsē] m a j e s t a t i s [-tā'-] majesteetinloukkausrikos.
croquis [kroki'], (ransk.) (alku)luonnos, -piirros.
cui bono? [kui -nō], (lat.) kelle hyväksi? miksi hyväksi?
cum grano salis [kum grānō], (lat.) »suolan rakeella», ottaa t. käsittää jkin c. g. s. = arvostellen, varovasti, epäillen, ei kirjaimellisesti.
cum laude (approbatur), [kum-bā'-], (lat.) »hyväksytään kiitoksella».
Cupido [kupī'-], (lat.) muin. Roomalaisilla: lemmenvietin jumala.
curaçao [ky-sō'] eräänl. vihreä t. ruskea hollantil. hieno likööri.
cura posterior [kū- -te'-], (lat.) »myöhempi huoli», vähemmin kiireellinen asia t. toimi.
curriculum vitae [kurri'- vītē], (lat.) elämänkulku, elämäkerta.
custos [kus-], (lat.) vartija, valvoja.

D.

daami (ransk. **dame**) herrasnainen, (hieno) nainen.
daatumi k. **datum.**
da capo [-kā'-], (ital.; mus.), lyh. d. c. alusta, uudestaan.
dadaismi (ransk. lastenkielen **dadā'**) taide- ja kirjallisuussuunta, jolle on ominaista äärimmäisen lapsellinen esitystapa.
daktyyli (kreik. **daktylos** sormi) runojalka, jossa on yksi korollinen ja kaksi korotonta tavua.
dal segno [-senjo], ital.; mus.) »merkistä alkaen» merkitsee, että sävellyksen osa on toistettava merkistä (§) alkaen.
damaskit (ransk. **gamache**) säärykset, säärystimet; nilkan ja jalanrinnan suojukset.
damaskoida, -keerata (ruots. **damaskē'ra**) raidoittaa, juovittaa, kirjailla terästä.
damasti (ransk. **damas**) kuviokas silkki-, pumpulikangas, palttina, ruusureivas.
dame-jeanne [dam-šā'n], (ransk.) suuri, pajunkuorista tehtyyn päällykseen verhottu lasipullo.
Damokles syrakuusalaisen Dionysos-tyrannin ihailija, jonka pään päälle D-sos eräässä juhlassa ripustutti hevosen jouhesta kattoon sidotun terävän miekan, ihmis-onnen uhanalaisuuden merkiksi. Siitä D-k l e e n m i e k k a = ainainen uhka, aina uhkaava vaara.
Danaidit kreikkal. muinaistarustossa: Danaoksen tyttäret. Jumalat tuomitsivat heidät miestensä murhasta iäti ammentamaan Manalassa vettä reiälliseen astiaan. D-d i e n s e u l a (kuv.) pohjaton astia t. säkki t. pussi.
Dandin k. **tu l'as voulu...**
dandy [dā'ndi], (engl.) keikari.
Daniel (raam.) eräs v. testamentin profeetoista; (kuv.) viisas tuomari.
dannebrogi Tanskan valtio-, kansallislippu.

danse macabre [-dangs-makā'br], (ransk.) kuolon-, tuonentanssi.
darling [dā'-], (engl.) lemmikki, kulta.
darum keine Feindschaft [-kaifaintš-], (saks.) »silti ei mitään vihaa», hyvät silti, ettehän pane pahaksenne.
das also war des Pudels Kern! [-zo], (saks.) »Tuo siis tuossa villakoirassa oikeastaan piili!» huudahtaa Goethen Faust, kun hänen seuraansa liittynyt villakoira yhtäkkiä muuttuu Mefistofeleeksi (k. tätä). Des Pudels Kern (kuv.) asian salattu ydin, jnkin tosi sisällys, asian oikea laita.
dateerata (lat. **datum** päivämäärä) päivätä.
datiivi (lat. **datī'vus**) noominien sijamuoto, jota suomenkielessä vastaa allatiivi, ablatiivi y.m.
datum (lat.), daatumi, päivämäärä. d. ut supra aika kuin yllä, aika yllämainittu.
dauphin [dofāng'], (ransk.) Ranskassa kuninkuuden aikana perintöruhtinaan arvonimi.
d. c. k. da capo.
deb. = dē'bet (lat.) k. debet.
debarkoida, -keerata (ransk. **débarquer**) viedä, astua maihin.
debatti (ransk. **débat**) keskustelu, väittely, pohdinta. — d-ttoida, -tteerata (ransk. **débattre**) keskustella, väitellä, pohtia. — d-ttööri (ransk. **débatteur**) väittelijä.
debet [dē-], (lat.) »on velkaa»; kirjanp.: velka, vastattava (vastak.: kredit).
debitoida, -teerata (lat. **dē'bitum** velka) panna vastattaviin, veloittaa.
debytantti (ransk. **débutant**) ensikerranesiintyjä, kokeilija, aloittelija. — d-toida, -teerata (ransk. **débuter**) esiintyä ensi kertaa, kokeilla. — debyytti (ransk. **début**) ensi-, koe-esiintyminen, ensi koe.
Decamerone [-ō'-], (ital.) kuulu Boccaccion kirjoittama novellikokoelma.
décharge [dešarš], (ransk.) tilinpäästö, vastuunvapaus.
deci- [-si-], (lat.) kymmenesosa-.
decorum [-ō'-], (lat.) se mikä on sopivaista, säädyllistä, säädyllisyyden vaatimukset.
decrepitus [dēkre'-], (lat.) raihnainen, -nas, ikäloppu.
decrescendo [-še'n-], (ital.; mus.) heikentyen, vaimentuen.
dedikaatio, -katsioni (lat. **dēdicā'tio**) teoksessa: omistuskirjoitus, -sanat. — d-isoida, -seerata (lat. **dēdicā're**) varustaa omistuskirjoituksella, omistaa jklle.
deduktiivinen (lat. **dēdū'cere**) järkeisjohteinen. — d-tio, -tsioni (lat. **dēdu'ctio**) seurausten johtaminen väitteestä, päätelmä, -ttely, todistelu, johtopäätös.
dedusoida, -seerata (lat. **dēdū'cere**) johtaa seuraus väitteestä, päätellä, tehdä johtopäätös, todistella.
de facto [dē faktō], (lat.) tosiasiallisesti, itse asiassa, tosiaankin.
defaitismi [-fe-], (ransk. **défaite** tappio) Ranskassa maailmansodan aikana: ajatussuunta, joka, vakuutettuna tappion välttämättömyydestä, vaati rauhaa ehdoilla millä hyvänsä. — d-tisti defaitismin kannattaja, sotaan kyllästynyt.
defekti (lat. **dēfe'ctus**) puute, -tteellisuus, vajavuus; vajanainen, epätäydellinen.
defensiivi (lat. **dēfe'ndere** puolustaa) puolustus(kanta). — d-vinen puolustus-.
deficit [dē-kit t. -sit], (lat.) »puuttuu»; vajaus, vaillinki.
defiladi, -lee (ransk. **défilé**) ohimarssi. — d-loida, -leerata (ransk. **défiler**) marssia ohi, marssia näytemarssia.
definioida, d-nieerata (lat. **dēfīnī're**) määritellä. — d-nitiivinen (lat. **d-tī'vus**) lopullinen, ratkaiseva. — d-nitio, -nitsioni (lat. d-nī'tio) määritelmä, -tys.
deflaatio, -latsioni (lat. **dēflāre** puhaltaa alas) setelirahamäärän vähenemisestä johtuva ostokyvyn paraneminen, hintojen aleneminen.
deformaatio, -matsioni, -miteetti (lat. **dēformā'tio**) epämuodostuma.

degeneraatio, -ratsioni (lat. de -sta, -stä + genus suku) suvustaan huononeminen, rappeutuminen. — d-roitua huonontua suvustaan, rappeutua.
degradaatio, -datsioni (lat de -sta, -stä + gradus arvoaste) virka-arvosta alentaminen, virka-alennus. — d-doida, -deerata alentaa jstkin arvoasteesta, -asteestaan.
de gustibus non est disputandum [dē- -ta'n-], (lat.) makuasioista ei pidä väitellä.
Dei gratia [deī grātiā], (lat.) Jumalan armosta.
déjeuner [dešöne'], (ransk.) aamiainen. — d. à la fourchette [furše't] »haarukka-a.», kylmä a. — d. dînatoire [-tuā'r] aamiaispäivälliset, lounas.
dejour [dəšū'r], **dešuuri** (ransk.) päivystäjä.
de jure [dē jū-], (lat.) lain, oikeuden kannalta, juriidisesti.
deka (kreik.) kymmenen.
dekaani, -kanus (lat. decā'nus) tiedekunnan(osaston) esimies t. puheenjohtaja.
dekadenssi (ransk. décadence) rappeutuminen, rämettyminen. — d-ntti (ransk. décadent) rappeutunut, veltostunut, epäterve, sairaalloinen.
dekalogi (kreik. deka 10 + logos sana) J:lan 10 käskyä.
dekanaatti (lat. decā'nus) dekaaninarvo, -toimi.
deklamaatio, -matsioni (lat. dēclāmā're pauhata) runonlausunta. — d-ttori lausuja. — d-matoorinen lausunnallinen; suurisanainen. — d-moida, -meerata lausua (runoa); pauhata, saarnata.
deklaraatio, -ratsioni (k. seur.) selitys, julistus, selvitys, (vero)ilmoitus. — d-roida, -reerata (lat. dēclārā're) selittää j.n.e. k. ed.
deklassoiminen, -sseeraus (lat. dē -sta, -stä + classis luokka) (sääty)luokasta alentaminen, alempaan luokkaan siirtäminen.
deklinaatio, -natsioni (k. seur.; kieliop.) noominien taivutus- (luokka), sijoittelu, sijoitelma; (fys.) poikkeuma. — d-noida, -neerata (lat. dēclīnāre) taivuttaa noomini, sijoitella; rumeta, huonota, riutua, surkastua.
dekokti (lat. dē -sta, -stä + coctus keitetty) keitos, uute, rohdoskeite.
dekolteerattu (ransk. décolleté) avokaulainen, -rintainen.
dekompositio, -tsioni (lat. dē pois + compō'nere panna kokoon) hajaannus, pilaannus, mädännys(tila).
dekoraatio, -ratsioni (lat. decorā'tio) koristus, -te; kunniamerkki, raha, mitali. — d-ratiivinen koristeellinen, -tava, -tus-, -te-. — d-ratööri koristus-, -te(taitei)lija. — d-roida, -reerata (lat. decorā're) koristaa, -tella; antaa kunniamerkki j.n.e.
dekreetti (lat. dēcrē'tum) päätös, käsky, määräys, asetus. — d-retoida, -teerata käskeä, määrätä, säätää.
deleatur [dēleā'-], (lat.) poistettakoon (lyh. del.)
delegaatio, -gatsioni (lat. dēlēgā'tio) valtuuskunta, jaosto, lähetystö. — d-gaatti (d-gātus) valtuus-, edus-, asiamies. — d-goida, -geerata (d-gā're) valtuuttaa.
delikaatti (ransk. délicat) hienonhieno, herkullinen; arkatuntoinen, -luontoinen. — d-katessi (d-tesse) herkku, makupala.
delinkventti (lat. dēli'nquere rikkoa) rikoksentekijä, rikollinen.
delirium [dēlī'-], (lat.) hourupäisyys, -railu. d.(tremens) juoppo-, viinahulluus. — d-roida houraillà.
delisiöösi (ransk. délicieux, -euse) hienonhieno, herkullinen, ihastuttava.
delta (kreik. d kirjain, Δ) suistamo.
demagogi (kreik. dēmos kansa + agein ohjata) kansanyllyttäjä, -villitsijä. — d-ia kansanyllytys, -villintä.
demarkaatiolinja (ransk. démarcation merkintä) aselevossa mää-

rätty rajalinja, jonka yli taistelleet joukot eivät saa astua.
demaskoida, -keerata (ransk. **démasquer**) poistaa naamari, paljastaa.
dementia (ransk. **démenti**) väärän tiedonannon, huhun oikaisu, peruutus. — d-t o i d a, -t e e r a t a (d-tir) oikaista, peruuttaa (vrt. ed.).
demimondi [-mong-], (ransk. **demimonde**) puolihienosto; p-ston t. puolivillainen nainen.
deminutiivi k. **diminutiivi.**
demissio(ni) (ransk. **démission**) eronpyyntö(virasta), virkaero.
demobilisoida (ransk. **dé-ser**) asettaa sotaväki rauhankannalle.
demoiselle [dəmuaze'l], (ransk.) neiti.
demokraatti (kreik. dēmos kansa + **kratein** hallita) kansanvallan kannattaja, k-valtalainen. — d-i n e n kansanvaltainen. — d-k r a t i a kansanvalta. — d-k r a t i s o i d a, -s e e r a t a kansanvaltais(tut)taa.
demoloida, -leerata (lat. **dēmōlī'rī**) hajoittaa, purkaa, repiä.
demoni (kreik. **daimōn**) haltia, henki; piru, paha henki. — d-i(l l i) n e n pirullinen, riivattu.
demonstraatio, -ratsioni (lat. **dē-rā'tio**) näytös, havainnollinen todistus; selittely; mielenosoitus; sodassa: valeliikehdys. — d-r a n t t i mielenosoittaja. — d-r a t i i v i n e n (dē-tī'vus), (kieliop.) osoittavainen; (kuv.) mielenosoituksellinen, -osoitus-. — d-r o i d a, -r e e r a t a (d-rā're) näyttää, havainnollisesti esittää; selitellä; osoittaa mieltä, panna toimeen mielenosoitus.
demoralisaatio, -satsioni (lat. **dē** pois + **morā'lis** siveys-) tapainturmelus, siveettömyys, pahennus; masennus, kurittomuus. — d-s o i d a, -s e e r a t a turmella siveellisesti, pahentaa; masentaa mieli, höllentää kuri, tehdä kurittomaksi.
de mortuis nil nisi bene [dē -īs], (lat.) kuolleista ei (pidä puhua) muuta kuin hyvää.
denatsionalisoida, -seerata (ransk. **dé** pois + **national** kansallis-) hävittää kansallistunne, -luonne, vieroittaa kansallisuudesta.
denaturalisoida, -seerata (lat. **dē** pois + **natūrā'lis** luonnollinen) riistää kansalaisoikeus.
denaturoida (lat. **dē** pois + **natū'ra** luonto) tehdä kelpaamattomaksi nauttia.
dendrologi (k. seur.) d-giantutkija. — d-g i a (kreik. **dendron** puu + **logos** sana, oppi) puukasvien lajeja, ominaisuuksia, leviämistä selvittelevä metsätieteen haara.
dentaali (lat. **dēns, -ntis** hammas) hammas-. — d-t i s t i h-lääkäri.
denunsiaatio, -siatsioni (lat. **dēnuntiā'tio**) ilmianto. — d-s i a n t t i (d-ā're antaa ilmi) ilmiantaja.
Deo gratias! [-ō grā-äs], (lat.) J:lan kiitos!
departementti (ransk. **département**) virastossa: osasto; Ranskassa: hallintopiiri, lääni.
depenseerata (ransk. **dépenser**) kuluttaa, menettää, tuhlata.
depešši (ransk. **dépêche**) pikaviesti, -sanoma, -kirje.
deponentti (lat. **dēpōnere** tallettaa) tallettaja. — d-n o i d a, -n e e r a t a tallettaa. — d-p o s i t i o, -s i t s i o n i talle(tus).
depoo (ransk. **dépot**) varikko; varasto.
depopulaatio, -latsioni (lat. **dē** pois + **populus** kansa) väestön vähentäminen t. väheneminen.
deportaatio, -tatsioni (k. seur.) maasta karkoitus, siirtovankeuteen vienti. — d- t o i d a, -t e e r a t a (lat. **dē** pois + **portā're** kantaa) karkoittaa maasta, viedä s-vankeuteen.
depositio k. **deponentti** y.m.
depravaatio, -vatsioni (lat. **dē**- sta, -stä + **prāvus** paha) tapain-, luonteenturmelus, turmeltuneisuus, rämettyneisyys. — d-v o i d a, -v e e r a t a turmella tavoilta j.n.e.
depressio(ni) (lat. **dē** alas + **pressio** paine) lamaannus, lamatila.
deprimoida, -meerata (lat. **dē** alas + **premere** painaa) lamaannuttaa, lamata.
deputaatio, -tatsioni (k. seur.) lähetystö. — d-t o i t u, -t e e r a t t u

(lat. dēputā're erottaa) lähetystön jäsen, edustaja, edusmies.
de rebus omnibus et nonnullis aliis [dē rē- -nōnnu'llīs -īs], (lat.) »kaikista asioista ja muutamista muistakin», kaikista mahdollisista asioista, jos jostakin.
Derby [dä'bi], (engl.) kuulut, vuotuiset ratsastuskilpailut lähellä Lontoota.
dermatologi (kreik. **derma** iho + **logos** sana, oppi) ihotautien lääkäri. — d-i a ihotautioppi, -tiede.
dernier cri k. cri.
derviši (pers.) muhametinuskoinen kerjäläismunkki.
desavuoida, -ueerata (ransk. **désavouer**) kieltäytyä hyväksymästä, hyljätä, paheksua, tuomita.
desentralisaatio, -satsioni (lat. **dē** pois + **centrum** keskus) hallintojärjestelmä, joka myöntää paikallisvirastoille mahdollisimman suuren riippumattomuuden keskusvirastoista, hallintovallan tasoittaminen. — d-s o i d a, -s e e r a t a jakaa hallintovalta tasaisesti.
desertoida, -teerata (lat. **dēse'rere** luopua) karata sotapalveluksesta, vihollisen puolelle. — d-t ö ö r i karkuri.
déshabillé [dezabije'], (ransk.) aamu-, puolipuku.
desideerattu (ransk. **décider** päättää) lujasti päättänyt, jyrkkä, varma.
desideratum [dēsī-ā'-], monikk. -ta (lat. **dēsīderā're** haluta) toivottu lisä; puute, aukko.
dešifroida, -reerata (ransk. **chiffre** salakirjain) ottaa selko epäselvästä t. salakirjoituksesta, saada se luetuksi, tulkituksi.
designoida, -neerata (lat. **dēsignā're** merkitä) aikoa, tarkoittaa, valita, ennakolta määrätä.
desillusioni (ransk. **désillusion**) pettymys.
desimaali- (lat. **decem** 10) kymmen(ys)-.
desimoida, -meerata (lat. **decem** 10) mestata, rangaista joka 10:nes mies; tuottaa suurta mieshukkaa, harventaa.
desinfioida, -fieerata (ransk. **dés** pois + **infecter** saastuttaa) puhdistaa taudinaiheista, tarttuma-aineista. — d-f i o i n t i, -o i m i n e n puhdistaminen, -tus j.n.e.
deskriptiivinen (lat. **dēscrī'bere** kuvailla) kuvaileva, selittelevä.
desorganisaatio, -satsioni (ransk. **dés** epä + **organisation** järjestys) epäjärjestys, hajaannus, rappiotila. — d-i s o i d a, -s e e r a t a (**d-iser**) saattaa epäjärjestykseen, rappiolle, hajoittaa.
desorientoitunut, -teerautunut (ransk. **dés** pois + **orient** itä) oikealta suunnalta eksynyt, harhaan joutunut, ymmällä, pyörällä.
desperaatti (lat. **dēspērā're** olla toivoton) epätoivoinen, hurjistunut, raivostunut.
despootti (kreik. **despo'tēs**) itse-, hirmuvaltias. — d-p o t i a, -t i s m i itse-, hirmuvaltius.
desserti, desääri (ransk. **dessert**) jälkiruoka.
destilloida, -lleerata (lat. **dēstillā're** tippua) tislata, polttaa (viinaa).
destruktiivinen (lat. **dēstru'ere**) hävittävä, -itys-, tuhoava.
detalji (ransk. (**détail**) yksityis-, pikkuseikka. — d-j o i t u, -j e e r a t t u (**détaillé**) seikkaperäinen, yksityiskohtainen.
de te fabula narratur [dē tē fā- -rā'-], (lat.) »sinusta tämä juttu kerrotaan». sinusta on puhe, asia koskee sinua.
detektiivi (lat. **dēte'gere paljastaa**) etsivä t. salapoliisi.
determinatiivinen (lat. **dēterminā're** rajoittaa; kieliop.) rajoittavainen.
detonaatio, -natsioni (lat. **dētonāre** pamahtaa) pamaus, paukaus; (mus.) oikeasta sävellajista painuminen, epäpuhtaasti laulaminen, soittaminen. — d-n o i d a, -n e e r a t a (mus.) painua j.n.e.
detronisoida, -seerata (lat. **dē** pois + kreik. **thronos** valtaistuin) syöstä valtaistuimelta.
Deus ex machina [-mākinā], (lat.) »koneesta ilmestyvä jumala»; muinaisajan näytelmissä jumala, sittemmin henkilö, joka odottamatta ilmestyen ratkaisee draamallisen ristiriidan.

Deutschland, Deutschland über alles [doits- -y-] Hoffmann von Fallerslebenin sepittämän, Saksan kansallislaulun alkusanat.
devalvaatio, -vatsioni (lat. **dē** pois + **valēre** olla arvoinen) rahan arvon alentaminen, aleneminen.
deviisi (ransk. **devis**) kilpikirjoitus, mieli-, mietelause, ajatelma.
devootti (ransk. **dévot**) jumalinen, hurskas, harras; tekopyhä.
D.G. = **Dei gratia**, k. tätä.
dia (kreik.) läpi, kautta, halki.
diaario (lat. **diēs** päivä) saapuneitten ja lähetettyjen kirjelmien päivittäinen luettelo virastossa, päiväkirja.
diabetes [-bē'-], (kreik. **diaba'inein** mennä läpi) sokeritauti.
diable [djä'bl], (ransk.) piru, paholainen. — p a u v r e [pövr] d. köyhä raukka, miesparka.
diabolinen (kreik. **dia'bolos** piru) pirullinen.
diabolo (lat. **dia'bolus** piru) hiidenhyrrä(leikki).
diadeemi (kreik. **dia'dēma**) otsakoriste, -ripa.
diafragma (kreik. **dia'phragma**) välikalvo, pallea.
diagnoosi (kreik. **dia'gnōsis** tunteminen) taudinmäärittely.
diagonaali (kreik. **dia** läpi + **goni'a** kulma) lävistäjä.
diagramma (kreik.) poikkeiskaava, selittävä kuvio.
diakoni (kreik. **dia'konos**) seurakunnan sairaan- ja köyhäinhoidossa toimiva palvelija. — d-i s s a naisdiakoni, sairaanhoitajatar, laupeudensisar.
dialekti (kreik. **dia'lektos**) (kieli)murre. — d-t i i k k a keskustelu-, todistelu-, väittelytaito. — d-t i k k o taitava väittelijä, väittelytaituri, -niekka. — d-t i n e n dialektiikan; väittelytaidollinen; saivarteleva, rikkiviisas.
dialogi (kreik. **dia'logos**) vuoropuhelu.
diamantti (ransk. **diamant**) kallisarvoisin jalokivistä, timantti.
diametri (kreik. **dia'metros**) halkaisija, läpimitta.
Diana [-ā'-], (lat.) muin. roomalaisilla: metsästyksen jumalatar.
diarree (kreik. **diarrhei'n** vuotaa läpi) ripuli, vatsuri.
diaspora [-a'], (kreik.: hajaannus) uskonnollisena t. kansallisena vähemmistönä vieraassa ympäristössä elävä väestöryhmä.
diatermia (kreik. **dia** läpi + **thermē** lämpö) sairaitten elinten lämpöhoito niitten läpi johdettujen sähkövirtojen avulla.
didaktiikka (kreik. **didaktikē'**) opetusoppi. — d-t i n e n opetusopillinen, -opin; opettavainen, opetus-.
dieetti (kreik. **di'aita**) ravintojärjestys, -valio, -parannus; elintapa (syöntiin ja juontiin nähden).
diem perdidi (lat.) »päiväni on mennyt hukkaan» (kerrotaan keisari Tiituksen lausuneen).
Dies irae [-ēs īrē], (lat.) »vihan päivä», erään latinalaisen, viimeistä tuomiota kuvailevan hymnin alkusanat.
Die Wacht am Rhein [dī vaht am ra'in], (saks.) »Vartio Rheinin varrella», saksal. kansallislaulu.
differenssi (ransk. **différence**) ero(itus); erimielisyys, -puraisuus.
difteria (kreik. **diphthe'ra** nahka) kurkkumätä.
diftongi (kreik. **di'phthongos**) kaksoisääntiö.
digestio(ni) (lat. **dige'rere** viedä hajalle) ruuansulatus. — d-t i i v i n e n ruuansulatusta edistävä.
dignitääri (ransk. **dignitaire**) arvohenkilö, korkea virkamies.
digressio(ni) (lat.) asiasta, aineesta poikkeaminen, poikkeemus, poikelma.
dii minorum gentium [-ī -nō'-], (lat.) »pienempien kansojen jumalat», roomalaisten muitten kansojen j:lista käyttämä sanantapa. — d i i m i n o r e s [-ī -nō'-], roomalaisten alemmat j:lat.
diiva (lat. **dīvus** jumalainen) ihailtu laulajatar t. näyttelijätär, tähti.
diktaami (lat. **dictā're** sanella) sanelu. — d-t a a t t i sanelma. — d-t a a t t o r i laeista riippumaton rajaton vallanpitäjä, ylivaltias. — d-t a t o o r i n e n ylivaltiaan. — d-t a t u u r i ylivaltiaan asema, ylivaltius. — d-t e e-

rata sanella; määrätä, säätää; aiheuttaa. — d-tio(ni) sanonta(tapa).
dilemma (kreik.) pula, pulma, välikäsi.
dilet(t)antti (ital. **diletta'nte**) tieteen-, taiteenharrastaja; patustelija. — d-ntismi tieteen- j.n.e. harrastelu, d-nttimaisuus.
diligenssi, dilišanssi (ransk. **diligence**) eräänl. ennen aikaan käytetyt katetut kyytivaunut.
dimensio(ni) (lat. **dime'nsio**) mittasuhde; koko, suuruus.
diminuendo [-e'n-], (lat. **dīminu'ere** vähentää; mus.) heikentyen, hiljentyen, (lyh.) dim. — d-utiivi (lat.; kieliop.) vähennyssana.
dimissio(ni) (lat. **dīmi'ssio**) päästötutkinnon suorittaneiden oppilasten päästö oppilaitoksesta; päästäjäiset. — dimittoida, -tteerata (**dīmi'ttere** päästää hajalle) päästää oppilaitoksesta.
dîner [dine'], (ransk.) päivällinen, -iset. — dineerata syödä päivällistä. — dining-car [da'iningkār], (engl.) ravintolavaunu junassa. — dining-room [-rūm], (engl.) ruokasali. — dinner [dinə], (engl.) päivällinen, -iset.
Dionysos muin. kreikkalaisten viininjumala.
diopteri (kreik. **dia'** läpi + **optein** katsoa) tähtäinaukko; mittauskoneissa: laite kulmien ja suuntien mittausta varten.
diplomaatti (kreik. **di'plōma** suosituskirje) valtion lähettiläs, valtiomies, -viisas; (kuv.) varovainen, ovela mies. — d-ttinen valtioviisas; ovela. — d-matia valtioviisaus.
diploomi (kreik. **di'plōma** suosituskirje) arvo-, kunniakirja.
director cantus [-re'k- kantūs], (lat.) »laulunjohtaja», ansioituneille lukkareille annettu kunnianimi.
director musices [-re'k- mū-kēs t. -sēs], (lat.) »musiikinjohtaja», yliopiston musiikinopettajan arvonimi Ruotsissa.
direktiivi (lat. **dīri'gere** ohjata) toimintaohje.
dirigentti (lat. **dīri'gere** johtaa) orkesterin-, kuoronjohtaja.
disharmonia (lat. **dis** erilleen + kreik. **harmoni'a** sointu) epä-, riitasointu; epäsopu, ristiriita. — d-mooninen epäsointuinen j.n.e.
disipliini (lat. **disciplī'na**) tieteenhaara, oppiaine; (sota-, koulu)kuri. — d-linäärinen kuri-, kuritus-.
disjunktiivinen (lat. **disju'ngere** eroittaa; kieliop.) eroittava.
diskantti (lat. **dis** erilleen + **cantus** laulu) neliäänisen laulusävellyksen ylin ääni; pianossa: näppäimistön, sävelalan ylempi puolisko; nuoteissa: oikean käden, oikeanpuolisen soittajan soitettava osa.
diskontto (ital. **sconto**) poisto velkasumman nimellismäärästä, ennakkokorko. — d-ntata, -toida, -teerata lainata ennakkokorkoa vastaan, ostaa(vekseli).
diskos (kreik.) kiekko.
diskreditoida (ransk. **discréditer**) vähentää luottoa, saattaa huonoon huutoon, pilata maine.
diskreetti (ransk. **discret**) arvosteluälyinen, hienotuntoinen, varovainen, hillitty; vaitelias.
diskussio(ni) (ransk. **discussion**) keskustelu, väittely, pohdinta. — d-utoida, -teerata (**discuter**) keskustella j.n.e.
diskvalifioida (ransk. **disqualifier**) julistaa pätemättömäksi kilpailemaan, kieltää kilpailemasta.
dispanssi (ransk. **dispense**) erivapautus. — d-soida, -seerata [d-ser) myöntää erivapautus, vapauttaa.
disponoida, -neerata (lat. **dis** erilleen + **pōnere** asettaa) järjestellä, jaoitella; vapaasti hallita, määrätä, käyttää. — d-neerattu halukas, kunnossa, hyvällä päällä t. tuulella. — d-nentti isännöitsijä. — d-positio, -tsioni jaoittelu, järjestely; määräys, toimenpide; käyttövalta; ruumiin-, mielentila, kunto, halu(kkuus), tuuli; taipumus, alttius (esim. tautiin).

disputaatio, -tatsioni (lat. **dis** erilleen + **putā're** luulla) oppinut väittely; väitöskirja; akateeminen väitöstilaisuus. — d-t o i d a, -t e e r a t a väitellä. — d-p y y t t i (ransk. **dispute**) väittely, kiista, riita.
dissekoida, -keerata (lat. **dis** erilleen + **secā're** leikata) leikellä ruumiita; tyystin tarkastella, seuloa. — d-k t i o, -t s i o n i leikkely; tarkastelu j.n.e.
dissenterit (lat. **dissentī're** olla eri mieltä) eriuskolaiset.
dissertaatio, -tatsioni (lat.) tutkielma, väitöskirja.
dissonanssi (lat. **dis** erilleen + **sonā're** soida) epä-, riitasointu.
distanssi (lat. **distare** seistä erillään) etäisyys, väli(matka). — d- t a n s o i d a, -s e e r a t a sivuuttaa, viedä voitto.
distingeerattu (lat. **disti'nguere** erottaa) joukosta eroteltu, erinomainen, hieno(stunut), hienosti sivistynyt.
distinktio, -ktsioni (lat.) eroittelu, eroitus.
distrahoida, -heerata (lat. **dis** hajalle + **trahere** vetää) tehdä hajamieliseksi, häiritä. — d-t r a k t i o, -t s i o n i hajamielisyys. — d-t r e e (ransk. **distrait**) hajamielinen.
distribuoida, -ueerata (lat. **dis** erilleen + **tribu'ere** antaa) jaella. — d-b u u t i o, -b u t s i o n i jakelu. — d-b u t ö ö r i jakelija.
distrikti (ransk. **district**) (virka-) piiri, alue.
dito [-ī-], (ital.) sanottu, mainittu, sama; samoin (lyh. **d:o**).
dityrambi (kreik. **dithy'rambos**) innoslaulu, -runo, ylistysvirsi.
divaani (pers.) matala leposohva, patjakko; runokokoelma.
divergoida, -geerata (lat. **dis** erilleen + **vergere** kallistua) olla erisuuntainen, hajaantua. — d-g e n s s i erisuuntaisuus, -mielisyys.
divertissementti (ransk. **d-ment**) huvike; oopperassa: tanssikohtaus.
divide et impera [dī-dē -rā], (lat.) »hajoita ja hallitse», voita vastustajasi tekemällä heidät eripuraisiksi.
dividendi (lat. **dīvide'ndus** jaettava) osinko.
divinaatio, -natsioni (lat. **dīvīnā're** ennustaa) ennustustaito, aavistus. — d-n a t o r i n e n ennus(tamis)-, ennustus-.
divisioona (ransk. **division**) armeijan, viraston osasto.
dixi (et salvavi animam meam) [diksī -vā'vī], (lat.) »olen puhunut, sanonut sanottavani (niinkuin omatuntoni vaatii»).
djungeli (engl. **jungle**) aarniometsä, tiheikkö Intiassa.
d:o k. **dito**.
docendo discimus [doke'n- t. dosdiski- t. dissi-], (lat.) »opettamalla opimme».
doctor (lat.) »opettaja»; ,tohtori.
document humain [dokymang ymäng'], (ransk.) »inhimillinen todistuskappale», ihmisluontoa kuvaava seikka, tapahtuma, teos.
doge [dō'dše], **dogi** [dō'ši], (ital.) Venetsian ja Genovan tasavalloissa: valtionpäämiehen arvonimi.
dogmaatikko (kreik. **dogma** uskonlause) dogmatiikan tutkija, opettaja; ahdasmielinen, ennakkomielipiteinen henkilö. — d-t t i n e n uskonto-opillinen; opinsääntöihin luottava, uhkavarma. — d-m a t i i k k a uskonto-oppi. — d-m a t i s m i ennalta omaksuttuihin opinsääntöihin perustuva ajatustapa. — d-m i uskonlause, -kappale, -sääntö.
doktriini (lat. **doctrī'na**) oppi(järjestelmä), tiede; opinkappale. — d-r i n ä ä r i opinsäännöillä, periaatteilla ratsastava, epäkäytännöllinen, ahdasmielinen.
dokumentti (lat. **docume'ntum**) asiakirja, -paperi; todistuskappale. d-n t o i d a, -t e e r a t a varustaa todistuskappaleilla, todistaa.
dolce [doltše], (ital.; mus.) vienosti. — d. f a r n i e'n t e suloinen joutilaisuus.
dolma kääryle. — d-m a a n i (unkar.) husaarintakki (alkujaan unkarilainen).
D.O.M. = **Deo optimo maximo** [-ō -mō māksimō], (lat.) temppelien

otsikoissa: »parhaalle, suurimmalle J:lalle».
domeeni (ransk. **domaine**) (valtion)-tilus, suurtila.
domestiikki (ransk. **domestique**) palvelija; karkea pumpulikangas.
dominio(ni), (engl.; lat. **domi'nium** valta) niitten brittiläisen maailmanvaltakunnan osien nimitys, joilla on laaja itsehallinto.
domino (ital.) avarahihainen huppukauluksinen naamiopuku; siihen pukeutunut henkilö; eräänl. mustapisteisillä laatoilla pelattava seurapeli.
dominoida, -neerata (lat. **dominā'ri**) vallita, olla vallitsevana; kohota jnkin yläpuolelle, yli.
Dominus (lat.) Herra. D. v o b i s c u m! [-bi's-] H. olkoon kanssanne!
don (ital.; esp.) herra. d o n n a (ital.), d o ñ a [donja] (esp.) ylhäinen t. aatelisrouva t. nainen.
donaatio, -natsioni (lat. **dōnā're** lahjoittaa) lahjoitus. — d-t t o r i lahjoittaja. — d o n e e r a t a lahjoittaa.
don Juan [šua'n], (esp.) naistenviettelijä, -lumooja.
Donnerwetter! (saks.) tuhat tulimmaista!
don Quijote [kišo't], (esp.) Cervantesin samanniminen romaanin sankari; haaveileva seikkailija.
doomi (ransk. **dôme**) tuomiokirkko.
doseerata (lat. **docē're**) opettaa; puhua syväoppisesti, rikkiviisaasti, mestaroiden. — d o s e n t t i tiedemies, joka on saanut oikeuden luennoida yliopistossa, olematta professori t. lehtori. — d o s e n t u u r i dosentintoimi.
dosis [-ō-], (kreik. **dōsis**), (lääke)-annos.
do ut des [dō], (lat.) »annan, jotta antaisit», etu edusta, ei mitään ilmaisiksi.
doyen [duajäng], (ransk.), (diplomaattikunnan) vanhin (jäsen).
draama (kreik.) näytelmä. — d-l l i n e n näytelmä-, -mällinen.
dragée [draše'], (ransk.) sokeriin keitetyt hedelmät, höysteet, pikkumakeiset.
dragomaani (arab.) Itämailla: tulkki.
drakoninen (kreik. miehennimestä **Drakōn**) ylen ankara, julma.
dramaattinen (ransk. **dramati'que**) näytelmällinen; eloisa, jännittävä, repäisevä. — d-m a a t i k k o näytelmänkirjoittaja, n-märunoilija. — d-m a t i i k k a näytelmärunous. — d-t i s o i d a, -t i s e e r a t a (ransk. **dramatiser**) sovittaa t. laatia näytelmäksi, esittää n-mänä. — d-m a t u r g i (kreik. **drāma** + **ergon** työ) näytelmäopin tuntija; näytelmäintekijä. — d-m a t u r g i a näytelmäoppi.
drapeerata (ransk. **draper**) poimutella, laskostaa, koristaa poimuverholla. — d-p e r i a poimutelma, p-verhot.
drastillinen (kreik. **drastiko's**) tehokas, tepsivä, repäisevä, räikeä.
dreadnought [dre'dnot], (engl.: pelo-ton) jättiläiskokoinen panssarilaiva.
dreneerata (engl. **drain** suodattaa) salaojittaa.
dreseerata (ransk. **dresser**) opettaa (eläimiä). — d-s y y r i opettaminen, -tus. — d-s ö ö r i opettaja.
dress (engl.) puku.
drilli (engl.) konemainen, tarkka muodollinen (sotilas)koulutus, harjoittelu. k. myös **trilli**.
drillinki (saks. **drei** 3) kolmipiippuinen pyssy.
dritteli (saks. **Drittel** kolmas osa) vientivoitynnyri.
drogeria (ransk. **drogue** rohdos) rohdoskauppa. — d-g i rohdos. — d-g i s t i rohdostenvalmistaja, rohdoskauppias.
droška (ven.) ajurinrattaat.
dryadi (kreik. **drys** puu) puunhengetär, metsänneito.
dualismi (lat. **duo** 2) filosofinen ajatussuunta, joka olettaa kaksi vastakkaista kaiken olevaisen alkuperustetta. — d-i s t i d-ismin kannattaja. — d-i s t i n e n d-ismin mukainen.
dubletti (ransk. **doublet**) kaksoiskappale; kaksi yhteenkuuluvaa huonetta, kaksoishuone. — d-l e e r a t a kahdistaa; ampua kaksi

otusta peräkkäin, yksi kummallakin kaksipiippuisen pyssyn laukauksella.
duelli (lat. due'llum) kaksintaistelu. — d-l l e e r a t a olla k-lussa, ryhtyä k-luun.
duenna (esp.) nuorta tyttöä valvova vanhempi nainen, kaitsija, siveydenvartija.
duetto, -tti (ital.; mus.) kaksinlaulu, -soitto.
dulcinea [-si-], (esp.) hempukka, heila.
dumdumluoti t. **-kuula** (engl.) räjähtävä luoti.
dumping [dəmp-], (engl.), **dumppaus** = polkuhintaan myyminen, polkumyynti.
dupeerata (ransk. duper) petkuttaa, puijata, narrata.
dupletti k. **dubletti.** — d-l i k a a t t i (lat. duplex kaksinkertainen) jäljennöksen kaksoiskappale, kaksoiskirja.
duraabeli (ransk. durable, lat. dūrus kova) kestävä, pysyvä, luja.
duššì (ransk. douche) ryöppykylpy-(koje), suihku.
dusööri (ransk. douceur makeinen) rahalahja, juomaraha.
duubiot (lat. dubium) epäily(kse)t.
duuri (lat. dūrus kova) sävellaji jonka toonikan kolmisoinnussa on suuri terssi ja sen jälkeen pieni terssi.
dynaaminen (kreik. dynamis voima) itsestään vaikuttava, omavoimainen, voima-. — d y n a m i t a r d i (ransk.) dynamiittisankari, -pukari.
dynastia (kreik. dyna'stēs valtias) hallitsijasuku.

E.

E. = east [īst], (engl.) t. est (ransk.) itä.
eau [o], (ransk.) vesi. — e. d e C o l o g n e [-də-kolonj] Kölnin vesi, hajuvesi. — e. d e v i e [-də-vi] viina, konjakki. — e. f o r t e [fort] syövytysvesi, -vytelmä, etsaus.
ebenisti (ransk. ébène mustapuu) koru-, taidepuuseppä.
e. c. = **exempli** causa [ekse'm-kausā], (lat.) esimerkiksi.
ecce homo [ekke t. ekse], (lat.) »katso ihmistä»; kärsivän Kristuksen kuva.
ecclesia [ekklē'-], (lat.) seurakunta, kirkko. — e. m i l i t a n s [-mī-] (maailmaa, syntiä vastaan) taisteleva kirkko, täällä maan päällä vaeltavat uskovaiset. — e. t r i u m p h a n s [-u'mf-] autuaat henget, jotka ovat maailman ja synnin voittaneet.
écrasez l'infâme! [ekräze-l-ängfā'm], (ransk.) »musertakaa se katala!» (Voltairen huudahdus taistelussa katol. kirkkoa vastaan).
edikti (lat. edi'ctum) julistus, säädös, määräys.
editio, -tsioni (lat.) painos.
edukaatio, -katsioni (lat.) kasvatus.
eepillinen (kreik. epiko's) kertova, -toma-. — e e p o s (kreik. epos sana) kertomaruno.
eera (lat. æra) ajanlasku, aikakausi.
eetillinen (kreik. ēthiko's) siveysopillinen, -veellinen.
eetteri (kreik. aithē'r) yläilmat. — e t e e r i n e n yläilmainen, taivainen, puhtoinen.
efekti (lat. effe'ctus) vaikutus, teho, tenho. — e-t i i v i n e n tehokas, tepsivä, tuntuva; todellinen, varsinainen.
efemääri (kreik. ephē'meros päivänkestävä) lyhytaikainen, pysymätön, katoovainen.
e. g. = **exempli gratia** [ekse'm- grā-ā], (lat.) esimerkiksi.
égalité [egalite'], (ransk.) tasa-arvo-(isuus).
egiidi (kreik. aigi's, -i'dos) kreikkal. tarustossa: Zeuksen kilpi; (kuv.) suojelus, suoja, turva.
ego (lat.) minä. — e-i s m i itsekkyys. — e-i s t i itsekäs ihminen. — e-i s t i n e n itsekäs. —e-s e n t r i n e n (lat. centrum keskus) itseään kaiken keskuksena pitävä, omakohtainen, -hyväinen.

egretti (ransk. aigrette) höyhen-, jouhitöyhtö, töyhtömäinen koriste naisten hatuissa y.m.

egyijetit (ransk. aiguillettes) yliesikuntaupseerien, ajutanttien olkapunokset.

eh bien! [e-bjäng], (ransk.) no hyvä! noh! entä sitten! no niin!

ej blot til Lyst (tansk.) »ei ainoastaan huviksi».

ekipaaši (ransk. équipage), (hienot) ajoneuvot, vaunut (hevosineen). — e-p e e r a t a (équiper) varustaa vaatteilla, tamineilla.

ekivookki (ransk. équivoque) kaksimielinen, rivonsekainen.

ekklesia (kreik. ekklēsi'a) kirkko. — e-a s t i n e n kirkollinen.

eklateerata (ransk. éclater puhjeta ilmi) julaista (kihlaus).

eklektikko (kreik. ekle'gein poimia ulos) valikoitsija, filosofi, joka eri oppijärjestelmistä valikoi parhaiksi katsomansa mielipiteet. — e-t i n e n; -t i s i s m i valikoitseva; valikoimisperiaate.

eklereerata (ransk. éclairer) valaista (juhlallisesti).

eklogi (kreik. eklogē') valikoitu runo; pieni runo; paimenlaulu.

ekonomi (kreik. oikos talo + nomos laki) taloudenhoitaja. — e-i a taloudenhoito, säästäväisyys; talous. — e-i n e n taloudellinen, talous-; säästäväinen. — e-i s o i d a, -s e e r a t a säästää, -tellä.

e. Kr. = ennen Kristuksen syntymää.

eksaktinen (lat. exa'ctus) tarkka, täsmällinen; oikea, paikkansapitävä. e-i s e t t i e t e e t ne, jotka voivat matemaattisen tarkasti määrätä tutkittavansa.

eksaltaatio, -tatsioni (lat. exaltā'tio) innostus, kiihtymys, haltiotila. — e-t e e r a t t u (lat. exaltāre kiihoittaa) innostunut, kiihtynyt, haltioitunut, -oissaan.

eksaminoida, -neerata (lat. examinā're) kuulustella, tutkia jnkn tietoja, taitoja. — e-n a a t t o r i kuulustelija, tutkinnonpitäjä.

ekseemi (kreik. ektsēma) rohtuma, ihottuma.

eksegetiikka (kreik. eksē'gēsis selitys) raamatunselitysoppi. — e-g e e t t i n e n r-selitysopillinen, -opin.

eksekutiivinen (lat. exse'quī suorittaa) toimeenpaneva, -pano-. — e-k v e e r a t a panna toimeen, täytäntöön; esittää.

eksellenssi (lat. excelle'ntia oivallisuus) ylhäisyys. — e-l l o i d a, -l l e e r a t a (exce'llere) kunnostautua, loistaa.

eksemplaari (lat. exe'mplar, myös esikuva) kappale. — e-i n e n mallikelpoinen, erinomainen, harvinainen.

eksentrinen (lat. ex ulos + centrum keskus) epäkeskeinen; tavallisesta poikkeava, omituinen, kumma(llinen). — e-i s i t e e t t i epäkeskeisyys j.n.e.

ekseptsionelli (lat. exci'pere ottaa ulos) poikkeuksellinen.

ekserpoida, -peerata (lat. exce'rpere poimia ulos) tehdä poimintoja, poimia. — e-p t i poiminto.

ekserseerata (lat. exercē're) harjoitella. — e k s e r s i i s i (exerci'tium) harjoittelu j.n.e., (ase)-harjoitus.

eksessi (lat. excē'dere ylittää) liioittelu; vallattomuus, hurjastelu, ilkivaltaisuus, irstailu.

eksisteerata (lat. exsi'stere) olla (olemassa); tulla toimeen. — e-t e n s s i (ransk. existence) olemassaolo; toimeentulo; olento.

eksklusiivinen (lat. exclū'dere sulkea ulos) ulossulkeva, muista välittämätön, itsekylläinen, ylpeä; yksinomainen.

ekskommunikaatio, -ikatsioni (lat. ex ulos + commū'nis yhteinen) seurasta, yhteydestä eroittaminen; panna, kirkonkirous.

ekskrementti (lat. excrēme'ntum erite) ulostus, kuona-aine, sonta.

ekskursio(ni) (lat. excu'rrere juosta ulos), (tutkimus-, huvi)retki. — e k s k u r s s i aineesta poikkeaminen, poikkeemus.

eksoottinen (kreik. eksō ulkopuolella) ulko-, vieras-, etelämaalainen.

ekspansiivinen (lat. expa'ndere laajentaa) laajennus-, -jenemis-, pai-

sumis-. — e-s i o(n i) laajennus j.n.e., leviäminen; alueen-, vallanlaajennus.
ekspedioida, -ieerata (lat. **expedī're** irroittaa) lähettää, laittaa menemään, toimittaa, suorittaa. — e-d i t i o, -t s i o n i lähetys, -te, toimitus; toimituskirja, -kunta, toimisto; retki(kunta). — e-d i t ö ö r i lähettäjä, toimittaja.
eksperimentoida, -teerata (lat. **experime'ntum** koe) tehdä kokeita, kokeilla. — e-n t t i koe, kokeilu.
ekspertti (lat. **expe'rtus** kokenut) asiantuntija.
eksploatoida, -teerata (ransk. **exploiter**) käyttää hyväkseen; nylkeä.
eksplodeerata (lat. **explō'dere** ajaa ulos) räjähtää. — e-o s i o(n i) räjähdys.
eksponentti (lat. **expō'nere** asettaa ulos) osoitin, merkki, kuvaava seikka. — e-p o s e e (ransk. **exposé**) esitys, kuvaus, selonteko.
ekspropriaatio, -iatsioni (lat. **ex** ulos + **proprius** oma) pakkoluovutus, -lunastus. — e-i o i d a, -i e e r a t a pakkoluovuttaa j.n.e.
ekstaasi (kreik. **ekstasis**) haltio-, hurmio(tila).
ekstemporoida, -reerata (lat. **ex tempore**, k. tätä) suorittaa valmistelematta, tekaista yhtäkkiä.
eksteriööri (ransk. **extérieur** ulkopuolinen) ulkomuoto, -näkö, -puoli.
eksterritoriaali (lat. **ex** ulos + **teritō'rium** alue) muukalainen, ulkomaalainen, -lais-.
ekstra (lat. **extra** ulkopuolella) ylimääräinen, syrjä-, lisä-; erikoisen-, erinomaisen-, erittäin.
ekstrahoida, -heerata (lat. **extra'here**) vetää ulos; eroittaa, uuttaa. — e-a k t i uutos, mehuste.
ekstravaganssi (lat. **extra** ulkopuolella + **vagā'rī** samoilla) liioittelu, vallattomuus, hurjastelu, irstailu. — e-n t t i liioitteleva j.n.e. — e-g e e r a t a liioitella j.n.e., mennä liikoihin.
ekstreemi (lat. **extrē'mus**) äärimmäinen, -isyys.
ekumeeninen [kreik. **oikū'menos** asuttu (maailma)] yleinen, koko kristikuntaa koskeva.
ekvaattori (lat. **æquā'tor**) päiväntasaaja. — e k v a t s i o n i (**æquā're** tasoittaa) yhtälö.
ekvilibrismi (lat. **æquilī'brium** tasapaino) nuorallatanssimistaito. — e-s t i nuorallatanssija.
elastinen (ransk. **élastique**) venyvä, kimmoinen, joustava.
elatiivi (lat. **elātī'vus** ulosvievä), (suom. kielioр.) noominien -sta, -stä loppuinen sijamuoto, sisäeronto.
eldorado [-ā'-], (esp. kullattu) kultala, onnela.
eleganssi (lat. **elega'ntia**) sirous, hienous, aistikkuus. — e-n t t i (**elegans, -ntis**) siro j.n.e.; keikari, hienostelija.
elegia (kreik. **elege'ia** valituslaulu) huoliruno, surulaulu. — e-i n e n surunvoittoinen.
elektori (lat. **ēli'gere** valita) valitsijamies.
elektrifioida (ransk. **électrifier**) sähköistää, varustaa sähkövoimalla.
elektrikko (ruots. **ele'ktriker**) sähkötyömies, -insinööri, -mekaanikko, -teknikko. — e-r i s i t e e t t i (ransk. **électricité**) sähkö. — e- r o- sähkö-.
elementti (lat. **eleme'ntum**) perus-, alkuaine; luonnonvoima; aines; alje, alkutieto. o l l a e-t i s s ä ä n = omalla t. oikealla alallaan.
elevaattori (lat. **elevā're** nostaa) nostokone, nosturi, hissi.
eliitti (ransk. **élite**) valiojoukko, parahisto.
eliminoida, -neerata (lat. **e(x)** ulos + **lī'men** kynnys) poistaa, jättää syrjään, lukuun ottamatta.
elisio(ni) (lat. **ēlī'dere** iskeä ulos) loppuäänliön poisheitto t. kato seuraavan ääntiön edestä.
eljen! (unkar.) eläköön!
ellipsi (kreik. **ek** ulos + **le'ipein** jättää) sananheitto, poisjättö; soikio. — e-p t i n e n vaillinainen; soikionmuotoinen.
elooši (ransk. **éloge**) ylistyspuhe, -tely, kiitokset.
Elysion (kreik.), **-ium** (lat.) muin. room. ja kreikk. tarustossa: autuasten asunto, taivaan pankko.

emalji (ransk. **émail**) lasite, sulatus-, metallilasi, kiille. — e-j o i d a, -j e e r a t a (**émail**) lasittaa, päällystää lasitteella.
emaneerata (lat. **ēmanā're** lähteä) asetuksesta y.m.s. puh.: ilmestyä.
emansipaatio, -patsioni (lat. **ēmancipā're** vapauttaa) holhovallasta vapautus, itsenäistyminen. — e-p o i d a, -p e e r a t a vapauttaa h-vallasta, itsenäistää.
embarras de richesse [angbara'-dərise's], (ransk.) »rikkauden pulma», pulmallinen valinta liian suuresta joukosta mahdollisuuksia.
embelleerata [ang-], (ransk. **embellir**) kaunistua, pulskistua.
embleemi (kreik. **emblēma** sisäänliitetty) vertaus-, tunnuskuva, merkki.
embryo (kreik. **embryon**) sikiö.
emeritus [-mē'-], (lat.) täysinpalvellut (virkamies).
emigrantti (lat. **ēmigrā're** muuttaa ulos) siirtolainen. — e-r a a t i o, -r a t s i o n i maastamuutto, siirtolaisuus. — e-r o i d a, -r e e r a t a muuttaa t. siirtyä pois maasta.
emiiri (arab. **ami'r** päällikkö) Itämailla: ruhtinas.
eminentti (lat. **ēminē're** pistää esiin) huomattava, etevä, mainio.
emissio(ni), (lat. **ēmi'ssio**) ulosanto, liikkeeseenlasku. — e m i t t o i d a, -t t e e r a t a (**ēmi'ttere** lähettää ulos) laskea liikkeeseen, levittää.
emma patjoitettu nojatuoli, patjakko.
emootio, -motsioni (lat. **ēmō'tus** liikutettu) voimakas mielenliikutus.
empereur [angprö'r], (ransk.) keisari.
empiirinen (kreik. **empeiri'a** kokemus) kokemusperäinen, havainto-.
empire [angpī'r], (ransk.) keisarikunta (eritt. Napoleon I:sen ja III:nen). e-t y y l i Napoleon I:sen aikuinen, antiikkisia muotoja käyttävä taidesuunta.
emulsio(ni), (lat. **ēmulgē're** lypsää ulos) eräänl. maitomainen, öljyinen lääkeneste, öljyseostuma.
Enakin pojat (raam.) Mooseksenaikainen jättiläiskansa Kaanaan maalla; (kuv.) E-n p o i k a = jättiläinen; jättiläisvoimainen mies.
en bloc [ang-blo'k], (ransk.) tukkukaupalla, summassa.
en corps [ang-kō'r], (ransk.) miehissä, kokonaisuudessaan.
en détail [ang-deta'j], (ransk.) yksityiskohdittain, seikkaperäisesti; vähittäin.
energia (kreik. **ene'rgeia**) voima, tarmo. — e-i n e n tarmokas.
en face [ang-fa's], (ransk.) edestäpäin, edestä katsoen.
en famille [ang-fami'j], (ransk.) perheen keskuudessa, kotioloissa, tuttavallisesti.
enfant [angfang'], (ransk.) lapsi. — e-s p e r d u s [-dy] lapset, joista ei mitään tule, onnistumattomat, hukkaan menneet lapset; eturivissä ryntäävät, eturivin sotilaat. — e. t e r r i b l e [-i'bl] löyhä-, hölläsuinen lapsi, liian avomielinen henkilö.
enfin [angfäng'], (ransk.) lopuksi, vihdoinkin; sanalla sanoen, lyhyesti.
engageerata [anggaš-], (ransk. **engager**) ottaa t. kiinnittää toimeen. — e-g e m a n g i (ransk. **engagement**) sitoumus (toimeen); taiteilijan saama toimi, paikka.
en gros [ang-gro'], (ransk.) tukuittain.
enleveerata [ang-], (ransk. **enlever**) ryöstää (nainen).
en masse [ang-ma's], (ransk.) joukoittain, kosolta.
en miniature [ang -ty'r], (ransk.) pienoiskoossa, pienois-.
en passant [ang -sang'], (ransk.) ohimennen.
en personne [ang -so'n], (ransk.) henkilökohtaisesti, itse, omassa persoonassaan.
en profil [ang -fi'l], (ransk.) sivultapäin t. katsoen.
enquête [angkē't], (ransk.), a n g k e e t t i, tiedustelu, kiertokysely.
ensemble [angsang'bl], (ransk.) yhdessä; yhdysesitys; kaikki esittäjät (soitto-, laulu-, näyttelijäkunta).
ensyklopedia (kreik. **en** -ssa, -ssä + **kyklos** piiri + **paide'ia** kasvatus) inhimillisen tietämyksen t. jonkin

sen alan kokonaisesitys. — e-d i s t i e-pedian kirjoittaja, tekijä.

entente (angta'ngt], (ransk.) yhteisymmärtämys, yksimielisyys; liittoutuneet valtiot, valtioyhtymä. e. c o r d i a l e [-a'l] sydämellinen yhteisymmärtämys.

entomologi (kreik. **entomon** hyönteinen + logos sana, oppi) hyönteistieteilijä. — e-i a h-tiede.

en-tout-cas [ang-tu-ka'], (ransk.) »joka tapauksessa»; päivän- ja sateenvarjo.

entrée [angtrē'], (ransk.) sisään-, näyttämölletulo, näyttäytyminen; sisäänkäytävä; esi-, alkuruoka; pääsymaksu, oviraha.

entremets [angtrəme'], (ransk.) väliruoka.

entre nous [angtrə-nu'], (ransk.) meidän kesken (sanoen).

entresol [angtrəsol'], (ransk.) välikerros (maakerroksen ja I:sen kerroksen välissä).

entusiasmi (kreik. **entheos, enthūs** jumalaa täysi) innostus, riemastus. — e-a s t i intomielinen ihminen, innokas ihailija. — e-a s t i n e n innostunut, riemastunut.

en vogue [ang-vo'g], (ransk.) huudossa, muodissa.

envoyé [angvuaje'], (ransk.) lähettiläs.

e. o. = **ex officio** (lat.) viran puolesta.

eo ipso [-ō -sō], (lat.) juuri senvuoksi t. siten, samalla.

epidemia (kreik. **epi** -ssa, -ssä + **dēmos** kansa) kulkutauti. — e-d e e m i n e n kulkutaudinluontoinen, k-tauti-.

epidermis (kreik. **epi** päällä + **derma** iho) orvaskesi, -ketto.

epifania (kreik. **epipha'neia**) Vapahtajan ilmestyminen maailmalle; sen muistoksi vietetty juhla; loppiainen.

epigoni (kreik. **epi** päällä, jälkeen + **go'nos** syntymä) jälkeläinen; jäljittelijä, mukailija.

epigrammi (kreik. **epi** päällä + **gramma** kirjoitus) pilkka-, komparuno.

epiikka (kreik. epos sana) kertomarunous.

epikureei (kreik. filosofinnimestä **Epikū'ros**) elostelija, nautiskelija, hekumoitsija. — e-r i s m i nautinnonpalvonta, hekumallisuus.

epilepsia (kreik.: kohtaus) kaatuvatauti. — e-p t i k k o k-tautinen.

epilogi (kreik. **epi'logos**) loppusanat, -lause; jälkinäytös, -kohtaus.

episodi (kreik. **epeiso'dion**) väli-, sivukohtaus, -kuvaus, syrjäseikka.

epistola (kreik. **epistolē'**) kirje.

epiteetti (kreik. **epi'theton** lisäksipantu) määräyssana; lisä-, liikanimi.

epitheton ornans [-i'-], (edell. + lat. **ornans** koristava) nimisanaan liitetty koristava määräyssana (esim. »lieto» Lemminkäinen).

epoletti (ransk. **épaule** olkapää) sotilaan olkatilkku, olkain.

epookki (kreik. **epokē'** kiinnekohta) ajankäänne, käännekohta; aikakausi.

e pur si muove [-mu'o-], (ital.) »ja kuitenkin se (nim. maa) liikkuu» (kerrotaan Galilein lausuneen, kun hänet kiduttamalla oli pakoitettu peruuttamaan oppinsa, että maa liikkuu auringon ympäri).

eremiitti (kreik. **erē'mos** yksinäinen) erakko.

ergo (lat.) siis. — e. b i b a m u s! [-bä'-], (lat.) »siis juokaamme!» Goethen kirjoittaman, hyvin suositun juomalaulun nimi ja kertosäe.

erootikko (kreik. **erōs, -ōtos** lempi) lemmenhaluinen ihminen; lemmenlaulaja.

eroottinen (k. ed.) lempi-, lemmen-, rakkaus-; lemmenhaluinen. — — E r o s [-ō-] kreikkal. tarustossa: lemmenjumala. — e r o t i i k k a lempi, rakkaus: rakkauselämä; lemmenrunous.

errare humanum est [-rä'- -mä'-], (lat.) »erehtyminen on inhimillistä», ihminen on erehtyväinen.

eskaaderi (ransk. **escadre**) laivue.

eskadroona (ransk. **escadron**) ratsuväenosasto, ratsumiesparvi.

eskatologia (kreik. eskhatos viimeinen + logos sana, oppi) oppi maailmanlopusta, kuolemasta ja sentakaisesta elämästä.
eskissi (ransk. esquisse) luonnos, alustelma.
eskortti (ransk. escorte) turvasaatto, saattoväki. — e-r t o i d a, -t e e r a t a (escorter) olla turvasaattona, saattaa, suojella.
ešoffeerattu (ransk. échauffer kuumentaa) palavissaan, kuumissaan (oleva).
esoteerinen (kreik. esōterikos' sisällinen) ahtaammalle oppilaspiirille aiottu, syvällinen, tieteis-, sala-.
esplanadi (ransk. esplanade) aukea ala linnoituksen edustalla; puistikko(katu).
espressivo [-ī'-], (ital.; mus.) ilmeikkäästi.
esprit [-pri'], (ransk.) äly(kkyys), henkevyys, nerokkuus, sukkel(apuheis)uus.
Esq. t. Esqr. = Esquire [-kva'ijə], (engl.) kirjeiden osoitteissa yleinen arvonimi = K. Herra.
essee (ransk. essai; engl. essay) kirjoitelma, tutkielma, kyhäelmä. — e s s e i s t i kirjallisuutta koskevien tutkielmien tekijä, kirjailijain arvostelija.
essiivi (lat. esse olla), (suom. kieliop.) noominien -na, -nä päätteinen sijamuoto, olento.
esteetikko (kreik. a'isthēsis havainto) kaunotieteen tutkija, k-tieteilijä. — e-t e e t t i henkilö, joka arvioi kaiken vain kauneuden kannalta. — e-t t i n e n kaunotieteellinen; aistikas, kaunis. — e s t e t i i k k a kaunotiede.
estradi (ransk. estrade) koroke, lava.
etableerata (ransk. établir vakaannuttaa) perustaa, laittaa. — e-l i s s e m a n g i laitos.
etappi (ransk. étape) muona-, rehuvarikko; yöpaikka, -maja.
etašääri (ransk. étage kerros) hyllypöytä, hyllykkö.
état [eta'], (ransk.) valtio. — l'E t a t, c'e s t m o i [-s-e mua'] valtio, se olen minä (sanotaan Ludvig XIV:nen lausuneen).
etc. = et cetera [-kē- t. sē-], (lat.) ynnä muuta, ja niin edespäin.
eteerinen k. eetteri.
eternelli (ransk. éternel iäinen) kuihtumaton kukka; vanhentumaton, pitkäikäinen ihminen.
etiikka (kreik. ēthos tapa) siveystiede, -oppi.
etiketti (ransk. étiquette) tavaran nimilippu; seurustelusäännöt, juhlameno-ohjeet.
etnografi (kreik. ethnos kansa + graphein kirjoittaa) kansatieteentutkija. — e-i a k-tiede.
etsata (saks. ätzen) syövyttää. — e-aus syövytys(kuva).
etydi (ransk. étude opinto) harjoituskappale, harjoitelma.
eudaimonismi (kreik. e-ismo's) elämänkatsomus, joka pitää maallista onnea elämän korkeimpana hyvänä ja pyrkimysperänä. — e-n i s t i n e n e-nismille ominainen.
eufemismi (kreik. eu hyvin + phēmi puhun) lieventävä, kaunisteleva lausetapa. — e-i s t i n e n lieventävä, kaunisteleva.
eufuismi eräänl. teennäinen, sirosteleva englantil. proosatyyli.
eunukki (kreik. eunū'khos) kuohilas, haareminvartija.
evakuoida (lat. e(x) ulos + vacuus tyhjä) tyhjentää, jättää tyhjäksi jkin paikka, siirtyä pois, poistua paikasta.
evankeliumi (kreik. eu hyvin + ange'lion sanoma) kertomus Vapahtajan elämästä ja toiminnasta (lyh. ev.).
evenemangi (ransk. événement) tärkeä t. merkkitapahtuma.
eventualiteetti (ransk. éventualité) mahdollisuus, sattuma. — e-u e l l i (eventuel) mahdollinen.
evidenssi (lat. ēvide'ntia) ilmeisyys. — e-d e n t t i (ē'videns, -ntis) ilmeinen.
evoluutio, -lutsioni (lat. ēvo'lvere kääriä ulos) kehitys(kulku).
evviva! [-ī'-], (ital.) eläköön!
ex analogia [-gi'ā], (lat.) yhdenmukaisesti jnkin kanssa, jnkin mukaisesti.
ex cathedra [eks kate'drā], (lat. ex -sta, -lta + cathedra k. tätä) piispasta, paavista puh.: julis-

taa jtkin ex c-a »istuimeltaan», virkansa puolesta, virallisesti.
excelsior [-ke'l- t. -sel-], (lat.) ylemmäs! korkeammalle!
excusez! [-kyze'], (ransk.) suokaa anteeksi!
ex libris [-rīs], (lat.) kirjan omistajan nimimerkki, omistusmerkki kirjassa t. sen kannessa.
ex nihilo nihil fit [-lō], (lat.) tyhjästä ei synny mitään.
ex officio [-fi'kiō t. -fi'si-], (lat.) viran puolesta.
ex oriente lux [-e'n-], (lat.) idästä tulee valo, sivistys on Itämailta peräisin.
exposé [-zē'], (ransk.) esitys, kuvaus, kertomus.
expressis verbis [-pre'ssīs -bīs], (lat.) sanasta sanaan, nimenomaan.
ex professo [-fe'ssō], (lat.) ammatiltaan, ammatin puolesta, ammattimiehenä; varsinainen, pätevä.
ex tempore (lat.) valmistelematta, suoraa päätä.
extrême [-trē'm], (ransk.) äärimmäinen, -maisyys. l e s e - s s e t o u c h e n t [lez-ekstrē'm-sətuš], äärimmäisyysdet koskettavat toisiaan, eivät ole kaukana toisistaan.
ex ungue leonem [-ō'-], (lat.) »kynnestään leijona (tunnetaan)», sanotaan tarkoittaen, että jokin teko osoittaa tekijänsä suureksi mieheksi t. kyvyksi.

F.

F. (f.), (mus.) = **forte** (ital.) voimakkaasti; lämpömittareissa = Fahrenheit.
faabeli (lat. **fābula**) kertomarunon, näytelmän juoni, aihe; taru; eläinsatu.
faasi (ransk. **phase**) vaihe, käänne.
faatumi (lat. **fātum**) kohtalo, sallima.
fabrikaatti (ransk. **fabrique** tehdas) tehtaan tuote, valmiste. — f- k ö ö r i tehtailija. — f-i s e e- r a t a, -s o i d a valmistaa (tehdasmaisesti).
fabuloida, -leerata (lat. **fābulā'rī**) kertoella, jutella, tekaista juttuja.
facit [-kit t. -sit], (lat.) »tekee»; tulema, tulos.
façon [-song'], (ransk.) muoto, kuosi, tapa. s a n s [sang] f. kursailematta, häikäilemättä. f. d e p a r l e r [də-parle'] puheentapa, tyhjä puhe.
fagotti (ital. **fago'tto**) eräänl. bassoääninen puupuhallin. — f-i s t i fagotinsoittaja, -puhaltaja.
fair play [fäə plei], (engl.) selvää, rehellistä peliä.
fait accompli [fet-akongpli'], (ransk.) »suoritettu teko», peruuttamaton tosiasia, tositapahtuma.
fajanssi (ital. kaupunginnimestä **Fae'nza**) puoli-, äpäräporsliini.
fakiiri (arab.) »köyhä»; intial. kerjäläismunkki, itsensäkiduttaja.
fakki (saks. **Fach**) lokero; erikoisala, ammatti.
faksimile (lat. **fac** te'e + **similis** samanlainen) kirjoituksen, piirroksen tarkka jäljennös.
faktillinen (lat. **factum** tehty) tosiasiallinen, todellinen.
faktori (lat. **facere** tehdä) tekijä, vaikutin; kirjapainonjohtaja.
faktotum(i) [-ō-], (lat. **fac** te'e + **tōtum** kaikki) jnkn avustaja kaikissa toimissa, oikea käsi, kaikki kaikessa.
faktumi (lat. **factum** tehty) tosiasia, -tapaus (mon. **faktat**).
faktuura (ital. **fattū'ra**) myytyjen tavarain luettelo, lähetyslasku. — f-t u r o i d a laskuttaa.
fakultatiivinen (lat. **facu'ltas** kyky) vapaaehtoinen, valinnainen. — f-t e e t t i tiedekunta.
falangi (kreik. **pha'lanks, -ngos**) Aleksanteri Suuren käyttämä joukkoyksikkö; rintama, rivistö.
fallissemangi (ransk. **faillir** jäädä vaille) vararikko.
falsaario (lat. **falsārius** väärentäjä) väärennys, petos.

falsetti (ital. **false'tto**) lauluäänen korkein sävelala.

falsifikaatti (lat. **falsus** väärä + **facere** tehdä) väärennetty tavara, asiakirja y.m.s., väärennys.

Fallstaff [fōlstäf], (engl.) koomillinen henkilö Shakespearen näytelmässä Henrik Neljäs; (kuv.) suurisuinen, mutta pelkurimainen hekumoitsija.

Fama [fā-], (lat.) huhun jumalatar muin. roomalaisilla; huhu.

familiääri (lat. **famī'lia** perhe) tuttavallinen, tutunomainen.

famöösi (lat. **fā'ma** maine) kuulu(isa), mainio; aimo.

fanaattinen (lat. **fānum** pyhäkkö) yltiö-, hurjapäinen, hurja, kiihkoisa. — f a n a a t i k k o yltiö-, hurjapää, kiihkoilija. — f a n a t i s m i yltiö-, hurjapäisyys, hurjuus, vimma. — f a n a t i s o i d a kiihoittaa, yllyttää, saattaa vimmoihinsa.

faneeri [kreik. **phaneros** näkyvä(?)] jalosta puulajista tehty ohut levy, jolla karkeammasta puusta tehdyt esineet päällystetään, puuviilu.

fanfaari (ransk. **fanfare**) merkki-, kunnia-, juhlatoitotus.

fantasia (kreik. **phantasi'a**) mielikuvitus, -kuvitelma, haave(lma). — f-t a s t i haaveksija, -veilija, tuulihattu. — f-t a s t i n e n haaveellinen, pilventakainen, eriskummallinen, outo. — f-t i s o i d a, -s e e r a t a haaveksia, -veilla. — f-t o o m i (h)aave(kuva).

farisealaiset (raam.) Mooseksen lakia ankarasti noudattava juutalainen puolue; (kuv.) f- l a i n e n tekopyhä, ulkokullattu henkilö. — f- l a i s u u s (kuv.) tekopyhyys j.n.e.

farmari (engl. **farmer**) maatalonisäntä, talollinen.

farmaseutti (kreik. **pharmakon** lääke) lääkkeentekijä, -valmistaja.

farmi (engl. **farm**) maatalo.

farssi (ransk. **farce**) ilveily, -venäytelmä. — f-s ö ö r i (**farceur**) ilvehtijä, kujeilija.

fas (lat.) oikeus. p e r f. e t n e f a s »oikeudella ja vääryydellä», keinoilla millä hyvänsä, kaikin mokomin.

fasadi (ransk. **façade**) julkisivu, -puoli.

fascinoida, -neerata [faski- t. fassi-], (lat. **fascināre**) lumota, hurmata.

fascismi [fask- t. fass-], (lat. **fascis**) Italiassa: kommunismia ja sosialismia vastustava, jyrkästi oikeistolainen, ulkopolitiikassa imperialistinen, kansalliskiihkoinen valtiollinen liike. — f-i s t i fascismin kannattaja.

fashion [fäšən], (engl.) kuosi, muoti; hieno tapa. — f-n a a b e l i muodikas, hieno(kuosinen).

fasoona, -suuna (ransk. **façon**) muoto, kuosi. — f a s o-, f a s u n o i d a, -n e e r a t a (**façonner**) muotoilla, muodostella; kirjailla.

fataalinen (lat. **fātum** kohtalo) kohtalokas, kovan onnen, onneton, harmillinen, ikävä. — f a t a l i s m i salliman-, sallimususko. — f a t a l i s t i sallimanuskoja. — f a t a l i s t i n e n sallimususkon, sallimanuskojan. — f a t a l i t e e t t i onnettomuus, harmi(llinen tapaus).

fatalji (lat. **fātā'lis** kohtalon määräämä) laissa määrätty asianaika; määräaikana toimitettava asia.

fata morgana [fā- -gā'-] (ital.) kangastus.

fauna (lat.) eläimistö. — f-n i metsänhaltija, tapiolainen.

faute [fōt], (ransk.) virhe, tuhmuus, hölmäys. — f. d e m i e u x [də-mjö'] paremman puutteessa.

favoriitti (ransk. **favori, -ite**) suosikki, lemmikki, lempi-. — f-r i s o i d a, -s e e r a t a (**favoriser**) suosia. — f a v ö ö r i (**faveur**) suosio(nosoitus), etu, ansio.

febriili (lat. **febris** kuume) kuumeinen.

fecit [fēkit t. -sit], (lat.), lyh. **fec.** taideteoksissa, tekijän nimen jälessä: teki, tehnyt.

federaalinen (lat. **fœdus** liitto) (valtio)liitto-. — f-r a a t i o, -r a t s i o n i valtioliitto, liittovaltio. — f-r a t i i v i n e n liittovaltalainen, liitto-.

Feeniks (kreik. **phoiniks**) intial. tarustossa: ihmelintu, joka vanhaksi tultuaan polttaa itsensä ja pesänsä ja nuortuneena nousee tuhkasta uuteen eloon.
Feinschmecker (saks.) herkuttelija, herkkusuu.
fellah (arab.) egyptiläinen maanviljelijä.
fellow [-lō], (engl.) toveri, (seuran) jäsen.
feminiini (lat. **fēmina** nainen) naissukuinen, -puolinen (sana, suku). — f-n i s m i pyrkimys parantamaan naisen yhteiskunnallista asemaa, naisasian harrastus. — f-n i s t i naisasian ajaja, sitä käsittelevä kirjailija.
Fennia (uuslat.) Suomi. — f e n n o m a a n i (lat. **fenno** suomalainen + kreik. **mani'a** kiihko) suomikiihkoinen, suomenmielinen. — f e n n o m a n i a suomikiihkoisuus j.n.e.
fenomeeni (kreik. **phaino'menon** ilmenevä) ilmiö, harvinaisuus, ihme. — f-m e n a a l i n e n ilmiömäinen, tavaton.
feodaali- (lat. **feudum** läänitys) läänitys-.
fermaatti (ital. **fermāta** pysähdys; mus.) levähdys-, pidennysmerkki, venyke.
fermentti (lat. **ferme'ntum**) käytin, käyte, hiiva; itu, aihe.
fessi t. **fetsi** (turkk.) turkkil. pata-, tupsulakki.
festina lente [-tī'nä], (lat.) »kiiruhda hitaasti», älä pidä liikaa kiirettä, älä hätäile!
festivitas [-tī'-], (lat.) juhlatunnelma, -loisto. — f-v i t e e t t i juhlatilaisuus; myös = edell.
festooni (ital. **festō'ne**) kukkakiehkura, -köynnös(koriste).
fetiši (lat. **facti'cius** teennäinen) palvontaesine, taikaesine.
fetsi k. **fessi**.
ff. = **fortissimo** (ital.; mus.) hyvin voimakkaasti.
fiasko [-a'-], (ital.) epäonnistuminen. s i i t ä t u l i f. se meni päin mäntyyn, honkaan.
fiat justitia, pereat mundus [-ti'-], (lat.) oikeuden tulee vallita, vaikka maailma menisi nurin.
fiat lux (lat.) tulkoon valkeus!
fideikomissi (lat. **fidei commi'ssum** jnkn rehellisyydelle uskottu) sääntöperintö, sukukartano. — f-m i s s a a r i sääntöperillinen, sukukartanonomistaja.
fides [-ēs], (lat.) usko; luotettavuus. — i n f i d e m vakuudeksi.
figuuri (lat. **figū'ra**) kuvio; vartalo; olento, otus.
fikseerata (lat. **fixus** kiinnitetty) kiinnittää, määrätä; katsoa tuijottaa.
fiksi idea (lat. **fixus** kiinteä + kreik. **ide'a** ajatus) päähänpiintymä.
filantrooppi (kreik. **philos** ystävä + **anthrōpos** ihminen) ihmisystävä. — f-i n e n i-ystävällinen. — f-r o p i a i-ystävällisyys.
filee (ransk. **filet**) naudan selkäliha, -kappale.
filharmooninen (kreik. **philos** ystävä + **harmoni'a** sointu) säveltaidetta rakastava.
filiaali (lat. **fīlius** poika) haara-; h-osasto, -liike.
filigrani (lat. **fīlum** lanka + **grānum** rae) kulta-, hopealankateos.
filmi (engl.) ohut selluloidikalvo valokuvauslevynä; sillä aikaansaatu kuvasarja, elokuvasarja. — f-m a t a valokuvata filmillä.
filologi (kreik. **philos** ystävä + **logos** sana) kielitieteilijä, kielimies. — f-i a kielitiede. — f-i n e n k-tieteellinen.
filosofi (kreik. **philos** ystävä + **sophi'a** viisaus) viisaustieteilijä, ajattelija. — f-i a viisaustiede. — f-i n e n v-tieteellinen. — f-f o i d a, -f e e r a t a harjoittaa v-tiedettä; mietiskellä, ajatella, tuumailla.
filtreerata (kreik. **philtron** lemmenjuoma) suodattaa. — f-r u m i, f i l t t e r i suodatin.
filtti (ruots. **filt**) huopa; loimi.
filuuri (ransk. **filou**) veijari, konna.
finaali (lat. **fīnis** loppu, tarkoitus), (mus.) symfonian, sarjan viimeinen osasto; oopperassa: näytöksen loppusävelmä; (urh.) loppuottelu. — f-i- t. -i n e n (kieliop.) tarkoitusta, aikomusta osoittava, tarkoitus-, aikomus-.

finanssi- (ransk. finance) valtion taloutta, rahavaroja koskeva, talous-, rahavarain-. — f-i t valtion talous, rahavarat; yksityisen raha-asiat, varat.
fin de siècle [fäng-də-sje'kl], (ransk.) »vuosisadan loppu»; nimenomaan 1800-luvun lopulla: liikakulttuurin veltostuttama, tympeytynyt, blaseerattu (k-tätä).
fine [fī-], (ital.; mus.) loppu. a l f. loppuun saakka.
finessi (ransk. fin, -e hieno) hienous; oveluus, temppu, mutka.
fingeerata (lat. fingere) kuvitella, teeskennellä. f-r a t t u (myösk.) tekaistu, teko-, vale-.
finiittimuoto (lat. fīnī'tus rajoitettu), (kieliop.) subjektin persoonan ja luvun puolesta määrätty teonsanan muoto, persoonamuoto.
finkkeli (ruots. finkel) puhdistamaton viina, sikuna.
finni (ruots. finne) (märkä)näppylä (kasvoissa).
fintti (ital. finta teeskennelty) metku, temppu.
firma (ital. firma nimikirjoitus) toiminimi, liike.
firmamentti (lat. firmāme'ntum vahvike) taivaankansi, -laki.
fisteli (lat. fistula putki) märkätiehyt, aukoma.
five o'clock tea [faivəklo'ktī], (engl.) kello viiden t. iltapäivätee(kutsut).
fjordi (norj. fjord) vuono.
flagrantti (lat. flagrans, -ntis) palava; ilmeinen. tavata jku i n f l a g r a'n t ī = itse teosta, verekseltä.
flaneerata (ransk. flâner) kävellä, maleksia.
flanelli (engl. flannel) eräänl. kevyt, pehmeä villakangas.
flanööri (ransk. flâneur) kävelijä, maleksija, tyhjäntoimittaja.
flau (saks.) raukea, lamassa.
flegma (kreik. phle'gma) hidasluontoisuus, tyyni-, tasamielisyys. — f-m a a t i k k o hidasluontoinen j.n.e. henkilö. — f-m a a t t i n e n hidasluontoinen j.n.e.
flintti (ruots. flint) kaljupää.
flirtti (engl. flirt) keimailu, armastelu, hentustelu. — f l i r t a t a keimailla jn.e.
flora [-ō'-], (lat.) kasvisto; kasvio. — f-r e e r a t a (florē're) kukoistaa.
floretti (ransk. fleuret) harjoitus-, pistomiekka.
floriini (ransk. florin) italial. kultaraha.
florilegium [flō-le'-], (lat. flōres kukat + legere poimia) valikoima.
fluidumi (lat. fluere vuotaa) neste.
fluktuaatio, -tuatsioni (lat. fluctus aalto) vaihtelu.
flyygeli (saks. Flügel siipi) sivu-, kylkirakennus; vaakasuorakielinen, siivenmuotoinen piano.
foajee (ransk. foyer liesi) lämpiö.
fob (engl. free on board), (kaupp.) vapaasti laivalla.
Foibos (kreik.) Apollon lisänimi (k. Apollo).
foksterrieri (engl. fox kettu + terrier rottakoira) pieni englantil. (metsä)koira, alkujaan käytetty ketunpyydystämiseen.
foliantti (lat. folium lehti) hyvin suurikokoinen, arkinkokoinen kirja.
folklore [fo'uklōə], (engl.) kansantieto, -runous.
fondi (ransk. fond) (näyttämön) tausta; rahasto.
fonetiikka (kreik. phōnē' ääni) oppi puheäänteiden muodostumisesta, äännetiede. — f o n e e t i k k o äännetieteentutkija, -tieteilijä. — f o n e e t t i n e n äännetieteellinen.
fonografi (kreik. phōnē' ääni + gra'phein kirjoittaa) pyörivällä levyllä varustettu puhekone.
fonola (kreik. phōnē' ääni) eräänl. pianonsoittokoneisto.
fonteeni (lat. fons, -ntis lähde) suihkukaivo, -lähde.
foorumi (lat. fōrum tori) oikeudenkäyntipaikka, tuomioistuin.
footti (ransk. faute) virhe, hairahdus, tyhmyys, hölmäys.
force majeure [fors-mašö'r], (ransk.) »suurempi voima», voittamaton, laillinen este.
fordi (henkilönnimestä Ford) Ford-toiminimen rakennuttama auto.
Foreign office [forin ofis], (engl.) Englannin Ulkoasiainministeriö.

forelli (saks. Fore'lle) taimen.
formaalinen (lat. **forma** muoto) muodollinen, muoto-. — f-m a a t t i (kirjan, maalauksen y.m.) koko. — f-m a l i s m i muotoihin, kaavoihin piintyneisyys, muodollisuus, kaavamaisuus. — f-m a l i s t i muotoihin piintynyt ihminen, muotojen orja. — f-m a l i t e e t t i muotoasia, -tapa, -määräys, muodonmutka. — f-m a t s i o n i muodostuma. — f-m u l o i d a, -l e e r a t a laatia t. pukea sopivaan sanamuotoon, sommitella. — f-m u l ä ä r i kaava(ke), malli.
formaliini eräs desinfioimisaine (k. **desinfioida**).
forseerata (ransk. **force** voima) jouduttaa, hoputtaa; ahdistaa, pinnistää, liioitella; vallata väkirynnäköllä, pakoittaa valtaansa, voittaa.
forte (ital.; mus.) voimakkaasti. — f-e p i a n o pianon vanhentunut nimitys. — f-t i s s i m o hyvin voimakkaasti.
fortes fortuna adiuvat [-tū'-], (lat.), »rohkeita onni auttaa», rohkea rokan syö.
fortifikaatio, -katsioni (lat. **fortis** luja + **facere** tehdä) linnoitus(taito).
fortiter in re, suaviter in modo [-rē -dō], (lat.) asiallisessa suhteessa rohkeasti, muodollisessa suhteessa lempeästi.
Fortuna [-ū'-], (lat.) muin. roomalaisilla: onnen, sattuman jumalatar, onnetar. — f-n a onnenpeli.
fortuška (ven.) tuuletus-, ilmaruutu.
forum [-ō-] k. **foorumi.**
forzando, -zato [-tsa'n-, -tsā'-], (ital.; mus.) voimakkaasti korostaen.
fossiili (lat. **fossī'lis** < **fodere** kaivaa) maasta kaivettu, maatunut; rutivanha; (subst:na) muinaisaikaisten elimistöjen löydetty jäännös.
fotografia (kreik. **phōs, phōto's** valo + **graphein** kirjoittaa) valokuva (lyh. **foto**).
fotölji (ransk. **fauteuil**) nojatuoli.
Fra = **frāte** (ital.) munkkien nimien edessä: veli.
fraasi (kreik. **phrasis**) lause; sananlapa; tyhjä puhe, korulause.
fragmentaarinen (lat. **fragme'ntum** murto-osa) katkonainen. — f-m e n t t i katkelma.
frakki (ruots. **frack**) hännystakki.
fraktsioni (lat. **frangere** murtaa) murto-osa; (puolueen) ryhmä.
fraktuura, -ri (lat. **f-tū'ra**) murtuma; (kirjap.) pysty goottilainen painokirjasinlaji.
frangi (ransk. **franc**) Suomen markkaa vastaava Ranskan rahayksikkö.
frankeerata (ital. **franco** vapaa) suorittaa postimaksu, varustaa postimerkeillä. — f-k o maksettu; maksutta.
franseesi (ransk. **française**) eräänl. monivuoroinen vastakkaistanssi.
frappeerata (ransk. **frapper** iskeä) yllättää, herättää huomiota, hykähdyttää.
fraseerata (ransk. **phraser**), (mus.) jaksoittaa, jäsennellä (esitys).
fraseologia (kreik. **phrasis** lausuma + **logos** sana, oppi) lauseparsisto.
fraternisoida, -seerata (lat. **frāter** veli) veljeillä.
fregatti (ital. **fregā'ta**) 3-mastoinen sotalaiva (vanh.).
Freija (ruots.) muin. skandinaavien rakkaudenjumalatar.
freneettinen (kreik. **phre'nēsis** aivotauti) raju, raivoisa, hurja.
frenologi (k. seur.) f-giantutkija. — f-g i a (kreik. **phrēn** mieli + **logos** sana, oppi) oppi sielunkykyjen sijoittamisesta aivoihin.
fresko(maalaus) (ital. **fresco** tuores) tuoreelle kalkille vesiväreillä maalattu kuva; sellainen maalaustapa.
friisi (ransk. **frise**) koruvyöhyt.
frikadelli (ransk. **fric-lle**) lihapyörykkä. — f-a s s e e (**fric-ée**) viilokki(paisti).
friktsioni (lat. **fricā're** hieroa) hankaus, kitka; kahnaus.
friseerata (ransk. **friser**) kähertää, kammata. — f-s y y r i käherrys, hius-asu, tukkalaite. — f-s ö ö r i kampaaja, kähertäjä. — f-s ö ö s i naiskampaaja j.n.e.

fromage [-mā'ŝ], (ransk. < lat. forma kehlo) juusto.
from sounds to things [-saundz tu thingz], (engl.) »äänteistä esineisiin», sanoista t. puheista tekoihin.
frondeerata (ransk. **fronder**) vastustaa, morkata, parjailla (hallitusta). — f-doori (hallituksen) vastustaja j.n.e.
frotteerata (ransk. **frotter**) hieroa.
fugit irreparabile tempus [-rā'-], (lat.) aika rientää eikä koskaan palaa.
fuksi (saks. **Fuchs** kettu) raudikkohevonen, rautio; keltanokka.
fulldress (engl.) »täysi puku», seurustelu-, iltapuku.
fundamentaalinen (lat. **fundāme'ntum** perustus) perustava, perus-, perinpohjainen, olennainen.
fundeerata (ruots. **fundē'ra**) tuumiskella, mietiskellä.
fungeerata (lat. **fungī**) toimia. — funktsio(ni) **(functio)** toimi, tehtävä, virka. — funktsionääri (ransk. **fonctionnaire**) virkamies.
furia [-ū'-], (lat.) muin.-roomal. tarustossa: kostotar, raivotar; (kuv.) raivostunut nainen. — furiō'so (ital.; mus.) raivokkaasti, kiihkeästi. — furoori (ital.) myrskyisät, pauhaavat suosionosoitukset, riemastus, haltioituminen.
fuskata (ruots. **fuska**) hutiloida.
futuuri (lat. **futū'rum**) tulevaa tekemistä t. tilaa osoittava teonsanan aikamuoto.
fuuga (lat. **fuga**) »pako», sävellys, jossa useammat eri soittimet peräkkäin toistavat saman aiheen toinen ikäänkuin paeten toisen edellä.
fysiikka (kreik. **physis** luonto) luonnonoppi. — f-kki ruumiinrakennus, ruumis. — fysiologia elimistöjen elintoimintoja ja niitten lakeja tutkiva tiede. — fysionomia kasvot, naama.
fyysikko (kreik. **physiko's** luonnon) fysiikantutkija. — f-sillinen luonno(nopi)llinen, ruumiillinen.
färssi (ransk. **farce**) mureke.
följetoni (ransk. **feuilleton** pieni lehti) sanomalehdessä: kaunokirjallinen osasto, alakerta, jatkoromaani, -novelli.

G.

gaala (ransk. **gala**) (hovi)juhla; juhlapuku.
galantti (ransk. **galant**) kohtelias, liehittelevä, naisseikkailuihin halukas; kelpo, oiva. — g-tteria kohteliaisuus, liehittely. — g-tteriatavarat koruesineet, ylellisyystavarat.
galeia (engl. **galley**) kaleerilaivan vanh. nimitys; laiva, alus.
galimatiias (ransk. **galimatias**) sekasotku, pöty.
galjuuna (ransk. **galion**) laivan keulakoriste. — g-kuva keulakuva.
galleria (ital.) pylväskäytävä, -parveke; taidesali, -kokoelma; teatterissa: katsomon ylimmät rivit.
gallisismi (lat. **gallicus** gallialainen) ranskankielelle omituinen sanant. t. lausetapa; muissa kielissä: ranskanvoittoisuus. — gallomania ranskankiihkoisuus, kaiken ranskalaisen liiallinen ihailu. — gallomaani ranskankiihkoinen henkilö.
galooni (ransk. **galon**) nauhus, -hake. — galoneerattu nauhuksilla koristettu.
galoppi (ransk. **galop**) nelistys, laukka; eräänl. hyvin vilkastahtinen tanssi.
galvanismi (ital. lääkärinnimestä Galvā'ni) kosketussähkö.
Gambrinus tarunomainen Flanderinin kuningas, tarun mukaan oluen keksijä.
gamengi (ransk. **gamin**) katupoika, poikaviikari.
gangreeni (ransk. **gangrène**) kuolio, kylmänvihat.
Ganymedes [-mē'dēs], (kreik.) kreikkal. tarustossa: Zeuksen ja ju-

malten juomanlaskija; (kuv.) kyyppari, viinuri.
garaaši (ransk. **garer** viedä suojaan) autotalli. — g a r a n t e e r a t a (**garantir**) taata. — g a r a n t i a takeet, vakuus.
garçon [-song'], (ransk.) poika; poikamies; viinuri.
gardeerata (ransk. **garder**) suojella, säilyttää.
garden party [gä'dn pä'əti], (engl.) puutarhajuhla, -kutsut, -pidot.
garderobi (ransk. **garder** säilyttää + **robe** puku) vaatesäiliö, -varasto, vaatteet.
gardiini (lat. **cortī'na**) uudin, akutin.
garneerata (ransk. **garnir**) reunustaa, koristaa. — g-n i t y y r i (**g-ture**) reunustus, koristeet.
garnisoni (ransk. **garnison**) varuskunta, -väki.
gasetti (ransk. **gazette**) sanomalehti.
gaskonadi (ransk. **Gascon** gaskognelainen) kerskailu, suurisuisuus.
gasteerata (saks. **Gast** vieras) vierailla, antaa vierailunäytäntöjä.
gastronomi (kreik. **gastē'r** vatsa + **nomos** laki) herkkutaituri, -suu. — g-i a herkkujen valmistustaito, herkkutaituruus.
gaudeamus igitur [-ä'-], (lat.) »siis iloitkaamme», erään latinalaisen, Saksassa yleisen ylioppilaslaulun alkusanat. — **gaudiumi** (lat.) ilo, riemastus.
gavotti (ransk. **gavotte**) eräs vanha provencelainen neljä neljäsosatahtinen tanssi; sen sävel.
geeša k. **geiša**.
gefundenes Fressen [-u'n-], (saks.) »löydetty syötävä», tervetullut makupala.
gehenna (hepr.) Uud. Testamentissa: helvetin nimi.
geiša (jaapp.) jaappanilainen tanssijatar ja laulajatar.
geisti (saks. **Geist** henki) henkevyys, lennokkuus.
gelatiini [še-], (lat. **gelā're** hyytyä) puhdistettu, väritön liima, hyyd(yk)e.
gelée [šəlē'], (ransk.) hyytelö.
gemyytlinen (saks. **Gemüt** mieli, tunne) hyväntahtoinen, -tuulinen, rattoisa, hauska.
genantti [še-], (ransk. **gêner** vaivata) vaivaava, kiusallinen, tukala, ikävä.
gêne [šēn], (ransk.) tukala tila, hämi(llään oleminen). s a n s [sā] g. kursailematon, suorasu(ka)inen, kursailematta j.n.e.
genealogi (kreik. **genos** synty + **logos** sana, oppi) sukutieteilijä, -tutkija. — g-i a sukutieto, -tutkimus, -taulu.
geneerata [še-], (ransk. **gêner**) vaivata, saattaa hämilleen.
generalisoida, -seerata (ransk. **général** yleinen) yleist(ytt)ää.
generositeetti (ransk. **géné-té**) aulius, runsaskätisyys. — g-r ö ö s i (**g-reux, -euse**) aulis j.n.e.
genesis (kreik.) synty.
genetiivi t. **genit-** (lat. **genitus** synnytetty) useissa kielissä: omistajaa ilmaiseva noominien sijamuoto, omanto.
geniaalinen (ransk. **génie** nero) nerokas. — g-a l i t e e t t i nerokkuus.
genitaaliot (lat. **gignere** synnyttää) siitinelimet.
genius (lat.) haltia, (suojelus)henki, hengetär.
genre -[šangr] **maalaus** (ransk.) laatukuvamaalaus, l-kuva.
gentiili [šang-], (ransk. **gentil**) hieno, kohtelias; antelias.
gentlemanni [je-], (engl. **g-man**) hienokäytöksinen, hyvin kasvatettu, jaloluontoinen, ritarillinen mies.
genuiini (lat. **genus** synty) synnynnäinen; oikea, väärentämätön, puhdas, aito.
genus (lat.; kieliop.) suku.
geografia (kreik. **gē** maa + **graphein** kirjoittaa) maantiede. — g e o l o g i a (**logos** sana, oppi) maankuoren muodostumista, kehitystä ja kokoomusta käsittelevä tiede. — g e o m e t r i a (**metre'in** mitata) mittaustiede, -oppi. — g e o s e n t r i n e n (lat. **centrum** keskus) maakeskinen, joka pitää maapalloa kaiken keskuksena.
gerillasota (esp. **guerilla** pikkusota) sissisota.
germanismi (lat. **germānus** germaani) saksankielelle ominainen

sana(ntapa); muissa kelissä: saksanvoittoisuus. — g-i s t i saksankielen tutkija, tuntija.
gestikuloida, -leerata [šc-], (ransk. geste ele) viittoilla, tehdä liikkeitä, eleitä, elehtiä.
geysir (islann. geysa kuohua) ajoittain maasta purkautuva kuuma suihkulähde.
g(h)etto (ital.) etelä- ja itämaisissa kaupungeissa: juutalaiskaupunginosa.
giaur (turkink.) ei-muhamettilaisten, varsinkin kristittyjen halveksiva nimitys.
gigantti (kreik. **gigas, -antos**) jättiläinen. — g- i n e n jättiläismäinen, -kokoinen, jättiläis-.
giljotiini (ransk. keksijännimestä **Guillotin**) mestauskone. — g- t i n o i d a, -n e e r a t a (**gutiner**) mestata g-tiinillä.
gin [dšin], (engl.) katajanmarjaviina.
girlandi (ransk. **guirlande**) kukkas-, lehväköynnös.
giro [dšī'-], (ital.) vekselin siirto. — g-k o n t t o siirtotili.
gitarri (ital. **chita'rra**) viulunmuotoinen, 6-kielinen, näppäämällä soitettava soitin, varsikannel.
glace [glas] k. **glassi.**
glacéhansikkaat [-sē- (ransk. **glacer.** lasittaa)] kiilto-, silohansikkaat.
gladiaattori (lat. **gladius** miekka) muin. Rooman sirkuksissa: miekkailija.
glaseerata (ransk. **glacer**) lasittaa: silata t. kuorruttaa sokerilla. — g-s s i (**glace**) jäätelö. — g-s y y r i (**glaçure**) lasitus; silaus, kiillos.
gletšeri (saks. **Gletscher**) alppijäätikkö.
globetrotter [glo'ubtrotə], (engl. **globe** maapallo + **trot** ravata) maailmankiertäjä.
gloire [gluā'r], (ransk.) kunnia, maine.
gloria [-ō'-], (lat.) kunnia; sädekehä, säteikkö.
glyptoteekki (kreik. **glypto's** koverrettu + **thēkē** säiliö) veistokuvakokoelma.
glöggi (ruots. **glögg**) sokerilla y.m. mausteilla höystetty, kuumennettu viina.
gnoti seauton [-ō'- -to'n], (kreik.) »tunne itsesi», Delfoin Apollontemppelin otsikkokirjoitus.
gobeliini (ransk. henkilönnimestä **Gobelin**) kudottu kuvikas seinäverho, kudottu kuvatapetti.
goddam [guddä'm], (engl.)»Jumala minut kirotkoon!» jumaliste!
God save the king [gud seiv], (engl.) »Jumala kuningasta varjelkoon»! Englannin kansallislaulun alkusanat.
golf (engl.) eräs alkuaan skotlantil. pallopeli, golfpeli.
Goliat Raamatussa: filistealainen jättiläinen, jonka David surmasi; (kuv.) jättiläinen.
gondoli (ital. **g-la**) venetsialainen soutuvene; ilmapallon kori tarvekaluja, ihmisiä varten. — g-i ä ä r i Venetsiassa: gondolinsoutaja.
gongongi (kiinank.) malmirumpu.
good bye [gud ba'i], (engl.) Jumalan haltuun! hyvästi!
goodtemplarijärjestö (engl.) eräs kansainvälinen m.m. raittiutta ajava yhdistys.
goottilainen rakennustyyli suippokaarityyli.
gordilainen t. Gordionin solmu tarun mukaan köysisolmu Gordionissa, Vähässä Aasiassa; sen avaaja oli saava Aasian valtaansa; Aleksanteri Suuri löi sen halki miekallaan; (kuv.) pääsemätön pulma, umpipulma.
Gorgo(ni) kreikkal. tarustossa: peloittava käärmetukkainen hirviö, jonka pään kuvaa käytettiin taikana pahan torjumiseksi.
graafillinen (kreik. **graphein** kirjoittaa) kuviollinen, kuvio-, piirros-. g. t a i d e puu-, vaski-, kivipiirrosten monistamistaide.
graassi, grâce [grās], (ransk.) sulo(us), viehkeys; suosion-, armonosoitus; sulotar.
gradeerata (lat. **gradus** askel, aste) jakaa asteisiin, pykälöidä.
gradueerata (lat. **gradus** askel, aste) antaa yliopistollinen oppiarvo.
græca sunt, non leguntur [grē- -gu'n-], (lat.) »se on kreikkaa, ei sitä osaa lukea»; (kuv.) »se on »hepreaa», liian vaikeatajuista.
grafiikka k. **graafillinen** taide.

grafologi (kreik. **graphein** kirjoittaa + **logos** sana, oppi) käsialantutkija, -tuntija. — g-i a käsialantutkiminen, käsialatiede, luonteentunteminen käsialasta.

grammaatikko (kreik. **gramma** kirjain) kieliopintekijä. — g r a m a t i i k k a kielioppi.

grammofoni (kreik. **gramma** kirjain + **phōnē'** ääni) eräänl. puheen, musiikin jäljentämiskone.

granaatti (lat. **grānā'tus** rakeinen) eräänl. punaruskea korukivi; eräänl. räjähtävä ammus, pommi.

grandezza [-e'tsa], (ital.) arvokas käytös; liika arvokkuus, pönäkkyys, pöyhkeys.

grandi (lat. **grandis** suuri) Espanjassa: korkeimman luokan aatelismies.

grandioosi (ransk. **grandiose**) suurenmoinen.

grand old man [gränd ould män], (engl.) »suuri vanha mies», iäkäs johtaja.

grand prix [grang-pri], (ransk.) korkein palkinto (näyttelyissä). g. p. d e P a r i s [də-Pari] Ranskan suurimmat kilparatsastukset.

grand-seigneur [grang-senjör'], (ransk.) ylhäinen aatelisherra.

grasiöösi (ransk. **gracieux, -euse**) suloinen, viehkeä, sievä, siro.

grasseerata (lat. **grassā'rī** samoilla) taudista puh.: riehua.

gratia [-ā-], (lat.) sulo; suosio, armo; kiitos. g-t i a s! [-ās] kiitoksia! kiitos! k. myös **Dei gratia.**

gratifikaatio, -katsioni (lat. **gratificā'rī** tehdä mieliksi) lahjapalkkio.

gratis [-ā-], (lat.) ilmaisiksi, maksutta. — g-i s t i maisterinvihkiäisissä: vihittävä, joka on ottanut toimekseen juhlien käytännöllisen järjestelyn ja siitä hyvästä saa olla niissä mukana maksuttomasti.

gratulaatio, -latsioni (lat. **grātulā'tio**) onnittelu. — g-l a n t t i onnittelija. — g-l o i d a, -l e e r a t a (**grātulārī**) onnitella.

graveerata (ransk. **graver,** lat. **gravā're**) kaivertaa; rasittaa, raskauttaa. — g-v y y r i (ransk. **gravure**) kaiverrus(kuva). — g-v ö ö r i (**graveur**) kaivertaja.

gravitaatio, -tatsioni (lat. **gravis** raskas) veto-, painovoima.

griljeerata (ransk. **griller**) paistaa hiilillä, parilalla; paistaa leipäjauhelmassa ja voissa.

grimaasi (ransk. **grimace**) irvistys, irve, virnistys. — g-m a s e e r a t a (**g-cer**) irvistellä j.n.e.

grisetti (ransk. **gris, -e** harmaa) kevytmielinen työläis-, tehtaantyttö, ompelijanaikkonen.

grobiaani (saks. **Grōbiā'n, grob** karkea) kollo, moukka, raakalainen.

grogi (engl. **grog**) rommista, konjakista t. whiskystä ja vedestä valmistettu juoma, kylmä toti.

gros [gro], (ransk.) kookas, paksu. — e n [ang] g. tukuittain. — g-s e s s i (vaimon) raskaus. — g-s i s t i tukkukauppias. — g-s s i 12 tusinaa.

groteski (ransk. **grotesque**) eriskummainen, kumma, luonnoton.

guano (esp.) linnunlanta; roska, pöty.

guaši (ital. **gua'zzo**) peittävillä vesiväreillä tehty maalaus.

guide [gid], (ransk.) opas; matka-, museokäsikirja.

gulaši (unkarink.) unkarilainen, hyvin väkeväksi pippuroitu liharuokalaji; jobbari, nousukas.

gurmandi (ransk. **gourmand**) suursyömäri, myös = seur. — g-m e e (**gourmet**) herkuttelija, herkkusuu.

gustaviaani (ruots. **Gustav**) Kustaan (III:nen) aikalainen, hienosti sivistynyt, ritarillinen t. hovimies.

guteerata (ransk. **goûter** maistaa) olla mieltynyt jhnkin, pitää jstkin.

gutta cavat lapidem, non vi sed sæpe cadendo [-vī- -de'ndō], (lat.) »pisara kovertaa kiven, ei voimalla, vaan usein putoamalla», heikkokin saa uutteruudella paljon aikaan.

gutturaali(nen), (lat. **guttur** kurkku) kurkku-.

guvernantti (ransk. **gouverner** ohjata) kotiopettajatar.

gynekologi (kreik. **gynē, -naikos** nainen + **logos** sana, oppi) nais-

tautien lääkäri. — g-i a naistautioppi.
gyroskooppi (kreik. gyros kehä + skope'in katsella) eräänl. hyrrälaite, jolla voidaan tuntuvasti ehkäistä laivan kallistumisia.

H.

ha = hehtaari.
Haades (kreik.) muin. kreikkalaisten Manala.
haalata (ruots. häla) vetää, hilata, hinata.
haaremi (arab. **haram** kielletty) muhamettilaisten taloissa: vaimojen osasto, vaimola; sen asukkaat, vaimot.
haaveri (ruots. häverī') merivahinko.
habeas corpus [-kor-], (lat.: olkoon sinulla ruumiisi, nim. loukkaamattomana) engl. laki v:lta 1677, joka suojasi kansalaiset laittomilta vangitsemisilta; laki, joka turvaa yksilön persoonallisen vapauden.
habent sua fata libelli [-fā'- -be'l-], (lat.) kirjoilla on kohtalonsa.
habiili (ransk. **habile**) taitava, liukas. — h a b i l i t e e t t i taitavuus j.n.e.
habit noir [abi-nuā'r], (ransk. »musta puku») hännystakki.
habitué [abitye'], (ransk. **habituer** totuttaa) kantavieras. — h-t u e l l i tavaksi tullut, piintynyt.
habitus (lat.) ulkonainen esiintyminen, ulkomuoto, ryhti.
hallusinaatio, -natsioni (lat. **hallūcinā'tio**) harha-aistimus, luulohavainto.
halma (kreik. »hyppy») šakintapainen, siirrettävillä napuilla pelattava seurapeli.
halva eräs turkkilainen makeislaji.
hamadryadi = **dryadi** (k. tätä).
handicap [händikäp], (engl.) etuantikilpailu, tasoituskilpailu. — h-i k a a p a t a saattaa epäedulliseen asemaan, haitata kilpailussa.
hangaari (ransk. **hangar** vaja) lentokonevaja, -talli.
hansom cab [hänsəm käb[, (engl.) eräänl. kaksipyöräiset ajurinrattaat (Lontoossa).
harakiri (jaap.) Jaappanissa: itsemurha, joka tehdään viiltämällä vatsa halki.
harangi (ransk. **harangue**) juhla-, ylistyspuhe, ylistely, korulause. — h-g o i d a, -g e e r a t a (**haranguer**) pitää juhla- j.n.e. puhe, ylistellä, kiitellä.
harlekiini (ital. **arlecchī'no**) ilveilijä, narri, harleikki.
harmonia (kreik.) musiikissa: sointu; (kuv) sopusointu. — h-n i i k k a sointuoppi; soinnutus. — h-n i n e n sopusointuinen. — h-n i s o i d a soinnuttaa. — h-m o o n i kamariurut. — h-m o o n i k k a hanuri.
harppu (ruots. **harpa**) suurin sormilla t. näppäimellä soitettava kielisoitin, pystykielinen.
harppuuni valaanpyydystyksessä käytetty väkäkeihäs, ahingas.
hasard [azā'r], (ransk.) sattuma, onni. p a r h. sattumalta.
hasardi (edell.) sattuma, onnenkauppa; uhkayritys, -peli. — h-d e e r a t a (ransk. **hasarder**) rohkeasti yrittää; panna vaaraan, vaarantaa, uskaltaa.
hasienda (esp.) Keski-Amerikassa: suuri karjanhoitotila, maatila.
hašiš (arab.) intial. hampusta saatu Itämailla tavallinen huumausaine.
haupitsi (saks. **Haubitze**) lavettipyöräinen heittotykki; lyhyt rihlattu tykki.
hausse [ōs], (ransk. **haut, -e** korkea) pörssissä: arvopaperien hinnannousu.
havanna (kaupunginnimestä **Habana**) = havannasikari, hienoin sikarilajeista.
h. e. = **hoc est** (lat.) tämä t. se on.
Hebe [-ē-], (kreik.) muin. kreikkalaisten nuoruudenjumalatar, jumalien palvelijatar; (kuv.) ravintolassa: nuori tarjoilijaneiti.

hedonismi (kreik. **hēdonē'** nautinto) nautinto-oppi, jonka mukaan nautinto on kaiken inhimillisen toiminnan tarkoitusperä. — h-n i s t i h-nismin kannattaja.
Hefaistos [-ē-], (kreik.) muin. kreikkalaisten tulen- ja sepäntaidonjumala.
hegemonia (kreik. **hēge'in** johtaa) johtava asema, yliherruus.
hegira (arab. **hidŝra**) muhamettilaisten ajanlasku.
hehtaari (kreik. **hekaton** 100) 100 aaria. — h-t o l i t r a 100 litraa.
hekatombi (kreik. **hekaton** 100 + **būs** härkä) satahärkäisuhri, suuri teurasuhri.
heksametri (kreik. **heks** 6 + **metron** mitta) muin. kreikkalaisten ja roomalaisten eepillinen runomitta, kokoonpantu kuudesta daktylista, kuusimitta.
hektografi (kreik. **hekaton** 100 + **graphein** kirjoittaa) eräänl. kirjoituksen monistamislaite. — h-f e e r a t a monistaa h-filla.
Helikon [-kō'n] vuoristo Kreikassa, runotarten palvonnan pesäpaikkoja.
heliografi (kreik. **hēlios** aurinko + **graphein** kirjoittaa) auringon valokuvaamiskone.
hellenismi (kreik. **hellēn** kreikkalainen) Aleksanteri Suuren jälkeinen kreikkalainen kulttuuri. — h-i s t i hellenismin tutkija, tuntija.
helootti (kreik. **heilōtes**) muin. Lakoniassa: valtionorja; (kuv.) orja.
hemi- (kreik.) yhdyssanoissa: puoli-. — h-s f ä ä r i (kreik **sphaira** pallo) puolipallo, maapallonpuolisko.
hemorroidi (kreik. **haima** veri + **rhoia** vuoto) peräpukama.
henna eräs ihoväriaine.
heptakordi (kreik. **hepta'** 7 + **khordē'** soittimen kieli) muin. 7-kielinen lyyra.
heraldiikka (ransk. **héraut** airut) vaakunatiede. — h-d i k k o v-tieteentutkija, v-tieteilijä.
herbaari (lat. **herba** ruoho) kokoelma prässättyjä ja kuivattuja kasveja.
Herkules (lat.) muin.-roomalainen tarunomainen sankari; jättiläisvoimainen mies.
hermafrodiitti (kreik. jumaliennimistä **Hermē's** + **Aphrodi'tē**) kaksineuvoinen.
hermeettinen (kreik. jumalannimestä **Hermē's**) ilmanpitävä, ilmatiivis.
herooinen (kreik. **hērōs** sankari) sankarillinen, sankari-. — h e r o i s m i sankar(illis)uus, urhous.
Herostratos kreikkalainen, joka tullakseen kuuluisaksi sytytti erään temppelin tuleen. — h-t r a a t t i n e n k u u l u i s u u s sellainen, joka ei ole omistajalleen kunniaksi.
Hesperiidit kreikk. tarustossa: Yön tyttäret, äärimmäisessä lännessä asuvat.
hetaira, -tääri (kreik.) naikkonen, rakastajatar, jalkavaimo.
hetero- (kreik.) yhdyssanoissa: toinen, tois-, eri-. — h-o g e e n i n e n (**genos** suku) erilaatuinen, sekalainen, kirjava.
hetmani (saks. **Hauptmann** päämies) Puolan värvättyjen joukkojen ylipäällikkö; kasakkapäällikkö.
heureka! [-rē'-], (kreik.) »olen löytänyt»! (kerrotaan Arkhimeedeen huudahtaneen keksittyään kappalten ominaispainon lain).
hiatus [-ā'-], (lat. »aukko») kahden vokaalin yhteensattuminen sanan lopussa ja toisen alussa.
hidalgo (esp.) Espanjassa: alempi aatelismies.
hieraattinen (kreik. **hierātiko's**) papillinen, jumalanpalvelukseen kuuluva.
hierarkia (kreik. **hieros** pyhä + **arkhein** hallita) pappisvalta; (kirkollinen) arvoluokisto, -järjestelmä.
hieroglyfi (kreik. **hieros** pyhä + **glyphein** kaivertaa) muin.-egyptil. kuvakirjain; (kuv.) jokin, josta on mahdoton saada selvää, tolkuton merkki.
high life [hai laif], (engl.) »isoinen elämä», hienosto, ylhäisö.
hinc illæ lacrimæ [-lē -mē], (lat.) »siitä nuo kyyneleet», sepä se olikin kipeä kohta.

hippodromi (kreik. **hippos** hevonen + **dromos** juoksurata) kilpa-ajo-, kilparatsastusrata; hevossirkus.
hippologi (kreik. **hippos** hevonen + **logos** sana, oppi) hevostuntija. — h-i a hevostuntemus.
hissata (ruots. **hissa**) nostaa, hinata ylös. — h i s s i nostokone, nostin.
historia (kreik. **h-a**) esitys jnkin kehityksestä, kehityskulku; juttu. — h-r i i k k i historiallinen katsaus.
histrioni (lat. **histrio, -ōnis**) näyttelijä, ilveilijä.
hl. = hehtolitra, sata litraa.
hobby [-bi], (engl.) sivuharrastus ammatin ohella, mieliharrastus, »keppihevonen».
hoc est (lat.) tämä t. se on (lyh.: **h. e.**).
hoch! [-ōh], (saks.) eläköön! eläköönhuuto.
hockey [-ki], (engl.) eräänl. pallopeli.
hodie mihi, cras tibi [-ē krās-], (lat.) tänään (se voi sattua) minulle, huomenna sinulle.
hokuspokus (lat.?) jonkinlainen silmänkääntäjäin taikasana; taikatemppu, kuje, silmänlume.
holiday [-dei], (engl.) juhla-, vapaapäivä, loma.
homeerinen nauru (nimestä **Homēros**) äänekäs, sydämellinen nauru.
homeopatia (kreik. **homoiopa'theia**) hoitotapa sellaisilla lääkkeillä, jotka terveessä ruumiissa aikaansaavat potilaan taudille ominaisia ilmiöitä.
home rule [houmrūl), (engl.] kotoinen hallinto, sisällinen itsenäisyys.
homiletiikka (k. **homilia**) oppi saarnasta. — h-l e e t t i n e n saarnaopillinen. — h-l i a (kreik.: keskustelu) tekstiä yhdenjaksoisesti selittävä saarna.
hommage [omā'š], (ransk.) kunnioituksen-, ihailunosoitus, kunnialahja.
homo- (kreik.) yhdyssanoissa: saman-.
homogeeninen (kreik. **homo's** sama + **genos** suku) saman-, yhdenlaatuinen, sama-aineinen.
homo novus (lat.) »uusi mies»; mies, jota ei vielä tunneta; kokematon mies, vasta-alkaja; (myösk.) nousukas.
homoseksualisuus (kreik. **homo's** sama + lat. **sexus** sukupuoli) samaa sukupuolta oleviin henkilöihin kohdistuva sukupuolivietti. — h-a l i s t i henkilö, jolla on edellämainittu vietti; miehimys.
homo sum, nihil humani a me alienum puto [-mā'- mē -ē-'], (lat.) »olen ihminen, enkä katso mitään inhimillistä itselleni vieraaksi».
honny soit qui mal y pense [oni'-sua'-ki-mal-i-pangs], (ransk.) »häpeä sille, joka siitä ajattelee pahaa», Sukkanauharitarimerkin päällekirjoitus.
honoraari (lat. **honorā'rium** kunnialahja) palkkio. — h-r a t i o r e s [-ō'-] (lat. »kunnioitetummat») arvohenkilöt. — h-r e e r a t a (**honorā're** osoittaa kunniaa) maksaa pakkio; lunastaa.
honoris causa [-nō'- -sā], (lat.) »kunnian vuoksi» (lyh.: **h. c.**). d o c t o r h. c. kunniatohtori.
honööri (ransk. **honneur**) kunnia(nteko).
horisontti (kreik. **hori'tsōn, -ontos** rajoittava) taivaanranta; näköpiiri.
hormoonit (kreik.) eräänl. nesteet, joita muutamat elimistömme elimet erittävät ja jotka imeytyvät vereen.
horoskooppi (kreik. **hōra** hetki + **skope'in** katsella) elämänvaiheitten, -kohtalojen ennustaminen taivaankappalten keskinäisestä asemasta jnkn syntymähetkellä; enteet, kohtalot. a s e t t a a j n k n h. ennustaa hänen elämänvaiheitaan.
horribile dictu [-rī'- -tū], (lat.) »kauheata sanoa».
horror vacui [-kuī], (lat.) Aristoteleen mukaan luonnossa muka vallitseva »tyhjyyden inho».
hors [ōr], (ransk.) ulkopuolella. **h. c o n c o u r s** [kongkū'r] kilpailun ulko-, yläpuolella. **h. d'œ u v r e** [d-ō'vr] voileipäpöytä, -ruuat. **h. l i g n e** (linj] verraton.

horse-power [hōspauə], (engl.) hevosvoima (lyh.: **H.P.**).

hosianna! (hepr.) terve!

hospitaali (lat. **h-tā'lis** vieraanvarainen) sairaala, hoitola.

hospitantti (lat. **hospitā'rī** olla vieraana) koulussa: kuuntelija. — h-t e e r a t a kuunnella.

hospitsi (lat. **hospi'tium**) vieras-, matkailijakoti, majala.

hostia (lat. »uhrieläin») ehtoollis-, rippileipä.

hôtel de ville [otc'l-də-vil'], (ransk.) raatihuone. — h. g a r n i' matkustajakoti, »huoneita matkustajille».

hourit k. **huurit.**

H.P. k. **horse-power.**

huligaani (engl. **hooligan**) roisto, raaka ilkiö. — h-g a n i s m i roistoväen elämä, ilkivaltaisuus.

humaani (lat. **hūmā'nus**) (ihmis)ystävällinen, hyvänsävyinen, sävyisä, lempeä. — **humaniora** [-ō'-] yleissivistykselliset tieteet (kielet, historia, filosofia; vastak.: matemaattis-luonnontieteelliset). — h u m a n i s m i yleissivistyksellisiin tieteisiin perustuva elämänkatsomus, ajatussuunta. — h u m a n i s o i d a ihmistää, sivistää, taltuttaa, lieventää. — h u m a n i s t i humanismin kannattaja, kulttuuripersoonallisuus. — h u m a n i t ä ä r i ihmisystävällinen, yleishyvää palveleva, hyväntekeväisyys-.

humoreski (lat. **hūmor** mehu) leikkisä kertomus, kuvaus, teatterikappale, sävellys. — h- r i s t i leikkisä henkilö. — h-r i s t i n e n leikkisä, lystikäs.

humpuuki (engl. **humbug**) huijaus, puijaus, petkutus.

humus (lat. »maaperä») ruokamulta.

humööri (lat. **hūmor** neste, mehu) mieliala, tuuli.

hunsvotti (saks. **Hundsfott**) roisto, lurjus.

hurrikaani Atlantin länsiosissa raivoava pyörremyrsky.

huumori (lat. **hūmor** neste, mehu) leikkisyys.

huurit (arab.) neitseelliset olennot, jotka sulostuttavat oikeauskoisten elämää muhamettilaisten paratiisissa.

hybris (kreik.) ylvästely, ylimielisyys, röyhkeys.

hydra (kreik.) kreikkal. tarustossa: eräs monipäinen hirviö, lohikäärme.

hydr(o)- (kreik.) yhdyssanoissa: vesi-. h y d r a u l i n e n vesipaine-, vesi-. — h y d r o f o b i a (kreik. **phobos** pelko) vesikauhu. — h-o p l a a n i (lat. **plānus** tasainen) vesitaso.

hygieeninen (kreik. **Hygie'ia** terveydenjumalatar) terveyde(nhoido)llinen, terveys-. — h- i e n i a terveydenhoito-oppi.

hygrografi (kreik. **hygros** kostea + **graphein** kirjoittaa) kosteudenmittari.

Hymen [-ē'-], (kreik.) muin. kreikkalaisten avionjumala; avioliitto.

hymni (kreik. **hymnos**) ylistys-, juhlalaulu, virsi.

hyper- (kreik.) yhdyssanoissa: yli-, ylen, liika-.

hyperboli (kreik. **h-lē'**) liioitteleva sana(ntapa), liioitelma. — h - i- n e n liioitteleva.

hypermoderni ylen uusmuotinen, uusinta muotia.

hypnoosi (kreik. **hypnos** uni) magneettinen unentila, nukunta. — h-o o t t i n e n hypnoosille ominainen, siihen kuuluva. — h- o t i s m i hypnoosiin vaivuttaminen, h-sin käyttö parannuskeinona. — h-o t i s o i d a vaivuttaa hypnoosiin, nukuttaa.

hypo- (kreik.) yhdyssanoissa: ali-, ala-, alla, alle.

hypokonderi (kreik. **hypokho'ndrion** rinnan alus) luulosairas ihminen. — h- d r i a luulosairaus, synkkämielisyys. — h-d r i n e n luulosairas, synkkämielinen.

hypokrisia (kreik. **hypo'krisis**) teeskentely, ulkokultaisuus, tekopyhyys.

hypoteekki (kreik. **hypothē'kē** pantti) panttaus, kiinnitys. — h-t e e s i **(hypo'thesis)** otaksuma, olettamus, arvelma. — h- t i s o i d a pantata, kiinnittää.

hysteerinen (kreik. hyste'ra emä) hysteriaa poteva; ylen hermostunut t. kiihtynyt. — h-t e r i a erääni. sielullisista vaikutteista johtuva kiivas hermotauti.

I.

iambi y.m. k. **jambi** y.m.

ib. ja **ibid.** = **ibidem** (lat.) samassa paikassa, kohdassa.

ici [isi], (ransk.) tänne (komentosana koiria opetettaessa).

id. = **idem** (lat.) sama.

idea (kreik.) mielikuva, mielle; ajatus, päähänpisto, tuuma; aate. — i-a a l i ihanne, täydellinen perikuva. — i-a a l i n e n ihanteellinen. — i-a-a s s o s i a a t i o, -s i a t s i o n i mielleyhtymä. — i-a l i s o i d a, -s e e r a t a kuvata, -vailla liian kauniiksi, täydelliseksi, ihannoida, -nnella. — i-a l i s m i yleviin aatteisiin luottava, niitä toteuttamaan pyrkivä elämänkatsomus; taiteessa: todellisuutta kaunisteleva, ihanteleva suunta. — i-a l i s t i i-alismin kannattaja, aatteiden mies; (myösk.) epäkäytännöllinen haaveilija. — i-a l i t e e t t i ihanteellisuus.

identifioida, -fieerata (lat. **idem** sama + **facere** tehdä) katsoa t. huomata samaksi, samastaa; todistaa t. todeta oikeaksi, tuntea (kuka jku, mikä jokin on). i. i t s e n s ä todistaa olevansa se, joksi itseään sanoo. — i-t t i n e n aivan sama, yksi ja sama, yhtä. — i-t t i s y y s, -t t i t e e t t i täydellinen samuus. t o d i s t a a i-t t i s y y t e n s ä = i-tifioida itsensä, k. ed.

ideologi (kreik. **ide'a** aate + **logos** sana, oppi) epäkäytännöllinen teoreetikko, aatteilla ratsastaja, filosofinen, poliittinen haaveilija. — i- i a epäkäytännöllinen teoretisointi j.n.e., aatteilu.

id est (lat.) se on (lyh. **i. e.**).

idiolatria (kreik. **idios** oma + **latre'ia** palvonta) itsensä palvonta t. jumalointi.

idiomaattinen (kreik. **idi'ōma** omituisuus) jllek kielelle ominainen, sen erikoisluonteen mukainen. — i- m i kielen erikoisluonne; kieli, murre.

idiootti (kreik. **idiō'tēs** osaamaton) tylsä-, vähämielinen henkilö. — i-o t i a tylsä-, vähämielisyys. — i-o t i s m i (kreik. **idios** oma) jllek kielelle ominainen sana(ntapa), lauseparsi, murteellisuus; (myösk.) = i-otia.

idiosynkrasia (kreik. **idios** oma + **synkrasi'a** sekoitus) se jnkn henkilön ominaisuus, että hän ei voi sietää jtkin vissiä lääkettä t. ruoka-ainetta (esim. mansikoita).

ido [i-], eräs v. 1907 laadittu kansainvälinen apukieli t. maailmankieli, yksinkertaistettu esperanto.

idoli (kreik. **e'idōlon** kuva) epäjumala(nkuva). — i-l a t r i a (**latre'ia**) kuvain-, epäjumalainpalvonta, jumalointi.

idylli (kreik. **eidy'llion** pieni kuva) rauhallista maalaiselämää kuvaava runo, paimenlaulu, luonnontunnelma-runo. — i-i n e n rauhallinen ja herttainen, suloinen, viehkeä, ihana.

i. e. k. **id est.**

ignorabimus [-ā'-], (lat.) sitä emme koskaan saa tietää, se pysyy meiltä salassa. — i-r a n t t i tietämätön, oppimaton ihminen. — i-r e e r a t a (**ignorā're** ei tietää) jättää huomioonottamatta, olla välittämättä jstkin.

igumeni (ven.) kreikkal.-katol. luostarin johtaja.

ikonostaasi (kreik. **eikō'n** kuva + **stasis** teline) kreikk.-katol. kirkon kuvaseinä kuorin ja muun kirkon välillä. — i k o o n i (kreik. **eikō'n** kuva) Vapahtajan, Neitsyt Maarian t. pyhimyksen kuva.

illatiivi (lat. **illā'tus** sisään tuotu; suom. kieliop.) kysymykseen mihin? vastaava noominien sijamuoto, sisätulento.

ille faciet [-ki- t. -si-], (lat.) »hän on sen tekevä» (kerrotaan Kaarle IX:nen lausuneen pojastaan Kustaa II Aadolfista).
illegaali(nen), (lat. **in** epä + **lex, lēgis** laki) epälaillinen, laiton, lainvastainen. — i-g i t i m i epälaillinen, -oikeutettu; avioton, äpärä.
illojaali(nen), (lat. **in** epä + ransk. **loi** laki) valtiollisesti epäluotettava, vilpillinen; epärehellinen.
illuminaatio, -natsioni (lat. prep. **in** + **lūmen, -minis** valo) juhlavalaistus. — i-n o i d a, -n e e r a t a panna toimeen juhlavalaistus, valaista juhlallisesti.
illusioni (lat. **illū'dere** pettää) aistinhairahdus, haavekuva; kuvitelma; mielenlume; turha t. pettynyt toive. — i-s o o r i n e n harhaanviepä, pettävästi todennäköinen; näennäinen, tyhjä, turha.
illustraatio, -ratsioni (lat. **illustrā're** valaista) (selittävä) kuva. — i-r o i d a, -r e e r a t a kuvittaa; antaa loistoa jllek; valaista.
imagināäri (lat. **imā'go** kuva) kuviteltu, luuloteltu, epätodellinen.
imaami (arab. **imām** esimies) muhamettilainen pappi, uskonnollinen johtaja.
imbesilli (lat. **imbēci'llus**) synnynnäinen heikkomielinen.
imitaatio, -tatsioni (lat. **imitā'rī** jäljitellä) jäljitelmä. — i-t o i d a, -t e e r a t a jäljitellä.
immateriaalinen (lat. **in** epä + **māte'ria** aine) aineeton, henkinen.
immatrikulaatio, -latsioni (lat. prep. **in** + **mātri'cula** luettelo) matrikkeliin, nimikirjaan kirjoittaminen. — i-l o i d a, -l e e r a t a kirjoittaa nimikirjaan, -luetteloon.
immensuraabeli (lat. **in** epä + **mensūrā'bilis** mitallinen) mitaton.
immigraatio, -ratsioni (lat. prep. **in** + **migrā're** muuttaa) maahanmuutto. — i-r a n t t i maahanmuuttaja.
immoraalinen (lat. **in** epä + **morā'lis** siveä) epäsiveellinen, siveetön. — i-r a l i t e e t t i epäsiveellisyys j.n.e.
immortaliteetti (lat. **in** epä + **mortā'lis** kuolevainen) kuolemattomuus.
immuniteetti (lat. **immū'nitas**) taipumattomuus jhk tautiin, vastaanottamattomuus. — i m m u u n i (**immū'nis**) v-maton.
impedimentti (lat. **i-me'ntum** este) arvoton maa, joutomaa.
imperaattori (lat. **i-rātor** käskijä) (Rooman) keisari. — i-r a t i i v i (**imperā're** käskeä) teonsanan käskymuoto. — i-r a t i i v i n e n käskevä, pakoittava.
imperfekti (lat. **in** epä + **perfe'ctus** loppuun suoritettu) teonsanan muoto, joka osoittaa tekemisen tapahtuneen menneellä ajalla.
imperialismi (lat. **impe'rium** käsky; valtakunta) suurvallan laajentamispolitiikka, maailmanvaltapolitiikka. — i–l i s t i i-lismin kannattaja, ajaja. — i-l i s t i n e n maailmanvaltaa tavoitteleva. — i-r i u m keisarivalta, -kunta; (brittiläinen) maailmanvalta.
impersonaali(nen), (lat. **in** epä + **persō'na** henkilö) persoonaton.
impertinenssi (lat. **impe'rtinens** epäasiallinen) nenäkkyys, hävyttömyys. — i-n e n t t i nenäkäs j.n.e.
impf. = imperfekti.
implicite [-pli'ki- t. -si-], (lat.) mukaan luettuna.
imponderabiliat (lat. **in** epä- + **ponderā're** punnita) seikat, joita ei voi punnita, joiden vaikutusta ei voi arvata, laskemattomat seikat t. tekijät.
imponeerata (lat. **impō'nere** asettaa päälle) tehdä mahtava, valtava vaikutus, herättää kunnioitusta.
impopulääri (lat. **in** epä + **populā'ris** kansan suosima) yleisön, ihmisten epäsuosiossa oleva.
importti (lat. **importā're** tuoda maahan) (maahan)tuonti. — i-t e e r a t a tuoda(maahan).
imposantti (ransk. **imposant**) valtava(sti vaikuttava), kunnioitusta, ihmettelyä herättävä.
impotenssi (lat. **in** epä + **pote'ntia** kyky) kykenemättömyys (siittämään.) — i-t e n t t i (**impotens, -ntis**) kykenemätön, vrt. ed.

impregneerata [-enj-], (ransk. **impregner**) imeyttää, kyllästää.
impresaario (ital.) taiteilijakiertueen taloudellinen, käytännöllinen johtaja t. järjestäjä.
impressionismi (ransk. **impression** vaikutelma) taidesuunta, joka pyrkii ilmaisemaan kuvattavan tekemän hetkellisen kokonaisvaikutuksen, tarkoin kuvaamatta sen yksityiskohtia, tunnelma-, tuokiotaide. — i-n i s t i i-nismia kannattava taiteilija.
imprimaatturi (seur.) painolupa. — i-m a t u r [-mā'-], (lat.) painettakoon.
improbaatturi (seur.) reput. — i-b a t u r [-bā'-], (lat.) ei hyväksytä, reputetaan. — i-b e e r a t a (**i-bā're**) reputtaa.
improduktiivinen (lat. **in** epä + **prōdū'cere** tuottaa) epätuottelias, tuottamaton, hedelmätön, hyödytön.
impromptu (lat. **in pro'mptū** valmiina) valmistelematta tekaistu runo y.m., varsinkin sävellys, hetken tuote.
improvisaatio, -satsioni (lat. **imprōvī'sus** edeltä näkemätön) valmistelematta tekaistu puhe y.m. hengentuote, tuokiokyhäelmä. — i-s a a t t o r i tuokiokyhäilijä. — i-s o i d a, -s e e r a t a (ransk. **improviser**) valmistelematta tekaista, sepittää, laittaa, panna toimeen.
impulsiivinen (seur.) jokaista kiihoketta herkästi noudattava, herkkä-, pikaintoinen. — i-l s s i (lat. **impu'lsus**) kiihoke, yllyke, heräte.
in- (lat.) etutavu, jolla yhdyssanoissa yleensä on kieltävä, vastakohdan merkitys, vastaten suomen etuliitettä epä- t. loppuliitettä -ton, -tön.
in absurdum = **ad absurdum**, k. tätä.
inadvertenssi (lat. **in** epä + **adve'rtere** huomata) epähuomio, huomaamattomuus.
inakordeerata (ruots. **inackordēra**) panna t. ottaa täyshoitoon.
inaktiivinen (lat. **in** epä + **actī'vus** toimiva) toimeton, veltto. — i-v i s u u s toimettomuus j.n.e.
in amplissima forma [-pli's-mā -mā], (lat.) mitä täydellisimmässä, selvimmässä, loistavimmassa muodossa.
inauguraatio, -ratsioni (seur.) virkaan vihkiminen, vihkiäiset j.n.e. k. seur. — i-r o i d a, -r e e r a t a (lat. **inaugurā're**) vihkiä (toimeen, virkaan), avata liikenteelle (rata), paljastaa (muistopatsas).
in casu [-kāsū], (lat.) kussakin erikoistapauksessa, erikoistapauksen mukaisesti.
inclusive [-klūsī'-], (lat.) siihen, mukaan luettuna (lyh. **incl.**).
in contumaciam k. **contumacia.**
in corpore (lat.) kokonaisuudessaan, miehissä, mieslukuisesti.
incubatio k. **inkubaatio.**
ind. = **indikatiivi.**
indefiniitti(nen), (lat. **in** epä + **dēfīnī'tus** rajoitettu) epämääräinen.
indeksi (lat. **index**) luettelo; aineisto; tilastollinen suhdeluku, osoitin.
independentti (lat. **in** epä + **dēpe'ndens, -ntis** riippuvainen) riippumaton, itsenäinen.
indifferentismi (seur.) välinpitämättömyys (uskonnollisissa, siveellisissä asioissa). — i-n t t i (lat. **indi'fferens, -ntis**) välinpitämätön, vrt. ed.
indigeni (lat. **indi'gena**) alkuasukas; kotimainen.
indigestio(ni), (lat. **in** epä + **dīge'stio** ruuansulatus) ruuansulatushäiriö.
indignaatio, -natsioni (lat. **i-nā'tio**) oikeutettu suuttumus, närkästys. — i-n e e r a t t u (**i-nā'rī** olla suuttunut) suuttunut j.n.e.
indikatiivi (lat. **indicā're** osoittaa) teonsanan tapamuoto, joka ilmaisee tekemisen t. tilan todelliseksi, tositapa.
indikaatio, -katsioni (lat. **i-cā'tio**) osoitus, viittaus; taudin tunnus t. merkki.
indirekti (lat. **in** epä + **dīre'ctus** suora) epäsuora, välillinen, kierto-.
indiskreetti (**in** epä + **discernere** eroittaa) arvosteluälytön, varomaton, arastelematon, epähieno, tungettelevainen; salaamaton, löyhäsuinen.

indisponoitu, -neerattu (lat. **in** epä + **dispō'nere** järjestää) haluton, huonolla tuulella, huonossa vireessä t. kunnossa; pahoinvoipa. — i-p o s i t i o, -s i t s i o n i huono vire t. kunto, epäkunto, -vire; pahoinvointi.

indiisio, -siumi (lat. **indi'cium**) merkki, tunnus, todiste.

individi (lat. **in** epä + **dīvī'dere** jakaa) yksilö; henkilö, olento. — i-v i d u a a l i s u u s yksilöllisyys. — i-v i d u a l i s o i d a yksilöllistää. — i-v i d u a l i s m i filosofinen, poliittinen katsomus, joka asettaa yksilön ja sen oikeudet korkeammalle kuin yhteiskunnan (vastak.: sosialismi). — i-v i d u a l i t e e t t i yksilöllisyys, persoonallisuus.

indoeurooppalainen jstkin hämärästä alkukodista (Intiassa?) Eurooppaan ja muuhun maailmaan levinnyt (kansa, kieli).

indolenssi (lat. **i-le'ntia**) välinpitämättömyys, velttous, tylsyys. — i-n t t i (**indolens, -ntis**) v-pitämätön j.n.e.

indosseerata (ital.) siirtää (vekseli) kirjoittamalla siirto sen selkäpuolelle. — i-s s e n t t i vekselin siirtäjä.

induktio, -duktsioni (lat. **i-ctio**) yleisen väitteen, säännön, lain johtaminen yksityisistä tosiasioista, esimerkeistä. — i-t i i v i n e n induktion mukainen, joka sisältää induktion.

in duplo [-ō], (lat.) kahtena kappaleena, kaksittain.

industrialismi (lat. **indu'stria** ahkeruus) teollisuuden, joukkotuotannon vallitsema tuotantojärjestys.

inefektiivinen (lat. **in** epä + **effi'cere** tehota) tehoton, tepsimätön.

in effigie [-fi'giē], (lat.) »kuvassa, kuvana». p o l t t a a, h i r t t ä ä j k u i. e. polttaa j.n.e. hänen kuvansa.

inertia (lat.) jatkuvaisuus.

inessiivi (lat. **ine'sse** olla sisässä), (suom. kieliop.) noominien -ssa, -ssä loppuinen sijamuoto, sisäolento.

in extenso [-te'nsō], (lat.) koko laajuudessaan, kokonaisuudessaan.

inf. = **infinitiivi.**

infanta (esp.) kuninkaantyttärien arvonimi Espanjassa. — i-t e (esp.) prinssien arvonimi Espanjassa.

infanteria (ransk. **infanterie**) jalkaväki.

infektio, -fektsioni (lat. **infi'cere** saastuttaa) tartunta; myrkytys.

infernaalinen (lat. **infe'rnus** alhaalla oleva) helvetillinen, pirullinen. — i-n o (ital.) helvetti, manala.

in fidem (lat.) vakuudeksi.

infiniittimuoto (lat. **infīnī'tus** rajoittamaton) persoonalta ja luvulta määräämätön teonsanan muoto, nominaalimuoto.

infinitiivi (lat. **infīnī'tus** rajoittamaton) teonsanan substantiivinen nominaalimuoto, joka mainitsee tekemisen tai tilan ikäänkuin nimeltä, nimitapa.

in infinitum k. **ad infinitum.**

infisioida (lat. **infi'cere**) tartuttaa, saastuttaa.

in flagranti k. **flagrantti.**

inflamaatio, -matsioni (lat. prep. **in** + **flamma** liekki) tulehdus.

influensa (lat. **influ'ere** vuotaa) nuhakuume.

informaatio, -matsioni (lat. **informā're** opettaa) ilmoitus, tiedoitus, tieto, tiedonanto. — i-m a a t t o r i kotiopettaja.

ingeniumi (lat. **i-ium**) äly, nero.

ingredienssi (lat. **ingredī** astua sisään), aines. — i-r e s s i (**ingre'ssus**) johdanto.

inhibeerata (lat. **i-bē're**) peruuttaa.

in hoc signo vinces [-nō -kēs t. -sēs], (lat.) »tässä merkissä olet voittava».

initsiaali (lat. **initium** alku) alkukirjain, nimikirjain. — i-i a t i i vi aloite, alkuunpano. — i-i o i t u jhk perehtynyt, asiantunteva.

Inka hallitseva luokka Perussa eurooppalaisten tullessa sinne.

inkapaabeli (ransk. **incapable**) kykenemätön, epäkelpoinen.

inkarnaatio, -natsioni (lat. prep. **in** + **caro, -nis** liha) lihaksitulo; ruumiintuma, -mistus, olennoima.

inkasso (ital.) rahanperiminen, -kanto.
inkietti (lat. **in** epä + **quiē'tus** levollinen) levoton, maltiton.
inklinaatio, -natsioni (lat. **inclinā're** nojata) kallistuminen; taipumus, mieltymys; mieltietty.
inklusive, lyh. **inkl.,** k. **inclusive.**
inkognito (lat. **inco'gnitus**) »tuntemattomana», salaa, salanimellä; tuntemattomuus, salanimisyys.
inkommensuraabeli (lat. **in** epä + **con** yhdessä + **mensū'ra** mitta) yhteismitaton, erimitallinen.
inkommodeerata (lat. **in** epä + **commodus** mukava) häiritä, vaivata, olla vastuksina.
inkompetenssi (ransk. **incompétence**) epäpätevyys, pätemättömyys. — i-n t t i (**inc-tent**) epäpätevä j.n.e
inkonsekvenssi (lat. **inconseque'ntia**) epäjohdonmukaisuus. — i-n t t i e-mukainen.
inkonsistentti (lat. **in** epä + **consi'stens, -ntis** lujittuva) koossapysymätön, kestämätön, epävakainen.
inkonstantti (lat. **in** epä + **constans, -ntis** vakava) epävakava, vaihteleva, häilyvä.
inkorrekti (lat. **incorre'ctus** korjaamaton) virheellinen, väärä, epätarkka; epähieno.
inkubaatio, -batsioni (lat. **incubā're** maata sisässä) tartunnan saamisesta taudin ilmipuhkeamiseen kuluva aika, taudin itäminen, idäntä.
inkvisiittori (seur.) inkvisitio-oikeuden jäsen, kerettiläistuomari. — i-s i t i o, -s i t s i o n i (lat. **inquisi'tio** tutkiminen) kerettiläisiä tutkiva ja rankaiseva tuomioistuin t. oikeus.
in majorem Dei gloriam k. **ad majorem** j.n.e.
in medias res [-ās rēs], (lat.) »keskelle asioita», suoraan asiaan.
in memoriam [-o'-], (lat.) muistoksi.
in natura [-tū'rā], (lat.) luonnossa, tavarana.
in nuce [-ke t. -se], (lat.) »pähkinässä», pienoiskoossa, ituna, alkiona.
I. N. R. I. = **Iē'sus Nazarē'nus Rex Iudæō'rum** (lat.) Jeesus Natsarealainen Juutalaisten Kuningas.
ins Blaue hinein [-a'in], (saks.) tyhjään ilmaan, umpimähkään.
insigniat (lat. **i-ia**) arvomerkit.
insinuaatio, -nuatsioni (seur.) salavihjaus, -viittaus. — i-n u e e r a t a (lat. **insinuā're**) vihjailla salaa.
insisteerata (ransk. **insister**) hellittämättä pitää kiinni, ei hellittää, tiukata, olla itsepäinen. -pintainen.
inskriptio, -tsioni (lat. **inscriptio**) »sisäänkirjoitus», yliopiston lukukauden alkajaiset.
in spe [-ē], (lat.) »toivossa». m i n i s t e r i y.m. i.s. henkilö, joka toivoo pääsevänsä ministeriksi y.m.
inspehtori (lat. **inspe'ctor**) tarkastaja, pehtori; ylioppilasosakunnan esimies. — i-p e k t e e r a t a tarkastaa. — i-p e k t i o, -t s i o n i tarkastus.
inspiraatio, -ratsioni (seur.) innoitus. — i-r o i d a, -r e e r a t a (lat. **inspīrā're**) innoittaa; johtaa mieleen, yllyttää.
installaatio, -llatsioni (seur.) virkaanvihkiminen, -vihkiäiset. — i-l l e e r a t a (ransk. **installer**) vihkiä virkaan.
instanssi (ransk. **instance**) oikeusaste.
in statu quo [-tū kvō] (**ante**), (lat.) entisellä kannallaan, entisellään.
instinktiivinen (lat. **insti'nctus** vaisto) vaistomainen.
instituutti (lat. **i-tū'tum**) tieteellinen t. opetuslaitos.
instrueerata, -uoida (lat. **instru'ere**) neuvoa, opettaa, ohjata, antaa ohjeita. — i-u k t i i v i (suom. kieliop.) noominien -n loppuinen sijamuoto, keinonto. — i-u k t i i v i n e n opettavainen, valaiseva. — i-u k t ö ö r i neuvoja, ohjaaja.
instrumentaalimusiikki (lat. **instrūme'ntum** koje) soitinmusiikki. — i-l i n e n (lat.) soittimellinen, soitin-; koneellinen. — i-t a a t i o, -t a t s i o n i soitinnus. — i-t o i d a, -t e e r a t a sovittaa soittimille, soitintaa. — i-m e n t t i soitin; kone, ase, koje.
in summa [-ā], (lat.) yhteensä, kaikkiaan; pääasiassa; ylimalkaan, yleensä; lyhyesti.

insurgentti (lat. **insu'rgere** nousta vastaan) kapinoitsija.

integer vitæ scelerisque purus [-vītē ske- t. se-kve pū-], lat. »nuhteeton elämältään ja rikoksesta puhdas».

intellekti (lat. **intelle'ctus**) ymmärrys(kyky), järki. — i-l e k t u a a l i n e n älyllinen, älyperäinen, ajatuksellinen. — i-t u a l i s t i henkilö, joka pitää älyllistä t. tietokykyä tärkeimpänä kykynä, ajattelua tiedon päälähteenä. — i-l l i g e n s s i (**intellege'ntia**) äly(kkyys); älykäs henkilö, väestö, kansanluokka, sivistyneistö. — i-l l i g e n t t i älykäs.

intendentti (lat. **inte'ndere** tarkata) ylivalvoja, -tarkastaja.

intensiivinen (lat. **inte'ndere** jännittää) voimaperäinen, voimakas. — i-s i t e e t t i v-peräisyys j.n.e.

inter arma silent leges [lē-], (lat.) »aseitten keskellä (= sodassa) lait ovat vaiti».

interdikti (lat. **interdī'cere** kieltää) kirkonkirous.

interfolioida, -lieerata (lat. **inter** välissä + **folium** lehti) varustaa (kirja) välilehdillä, välilehdittää.

interim (lat.) silläválin. k. **ad i.** — i-m i s t i n e n väliaikainen, -aikais-.

interiööri (lat. **inte'rior** sisä-) sisusta(kuva); koti-, yksityiselämän kohtaus, kuva.

interjektio, -tsioni (lat. **i-jicere** heittää väliin) huudahdussana.

interludi (lat. **interlū'dium**) välisoitto.

intermezzo [-me'tso], (ital.) välikohtaus, -näytös, -soitto.

internaatti (lat. **inte'rnus** sisä-) sisäoppilaslaitos, -koti.

internatsionaalinen (lat. **inter** välissä + **nātio** kansa) kansainvälinen. — i-n a l e kansainvälinen työväenliitto, -laulu.

interneerata (lat. **inte'rnus** sisä-) sulkea vankilaan, hoitolaan.

interpellaatio, -llatsioni (lat. **interpellā're** puuttua puheeseen) eduskunnassa: välikysymys. — i-l l e e r a t a tehdä v-kysymys.

interpolaatio, -latsioni (lat. **interpolā're** lykätä väliin) käsikirjoituksen väärentäminen tekemällä siihen lisäyksiä.

interpretaatio, -tatsioni (seur.) tulkinta. — i-p r e t o i d a, -t e e r a t a (lat. **interpretā'rī**) tulkita.

interregnum (lat.) väliaikaishallitus; vallanavonaisuus.

interrogatiivinen (lat. **interrogā're** kysyä) kysyvä(inen).

interurbaani (lat. **inter** välissä + **urbs** kaupunki) kaupunkienvälinen.

intervalli (lat. **i-llum**) sävelväli, -askel, -suhde.

interventio, -tsioni (lat. **intervenī're** tulla väliin) väliintulo, puuttuminen, sekaantuminen jhk, välitys.

interview [-vjū], (engl.) haastattelu. — i-v j u u a t a haastatella.

intiimi (lat. **intimus** sisin) mitä likeisimmin tuttu, tutunomainen, sydämellinen. — i n t i m i t e e t t i mitä likeisin tuttavuus j.n.e.

intimaatio, -matsioni (seur.) julkipano, ilmoitus. — i-m o i d a, -m e e r a t a (lat. **intimā're**) ilmoittaa julkipanolla.

intime [ãngti'm], (ransk.) = intiimi. A n a t o l e F r a n c e i-e A. F kotioloissa, kotonaan.

intoleranssi (lat. **i-ra'ntia**) suvaitsemattomuus. — i-n t t i (**i-rans, -ntis**) s-maton.

intransitiivinen (lat. **i-tī'vus**), lyh. **itr.** teonsanasta puh.: kohteeton, johon ei liity kohdetta.

intresantti (lat. **intere'sse** olla tärkeä) mielenkiintoinen, kiinnostava. — i-s e e r a t a kiinnittää mieltä, kiinnostaa. — i n t r e s s i mielenkiinto, harrastus; etu.

intrigantti (seur.) juonitteleva, -nikas, -nikko. — i-g e e r a t a (lat. **intricā're** tehdä sekavaksi) juonitella, vehkeillä. — i-g i juoni.

introduktio, -ktsioni (seur.) johdanto(soitto). — i-d u s o i d a, -s e e r a t a (lat. **i-dū'cere**) opastaa sisään; tuoda mukanaan, hankkia pääsy (seuraan y.m.s.)

intuitiivinen (lat. **intuē'rī** katsella) näkemyksellinen, välittömään tajuamiseen perustuva. — i-i t i o, -i t s i o n i välitön tajuaminen, sisäinen näkemys.

invalidi (lat. in epä + validus voimakas) voimaton, raihnainen; sotarampa.
invasio(ni) (lat. invā'dere mennä sisään) maahanhyökkäys; tulviminen jhkin.
inventaari(o) (lat. invēnī're löytää) kalusto-, pesäluettelo. — i-t a t a, -t e e r a t a, -t o i d a laatia kalusto-, tavaraluettelo, tarkastaa varasto.
inventio, -tsioni (lat. invēnī're löytää) keksintö. i-n i s o h v a, jonka istuin voidaan kääntää ja käyttää vuoteenalustaksi.
inviitti (ransk. **invite**) kutsu; kehoitus, viittaus.
in vino veritas [-vīnō vē-], (lat.) »viinissä on totuus», humalassa näyttäytyy ihmisen tosi luonto, juopunut puhuu suunsa puhtaaksi.
invita Minerva [-vī'tā -ner'vā], (lat.) »vastoin Minervan (viisauden jumalattaren) tahtoa», vailla luontaisia lahjoja t. luontaista lahjakkuutta, kykyä.
inviteerata (lat. invitā're) kutsua; antaa viittaus.
iota [-ō'-], (kreik.) kreikankielen i-kirjain. e i i o t a a k a a n ei rahtua-, hiiskahdustakaan.
I. R. = **imperā'tor rex** (lat.) keisari (ja) kuningas.
iris [ī-], (kreik.) silmän kehäkalvo.
ironia (kreik. **eirōne'ia**) iva. — i-i n e n ivallinen. — i-i s o i d a, -s e e r a t a ivata, ilkkua.
irratsionaalinen (lat. **in** epä + **rationā'lis** järjellinen) järjenvastainen.
irrigaattori (lat. **irrigā're** kastella) huuhdekannu peräruiskeita y.m. varten.
irritaatio, -tatsioni (seur.) ärsytys, kiihoitus, kiusoitus. — i-t e e r a t a (lat. **i-tā're**) ärsyttää j.n.e.
islam (arab.) Muhametin usko.
isolaatio, -latsioni (ital. **isola** saari) eristä(yty)minen, eristyneisyys. — i-l o i d a, -l e e r a t a (i-lā're) eristää.
isotermi (kreik. **isos** sama + **thermē'** lämpö) lämpökäyrä, saman lämpötilan käyrä.
iššias (kreik. **iskhi'on** lonkkanivel) lonkkahermosärky.
item (lat.) samoin.

J.

jaarli (ruots. **jarl**) muin. Skandinaavian maissa: kuninkaan korkein virkamies, käskynhaltija.
jakaranda eräs brasilialainen puulaji.
jalusia [ša-], (ransk. **jalousie**) mustasukkaisuus; puoliuudin.
jambi (kreik. **iambos**) runojalka, jonka muodostaa koroton ja korollinen tavu; jambinen säe, runo.
janitšaari (turk. **jeni'tseri** uusi joukko) turkkil. jalkaväensotilas. — j-i m u s i i k k i torvista ja rummuista kokoonpantu soittokunta.
jardiniääri [šar-], (ransk. **jardin** puutarha) kukkakori, -malja.
jargongi [šar-], (ransk. **jargon**) erikoiskieli; kerskaus, sanatulva.
jazzi [jatsi], (engl.) eräänl. moderni neekeritanssi.
Jehu eräs Israelin kuningas; (kuv.) hurjapää.
jenseits von Gut und Böse [-saits fon - - - ze], (saks.) »hyvän ja pahan tuolla puolen», kaiken moraalin ulkopuolella, siitä riippumatta.
jeremiadi (profeetannimestä **Jeremia**) valitusvirsi; ruikutus.
jesuiitta jesuiittaveljeskunnan jäsen; (kuv.) salakavala, salajuoninen, tekopyhä henkilö.
jeunesse dorée [šöne's dore'], (ransk.) tuhlailevat ja huvittelevat nuoret miehet.
jiu-jitsu (jap.) ikivanha japanil. painijärjestelmä.
jobbaaja, -bbari (engl. **job**) pörssikeinottelija. — j o b b a t a keinotella; hommata, puuhata.
jobinposti (henkilönnimestä **Job**) onnettomuudensanoma, surusanoma.

jockey [dŝo'ki], (engl.) palkattu kilparatsastaja; sirkuksessa: ratsutaituri.

jodlata (saks. **jödeln**) joeltaa, joikua.

joghurt (bulg.) eräänl. bulgaarialainen piimä.

John Bull [dŝon-], (engl.) englantilaisen leikillinen nimitys.

jonglööri [ŝ-], (ransk. **jongleur**) temppuilija, ilveilijä, silmänkääntäjä. — j-l e e r a t a (**jongler**) temppuilla j.n.e.

jota k. **iota**

jour fixe [ŝūr-fiks], (ransk.) määrätty vastaanottopäivä.

journaali [ŝur-], (ransk. **journal**) päiväkirja; luettelo. — j-n a l i s m i sanomalehtityö, -toimi, -kirjallisuus. — j-n a l i s t i s-lehtimies. — j-n a l i s t i i k k a s-lehtitoimi, -kirjailu.

joviaali(nen), (lat. **joviā'lis**) hyväntuulinen, leikkisä, rattoisa.

jubilaari (lat. **j-lā'ris**) henkilö, jonka riemujuhlaa vietetään. — j- l e u m i (**j-lē'um**) riemujuhla. — j- l e e r a t a (**j-lā're**) viettää riemujuhlaa; riemuita.

judiisiumi (lat. **jūdi'cium**) arvostelukyky, ymmärrys.

Juggernaut (sanskr. **Jagannātha**) eräs intial. jumaluus, jonka kuvaa sen juhlassa kuljetetaan suurissa vaunuissa.

jumper [dŝampə], (engl.) eräänl. kudottu pusero.

jungmanni (ruots. **j-man**) laivapoika.

junior [-ū-], (lat.) nuorempi (lyh. **jr.** t. **jun.**).

junkkeri (saks. **Junker**) »nuori herra», maaseudun aatelisnuorukainen. — j-i p u o l u e tilanomistajapuolue.

Juno [-ū-], (lat.) roomal. tarustossa: Juppiterin (k. tätä) puoliso; (kuv.) j u n o n i n e n vartalo = ylväs, komea, uhkea (naisen) vartalo.

Jup(p)iter (lat.) muin. roomalaisten ylijumala. — J. p l u v i u s J. sateenantaja.

jurare in verba magistri [-rā'-gi'-], (lat.) »vannoa oikeiksi opettajan sanat», sokeasti uskoa jnkn vanhemman t. arvovaltaisemman puheet.

juridiikka (lat. **jūs, jūris** oikeus) lakitiede. — j-d i n e n lakitieteellinen, lainopillinen. — j u r i s p r u d e n t i a lakitiede, lainoppi. — j u r i s t i lakimies, lainoppinut. — j u r i s u t r i u s q u e d o c t o r [jū- -rīu'skve dok-] molempien (roomalaisen ja kanonisen) oikeuksien tohtori.

jury (engl.) valamiehistö; tutkija-, arvostelijakunta, lautakunta.

justeerata (lat. **justus** oikea) tarkistaa, va'ata.

juste milieu [ŝystə-miljö'], (ransk.) oikea t. kultainen keskitie, -väli.

Juudas (raam.) opetuslapsi, joka petti Vapahtajan; (kuv.) petturi.

juveeli (muin-. ransk. **jouel**) hiottu jalokivi; velikulta.

juvenaali (lat. **juvenā'lis** nuorekas) iloinen nuorukainen, hauska poika.

juveniili (lat. **juvenī'lis**) nuorison, nuorekas.

K.

kaabeli k. **kaapeli.**

kaani mongolilaisten ruhtinasten arvonimi.

kaaos (kreik. **kha'os**) sekasorto.

kaapeli (ruots. **kābel**) monisäikeinen köysi t. sähköjohto.

kaasus (lat. **cāsus; kieliop.**) sijamuoto.

kabaali (hepr. **kabbalā**) salajuoni, -hanke, vehkeily.

kabaree (ransk. **cabaret**), (tanssi)-ravintola, jossa vieraille esitetään (kupletti)laulua ja soittoa; nämä esitykset.

kabbala [-ā], (hepr.) juutalaisten salaoppi maailmanjärjestyksen tarkoituksesta. — k-l i s t i n e n k-lan mukainen, mystillinen.

kabinetti (ransk. **cabinet**) pieni huone; kokoelma-, taidehuone;

hallitsijan, ministerin työ-, neuvotteluhuone; ministeristö, hallitus. — k-i k y s y m y s kysymys, jonka ratkaisusta ministeristön toimeensa jääminen t. eroaminen riippuu. — k-i k u v a suurikokoinen valokuva.
kadaaveri (lat. **cadā'ver**) raato.
kadenssi (ransk. **cadence**) sävelsarjan lopuke; sävellyksen loistohuipennus.
kadetti (ransk. **cadet** nuorin) upseerikoulun oppilas.
kaftaani (turk.) kauhtana.
kagaali (ven. **kaga'l** < hepr. **qahal** seurakunta) seurakunnan valitsema edusmiehistö; salaliitto.
kahveli (ruots. **gaffel**) haarukka.
kajakki grönlantilaisten palko-, soutuvene.
kajuutta (hollann.) huone päällystöä varten aluksen perässä.
kakofonia (kreik. **kako's** paha + **phōnē'** ääni) epä-, riitasointuinen musiikki.
kalaasit (ruots. **kalā's**) kemut, pidot.
kalabaliikki (turk.) mellakka, tappelu.
kalamiteetti (lat. **c-tas, -tā'tis**) onnettomuus.
kaleeri (ital. **galē'ra**) muin. soutusotalaiva.
kaleesi (puol.) eräänl. keveät nelipyöräiset ajoneuvot.
kaleidoskooppi (kreik. **kalo's** kaunis + **eidos** näky + **skope'in** katsella) kiikarintapainen laite, jota kääntelemällä saadaan sen sisässä olevat kirjavat lasipalaset muodostamaan erilaisia kauniita kuvioita, kuvakiikari. — k-i n e n nopeasti vaihteleva, kirjava.
kalendæ k. **ad calendas --.**
kalenteri (lat. **calendā'rium**) ajanlaskutapa, -luku; almanakka; erilaisia kirjoitelmia sisältävä julkaisu, vuosikirja.
kaliiberi (ransk. **calibre**) ampumaaseen piipun läpimitta.
kalkyli (ransk. **calcul**) laskelma. — k-l o i d a, -l e e r a t a (**calculer**) laatia laskelma, -mia, laskea.
kalligrafia (kreik. **kalo's** kaunis + **graphein** kirjoittaa) kaunokirjoitus.

kalmeerata (ransk. **calmer**) rauhoittaa.
kalopsi vatkuli.
kalorifeeri (lat. **calor** lämpö + **ferre** tuoda) keskuslämmitysuuni.
kalotti (ransk. **calotte**) patalakki.
kalsongit (ransk. **caleçon**) alushousut.
kaluuna (ransk. **galon**) nauhus, reunusnauha. — k a l u n o i d a, -n e e r a t a koristaa r-nauhoilla.
kamala eräs heisimatolääke.
kamari (lat. **camera**) pieni huone; virasto; kansaneduskunnan osasto.
kamarilla (esp.) hovipuolue, suosikkikunta.
kamarimusiikki musiikki, jossa kutakin ääntä esittää vain yksi soitin, lisäksi joskus piano.
kamea t. **-mee** (ital. **camē'o**) kohokuvajalokivi.
kamera (lat.) valokuvauskone.
kameraali (lat. **camera** rahasto) valtion tilejä, taloutta koskeva.
kamiina (kreik. **kaminos**) rautauuni.
kampeerata (ransk. **camp** leiri) olla, elellä, asua(yksissä).
kamreeri (lat. **camerā'rius**) kirjanpidonvalvoja, rahastonhoitaja.
kanaali (lat. **canā'lis**) kanava. — k a n a l i s o i d a kanavoittaa.
kanakki Havaii-saarten asukas, polyneesialainen.
kanalja (ransk. **canaille**) roisto, lurjus.
kanapee (ransk. **canapé**) lepo-, nojasohva.
kandeerata (ransk. **candir**) silata sokerilla.
kandelaberi (lat. **candē'la** vahakynttilä) haarakynttilänjalka.
kandidaatti (lat. **candidā'tus** valkopukuinen) hakija, ehdokas; filosofian k-itutkinnon suorittanut. — k-d a t u u r i ehdokkuus.
kaniikki (lat. **cano'nicus**) keskiaikaisen tuomiokapitulin jäsen, tuomioherra.
kanisteri (lat. **cani'strum** kori) metallilevystä tehty rasia, astia.
kannibaali (esp. **canibal**) ihmissyöjä. — k-b a l i s m i ihmislihansyönti; raakuus.

kanonadi (ransk. **canon** tykki) tykkituli.

kanonisaatio, -satsioni (kreik. **kanō'n** pyhimysluettelo) pyhimykseksi julistaminen. — k-s o i d a julistaa p-ksi.

kanootti (ransk. **canot**) palkovene.

Kanossa k. **Canossa.**

kansleri (lat. **cancellā'rius**) alkujaan: asiakirjain vastaanottaja ja lähettäjä; sittemmin: asiakirjatoimiston, kanslian, hallintoviraston päällikkö; yliopiston korkein hallitusmies. — k-l i a asiakirjatoimisto. — k-l i s t i kirjuri.

kantaatti (lat. **cantā're** laulaa) monijaksoinen, soitinten säestämä (kirkollinen) kuorosävellys.

kantiini (ransk. **cantine**) kasarmissa: sotamiesten kauppa-, ravintolahuoneisto.

kantilena (ital.) k. **cantilena.**

kantoni (ransk. **canton**) Schweitsissä: yksityisvaltio, pikkuvaltio.

kanttori (lat. **cantor** laulaja) kirkkolaulun ohjaaja t. johtaja, lukkari ja urkuri.

kanuuna (ransk. **canon**) tykki.

kan(y)yli (ransk. **canule**) leikkaushaavaan sovitettu johtoputki.

kaoottinen (kreik. **kha'os** sekasorto) sekasortoinen.

kapabeli (ransk. **capable**) kykenevä, pystyvä. — k a p a s i t e e t t i tilavuus, vetävyys; kyky.

kapitaali (lat. **capitā'lis** pää-) pääoma. — k-t a l i s m i yksityishenkilöitten pääomiin perustuva talousjärjestelmä. — k-t a l i s o i d a kasvattaa pääomaa. — k-t a l i s t i pääomanomistaja, rahamies.

kapitteli (lat. **capi'tulum**) kirjan, teoksen luku; puheen-, keskustelunaihe, asia.

kapitulaatio, -latsioni (lat. **capitulā're** järjestää pääkohdittain) sodassa: antautuminen. — k-l a n t t i asevelvollinen, joka palvelusajallaan on kohonnut aliupseeriksi ja palvelusajan päätyttyäkin jää aliupseerin toimeen, nauttien siitä palkkaa. — k-l o i d a, -l e e r a t a antautua.

kapotti (ransk. **capote**) hilkantapainen naistenhattu; huppukauluksella varustettu viitta.

kappeli (lat. **cape'lla**) pieni kirkko, rukoushuone.

kapriisi (ransk. **caprice**) oikku. — k-r i s i ö ö s i (**capricieux, -euse**) oikullinen.

kapseisata (ruots. **kappsejsa**) aluksesta puh.: mennä kumoon.

kapseli (lat. **capsula** pieni lipas) kotelo, kuorus.

kapteeni (ransk. **capitaine**) komppanianpäällikkö; kauppalaivan (pienemmän sotalaivan) päällikkö.

kapušongi (ransk. **capuchon**) huppukaulus.

kaputt [-u'-], (ransk. **capot** pietti) hävinnyt, mennyttä, epäkunnossa, rikki.

karaatti (kreik. **kera'tion** pieni punnus) eräs kullan ja jalokivien vanha painomitta.

karabinieeri (ransk. **carabinier**) karbiinilla (k. tätä) varustettu ratsumies.

karahvi (arab. **garafa** ammentaa) tav. hiotusta lasista tehty vesi- y.m. pullo.

karakterisoida, -seerata (ransk. **caractériser**) luonnehtia, olla luonteenomaista, tunnusmerkillistä, kuvaavaa. — k-r i s t i i k k a luonteenkuvaus. — k-r i s t i n e n luonteenomainen, tunnusmerkillinen, kuvaava. — k-t ä ä r i (kreik. **kharaktē'r**) luonne; luja luonne; lujaluontoinen henkilö.

karamelli (ransk. **caramel**) sokeria kuumentamalla saatu massa, poltettu t. paahtosokeri, pannusokeri; siitä valmistettu makeinen.

karanteeni (ransk. **quarantaine** 40 kppletta) ruttosulku, alkujaan neljänkymmenen päivän aika, joka ruton saastuttamasta maasta tulevan laivan oli odotettava, ennenkuin pääsi saastuttamattoman maan satamaan.

karavaani (pers. **karvan** juhta) Itämailla: kauppa-, pyhiinvaeltajamatkue, matkaseurue.

karbaasi (turk.) ruoska, piiska, patukka.

karbiini (ransk. **carabine**) lyhytpiippuinen (ratsuväen) kivääri.
karboli (lat. **carbo** hiili) eräänl. kivihiilitervasta saatu desinfioiva aine.
karboraattori (lat. **carbo** hiili) kaasuttaja.
karbunkkeli (lat. **carbu'nculus** pieni hiili) veriajos, -paise, äkämä.
kardinaali (lat. **cardo, -inis** pääkohta) katolisen kirkon ylimpien pappien, paavin lähimpien avustajien arvonimi; yhdyssanoissa adjektiivina: pääasiallinen, tärkein, pää- (esim. k-lihyve y.m.).
kariatti (ital. **cariatī'de**) naisenmuotoinen kannatin, pilari, pylväs.
karikatyristi (ransk. **caricatu're** pilakuva) pilakuvienpiirtäjä. — k-tyyri pila-, irvikuva. — k-keerata, -koida tehdä pila-, irvikuva jstkin, irvikuvata, tehdä naurettavaksi.
kariääri (ransk. **carrière**) virkaura; menestys t. yleneminen virkauralla. — k-iäristi henkilö, joka pyrkii nopeasti ylenemään virkauralla, onnenonkija.
karioli (ransk. **carriole**) kevyet, kaksipyöräiset, yhdenistuttavat rattaat, kääsit.
karma buddhalaisuudessa: seurauksien laki; teosofiassa: henkilön kaikkien tekojen tulos.
karmiini (lat. **carmi'nium**) eräänl. punaväri.
karmosiini (arab. **qirmazī**) eräs tummanpunainen väriaine.
karnaatio, -natsioni (lat. **cāro, -nis** liha) lihan-, ihon-, kasvojenväri (maalauksissa).
karneoli (lat. **carneus** lihanvärinen) eräs punainen, kantasormuksissa, sineteissä tavallinen puolijalokivi.
karnevaali (lat. **cāro, -rnis** liha + **levā're** ottaa pois) katolisissa maissa: paaston edellinen aika, laskiais-aika, -ilot, -huvit.
karniisi (ital. **cornī'ce**) S:n muotoinen reunustus t. pienaus (katonrajassa y.m.).
karoliini (lat. **Carō'lus** Kaarle) Kaarle XII:n soturi.
karossi (ransk. **carrosse**) suuret, katetut loistovaunut, kuomivaunut. — k-sseria auton seinämät, istuimet ja katos, sen kehikko, kehä.
karotti (ruots. **karo'tt**) kulho, (kannellinen) vati.
karsseri (lat. **carcer**) koulussa, yliopistossa: arestihuone, a-rangaistus.
kartelli (lat. **carte'llus**) sopimus (esim. puolueitten kesken), (tuottajain) rengas, yhdistys, liitto.
kartessi (ital. **carto'ccio**) eräänl. ammus, kuulilla täytetty pahvi- t. metallisilinteri.
kartiini (ruots. **gardī'n**) uudin. akkunaverho, akutin.
kartografi (lat. **cha'rta** + kreik. **gra'phein**) kartanpiirustaja, -tekijä. — k-fia karttatiede, kartanpiirräntä, kartanteko.
kartongi (ransk. **carton**) paksu paperi, pahvi; pahvikotelo, -rasia, pahvikko; luonnos-, mallipiirustus, -piirros.
kartoteekki (lat. **cha'rta** + kreik. **thē'kē**) korttisäiliö, korttijärjestelmän laatikko.
kartuusi (ital. **carto'ccio**) pahvinen, paperinen tupakka-, tulitikku- y.m. mytyn kääre, tavarakääre; myösk. siinä oleva tavara. — k-ipaperi kääre paperi.
karttuuni k. **kattuuni**.
karuselli (ransk. **carrousel**) piirissä pyörivä, puuhevosilla t. muilla istuimilla varustettu huvittelulaite, kehä-, piiriratsastin, hoijakka.
kasarmi (ven. **kaza'rma**) rakennus, johon jokin sotajoukon osasto on pysyvästi majoitettuna. — k-ikukkanen kasarmisukkeluus.
kaseerata (ransk. **casser**) julistaa kelpaamattomaksi, ei hyväksyä; kumota.
kašeerata (ransk. **cacher**) salata, peitellä.
kaseiini (lat. **caseus**) juustoaine.
kasematti (ransk. **casemate**) linnoituksissa: pommeja kestävä holvi puolustusasemana, säiliönä, asuntona, holvimaja.
kasetti (ransk. **cassette**) kotelo, lipas; valokuvauskoneessa: levyn t. filmin valonpääsemätön säiliö.

kasino (ital. **casī'no**) seurustelu-, huvittelu-, pelihuoneisto kylpylöissä y.m.

kaskadi (ransk. **cascade**) keinotekoinen vesiputous, -syöksy; (kuv.) ryöppy, virta, tulva.

kasketti (ransk. **casquette**) matala, isolippainen kangas- t. nahkalakki.

kaski (ransk. **casque**) kypäri.

kašmiri (intial. maannimi **Kašmi'r**) Kašmirinvuohen villoista kudottu hyvin hieno kangas.

Kasperle (saks. henkilönnimi **Kasper**) pikku Kasper; nukketeatterissa: koomillinen henkilö, ilveilijä.

kassa (ital. **cassa**) rahasto(huone), rahat, rahavarat. p e r k. rahalla, käteisesti.

kassaatio, -ssatsioni (ransk. **cassation**) tuomion kumoaminen; sotilaan kelpaamattomaksi julistaminen, raakkaus.

kasseerata k. **kaseerata.**

Kassiopeia (kreik.) W-muotoinen tähtisikermä pohjoisella taivaalla.

kassööri (ruots. **kassö'r**) kassan-, rahastonhoitaja.

kastanjetit (ransk. **castagnettes**) eräänl. lyömäsoitin, kilkutin, kaksi kastanjankuoren puolikkaan muotoista puusälettä, joita vastakkain lyömällä säestetään ital. ja espanjal. kansantansseja.

kastellaani (lat. **caste'llum**) linnanvouti, -vahtimestari. — k-l l i pieni linnoitus, linnake; linna.

kasti (portug. **casta**) säätyluokka t. lahko, johon syntyneen eräissä maissa, varsinkin Intiassa, on kautta elämänsä siinä pysyttävä; kirjapainossa: kirjakekehikkö.

Kastor (kreik.) toinen Kaksoisten tähtisikermän päätähdistä, valkea toisen suuruusluokan tähti.

kastraatti (lat. **castrā'tus**) kuohilas; laulaja, jonka äänenmurros kuohitsemalla on estetty, joten hänellä poikaääni on säilynyt, falsettilaulaja (k. **falsetti**). — k-r a a t i o, -r a t s i o n i (lat. **castrā'tio**) kuohitseminen, salvaminen. — k-r e e r a t a (lat. **castrā're**) kuohita, salvaa.

kastrulli (ruots. **kastru'll**) tasapohjainen, silinterinmuotoinen, varrellinen keittoastia, kasari.

kasualismi (lat. **cāsus**) se mielipide, että elämän tapahtumia ohjaa sokea sattuma.

kasuistiikka (lat. **cāsus**) siveysopin käsittelytapa, joka antaa toimintaohjeita yksityisiä tapauksia varten, jotka saattavat aiheuttaa omantunnonepäilyksiä.

kasukka (ven. **kašu'h**) messupuku, joka puetaan messupaidan päälle.

kasus k. **kaasus.**

kasööri k. **kassööri.**

katafalkki (ital. **catafa'lco**) koroke, jolle ruumisarkku asetetaan, kun hautajaiset pidetään kirkossa, ruumisalttari.

kataklysmi (kreik. **kataklysmo's**) vedenpaisumus; täydellinen mullistus, romahdus.

katakombit (ital. **cataco'mba**) maanalaiset hautakäytävät (Roomassa, Pariisissa y.m.) seiniin kaivettuine kammioineen.

katalektinen (kreik. **katalektiko's**) on säe, jonka viimeinen runojalka on vaillinainen.

katalogi (kreik. **kata'logos**) luettelo. — k-i s o i d a, -s e e r a t a laatia luettelo, luetteloida.

kataplasma (kreik. **kata'plasma**) puuro- y.m. lämmin haude.

katarakti (kreik. **katarrha'ktēs**) vesiputous, koskenkööngäs.

katarraalinen (seur.) tulehduksellinen (vrt. seur.) — k-r r i (kreik. **kata'rrhoos**) limakalvon tulehdus.

katasteri (lat. **cata'strum** < **caput** pää) maaverokirja, -luettelo.

katastrofi (kreik. **katastrofē'**) näytelmässä: toiminnan ratkaiseva käännekohta, ratkaisu; onnettomuus, tuho, mullistus, romahdus.

katederi (kreik. **kathe'dra**) opettajan- t. oppituoli, opetusistuin. — k-i k u k k a n e n professorin naurettava, epäjohdonmukainen lause.

katedraali (lat. **cathedrā'lis**) piispan asuntokaupungin pääkirkko, tuomiokirkko. — k-i k o u l u piispanistuimen yhteyteen perustettu koulu.

kateederi k. **katederi.**

kategoria (kreik. **katēgori'a**) yleiskäsite; luokka. — k-i n e n ehdoton, ehdottoman varma, jyrkkä. k-i n e n i m p e r a t i i v i ehdoton, kaikille ja aina pätevä siveyskäsky.
katekeesi (kreik. **katē'khēsis**) uskonnon alkeisopetus kysymysten ja vastausten muodossa. — k-k e e t t a uskonnon alkeisopettaja. — k-k e e t t i n e n kysymysten ja vastausten muotoinen. — k-k i s a a t i o, -s a t s i o n i kysymysten ja vastausten muotoinen uskonopin alkeitten opetus. — k-k i s m u s jonkin tiedonhaaran, varsinkin uskonopin, alkeitten kysymysten ja vastausten muotoinen oppikirja. — k-k i s o i d a kuulustella, kysellä uskonopin alkeita, katekismusta.
kat' eksokhen [-khē'n], (kreik.) etenkin, varsinkin, ennen muita; etevä, erinomainen.
katekumeeni (kreik. **katēkhū'menos**) vanhimmassa kristillisessä kirkossa: valmistavaa uskonopin opetusta nauttiva henkilö.
katetri (kreik. **kathi'enai**) virtsarakon tyhjentämiseen käytetty kumiletku, virtsajohdatin.
katkismus k. **katekismus.**
katolinen (kreik. **katholiko's**) koko maailmalle aiottu, yleinen, yleismaailmallinen. — k. u s k o n t o, k-l i l a i s u u s roomalaiskatolinen uskonto.
katrilli (ransk. **quadrille**) neljän parin tanssittava franseesi (k. tätä), neljäinen.
kattuuni (engl. **cotton**) ohut, sileä pumpulikangas, valkea t. kirjava.
Katzenjammer (saks.) kohmelo, pohmelo; (myösk.) kissannaukujaiset, rähinä, räyhäys.
kaunosielu kaunokirjallisuuden ja taiteen ihailija, kauneuden maailmoissa haaveksiva henkilö, jolle tosiolot ovat vieraat.
kauppabalanssi t. **-bilanssi** (ransk. **balance,** ital. **bila'ncio**) maan tuonnin ja viennin arvojen välinen eroitus, kauppatase.
kauppatraktaatti (lat. **tractā'tus**) kauppasopimus.
kausaalilaki (lat. **causa**) syyn ja seurauksen laki t. suhde.
kausaali(nen), (lat. **causā'lis**) syyperäinen, syytä ilmaiseva.
kausaliteetti (lat. **causā'lis**) = **kausaalilaki.**
kautio, kautsioni (lat. **cautio**) takaus, vakuus.
kautsu(kki), (ransk. **caoutchouc,** eteläamerikkal. juurta) elastinen (k. tätä) kumi.
kavaljeeri (ransk. **cavalier**) naisen miehinen suojelija t. ritari, liehittelijä, tanssittaja; hieno mies t. herra, keikari.
kavalkadi (ransk. **cavalcade**) (juhlallinen) ratsuseurue, ratsastajaparvi.
kavalleria (ransk. **cavallerie**) ratsuväki. — k-r i s t i ratsuväkeläinen.
kavatiina (ital.) oopperassa: lyhyt lauluntapainen kohta.
kaviaari (turk. **havya'r**) sampikalan suolattu mäti.
kaviteetti (ransk. **cavité**) ontelo (varsinkin ihmisruumiissa).
kediivi (pers. **tšidiv**) Egyptin kuninkaan arvonimi.
keeksi k. **keksi.**
kefiiri (tataaril. sana) erääni. Kaukaasiassa tavallinen hapan lehmänmaito.
keksi (engl. monikkomuoto **cakes**) erään1. tehtaassa valmistettu hieno leivos.
keltanokka ensi vuoden ylioppilas; aloittelija.
kemia (kreik. **khēmei'a**) aineen sisäistä kokoomusta tutkiva tiede. — k e m i s t i kemian tutkija. — k e m i k a l i o t kemialliset ainekset.
kennel (engl. **kənəl**) koiratarha, jossa jalostetaan koirarotuja. — k-k l u b i koirarotujen jalostamista harrastava kerho.
kenotaphion [-ta'fion], (kreik. **keno's + taphos**) »tyhjä hauta», hautarakennus muistoksi vainajasta, jonka ruumista ei ole voitu haudata.
kenraali (ransk. **général**) adjektiivina useissa yhdyssanoissa: yleis-, ylin, yli-, pää-; substantiivina: korkeimman arvoluokan upseeri.

kentauri (kreik. **kentauros**) kreikkal. muinaistarustossa: puolittain miehen, puolittain hevosen muotoinen sekaolento.

Keops eräs Egyptin faaraoista. K-sin pyramidi hänen hautarakennuksensa, suurin pyramideista.

keramiikka (kreik. **ke'ramos**) savenvalamistaito, -taide, saviteollisuus; sen tuotteet, savivalanteet, -tavarat. — k-minen saviteollisuus-, -suuden, savi-.

Kerberos kreikkal. muinaistarustossa: Manalan kolmipäinen koira; (kuv.) äkäinen vartija.

kerettiläinen (kreik. **katharo's**) harha-, vääräuskoinen.

keri saduissa: kääpiö.

keripukki (lat. **scorbū'tus**) yleistauti, jonka katsotaan johtuvan vitamiinien puutteesta ravinnossa.

kersantti (ransk. **sergent**) vanhempi aliupseeri.

kerubi (hepr. **kərū'b**) raamatussa: erään1. pienen enkelin näköinen siivekäs henkiolento.

kestikievari (ruots. **gästgiveri'**) majatalo.

kg = kilo(gramma), 1000 grammaa.

khaki (pers. **khaki**) ruskeankellertävä univormuihih, urheilu-, työpukuihin käytetty pumpulikangas.

khani k. **kaani.**

khaos k. **kaaos.**

khariitti (kreik. monikkomuoto **kharites**) tanssin, leikin ja pitojen hengetär, sulotar.

Kharon (kreik. **kharōn**) kreikkal. muinaistarustossa: Manalan lautturi, joka kuljetti vainajat Styxjoen poikki.

Kharybdis (kreik. -ry'b-) kreikkal. muinaistarustossa: eräs merihirviö, joka asusti vastapäätä Skyllaa ja nieli kaikki, mitä sai kitaansa.

khediivi k. **kediivi.**

kheiromanteia (kreik. **kheir** + **mante'ia**) kädestä ennustaminen t. ennustamistaito.

Kheops k. **Keops.**

kies(s)it (ruots. **schäs**, ransk. **chaise**) kevyet, kaksipyöräiset, tav. etu- ja takaistuimella varustetut linjaalirattaat.

kievari k. **kestikievari.**

kihti (ruots. **gikt**, saks. **Gicht**) luuvalo.

kiikari (ruots. **kikare**) kaukoputki.

kiinailla (ruots. **kinē'sa**) majailla jnkn luona tilapäisesti ja maksutta. — k-nalainen tilapäinen majailija t. asukki.

kiisseli (ven. **kise'lj**) perunajauhoista ja marja- t. hedelmämehusta keitetty ruokalaji.

kilo(gramma) (kreik. **khi'lioi** + **gra'mma**), lyh. **kg**, 1000 grammaa. — k-metri (kreik. **khi'lioi** + **me'tron**), lyh. **km**, 1000 metriä. — k-watti (kreik. **khilioi** + engl. **watt**), lyh. **kW**, 1000 vattia (k. tätä).

kilta (saks. **Gilde**) keskiajalla: keskinäistä avustusta ja seurustelua varten perustettu yhdistys t. kerho; myöhemmin: ammattikunta.

kimnaasi k. **kymnaasi.**

kimono (jaapp. **k-o**) ערään1. jaappanilaistyylinen avarahihainen naisten pusero.

Kindergarten (saks.) lastentarha.

kinematografi (kreik. **kinēma** + **gra'phein**) »liikkeenpiirtäjä», elokuvakone, -teatteri. — k-ia liikkeen valokuvaamistaito, elokuvaus.

kiniini eräs kiinankuoresta saatu karvas lääkeaine.

kino = **kinematografi.**

kioski (turk. **kiösjk**) Itämailla: telttakattoinen huvimaja; Euroopassa: puistomaja, myyntikoju, ulkoilmassa oleva puhelinkoppi.

kippari (ruots. **skeppare**) laivuri.

kipsi (ruots. **gips**) vedensekainen rikkihappoinen kalkki.

kiromantia (kreik. **kheir** + **mante'ia**) kädestäennustaminen, -mistaito.

kirurgi kirurgian harjoittaja t. taitaja. — k-ia (kreik. **kheir** + **ergon**) »käsityö», se lääketieteen haara, joka käsittelee tautien parantamista leikkausten avulla.

kismet (arab. **ki'sma**) edeltäpäin määrätty välttämätön kohtalo.

kisälli (ruots. gesä'll) käsityömestarin opinkäynyt palkkatyömies.
kitara (kreik. **kitha'ra**) muin. kreikkalaisilla: lyyrankaltainen 7—11 kielinen soitin.
kitarri k. **gitarri**.
kivalteri (ruots. **geva'ldiger**) poliisimies.
kivääri (ruots. **gevä'r**) jalkaväen ampuma-ase.
klaani Irlannissa, Skottlannissa: heimo, suku.
klaavi (lat. **clāvis**) nuottiavain.
kladi (hollann. **kladde**) kauppiailla y.m. muisti-, toimikirja.
klaköðri (ransk. **claqueur**) teattterissa y.m. palkattu kättentaputtaja (vrt. **claque**).
klanetti k. **klarinetti**.
klareerata (ruots. **klarē'ra**) selvittää, suorittaa, suoria varsinkin laiva lähtemään t. satamaan.
klarinetti (ransk. **clarinette**) putkenmuotoinen 18 äänireiällä varustettu puupuhallin.
klassifikaatio, -katsioni (lat. **classis** + **facere**) jako luokkiin, luokitus.
klassikko (lat. **classis**) klassillinen (k. tätä) kirjailija, taiteilija; klassillisten kielten ja niitten kirjallisuuden tutkija, tuntija.
klassillinen (lat. **classis**) luokassaan t. lajissaan etusijalla oleva, edustava, mallikelpoinen, täyspätevä; muin. Kreikan ja Rooman kulttuuria koskeva, siihen perustuva. k-l l i n e n m u i n a i s u u s Kreikan ja Rooman muinaisaika. k-l l i n e n m u s i i k k i jonkin aikakauden, varsinkin 1700 luvun ja 1800 luvun alkupuolen, suurten mestarien säveltämä musiikki
klassisismi (lat. **classis**) antiikin (k. tätä) taidetta jäljittelevä taidesuunta.
klausuuli (lat. **clausula**) sopimuskirjaan tehty väliehto, lisäpykälä, lisäys, rajoitus.
klausuuri (lat. **clausū'ra**), (esim. kirjallisen tutkintokokeen suorittajan) jhkin (huoneeseen) suljettuna, jssakin eristettynä oleminen.
klaveeri (ransk. **clavier**) pianon vanhempi nimitys.
klaviatuuri (lat. **clāvis**) pianon, urkujen koskettimisto, sormio t. jalkio.
kleerus (kreik. **klēro's**), (katolisissa maissa) hengellinen sääty, papisto.
Kleio (kreik. **K-ō'**) historian hengetär, suojelijatar.
Kleopatra muin. Egyptin kuningatar. K-n n e u l a t kaksi Heliopolis nimisessä kaupungissa ollutta suurta obeliskia (k. tätä).
kleptomaani (seur.) varkaushimoinen henkilö, varkaushullu. — k-m a n i a (kreik. **kleptein** + **mani'a**) sairaalloinen taipumus varasteluun, näpistelyyn, varkaushimo, -hulluus.
klerikaalinen (kreik. **klēro's**), (katol.) papistoon kuuluva, papistollinen, pappismielinen, papisto-, kirkollinen, -llis-. — k-k a l i s m i pyrkimys lisäämään kirkon ulkonaista mahtia, pappis-, kirkollisvaltaisuus.
klientti (lat. **cliens, -ntis**) turvatti, suojatti; asianajajan apua käyttävä henkilö, a-ajajan asiakas.
kliinikko (kreik. **klinē** vuode) lääkäri, joka sairaalassa antaa opetusta lääkäreiksi valmistuville. — k-n i l l i n e n klinikkaa (k. tätä) koskeva, siellä tapahtuva, klinikka-, klinikan, sairashoidollinen.
klikki (ruots. **klick**) nurkkakunta, joukkio.
kliima t. **klimaatti** (kreik. **klima, -atos** < ruots. **klimā't**) ilmanala, ilmasto. — k l i m a t o l o g i a (kreik. **klima** + **logos**) ilmastotiede, -oppi.
klimppi (ruots. **klimp**) liemessä: kokkare, paakku.
klinikka (kreik. **klinē** vuode) sairaala, jossa myöskin annetaan tautienhoidon opetusta.
Klio (lat. **Clī'ō**) k. **Kleio**.
klišea t. **-šee** (ransk. **cliché**) kuvan monistamiseksi valmistettu laatta, kuvalaatta; kulunut, vatkutettu lauseparsi, vatkutus.
kloaakki (lat. **cloā'ca**) likaviemäri.
kloraali (kreik. **klōro's** vihreänkelmeä) eräs unilääke. — **k-r o f o r m i** eräs leikkauksia tehtäessä

käytetty nukutusaine. — k-r o f y l l i (kreik. klōro's + phyllon lehti) lehtivihreä. — k-r o o s i (lat. chlōrō'sis) kalvetustauti. — k-r o o t t i n e n kalvetustautinen, kelmeähipiäinen.

klosetti (engl. **closet** eristetty huone) asuinrakennuksessa oleva pieni käymälä.

klouni t. **klovni** (engl. **clown**) sirkuksessa: ilveilijä.

klubi (engl. **club**) suljettu seura, kerho poliittisia t. seurustelutarkoituksia varten; sen kokoushuoneisto.

klusiili (lat. **clūsus** suljettu), (kieliop.) umpiäänne (k. p. t.; g. b. d.).

klyyvari (ruots. **klyvare** halkaisija) viistopurje.

km = **kilometri.**

knaappi (saks. **Knappe** aseenkantaja) Ruotsissa muin. alempi aatelismies.

knasteri (saks. **Knaster** < lat. **cani'strum** vasu) vasutupakka, huono polttotupakka.

kneipata (seur.) käyttää Kneippin hoitotapaa. — K n e i p p saksal. katolinen pappi, kuulu vesiparannustavastaan.

knihti k. **nihti.**

knop [-ō-], (ruots.) aluksen nopeuden mittayksikkö, solmuväli.

koafeerata (ransk. **coiffer**) järjestää t. kammata hiukset tukkalaitteeksi. — k-f y y r i (ransk. **coiffure**) tukkalaite, hius-asu. — k-f ö ö r i (ransk. **coiffeur**) kampaaja, kähertäjä, parturi. — k-f ö ö s i (ransk. **coiffeuse**) naiskampaaja j.n.e.

koagulaatio, -latsioni (lat. **coagulā'tio**) jähmettyminen, hyytyminen, maksoittuminen. — k-l o i d a, -l e e r a t a (lat. **coagulā're**) jähmettyä j.n.e.

koalitio, -litsioni (lat. **coa'litus** yhdistynyt) (valtioitten, puolueitten) yhtyminen, yhtymä, liitto, kokoomus.

kodak (engl.) käsivalokuvauskone.

kodeiini eräs morfiinintapainen rauhoittava lääke.

kodex (lat. **cōdex**) muinais- t. keskiaikainen käsikirjoitus; lakikirja, -kokoelma.

kodifikaatio, -fikatsioni (lat. **cō'dex** + **facere** tehdä) lakien yhdistäminen kokoelmaksi. — k-f i o i d a, -f i e e r a t a yhdistää (lait) kokoelmaksi.

koeksistenssi (lat. **co** yhdessä + **exi'stere** olla) samanaikainen olemassaolo, yhtaikaisuus.

koffeiini (lat. **coffē'a** kahvipensas) kahvissa ja teessä oleva huumaava aine.

koffertti (ransk. **coffre**) matkaarkku, -laukku.

kohesioni (lat. **cohærē're** olla kiinni toisissaan) kappaleen osasten koossapysyväisyys; kiinnevoima.

Kohinoor (= »valovuori») Englannin hallitsijan kruunussa oleva suuri timantti.

kohortti (lat. **cohors, -ho'rtis**) joukko, parvi, lauma.

kokaiini koka-lehdistä saatu myrkyllinen, tunnottomaksi tekevä aine.

kokardi (ransk. **cocarde**) lakissa kannettava tav. kansallisvärien mukainen nauharuusuke, rihmakukka.

koketti (ransk. **coquet, -te**) keimaileva, veikistelevä. — k-e t e e r a t a keimailla j.n.e. — k-e t t e r i a keimailu j.n.e.

kokotti (ransk. **cocotte**) nainen, joka siveettömyydellä hankkii varoja ylelliseen elämään, puolihienoston nainen, naikkonen.

koksi (engl. **coke, coak**) kuivatislauksella kivihiilestä saatu polttoaine, puhdistettu kivihiili.

kolera (kreik. **kholē'ra**) eräs hyvin raju vatsa- ja suolitauti.

koleerinen (kreik. **kholē'** sappi) kiivasluontoinen.

kolehti (lat. **colle'cta**) jumalanpalveluksen aikana toimitettu rahankeräys.

kol(l)i (ital. **colli**) tavaramytty, paketti.

koliikki (kreik. **kōlon** paksusuoli) ähky, vatsanpuru.

kollaboraattori (lat. **con** yhdessä + **laborā're** tehdä työtä) avustaja. — **k-r a a t i o, -r a t s i o n i** yhteistyö. — **k-r o i d a, -r e e r a t a** olla yhteistyössä, työskennellä yhdessä, avustaa.

kollaatio, -llatsioni (ransk. **collation**) yhteispidot, tav. jnkn juhlavieraan kunniaksi.
kollatsionoida, -neerata (ransk. **collationner**) verrata jäljennöstä alkukirjoitukseen.
kolleega (lat. **collē'ga**) virkaveli; arvoluokaltaan lehtoria alempi oppikoulun opettaja.
kolleegiumi, -llegi (lat. **collē'gium**) virkakunta, virasto; luentosarja, luento (yliopistossa). — k o l l e g i a a l i n e n virastosta puh.: monijäseninen; virkaveljellinen, toverillinen.
kollektiivinen (lat. **collectī'vus**) yhteinen, yhteis-; substantiivina: k- v i (kieliop.) ryhmä-, joukkosana.
kollektio, -ktsioni (lat. **colle'ctio**) taide-, kirja- y.m. kokoelma. — k-t i v i s m i sosialistinen suunta, joka vaatii tuotannon jättämistä vapaitten yhteisöjen, yhdistysten huostaan. — k-t i v i s t i k-tivismin kannattaja. — k-t ö ö r i kokoilija, keräilijä; arpojenmyyjä.
kollideerata (lat. **collī'dere**) törmätä, sattua yhteen, joutua ristiriitaan. — k-i s i o(n i) yhteentörmäys, ristiriita.
kollodi(umi), (kreik. **kollō'dēs** liimamainen) eetteriin liuotettu pumpuliruuti.
kollokviumi (lat. **con** kanssa + **loqui** puhua) puhelu, keskustelu; senmuotoinen tutkinto.
kolofoni(umi), (kreik. **kolla** liima + **phōnē'** ääni) jousipihka, -hartsi.
kolon [-ō-], (kreik. **kōlon**) kaksoispiste; paksusuoli.
kolonia (lat. **colō'nia**) uudisasutus, siirtomaa, siirtola, siirtokunta. — k-i a a l i- siirtomaan, -maa-. — k-i s a a t i o, -s a t s i o n i (ransk. **colonisation**) asuttaminen, asutus. — k-i s o i d a, -s e e r a t a (ransk. **coloniser**) asuttaa.
kolonna (ransk. **colonne**) sotaväen rivistö. — k- a d i (ransk. **colonnade**) pylväistö, pilaristo. — k-n i (ransk. **colonne**) pylväs, patsas, pilari.
koloratuuri (lat. **colorā're** värittää) liverryksillä, juoksutuksilla y.m. koruilla höystetty laulu(sävellys), korulaulu (varsinkin eräissä ital. oopperoissa).
koloroida, -reerata (lat. **colorā're**) värittää. — k-r i s t i (ransk. **coloriste**) värittäjä, väritaiteilija, väritystaituri. — k-r i i t t i (ital. **colorī'to**) väritys, värituntu, -sävy.
kolossi (kreik. **kolosso's**) jättiläiskokoinen esine t. henkilö t. eläin, möhkäle, jättiläinen, koljo, kolho.
kolportoida, -teerata (ransk. **col** kaula + **porter** kantaa) harjoittaa kulkukauppaa, kaupitella, myyskennellä, levitellä. — k-t ö ö r i (ransk. **colporteur**) kulkukauppias, kaupittelija j.n.e.; matkusteleva maallikkosaarnaaja.
kolumbario (lat. **columbā'rium** kyyhkyslakka) rakennus, jossa on lokeroita t. komeroita tuhka- t. hautauurnien säilyttämistä varten; sellaiset lokerot.
kolumni (lat. **colu'mna**) tilikirjassa, painotuotteessa: sareke, palsta.
kolvi (saks. **Kolbe**) pyssyssä, pistoolissa: perä; koneessa: mäntä; laboratoriossa: keittopullo.
kombinaatio, -natsioni (lat. **con** yhdessä + **bīni** kaksi) yhteensovitus, yhdistelmä. — k-n o i d a, -n e e r a t a (ransk. **combiner**) sovittaa yhteen, yhdistellä, -tää; junasta puh.: yhtyä jhkin.
komedia (kreik. **kōmōdi'a**) huvinäytelmä; ilveily, narripeli. — k-a n t t i halveksien: näyttelijä; ilveilijä, -ehtijä.
komeetti (kreik. **komē'tēs** pitkätukkainen) pyrstötähti.
komendantti (ransk. **commandant**) kaupungin-, linnan-, sotalaivan päällikkö. — k-d ö ö r i (ransk. **commandeur**) joukko-osaston päällikkö; tähdistön toisen arvoluokan ritari.
komerssi (ransk. **commerce**) leikillisesti: kauppa, — k-s a t a (ruots. **komme'rsa**) tehdä kauppoja.
komfortabeli k. **konfortabeli.**
komiikka (ransk. **comique**) naurattavuus, lystillisyys, -tikkyys, hullunkurisuus.
komintern = **kommunistinen** (k. tätä) **internatsionale** (k. tätä).

komisaari, -sarius (lat. **commi'ttere** antaa toimeksi) asia-, edusmies, valtuutettu; eräitten virkamiesten arvonimi (poliisi-, kansankomissaari).
komissio(ni), (ransk. **commission**) jklle annettu tehtävä, toimi; toimi-, valiokunta; toisen henkilön laskuun toimitettu myynti, kauppa; palkkio siitä. — k-n ä ä r i (ransk. **commissionnaire**) asia-, toimitusmies; henkilö, joka toimittaa kauppa-asioita toisen laskuun.
komitatiivi (lat. **comitātī'vus**), (suom. kieliop.) noominien -ne loppuinen, mukana olemista osoittava sijamuoto, seuranto.
komitea (ransk. **comité**) joukko henkilöitä,, jotka ovat saaneet toimekseen jonkin asian selvittämisen ja selonteon laatimisen siitä, toimi-, valiokunta.
komittentti (lat. **commi'ttens, -ntis**) toimeksiantaja.
komma (kreik. **komma** lyöty t. pantu merkki) pilkku (välimerkkinä). k-a b a s i l l i kolerabasilli (pilkunmuotoinen).
kommandiittiyhtiö (ransk. **commandite**) äänetön yhtiö. — k-d i t ä ä r i (ransk. **commanditaire**) äänetön yhtiömies.
kommensurabeli (lat. **con** yhdessä + **mensū'ra** mitta) yhteismitallinen.
kommentaari (lat. **commentā'rius** t. **-ium**) jhk tekstiin, teokseen liittyvät yhtäjaksoiset selitykset, selittävät huomautukset; pahanilkiset selittelyt, moitteet, muistutukset. — k-t a a t t o r i (lat. **commentā'tor**) selitysten laatija, kirjoittaja. — k-t e e r a t a (ransk. **commenter**) varustaa selityksillä; moitiskellen arvostella, moitiskella.
komministeri (lat. **con** kanssa + **mini'ster** palvelija) vakinainen apulaispappi.
kommissioni k. **komissioni.**
kommodori (engl. **commodore**) laivueen ylipäällikkö; purjehdusseuran esimies.
kommunardi (ransk. **communard**) Pariisin kommuunin (k. tätä) jäsen.
kommunikaatio, -katsioni (lat. **commūnicā'tio**) ilmoitus, tiedonanto; liikeyhteys; monikossa: kulkuneuvot. — k-k e e (ransk. **communiqué**) hallituksen, viraston sanomalehdelle lähettämä tiedonanto, oikaisu.
kommunioni (lat. **commū'nio, -nis**) ripillä, ehtoollisella käynti; rippi, ehtoollinen. — k-i s e e r a t a (ruots. **kommunisē'ra**) antaa tiedoksi, tiedoittaa, ilmoittaa; olla yhteydessä; käydä ehtoollisella.
kommunismi (lat. **commū'nis** yhteinen) yhteiskunnallinen liike, joka pyrkii toteuttamaan yhteisomistukseen perustuvan talousjärjestelmän. — k-n i s t i k-ismin kannattaja. — k-n i s t i n e n k-nismin mukainen.
kommuuni (ransk. **commune**) kunta. P a r i i s i n k. P-n kommunistien kapina v. 1871.
komp. = komparatiivi t. komppania.
kompakti (lat. **compa'ctus**) umpisisuksinen, ontoton, tiivis, täysinäinen.
kompanjoni (ransk. **compagnon**) liike-, yhtiökumppani.
komparaatio, -ratsioni (lat. **comparā'tio**), (kieliop.) vertailu. — k-r a t i i v i (lat. **comparatī'vus**) adjektiivin t. adverbin vertailussa: voittoaste. — k-r o i d a, -r e e r a t a (ruots. **komparē'ra**), (kieliop.) käyttää vertailumuodoissa, vertailla.
kompassi (ruots. **kompa'ss**) koje, jossa oleva magneettineula osoittaa ilmansuunnat.
kompendi(umi), (lat. **compe'ndium**) suppea oppi- t. käsikirja.
kompensaatio, -satsioni (lat. **compensā'tio**) korvaus, tasoitus. — k-s o i d a, -s e e r a t a (ransk. **compenser**) korvata j.n.e.
kompetenssi (ransk. **compétence**) kelpoisuus, pätevyys; virkamiehen, viraston toimivalta. — k-t e n t t i (ransk. **compétent**) pätevä, hakukelpoinen; toimi-, päätös-, tuomiovaltainen. — k-t i i t t o r i (ransk. **compétiteur**) kilpahakija.
kompilaatio, -latsioni (lat. **compīlā'tio**) lainailu, mukailu (vrt.

k-loida); lainailemalla kokoonkyhätty teos, mukaelma. — k-laattori (lat. c-lā'tor) lainaileva kirjailija, mukailija. — k-loida, -leerata (ransk. compiler) eri lähteistä lainailemalla kyhätä kokoon (teos).

kompleksi (lat. **comple'xus**) yhdistelmä, ryhmä.

komplementti (lat. **complēme'ntum**) täyte, täydennys, lisä.

komplettoida, -tteerata (ransk. **compléter**) täydentää, saattaa täydelliseksi, täysilukuiseksi. — k-letti (lat. **complē'tus**) täydellinen.

komplikaatio, -katsioni (lat. **complicā'tio**) selkkaus; lisätauti, -kohtaus.

komplimangi, -mentti (ransk. **compliment**) kohteliaisuudenosoitus, k-liaisuus, kohtelias tervehdys. — k-mentoida, -teerata (ransk. **complimenter**) ladella kohteliaisuuksia, kehuskella, mairitella, onnitella.

komplisoitu, -seerattu (ruots. **komplicerad**) monimutkainen, mutkallinen, pulmallinen.

komplotti (ransk. **complot**) salahanke, -vehe, -liitto.

komponoida, -neerata (lat. **compō'nere**) panna kokoon; sommitella, sepittää, säveltää. — k-positio, -sitsioni (lat. **composi'tio**) kokoonpano; sommitelma j.n.e., sävellys. — k-sitööri (ransk. **compositeur**) säveltäjä.

komposti (engl. **compost**) sekalanta, tunkio.

kompotti (ransk. **compote**) hedelmä-, marjahillo(ke).

komppania (ransk. **compagnie**) kauppayhdistys, yhtiö (lyh. Komp., Comp., Ko.(Co.), Kump.); jalkaväen pienin taktillinen yksikkö.

kompressi (ransk. **compresse**) kääre, haude.

komprimoida, -meerata (lat. **compri'mere**) pusertaa kokoon.

komprometttoida, -tteerata (ransk. **compromettre**) saattaa pahaan valoon, moitteenalaiseksi.

kompromissi (ransk. **compromis**) molemminpuolisin myönnytyksin aikaansaatu ratkaisu t. sopimus, välityssopimus; sovinto-oikeus, -lautakunta. — k-missata (ruots. **k-missa**) tehdä myönnytyksiä, sovitteluja, tinkiä, hieroa sopimusta.

komuuti (ruots. **kommō'd**) pesukaappi.

kondensoida, -seerata (lat. **condensā're**) tiivistää, tihentää, pusertaa kokoon.

kondiittori (lat. **condī're** keittää sokeriin) sokerileipuri. — k-itoria sokerileipomo.

konditsionaali (lat. **condi'tio** ehto) ehtoa osoittava, ilmaiseva, ehto-; teonsanan ehtotapa.

konditsioneerata (lat. **condi'tio**) olla palveluksessa, toimessa, varsinkin kotiopettajana. — k-sioni, ehto; tila, kunto; palveluspaikka, toimi, palveluksessaolo.

kondoleanssi (ransk. **condoléance**) surunvalitus, -säälittely. — k-loida, -leerata (lat. **con** yhdessä + **dolē're** surra) ottaa osaa suruun, valittaa, säälitellä surua.

konduktööri (ransk. **conducteur**) junailija, junan-, raitiovaununkuljettaja.

konfederaatio, -ratsioni (lat. **confederā'tio**) valtioiden välinen liitto, valtioliitto.

konfektsioni (ransk. **confection**) vaatteidenvalmistus(liike); varasto valmiita vaatteita, niitten myymälä, kauppa.

konfereerata (ransk. **conférer**) verrata, vertailla; neuvotella. — k-renssi (ransk. **conférence**) neuvottelu, keskustelukokous.

konfessio(ni), (lat. **confe'ssio**) uskontunnustus; uskokunta.

konfetti (ital. **confe'tti**) eriväriset paperipalaset, joilla karnevaalin (k. tätä) viettäjät heittelevät toisiaan.

konfidentsielli (ransk. **confidentiel**) luottamuksellinen, salassapidettävä, kahdenkeskinen.

konfirmaatio, -matsioni (lat. **confirmā'tio**) kasteenliiton vahvistus, rippivannoitus, ripillelasku. —

k-m a n d i (lat. **confirma'ndus**) rippilapsi. — k-m o i d a, -m e e r a t a (lat. **confirmā're**) vahvistaa kasteenliitto, laskea ripille.
konfiskaatio, -katsioni (lat. **confiscā'tio**) takavarikkoon otto, t-varikointi. — k-k o i d a, -k e e r a ta (lat. **confiscā're**) ottaa takavarikkoon, t-varikoida.
konfityyri (ransk. **confiture**) hedelmähillo(ke), sokerikeitokset, makeistavarat.
konflikti (lat. **confli'ctus**) ristiriita, selkkaus.
konfoniumi (< **kolofoniumi**) leikillisesti: juomatavarat.
konformi(nen), (ransk. **conforme**) yhdenmukainen, yhtäpitävä. — k-m i t e e t t i (ransk. **conformité**) yhdenmukaisuus j.n.e.
konfortabeli (ransk. **c-ble**) mukava, upea.
konfrontaatio, -tatsioni (lat. **con** yhdessä + **frons, -ntis** otsa) vastakkaiskuulustelu. — k-t o i d a, -t e e r a t a kuulustella, tutkia vastakkain.
konfundoida, -deerata (lat. **confu'ndere**) saattaa hämille, ymmälle, sotkea.
konfyysi (ransk. **confus**) ymmällä oleva; sekava, sotkuinen; hajamielinen.
konfusioni (lat. **confū'sio**) sekaannus, hämmennys, hajamielisyys.
kongeniaalinen (ransk. **congénial**) hengenheimolainen, saman hengen.
kongestioni (ransk. **congestion**) verentungos.
konglomeraatti (ransk. **conglomérat**) kasauma, ryhmäke; tilapäinen, höllä yhtymä.
kongregaatio, -gatsioni (lat. **congregā'tio**) luostariliitto; hengellinen t. maalllikkoveljeskunta.
kongressi (lat. **congre'ssus**) eri maiden edustajien (valtio-, tiedemiesten y.m.) keskustelu-, neuvottelukokous; sen jäsenet; eräissä maissa: kansaneduskunta.
kongruenssi (lat. **congrue'ntia**) yhteellisyys, yhdenmukaisuus. — k-n t t i(n e n), (lat. **congruens, -ntis**) yhteellinen, yhdenmukainen.
konjakki (ransk. **cognac**) viinistä tislattu alkoholi, rypäleviina.
konjektuura, -ri (lat. **conjectū'ra**) arvelma, olettamus; ehdotettu lukuparsi, lukuehdotelma.
konjugaatio, -gatsioni (lat. **conjugā'tio**) teonsanan taivutus(tapa), käytelmä. — k-g o i d a, -g e e r a t a (lat. **conjugā're**) taivuttaa, käytellä teonsanaa.
konjunktiivi (lat. **conjunctī'vus**) se teonsanan tapamuoto, joka osoittaa tekemisen t. tilan epätodelliseksi, ainoastaan ajatelluksi. — k-t i o, -t s i o n i (lat. **conju'nctio**) (kieliop.) sidesana. — k-t u u r i (ital. **congiontū'ra**) yhteensattuvien asianhaarain luoma tila(nne), olosuhteet, liike-, kauppaolot, -toiveet, markkinatilanne.
konkaavi (lat. **concā'vus**) onteva, kovera.
konklaavi (lat. **conclā've**) huoneisto paavinvaalia varten; paavinvaaliin kokoontuneet kardinaalit.
konklusiivinen (lat. **conclūsī'vus**), (kieliop.) johtopäätöstä osoittava t. ilmaiseva. — k-s i o(n i) (lat. **conclū'sio**) johtopäätös.
konkordaatti (lat. **concordā're** sopia) kirkon ja valtiovallan sopimus keskinäisistä suhteistaan.
konkreettinen (lat. **concrē'tus** yhteenkasvanut) aistimin havaittava, aistillinen, todellinen, esine-.
konkubiini (lat. **concubī'na**) jalkavaimo. — k-b i n a a t t i (lat. **concubinā'tus**) sukupuolinen yhdyselämä, joka ei ole avioliiton veroinen, syrjäavio.
konkurrenssi (ransk. **concurrence**) kilpailu, varsinkin liikealalla. — k-r e e r a t a kilpailla. - k-r e n t t i (ransk. **concurrent**) kilpailija.
konkurssi (lat. **concu'rsus creditō'rum** velkojien kokoontuminen) vararikko.
konnessööri (ransk. **connaisseur**) asiantuntija.
konnossementti (ital. **conoscime'nto**) asiakirja, jolla laivan päällikkö tunnustaa ottaneensa laivaan rahtitavaran ja sitoutuu viemään sen perille, laivakuitti.
konsekraatio, -ratsioni (lat. **consecrā'tio**) pyhitys, siunaus, vihkiminen.

konsekutiivinen (lat. consecutī'vus), (kieliop.) seurausta ilmaiseva, seuraus-. — k-k v e n s s i (lat. conseque'ntia) seuraus; johdonmukaisuus. — k-k v e n t t i (lat. conse'quens, -ntis) johdonmukainen.

konselji (ransk. conseil) neuvosto, neuvoskunta; hallitsijan ja ministerien neuvottelukokous.

konsentraatio, -ratsioni (ransk. concentration) keskitys. — k-r o i d a, -r e e r a t a (ransk. concentrer) keskittää, koota yhteen; väkevöittää. — k-r i n e n (ransk. concentrique) samakeskinen; keskihakuinen.

konsepti (lat. conce'ptum) kirjallisen työn luonnos, alustelma.

konseptio, -ptsioni (lat. conceptio) hedelmöittyminen, sikiäminen; (kuv.) jnkin aiheen, aatteen, luonnoksen mieleentuleminen, saanti, synty; aate, idea, luoma, -mus.

konserni (engl. concern) useampien liikkeiden yhtymä, suuryhtymä.

konsertoida, -teerata (seur.) antaa, pitää soittajaiset, laulajaiset. — — k-r t t i (ransk. concert) soittajaiset, laulajaiset. — k-r t t i-m e s t a r i orkesterin etevin viulunsoittaja. — k-r t t o (ital. conce'rto) soolosoittimelle (tav. pianolle t. viululle) kirjoitettu orkesterin säestämä loistosävellys.

konservaattori (lat. conservā'tor säilyttäjä) luonnontieteellisten museoesineitten valmistaja; historiallisten museoesineitten hoitaja, tarkastaja. — k-v a t i i v i-(n e n), (lat. conservā're säilyttää) vanhoillinen. — k-v a t i s m i vanhoillisuus. — k-v a t o r i (o) (ransk. conservatoire) musiikkikorkeakoulu. — k- v o i d a, -v e e r a t a (lat. conservā're) säilyttää, estää pilaantumasta. — k- v i (ransk. conserve) säilyke.

konsessiivi (lat. concessī'vus), (suom. kieliop.) mahdollista tekemistä t. tilaa osoittava teonsanan tapamuoto, mahtotapa; adjektiivina (kieliop.) myönnytystä osoittava, myönnytys-. — k-s s i o(n i) (lat. concessio) myönnytys; perustamis-, toimi-, valtiolupa.

konsideraatio, -ratsioni (lat. considerā'tio) lieventävien asianhaarain huomioonotto, häikäily, sukoilu, hienotuntoisuus.

konsiili (lat. conci'lium) kirkolliskokous.

konsiisi (lat. concī'sus poikkileikattu) lyhyt ja täsmällinen, suppea, tarkka.

konsipoida, -peerata (lat. conci'pere) hedelmöittyä; saada mieleensä jnkin henkisen tuotteen aihe, jkin aate, keksiä, luonnostella.

konsistenssi (lat. consi'stere pysyä) esineen koossapysyväisyys, kiinteys, lujuus; nesteen sakeus.

konsistori, -rio, -riumi (lat. consistō'rium) hiippakunnan tai yliopiston asioita hoitava virasto.

konsoli (ransk. console) olkakivi, kannike; kuvahylly.

konsolidoida, -deerata (lat. consolidā're) vahvistaa, vakauttaa, lujittaa.

konsonantti (lat. consonans, -ntis mukana soiva), kerake.

konsortsiumi (lat. consors, -rtis osaveli) liikeyhtymä.

konspiraatio, -ratsioni (lat. conspīrā'tio) salahanke, -liitto. — k-r a t ö ö r i (ransk. conspirateur) salaliittolainen, -vehkeilijä. — k-r o i d a, -r e e r a t a (lat. conspīrā're) tehdä salaliitto, olla s-liitossa, vehkeillä.

konstaapeli (engl. constable) poliisimies.

konstantti (lat. constā're pysyä) pysyväinen, muuttumaton, alituinen.

konstatoida, -teerata (ransk. constater) todeta.

konstellaatio, -llatsioni (lat. con yhdessä + stella tähti) tähtisikermä; kiertotähtien keskinäinen asema.

konsternoida, -neereta (lat. consternā're) saattaa ymmälle, ällistyttää, tyrmistyttää.

konstipaatio, -patsioni (lat. constipā'tio) vatsanumme(tus), umpivatsaisuus, u-tauti.

kontrapunkti (lat. **contrapu'nctus**), (mus.) moniäänisessä sävellyksessä: itsenäinen sävelmä, joka kulkee rinnan toisen kanssa, sointuen sen kanssa yhteen; sellaisen säveltämistaito.

kontrarevolutsioni (ransk. **contrerévolution**) vastavallankumous.

kontrasignoida, -neerata (ransk. **contresigner**) nimikirjoituksellaan varmentaa asiakirja yhtäpitäväksi viranomaisen päätöksen kanssa.

kontrasti (ransk. **contraste**) jyrkkä vastakohta, ristiriita. — k-t o i d a, -t e e r a t a (ransk. **contraster**) olla jnkn vastakohtana, ristiriidassa jnkin kanssa.

kontri (engl. **country**) kotimaa, -seutu.

kontribuutio, -butsioni (ransk. **contribution**) maksuosuus, kannatusmaksu; apu-, pakko-, sotavero.

kontrolli (ransk. **contrôle**) tarkastus, valvonta, silmälläpito. — k-l l o i d a, -l l e e r a t a (ransk. **contrôler**) tarkastaa j.n.e. — k-l l ö ö r i (ransk. **contrôleur**) tarkastaja j.n.e.

kontroverssi (lat. **contrōve'rsia**) tiedemiesten, oppineitten riita, erimielisyys.

konträärinen (ransk. **contraire**) k. **kontraarinen.**

kontto (ital. **conto**) tili. — k-o k u r a n t t i (ransk. **compte-courant** juoksevatili) vuoroin saatavia, vuoroin velkoja käsittävä henkilötili.

konttori (ransk. **comptoir** tiski, myymäpöytä) toimisto; säiliö, komero. — k-o r i s t i toimistoapulainen, kirjanpitäjä.

kontusioni (lat. **contū'sio**) ruhjevamma.

kontuuri (ransk. **contour**) raja-, hahmo-, ääriviiva; perus-, pääpiirre.

konvalessenssi (ransk. **convalescence**) toipuminen, -mus. — k-s s e n t t i (lat. **convale'scens, -ntis**) toipuva potilas, toipilas.

konvehti (ital. **confe'tto**) sokerileipurintuote, makeinen.

konveksi (lat. **conve'xus**) kupera, mykevä.

konvenanssi (ransk. **convenance**) sopivaisuus, säädyllisyys, säädyllisyyden vaatimukset, hyvät tavat. — k-e n e e r a t a (ransk. **convenir**) sopia, käydä laatuun. — k-e n t s i o n e l l i (ransk. **conventionnel**) sovinnainen, sovinnaisuussääntöjen mukainen, niistä (liiaksi) kiinni pitävä. — k-e n t s i o n i (lat. **conve'ntio**) sopimus (varsinkin valtioitten välinen). — k-e n t t i (lat. **conve'ntus**) kokous, seura; koulun toverikunta.

konvergeerata (lat. **conve'rgere**). **-goida** suuntautua yhteen, lähetä toisiaan. — k-g e n s s i (ransk. **convergence**) lähennys, läheneminen. — k-g e n t t i (lat. **conve'rgens, -ntis**) yhteen suuntautuva t. käyvä.

konversaatio, -satsioni (ransk. **conversation**) puhelu, keskustelu (seurassa). — k-s a t s i o n i s a n a k i r j a tietosanakirja. — k-s o i d a, -s e e r a t a (ransk. **converser**) puhella, pakista, keskustella.

konvertata, -teerata, -toida (lat. **conve'rtere**) muuntaa (laina edullisemmille ehdoille). — k-t t a u s lainan muuntaminen, muunnos.

konvikti (lat. **convi'ctus**) ylioppilasten yhteiselämä; huoneisto sitä varten, täyshoitola.

konvoji (ransk. **convoi**) muonaa y.m. kuljettava kuormasto t. laivue turvasaattoineen; turvasaatto, vartiojoukko, -laiva(sto).

konvoluutti (lat. **convolū'tum** kokoonkääritty) suuri kirjeenkuori, käärö, kimppu, vihko.

konvulsiivinen (ransk. **convulsif**) kouristuksentapainen, kouristus-. — k-s i o(n i), (ransk. **convulsion**) kouristus.

koodeksi k. **codex.**

koodi k. **coda.**

koolon k. **kolon.**

koomikko (kreik. **kōmiko's**) naurattavia, lystikkäitä osia esittävä näyttelijä; henkilö, jolla on komiikan (k. tätä) aistia, naurattaja. — k-i l l i n e n naurattava, lystikäs, hullunkurinen. — k-i l l i s u u s naurattavuus j.n.e.

konstituoida, -ueerata (lat. **constitu'ere**) perustaa, järjestää; olla olennaisena osana, muodostaa; määrätä, asettaa. — k-t u t o r i a a l i vahvistuskirja virkaan, johon ei anneta valtakirjaa. — k-t u t s i o n i (lat. **constitū'tio**) ruumiinrakenne, -tila; valtiosääntö, -muoto, perustuslaki.

konstruktio, -ktsioni (lat. **constru'ctio**) rakennus, -nelma, -ne; piirustus; (kieliop.) sanajärjestelmä. — k-u k t ö ö r i (ransk. **constructeur**) rakentaja, rakennusmestari. — k- u o i d a, -u e e r a t a (lat. **constru'ere**) rakentaa; sommitella kokoon; piirustaa; (kieliop.) järjestää, rakentaa sanajärjestelmä.

konsulaatti (lat. **consulā'tus**) konsulin (k. tätä) virka(-aika), virasto. — k-l e n t t i (lat. **consu'lere** neuvoa) neuvoja. — k-s u l i (lat. **consul**) virkamies, joka vieraalla maalla valvoo kotimaansa (sen maan, joka hänet on valtuuttanut) etuja varsinkin kauppa-asioissa.

konsultaatio, -tatsioni (lat. **consultā'tio**) neuvonpyyntö, -kysyntä; lääkärien neuvottelu vaikean taudin hoitotavasta. — k-t a t i i v i n e n (ransk. **consultatif**) neuvotteleva. — k-t o i d a, -t e e r a t a (lat. **consultā're**) kysyä t. pyytää neuvoa; varsinkin lääkäreistä puh.: neuvotella.

konsumeerata, -moida (lat. **consū'mere**) kuluttaa. — k-m e n t t i kuluttaja, käyttäjä. — k-m t i o, -m t s i o n i (lat. **consu'mptio**) kulutus, käyttö.

kontakti (lat. **conta'ctus**) kosketus; sähkövirran sulkeutuminen.

kontaminaatio, -natsioni (lat. **contaminā'tio**), (kieliop.) kahden sanan tai lauseparren sekaantumisesta syntynyt muodostuma, jossa on osa kummastakin, sekamuodostuma.

kontantti (ransk. **comptant**) käteinen; substantiivina monikossa: rahat.

kontemplatiivinen (ransk. **contemplatif**) mietiskelevä, umpimielinen. — k-l a a t i o, -l a t s i o n i (lat. **contemplā'tio**) mietiskely.

kontenanssi (ransk. **contenance**) itsensähillintä, mielenmaltti, ryhti.

kontenta (lat. **continē're** pitää koossa) sisällys.

konterfei (ransk. **contrefait** mukailtu) muotokuva.

kontinentaalinen (ransk. **continental**) mannermainen, manner-; Euroopan mantereen suurille sivistyskansoille ominainen, niitten katsomuksen mukainen, suuren maailman. — k-n e n t t i (lat. **continens, -ntis**) manner(maa), varsinkin Euroopan.

kontingentti (ransk. **contingent**) osuus, osa, määrä; asevelvollisten ikäluokka. — k-g e n t o i d a, -t e e r a t a määrätä jklle tuleva osuus, jnkn suoritettava määrä jtkin, se määrä tavaroita, jonka jhkin maahan saa tuoda jstkin toisesta.

kontinuerlinen (ruots. **kontinue'rlig**) tasajatkuinen, yhtämittainen. — k-u i t e e t t i (ransk. **continuité**) tasajatkuisuus j.n.e.

konto k. **kontto**.

kontra- (lat. **contra**) yhdyssanoissa: vasta-, -kkainen, -kkais-.

kontraarinen (lat. **contrā'rius**) vasta(kka)inen, perivastainen, päinvastainen.

kontrabandi (ransk. **contrebande**) kieltotavara, salakuljetustavara.

kontrabasso (ital. **contraba'sso**) suurin ja matalaäänisin orkesterin jouhisoittimista.

kontrahentti (lat. **contra'here** vetää kokoon, solmia) sopimuskumppani.

kontrahti (lat. **contra'ctus**) sopimus; sopimus-, välikirja; rovastikunta. — k-i r o v a s t i lääninrovasti.

kontraktio, -ktsioni (lat. **contra'ctio**) supistus, kutistus.

kontramandoida, -deerata (ransk. **contremander**) epuuttaa, peruuttaa (kutsu, käsky).

kontramerkki (ruots. **kontramärke**) vastamerkki, -lippu.

kontraorderi (ruots. **kontraorder**) peruutuskäsky, uusi käsky.

kontrapropositio, -tsioni (lat. **contra + propositio**) vastaehdotus.

kooni (lat. **cōnus**) kartio.
ko'operaatio, -ratsioni (lat. **cooperā'tio**) yhteis-, osuustoiminta. — k-r a t i i v i n e n (ransk. **coopératif**) yhteis-, osuustoiminnallinen, -toiminta-.
ko'ordinaatio, -natsioni (lat. **co** yhdessä, yhteen + **ordinā're** järjestää) rinnastaminen, -tus. — k-n o i d a, -n e e r a t a rinnastaa.
kopeekka (ven. **kope'jka**) 1/100 ruplaa.
kopia, -io (ransk. **copie**) jäljennös. — k-i s t i (ransk. **copiste**) jäljentäjä; eräissä virastoissa: alemman virkailijan nimitys. — k-i o i d a, -i e e r a t a (ransk. **copier**) jäljentää.
koplata (ruots. **koppla**) kytkeä; yhdistää. — k o p p e l i (ruots. **koppel**) kytkin; koiranvitjat, -ketjut; koirapari; sapelinkannike.
kopulatiivinen (lat. **copulatī'vus**), (kieliop.) yhdistystä ilmaiseva, yhdistävä.
koraali (lat. **chorus** kuoro) virrensävel.
koraani (arab. **al Qur'ân**) muhamettilaisten raamattu t. pyhä kirja.
kordiaalinen (ransk. **cordial**) sydämellinen, tuttavallinen.
kordongi (ransk. **cordon**) sulkujana, sotilas-, poliisi-, vartioketju.
koreografia (kreik. **khoro's** + **graphein**) tanssitaide.
korintti (kreik. **Korinthos**) eräänl. pieni kuivattu rusina.
kornetti (ransk. **cornette** pieni torvi) pienin ja korkeaäänisin orkesterin metallipuhaltimista; ratsuväessä: lipunkantaja, aliluutnantti.
korporaatio, -ratsioni (ransk. **corporation**) (yhdys)kunta, seura, ammattikunta.
korpraali (ransk. **caporal**) sotaväessä: eräs alipäällystön arvoluokka, aliupseeri.
korpulenssi (lat. **corpus** ruumis) lihavuus. — k-l e n t t i lihava.
korreferentti (lat. **con** yhdessä + **refe'rre** kertoa) keskusteluaineen toinen selostaja, keskustelun toinen alustaja.
korrehtuuri (lat. **correctū'ra**) oikaisu, korjaus; oikaisuvedos.
korrekti (ransk. **correct**) oikea, virheetön, tarkka; moitteeton, nuhteeton. — k-t i i v i (ransk. **correctif**) oikaisu-, oiennuskeino.
korrelaatti (lat. **correlatī'vus** vuorosuhteinen), (kieliop.) se sana, johon relatiivipronomini t. -adverbi viittaa takaisin, jota se tarkoittaa.
korrespondenssi (ransk. **correspondance**) vastaavaisuus, vuorovaikutus; kirjeenvaihto; kirjeenvaihtajan sanomalehdelle lähettämä kirje. — k-d e n t t i (ransk. **correspondant**) kirjeenvaihtaja.
korridori (ital. **corridō're**) rakennuksessa: käytävä; kahden valtakunnanrajan välinen maakaistale.
korrumpoida, -peerata (lat. **corru'mpere**) turmella, pilata; lahjoa. — k-u p t i o, -t s i o n i (lat. **corru'ptio**) tapainturmelus; lahjonta, -joilu, -jottavuus.
korsetti (ransk. **corset**) kureliivit.
korso k. **corso.**
korteeši (ransk. **cortège**) juhlasaatto, -kulkue; seurue, joukko.
kortteeri (ruots. **kvartē'r**) maja, tilapäinen asunto.
kortteli (ruots. **kvartē'r**) 1/4 kyynärää; 1/4 tuoppia; kaupunginneliö; kuun neljännes.
korvetti (ransk. **corvette**) fregattia lähinnä pienempi sota-alus.
koryfea (kreik. **korypha'ios**) johto-, merkki-, päähenkilö, mahtimies.
koseria (ransk. **causerie**), (sanomalehti)pakina. — k o s e e r a t a (ransk. **causer**) pakinoida. — k o s ö ö r i (ransk. **causeur**) pakinoitsija.
kosmeettinen (ransk. **cosmétique**) kaunistava, -tus-, kauneudenhoito-, -hoidollinen. — k-m e t i i k k a kaunistustaito, kauneudenhoito.
kosmillinen (kreik. **kosmos** maailma) maailmankaikkeutta, -avaruutta koskeva, maailmais-. — k-m o l o g i a (kreik. **kosmos** + **logos** oppi) oppi maailman rakenteesta. — k-m o p o l i i t t i (kreik. **kosmos** + **polī'tēs** kansa-

lainen) maailmankansalainen, yleismaailmalainen. — k-m o p o l i i t t i n e n maailmankansalaisen, yleismaailmalais-. — k-m o p o l i t i s m i yleismaailmalaisuus; sen takana piilevä välinpitämättömyys oman maan eduista. — k-m o s (kreik.) maailma.

kostymi (ransk. **costume**) puku. — k-m o i d a, -m e e r a t a (ransk. **costumer**) pukea.

kotiljongi (ransk. **cotillon**) eräs alkujaan ranskalainen monivuoroinen seuratanssi (vanhentunut).

kotletti (ransk. **côtelette**) kyljys.

kotteria (ransk. **coterie**) suljettu seura, nurkkakunta.

kottikärryt (ruots. **skottkärra**) työntö-, käsirattaat.

kraaniumi (kreik. **kranion**) pääkallo.

kraateri (kreik. **krātē'r** malja) tulivuoren aukon suu.

krahhi (saks. **Krach** romahdus) kauppa-, pörssipula, keikahdus, romahdus.

krambambuli (puolank.) danzigilainen kirsikkaviina; väkevä juoma yleensä; mellakka.

kranaatti k. **granaatti.**

kraniumi k. **kraaniumi.**

krapula (lat. **crā'pula**) kohmelo.

krašaani (ruots. **kraschā'n**) ritaristontähti, rintatähti.

kravalli (lat. **charavallium**) mellakka, tappelu.

kravatti (ransk. **cravate**) kauluksen ympäri kiinnitettävä miehen kaulaliina; (jos solmittava) solmio, -muke.

kreatuuri (lat. **creatū'ra**) luontokappale; jnkn armosta kokonaan riippuva henkilö, nöyrin palvelija, orja, juhta.

kredensata (ital. **crede'nza** luottamus) maistaa ruokaa t. juomaa (osoittaakseen, että se ei ole myrkyllistä) ja sitten tarjoilla sitä. — k-n s s i sivupöytä, jolle ruuat t. juomat tuodaan, ennenkuin niitä tarjoillaan, tarjoilupöytä.

krediitti (lat. **crēdit**) luotto. — k-d i t -tilissä: saatava. — k-d i t e e r a t a (ransk. **créditer**) hyvittää, merkitä saataviin. — k-d i i t t o r i (lat. **crēditor**) se, jolla on saatavaa; velkoja. — k-d i t i i v i (lat. **crēdere** uskoa) valtion lähettilään valtakirja edustamaan maatansa; rahalaitoksen jklle antama rahannostovaltakirja.

kre'eerata (ransk. **créer** luoda) näyttelijästä puh.: ensimmäisenä esittää t. näytellä jkin osa; (myösk.) nimittää, valita virkaan, toimeen.

kreetit ja pleetit raamatussa: kuningas Daavidin henkivartijat; nykyisessä kielenkäytössä: sekalainen seurakunta, pipit ja papit, Pekat ja Paavot.

krematori (lat. **crematō'rium**) ruumiinpolttolaitos, -uuni, ruumispolttimo.

krenatieri, -tööri (ruots. **grenadiä'r**) käsikranaattienheittäjä, jalkaväensotilas, -väkeläinen.

kreneleerattu (ransk. **crénelé**) ampuma-aukoilla varustettu, -aukollinen.

krepeerata (ransk. **crêper**) röyheltää, poimuttaa, kähertää; (lat. **crepā're**) räjähtää; kuolla.

kreppi (ransk. **crêpe**) eräänl. ohut silkkiharsokangas, suruharso.

krestomatia (kreik. **krēstoma'theia**) lukukirja t. lukemisto, joka sisältää valikoituja otteita jnkin maan parhaasta kirjallisuudesta.

kretiini (ransk. **crétin**) kääpiömäinen ja tylsä- t. heikkomielinen henkilö. — k r e t i n i s m i tylsä-, heikkomielisyys.

kretonki (ransk. **cretonne**) eräänl. kuvikas toimikaskangas.

kriia (ruots. **kria**) ainekirjoitus-(tehtävä).

kriisi (kreik. **kri'sis**) ratkaiseva käänne t. taite; murroskausi, ahdinkotila, pula. — k r i i t i k k o (ransk. **critique**) arvostelija. — k r i i t i l l i n e n (kreik. **kritikē'** arvostelu) arvosteleva, moitiskeleva, vaativainen; ratkaiseva, arveluttava, vaaranalainen.

kriminaalinen (lat. **crīmen** rikos) rikosoikeudellinen, -oikeus-; yhdyssanoissa: k-l i- rikos-. — k-n a l i s t i rikosoikeuden tun-

tija. — k-n a l i t e e t t i riko(kse)llisuus.

krinoliini (ransk. **crinoline**) vannehame.

kristalli (kreik. **kry'stallos** jää) läpinäkyvä vuorikide; eräänl. hieno, hiottu lasi. — k-i s a a t i o, -s a t s i o n i (ransk. **cristallisation**) kiteytyminen, -tymä. — k-i s o i t u a kiteytyä.

kriterio, -iumi (kreik. **kritē'rion**) eroittava tunnus(merkki), tuntomerkki, todiste.

kritiikki (kreik. **kritikē'**) arvostelu; moite. — k-t i k o i d a, -t i s e e r a t a arvostella, moitiskella, morkkailla.

kroaseerata (ransk. **croiser**) risteyttää, sekoittaa, ristisiittää eri rotuja.

Kroisos eräs upporikas Lyydian kuningas; (kuv.) tarumaisen rikas mies, pohatta.

krokaani (ransk. **croquante**) suuri torninmuotoinen, monivärinen sokerileivoslaite.

kroketti (engl. **crocket**) pallopeli, jossa puupalloja nuijilla lyödään rautalangasta väännettyjen porttien läpi; myöskin: eräänl. ruokalaite, kuorukka.

krokii (ransk. **croquis**) alkupiirros, -luonnos, alustelma.

krokotiilinkyyneleet teeskennelty itku.

kromaattinen (kreik. **krōma** väri) on sävel, joka saadaan korottamalla t. alentamalla runkosäveltä $^1/_2$ sävelaskelta.

kronikka (lat. **chronica**) aikakirja. — k-i k o i t s i j a aikakirjan kirjoittaja.

kronologia (kreik. **khronos** aika + **logos** oppi) ajanlasku, -jakso; aikajärjestys. — k-g i n e n ajanlasku-, aikajärjestyksen mukainen.

kronometri (kreik. **khro'nos** aika + **me'tron** mitta) »ajanmittari», eräänl. hyvin tarkkakäyntinen taskukello.

kroonillinen (kreik. **khronos** aika) pitkäaikainen, pitkällinen, ajoittain uudistuva.

krossi k. **grossi**.

krouvari (ruots. **krögare**) ravintoloitsija, kapakoitsija.

krumiluuri (ruots. **krumelū'r**) kiemura, koukero.

kruppi (engl. **croup**) kuristustauti.

krusifiksi (lat. **crux, -ucis** risti + **fixus** kiinnitetty) puusta t. muusta aineesta veistetty ristiinnaulitun kuva.

krustadi (ransk. **croustade**) eräänl. ruokalaite, »kuoriainen».

krypta (kreik. **kryptē** salahuone) katakombeissa (k. tätä): hautakammio; maanalainen hautakappeli muin. kirkkojen kuorin alla.

krypto- (kreik. **krypto's** salainen) yhdyssanoissa: sala-.

kryssi (ruots. **kryss**) luoviminen, -vinta.

Ksantippa Sokrateen vaimo; (kuv.) riitaisa akka.

kšatria soturien kasti (k. tätä) Intiassa.

ksylofoni (kreik. **ksylon** puu + **fōnē'** ääni) eräänl. puupalikoilla soitettava lyömäsoitin, puukitara.

ksylografi (kreik. **ksylon** puu + **graphein** kirjoittaa) puupiirtäjä. — k-f i a puupiirräntä, -kaiverrus.

kujoneerata (ruots. **kujonē'ra**) kohdella mielivaltaisesti, komennella.

kuli (engl. **coolie**) Itä-Aasiassa: aasialainen ulko-, satamatyömies.

kulinaarinen (lat. **culī'na** keittiö) keittotaidollinen, -taidon, ruuanlaitto-.

kulissi (ransk. **coulisse**) puupinteille pingoitettu kangas, jolle jokin näyttämökoriste on maalattu, näyttämönseinämä.

kulminaatio, -natsioni (lat. **culmen, -inis** huippukohta) huippuunsa kohoaminen, huippukohta. — k-n o i d a, -n e e r a t a (ransk. **culminer**) kohota korkeimmilleen, huippuunsa.

kuloaari (ransk. **couloir**) käytävä, eteinen (varsinkin eduskunnan kokoushuoneen edustalla).

kultti (lat. **cultus**) palvonta, jumalanpalvelus. — k-t t i v o i d a, -v e e r a t a (ransk. **cultiver**) viljellä, kehittää, edistää; sivistää. — k-t t u u r i (lat. **cultū'ra**) vil-

jelys; sivistys, valistus. — k-t t u u r i- = sivistys-, viljelys-.
kultusministeri kirkollis- ja opetusasiain ministeri.
kulööri (ransk. **couleur**) väri; korttipelissä: maa.
kummeli, kumpeli (ruots. **kummel**) merimerkiksi pystytetty kiviröykkiö, -kasa.
kundi (ruots. **kund**) kauppa-, liiketuttava, liikkeinen, asiakas; ravintolassa y.m. laitoksessa: kävijä, vieras.
kuoro (kreik. **khoro's**) joukko moniäänistä laulua esittäviä henkilöitä; sen esittämä sävellys.
kupee (ransk. **coupé**) pienet katetut vaunut; rautatievaunun osasto; umpinainen auto.
kupeerata (ransk. **couper**) leikata; korttipinkasta puh.: nostaa. — k-r a t t u mäkinen, kumpuinen, epätasainen.
kupletti (ransk. **couplet**) leikillinen, pilkallinen, tav. kertosäkeinen laulelma.
kupoli (ransk. **coupole**) tornin, rakennuksen puolipallonmuotoinen holvikatto, kupukatto.
kuponki (ransk. **coupon**) arvopaperin osinkolippu.
kuraasi (ransk. **courage**) rohkeus.
kuraattori (lat. **cūrā'tor**) oikeudenvalvoja, huoltaja; ylioppilasosakunnan asiain hoitaja.
kuranssata (lat. **cūra** hoito) pitää kurissa, komentaa.
kurantti (ransk. **courant**) käypä; kaupaksikäypä, haluttu.
kurateeli (ransk. **curatelle**) huolto-, holhous-, kuraattorintoimi.
kureerata (ruots. **kurē'ra**, lat. **cūrā're**) lääkitä, parantaa.
kuriaali- (lat. **cū'ria** virkahuone) virasto-, virka-, virallinen (kieli, tyyli).
kuriiri (ransk. **courrier**) pikalähetti. k-j u n a pikajuna.
kurioosumi (lat. **curiō'sus** utelias) omituinen, kummallinen, harvinainen esine t. seikka. — k-i o s i t e e t t i (ransk. **curiosité**) omituisuus j.n.e.; myösk. = edell.
kursiivi (ransk. **cursif**) kallellinen, vino(kirjaiminen). — k-s i v o i d a, -v e e r a t a (ruots. **kursivē'ra**) painaa vinokirjaimilla; alleviivata, harventaa.
kursori (lat. **cursor** juoksija) yliopiston lähetti, juoksuasioita toimittava vahtimestari. — k-i n e n jnkin teoksen, vieraskielisen tekstin läpikäymisestä, lukemisesta puh.: nopea, pikainen, päällisinpuolinen.
kurssi (ransk. **cours**) kulkusuunta (eritt. merellä); arvopaperin pörssihinta, rahan vaihtoarvo; oppijakso, -määrä, ennätysmäärä.
kurtiisi (ransk. **courtoisie**) liehittely, armastelu, hännystely. — k-t i s a a n i (ransk. **courtisane**) ilonainen, aljonainen. — k-t i s o i d a, -s e e r a t a liehitellä, armastella. — k-t i s ö ö r i liehittelijä j.n.e.
kuski (ruots. **kusk**) ajaja.
kustos k. **custos**.
kutyymi (ransk. **coutume**) tapa.
kuunari (ruots. **skōnare**) eräänl. kaksimastoinen purjelaiva.
kuuri (ruots. **kūr**) parannus-, hoitotapa.
kuutti (ruots. **skōt**) purjeen jalusnuora.
kuveeri, -vertti, -vääri (ransk. **couvert**) ruokapöydällä: yhden henkilön ruokaneuvot (lautanen, veitsi, haarukka, lusikka, lautasliina, lasi); kirjeen kotelo, kuori. k u v e r t e e r a t a panna kuoreen.
kvadraatti (lat. **quadrā'tum**) neliö.
kvalifikaatio, -katsioni (lat. **quālis** jollainen + **facere** tehdä) laadunmäärittely; ominaisuus, kelpoisuus, pätevyys. — -f i s o i d a, -s e e r a t a lajitella; varustaa tarpeellisilla ominaisuuksilla, edellytyksillä, tehdä kelpoiseksi, päteväksi. — k-t a t i i v i n e n (lat. **quālitas** laatu) laatua koskeva t. ilmaiseva, laadun. — k-t e e t t i (ransk. **qualité**) laatu.
kvantitatiivinen (lat. **quantitas** paljous) paljoutta t. määrää koskeva, paljouden, määrän. — k-t i t e e t t i (ransk. **quantité**) paljous, määrä; äänteen, tavun laajuus. — k-t u m i (lat. **quantum** niin paljon kuin) määrä, paljous, annos.

kvartaali (lat. quartus neljäs) vuosi-, palkka-, vuokraneljännes.
kvarteroni (esp. cuarteron) valkoihoisen ja mulatin jälkeläinen.
kvartetti (ital. quarte'tto) neliääninen laulu- t. soitinsävellys; sen esittäjät.
kvartti (lat. quartus neljäs) koulussa: tuntien lomahetki; (mus.) asteikon neljäs sävel; ensimmäisen ja neljännen sävelen väliä vastaava sävelväli.
kvasi- (lat. quăsi ikäänkuin) yhdyssanoissa: näennäinen, puolittainen, miten kuten, muka, olevinaan.
kverulantti (lat. quĕrulus valittava) valittaja, ruikuttelija; käräjä-, riitapukari.
kvestori (lat. quæstor) yliopiston rahavarain hoitaja. — k-tuuri (lat. quæstū'ra) kvestorintoimi, -virka, -virkahuone(isto).
kvintessanssi (ransk. quintessence) se mikä jsskin on parasta, hienointa, paras ydin, hienoin mehu.
kvintetti (ital. quinte'tto) viisiääninen sävellys.
kvintti (lat. quintus viides) sävelasteikon viides sävel; ensimmäisen ja viidennen sävelen väliä vastaava sävelväli; viulun korkeaäänisin kieli, e-kieli.
kykloni (kreik. kyklos ympyrä) pyörremyrsky. — k-looppi (kreik. kyklos + ōps silmä) kreikkal. muinaistarustossa: yksisilmäinen jättiläinen.
kymnaasi (kreik. gymna'sion) oppikoulu, lukio.
kynologi (kreik. koiraa merkitsevä sanavartalo kyn + logos oppi) koirain, koirarotujen tuntija. — k-ia koira(rotu)-oppi.
kyrassieeri (ransk. cuirassier) rintahaarniskalla varustetun ratsuväen sotilas.
kyrie t. **kyrie eleison** [ky'- -le'i-], (kreik.) = Herra, armahda meitä; katol. messuun kuuluva laulelma.
kyynikko (kreik. sanavartalo **kyn**- koira) kyynillinen (k. tätä) henkilö. — k-illinen raakamainen, törkeä, häpeämätön, loukkaavan häikäilemätön. — kynismi raakamaisuus j.n.e.
kyyppari (ruots. **kypare**) viinuri, tarjoilija.
kämppä (engl. **camp** leiri) metsätyömaa; metsätyömiesten maja.
köö (ransk. **queue** häntä) jono; biljardikeppi.
kööri k. **kuoro**.

L.

l = litra.
£ = punta.
laamanni (ruots. lāgman lakimies) ansioituneille tuomareille annettu arvonimi.
laardi (engl., ransk. **lard**) puhdistettu sianihra.
la bēte humaine [bēt-yme'n], (ransk.) erään E. Zolan romaanin nimi; (kuv.) peto ihmisessä, ihmisen petomainen luonto, ihminen petona.
labiaali (lat. **labium** huuli) äänneopissa: huuliäänne. l-li- huuli-.
labiili (lat. **lā'bilis**) horjuva, epävakava (erittäinkin tasapainosta puh.).
laboraattori (lat. **laborā're** tehdä työtä) henkilö, joka valvoo t. ohjaa laboratorissa (k. tätä) tehtäviä töitä. — l-rantti laboratorissa opintoja harjoittava henkilö. — l-ratori, -io, -iumi laitos, jossa tehdään kokeellisia tieteellisiä tutkimuksia, käytännöllisiä luonnontieteellisiä töitä. — l-roida, -reerata tehdä kokeita, harjoittaa opintoja laboratorissa.
labor omnia vincit improbus [-kit t. -sit], (lat.) hellittämätön työ voittaa kaikki.
labour party [lei'bə pā'ti], (engl.) työväenpuolue.
labyrintti (kreik. **laby'rinthos**) sokkelorakennus, umpisokkelo.
lac [lak], (ransk.) järvi.

la comédie humaine [-di-ymc'n], (ransk.) romaanikirjailija Balzacin romaanikokoelmalleen antama nimitys, ihmiselämän komedia.
lacrimæ Christi [lakrimē kristi] »Kristuksen kyyneleet», eräs Vesuviuksella viljelty tummanpunainen viini.
lady [le'idi], (engl.) sivistyneen kansanluokan nainen.
lago [lāgo], (ital.) järvi.
laguuni (ital. **lagū'na**) rämerantainen rannikkovesi, rantaräme.
laicus (kreik. **lāos** kansa) maallikko, oppimaton, ei ammattimies.
laisser aller t. **laisser faire** t. **laisser passer** [lese-ale, -fēr, -pase], (ransk.) antaa olla t. mennä, antaa asiain mennä menoaan, olla puuttumatta niihin.
lake [leik], (engl.) järvi.
lakeija (ransk. **laquais**) livreiapukuinen palvelija.
lakoninen (kreik. **lākōniko's**) spartalainen; lyhyt ja ytimekäs. — l-n i s m i lyhyt ja ytimekäs puheentapa, lause.
laksatiivi (lat. **laxā're** höllittää) ulostava t. ulostusaine. — l-s e e r a t a ulostaa, aikaansaada ulostus.
lama [-ā-] buddhalainen munkki.
lamelli (lat. **lāme'lla**) liuska, hile, sälö.
lamentaatio, -tatsioni (lat. **lāmentā'tio**) valittelu, ruikuttelu. — l-t e e r a t a (lat. **lāmentā'rī**) valitella j.n.e.
landoo (saks. kaupunginnimi **Landau**) keveät vaunut, joitten kuomi voidaan keskeltä taittaa eteen- ja taaksepäin.
lanoliini (lat. **lāna** villa + **ōleum** öljy) puhdistettu villarasva.
lanseerata (ransk. **lancer**) panna t. laskea liikkeelle t. liikkeeseen, auttaa t. potkia jkta eteenpäin.
lansetti (ransk. **lancette**) pieni kirurgin veitsi, iskurauta.
lansieeri (ransk. **lancier**) keihäällä varustettu ratsumies.
lanterna (lat. **lante'rna**) lyhty (varsinkin laivan).
lapidaarinen (lat. **lapis, -idis** kivi) tyylistä puh.: kivikirjoituksille ominainen, lyhyt ja ytimekäs.
l'appétit vient en mangeant [l-apetivjäng-ang-mangšang], (ransk.) ruokahalu tulee syödessä.
lapsus (lat. **lapsus** luiskahdus, kompastus) erehdys, virhe. l. c a l a m i [kalamī] kirjoitusvirhe. l. l i n g u ae [li'ngvē] kielen kompastus, sanavirhe. l. m e m o r i ae [memo'riē] muistinhairahdus, -haire.
larghetto [-ge't-], (ital.; mus.) jotenkin leveästi t. hitaasti.
largo (ital.; mus.) leveästi, hitaasti (hitaimman aikamitan nimitys).
l'art pour l'art [l-ār-pūr- -], (ransk.) taide taiteen vuoksi (ilman opettavaisia, siveydellisiä t. muita sivutarkoituksia).
laryngaali (kreik. **larynks** kurkku) kurkkuäänne. — l - i - kurkku-.
laryngologi (kreik. **larynks** kurkku + **logos** oppi) kurkkutautien lääkäri. — l-i a kurkkutautioppi.
lasaretti (ruots. **lasare'tt** < **Lāsarus**) sairaala.
lasciate ogni speranza, voi ch'entrate [lašā'te onji -rān- kentrā'-], (ital.) »heittäkää kaikki toivo te, jotka astutte tänne», Danten Divina Commediassa helvetin portin otsikkokirjoitus.
laseerata maalata läpinäkyvin t. kuultovärein.
lasso (esp. **lazo**) surmansilmukalla varustettu pitkä hihna t. köysi eläinten kiinniottamista varten.
last, not least [lāst — līst], (engl.) »viimeisenä, muttei huonoimpana».
lasuuri maalaus läpinäkyvillä t. kuultoväreillä, kuultomaalaus.
lat. = latina(n), latinainen t. latitudi.
latentti (lat. **latens, -ntis**) piilevä, salainen.
lateraali- (lat. **latus, -teris** sivu) sivu-, syrjä-.
laterna magica [-te'r-mā'-ka], (lat.) »taikalyhty», varjokuvakoneen alkuperäinen, yksinkertaisempi muoto.
latinismi latinankielelle ominainen sana(ntapa) jsskin muussa kielessä, latinanvoittoisuus. — l-i s t i latinantuntija, -tutkija.

latinki (ruots. **laddning**) panos (ampuma-aseessa).
latitudi (lat. **latitū'do**) maan-, tähtitieteellinen leveys.
latriini (lat. **lātrī'na**) makki, käymälä.
latsaronit (ital. **lazzarō'nī**) Napolin köyhin kansanluokka, kerjäläiset, ryysyläiset.
laudanumi (lat. **ladanum**) huumausaine, etenkin opiumia sisältävä.
laudator temporis acti [-dā'- ak-], (lat.) menneen ajan ylistelijä.
laudatur [-dā'-], (lat.) »kiitetään», kiitettävä, korkein arvolause yliopistollisissa tutkinnoissa.
laureatus [-ā't-], (lat.) laakerilla seppelöity.
laveerata (ransk. **laver**) maalata vesivärillä. — l-r a u s vesivärimaalaus.
lavemangi (ransk. **lavement**) peräruiske.
lavendeli lavandula-pensaan kukista tislattu tuoksuva öljy.
lavetti (saks. **Laffe'tte**, ruots. **lave'tt**) tykin alusta.
laviini (saks. **Lawī'ne**) lumivyöry.
lawn-tennis [lōn-], (engl.) verkkopallopeli.
lavoaari (ransk. **lavoir**) pesuallas, -kaappi, -pöytä.
l. c. = loco citato [lokō kitā'tō t. sit-] mainitussa (jnkin teoksen) kohdassa, paikassa.
league [lig], (engl.) liitto. l o f n a t i o n s [-əv neišənz] kansainliitto.
le beau reste [lə-bo-rest], (ransk.) jäännös, loput, lopuskat.
Lebemann [lē-], (saks.) elostelija, nautiskelija.
leben und leben lassen [lēbn unt-lassn], »elää ja antaa (toisten) elää», olla kieltämättä itseltään tai muilta elämän nautintoja.
ledeerata (lat. **lædere**) loukata, vioittaa.
legaalinen (ransk. **légal**) laillinen, lain säätämä. — l e g a a t t i (lat. **legā'tus**) lähettiläs (varsinkin paavin); (lat. **legā'tum**) testamenttimääräys, säädös, lahjoitus.
legalisoida, -seerata (ransk. **légaliser**) laillist(utt)aa. — l-i t e e t t i (ransk. **légalité**) laillisuus. —
legato (ital. **legā'to**), (mus.) sitomalla, sitoen (sävelet toisiinsa).
legatsioni (ransk. **légation**) lähetystö.
lešääri (ransk. **léger**) kevyt, huolimaton, pintapuolinen.
legendaarinen (ruots. **legendā'risk**) tarunomainen. — l-d a (ruots. **lege'nd**) (pyhimys)taru.
leegio (lat. **legio**) suuri joukko.
légion d'honneur [lešjong'-d-onö'r], (ransk.) kunnialegioona.
legioona (lat. **legio, -ō'nis**) roomal. sotajoukon osasto (3 000—6 000 miestä).
legislatiivinen (ransk. **législatif**) lainsäädännöllinen, lakia säätävä.
legitimaatio, -matsioni (ransk. **légitimation**) jnkn henkilön esittämä todiste siitä, että on oikeutettu ryhtymään jhkin toimeen; selvitys siitä, että on se, joksi itseään sanoo; lapsen julistaminen avioliiseksi. — l-m i t e e t t i (ransk. **légitimité**) laillisuus, lainmukaisuus, oikeudellisuus.
legymi (ransk. **légume**) kasvis, vihannes.
lehtori (lat. **lector** lukija) oppikoulun opettaja.
lejeerata (ruots. **legē'ra**) valmistaa metalliseos. — l-r i n k i (ruots. **legē'ring**) metalliseos, sekametalli.
leksikaalinen (kreik. **leksiko'n** sanakirja) sanakirjallinen, -kirjanmuotoinen, -tapainen. — l-i k k o sanakirja. — l-i k o g r a f i (kreik. **graphein** kirjoittaa) sanakirjantekijä. — l- g r a f i a sanakirjanteko.
lektyyri (ransk. **lecture**) lukeminen; luettava. — l-t r i i s i (ransk. **lectrice**) nainen, joka on palkattu lukemaan jklle ääneen.
leninki (ruots. **klänning**) hame, naisen puku.
lento (ital. **lento**), (mus.) hitaasti.
lepra (lat. **lepra**) spitaalitauti. — l-r o s o r i (lat. **leprō'sus** spitaalitautinen) leprahoitola.
le roi est mort, vive le roi [lə-rua'-e-mō'r, vīv-lə-rua'], (ransk.) »(entinen) kuningas on kuollut, eläköön (uusi) kuningas» airueenhuuto, jolla Ranskassa, kuninkaan kuoltua, tahdottiin allevii-

vata kuninkaanvallan heikkenemätöntä elinvoimaa.

le roi règne, et ne gouverne pas [lə-rua'-rə'nj, e-nə-guve'rnə-pa] »kuningas hallitsee, mutta on vailla persoonallista vallankäyttöä», perustuslaillisen kuningasvallan periaate.

les extrêmes se touchent [lezekstrē'm-sə-tuš], (ransk.) »äärimmäisyydet koskettavat toisiaan», vastakohdat ovat lähellä toisiaan.

letaalinen (lat. **lētā'lis**) kuolettava, kuolin-. — l e t a l i t e e t t i kuolleisuus.

letargia (kreik. **lēthargi'a**) horrostila. — l-i n e n horros-.

l'état c'est moi k. **état.**

Lethe [lētē], (kreik.: unohdus) kreikkal. tarustossa: Manalan joki, josta vainajat joivat unohdusta.

leukemia (kreik. **leuko's** valkoinen + **haima** veri) valkoverisyys, valkoisten verisolujen liika lisääntyminen.

levantti (ital. **il leva'nte** auringonnousu) Välimeren itäisten rantamien nimitys.

everanssi (seur.) (tavarain)hankinta, -toimitus; hankitut tavarat, hankittava tavaramäärä. — l-r e e r a t a (ransk. **livrer**) hankkia, toimittaa. — l-r a n t ö ö r i hankkija.

Leviathan (hepr.) raamatussa: tarumainen hirviö (käärme, lohikäärme).

leviitta muin. Israelissa: pappissäätyyn kuuluva mies.

lex (lat.) laki.

liaani (ransk. **liane**) etelämainen köynnös-, kiipijäkasvi.

libaatio, -batsioni (lat. **lībā'tio**) juomauhri; juomingit.

libelli (lat. **libe'llus**) valitus-, häväistyskirjoitus. — l-l l i s t i häväistyskirjailija.

liber [-ī-], (lat.) kirja.

liberaali (lat. **liberā'lis**) vapaa-, ylevämielinen, suvaitsevainen; antelias, aulis. — l-r a l i s m i valtiollinen, yhteiskunnallinen vapaamielisyys. — l-r a l i t e e t t i vapaamielisyys. j.n.e.; anteliaisuus j.n.e.

liber librorum [lī- -ō'-], (lat.) kirjojen kirja.

liber studiosus [lī- -ō'-], (lat.) vapaa ylioppilas.

liberté, égalité, fraternité [-tē'] vapaus, tasa-arvoisuus, veljeys. Ranskan suuren vallankumouksen tunnuslause.

libertiini (ransk. **libertin**) irstailija, hekumoitsija.

libido (lat. **libī'do**) sukupuolivietti.

libitum k. **ad libitum.**

librettisti (k. seur.) libreton sepittäjä. — l-t t o (ital. **libre'tto**) oopperan y.m. suuremman musiikkiteoksen tekstikirja.

lic. = lisensiaatti (k. tätä).

licentia [-ke'n- t. -se'n-], (lat.) lupa, vapaa valta. l. p o e t i c a [-ē'tika] runollinen vapaus.

lido (ital. **līdo**) laguunin (k. tätä) rantamaa (varsinkin Veneetsian luona).

Liebhaber (saks. **līphābər**) henkilö, joka erikoisesti pitää jstkin, suosii, harrastaa jtkin.

Liedertafel (saks. **līdərtāfəl**) laulupöytäkunta, mieskuoroyhdistys.

lieerattu (ransk. **lier** sitoa) likeisissä väleissä, läheisissä t. tuttavallisissa suhteissa jkhn.

lifti (engl. **lift**) nostokone, nosturi, hissi.

ligamentti (lat. **ligā'mentum**) nivelside, -jänne.

ligisti (ransk. **ligue** liitto) liigapoika, huligaani.

liiga (ransk. **ligue**) liitto(kunta); joukkio, sakki.

liira k. **lira.**

liktori (lat. **lictor**) muin. Roomassa: korkeimpien virkamiesten palvelija; l-i t panivat toimeen virkamiesten määräykset.

likvidaatio, -datsioni (ransk. **liquidation**) loppusuoritus, -tili, loppuunmyynti. — l-d e e r a t a (ransk. **liquider**) selvittää, suorittaa, maksaa. — l- v i i t i (ruots. **likvī'd**), (palkan)maksu.

likööri (ransk. **liqueur** neste) viinasta ja erilaisista mausteaineista valmistettu hienonmakuinen ja -hajuinen väkijuoma.

lila (ransk. **lilas** syreenipensas) sinipunerva, punasinervä.

limitaatio, -tatsioni (lat. **limitā're** rajoittaa) rajoittaminen, -itus. l-t a t i i v i n e n rajoittava.
limited [li'mitid], (engl.), lyh. L d, L i m., L t d, englantil. yhtiönimissä: rajoitetulla vastuuvelvollisuudella.
limonaati (ransk. **limonade**) eräänl. hiilihappoinen virvoitusjuoma.
lingua franca Välimeren ei-eurooppalaisissa satamissa käytetty romaaninen kieli; sekakieli.
lingvisti (lat. **lingua** kieli) kielitieteilijä. — l-t i i k k a (ransk. **linguistique**) vertaileva kielitiede.
linimentti, linjamentti, linjementti (lat. **linime'ntum**) hivutusvoide.
linja (lat. **līnea**) viiva, rivi, jono; oppilaitoksen osasto; päiväntasaaja. — l-j a a l i viivotin, viivain; jousi, joustin.
linoleumi (lat. **līnum** pellava + **ōleum** öljy) liinaöljystä, korkkijauhoista ja pihkasta valmistettu massa. l-i m a t t o korkkimatto.
linotyyppi eräänl. latomakone.
liquet [likvet], (lat.) on selvä. n o n l. [nōn] ei ole selvä, en ymmärrä.
lira (ital. **līra**) italial. rahayksikkö (100 centesimiä).
lisensiaatti (lat. **lice'ntia** lupa) henkilö, joka on saavuttanut korkeimman oppiarvon jsskin tiedekunnassa. — l-n s s i oikeutus, käyttö-, myynti-, vientilupa; maksu jstkin oikeudesta.
litania (kreik. **litane'ia**) eräs katolil. rukous paaston aikana; valitusvirsi, pitkä loru t. leteri.
lit de parade [li-də-para'd], (ransk.) vuode, johon kuolleen merkkihenkilön ruumis on asetettuna yleisön nähtäväksi.
litografi (kreik. **lithos** kivi + **graphein** kirjoittaa) kivipiirtäjä, -painaja. — l-i a kivipiirräntä, -paino; kivipiirros, -painos. — l-i n e n kivipiirros-, -paino-. — l-f e e r a t a piirtää kiveen.
litteratuuri (lat. **litteratū'ra**) kirjallisuus. — l-r ä ä r i (ransk. **littéraire**) kirjallinen, kirjallisuus-.
liturgi (kreik. **leitūrgo's**) jumalanpalveluksen, kirkonmenojen ohjaaja, alttaripalveluksen toimittaja. — l-i a (kreik. **leitūrgi'a**) kirkonmenojärjestys, k-menot, alttaripalvelus. — l-i n e n kirkonmenollinen, k-meno-.
litviikki k. **likviiti.**
livrea (ransk. **livrée**) palvelijan virkapuku.
Lloyd [loid], (engl.) laivaliikepörssi; laivanvarustus-, merivakuutustoimi t. -liike.
locus [-kus], (lat.) paikka, kohta; (leik.) ravintola, ruokala. k. myös **l. c.**
loge [lōš], (ransk.) aitio. l o g e e r a t a [-šee-], (ransk. **loger**) sijoittaa asumaan, antaa asunto; (tilapäisesti) asustaa, asua. — l-e m e n t t i (ransk. **logement**) pienen joukko-osaston asuinhuone kasarmissa.
loggia [lodša], (ital.) katettu, yhdeltä puolen avoin käytävä pitkin jtkin rakennusta.
logi k. **loki.**
logiikka (kreik. **lo'gos**) ajatustiede, ajattelun lakeja käsittelevä tiede.
logis [loši'], (ransk.) asumus, asunto (varsinkin tilapäinen).
logogryfi (kreik. **logos** sana + **griphos** verkot) sana-, kirjainarvoitus.
lojaalinen (ransk. **loyal**) lainmukainen; rehellinen, vilpitön; (hallituksen kannalta) luotettava. — l o j a l i t e e t t i lainmukaisuus j.n.e.
lokaali (lat. **locus** paikka) huoneisto — l-i n e n paikallinen, paikallis-.
lokalisaatio, -satsioni (ransk. **localisation**) rajoittaminen t. sijoittaminen määrättyyn paikkaan, paikan määrääminen. — l-s o i d a, -s e e r a t a (ransk. **localiser**) rajoittaa j.n.e. jhk paikkaan j.n.e.
loki (engl. **log**) aluksen vauhdinmittari.
lokki (ruots. **block**) väkipyörä, pylpyrä.
lokomobiili (lat. **locus** paikka + **mōbilis** liikkuva) pyörillä kuljetettava höyry-, voimakone.
lokomotiivi (lat. **locus** paikka + **movē're** liikuttaa) veturi.
longitudi (lat. **longitū'do**) maantieteellinen pituus.

longööri (ransk. **longueur** pituus) pitkäveteinen, ikävä kohta (varsinkin näytelmässä).

loogikko (lat. **logicus**) logiikan tuntija, taitaja, tutkija. — l-g i l l i n e n ajattelulakien mukainen, johdonmukaisesti ajatteleva, johdonmukainen, järkevä.

looši (ransk. **loge**) aitio; erittäin (esim. vapaamuurari-)yhdistysten paikallisosastojen nimitys.

lord [lōd], (engl.) herra, korkea aatelinen arvonimi Englannissa. — l - m a y o r [meə] Englannin suurkaupungeissa: pääpormestari.

lorgnetti, lornjetti (ransk. **l-ette**) varrelliset nenälasit.

lošeerata k. **logeerata.**

lossata (ruots. **lossa**) purkaa lasti (laivasta, rautatievaunuista); lautata. — l o s s i lautta.

lotteria (ransk. **loterie**) arpajaiset.

Louis [lui'] Ludvik-nimen ransk. muoto. l-s d'o r [luidō'r] »kultainen Ludvik», vanha ranskal. kultaraha, jota nyt vastaa 20 frangin raha.

Lovelace [ləvles] erään englantil. romaanin sankarin nimi; (kuv.) vastustamattoman hurmaava naistenvalloittaja, -viettelijä.

L. St. = Livre Sterling, Englannin punta.

ltd = limited (k. tätä).

lucida intervalla [lūk- t. lūs- -va'l-], (lat.) mielenvikaisen selvät hetket.

Lucifer k. **Lusifer.**

lues (lat. **luēs**) kuppatauti. l u e e t t i n e n kuppatautinen, -taudin.

lukratiivinen (ransk. **lucratif**) hyötyisä, tuottava, kannattava, etuisa.

luksus k. **luxus.**

lukullinen (lat. henkilönnimi **Lucu'llus**) hekumallinen, herkullinen.

lunch [lanš], (engl.) aamiaispäivälliset, lounas.

lunssi (engl. **lunch**) Amerikan suom. = edell.

luppi (ransk. **loupe**) suurennuslasi.

Lusifer (lat. **lux, lucis** valo + **ferre** kantaa) »valontuoja», Venustähti; keskiajalla: pimeyden ruhtinas.

lustrumi (lat. **lustrum**) viisivuotiskausi.

luuppi k. **luppi.**

luuttu (ruots. **lūta**) eräänl. ikivanha kielisoitin, gitarrin, mandoliinin alkuperä.

luuvartti (holl. **lofwaarts**) se aluksen puoli, jota vastaan tuuli puhaltaa.

luxus (lat. **luxus**) ylellisyys, loisto.

lymfa (lat. **lympha** vesi) ruumiin kudos-, imuneste.

lynchata, lynkata (henkilönnimi **Lynch**) rangaista (tavallisesti kuolemalla) ilman edelläkäyvää tutkintoa. l y n c h- t. l y n k- l a k i joka tuomitsee rangaistavaksi ilman j.n.e.

lyriikka (kreik. **lyra** lyyra) laulu-, tunnelmarunous.

lyseo (lat. **lycē'um**) lukio, oppikoulu.

lysteri (ransk. **lustre**) kiilto, välke; kynttiläkruunu.

lyyra (kreik. **lyra**) eräs muin.-kreikkalainen kielisoitin. — l- r i k k o laulu-, tunnelmarunoilija. — l-r i l l i n e n lyriikkaa (k. tätä) koskeva, laulurunonomainen.

länssata (ruots. **länsa**) pumputa t. ajaa vesi pois aluksesta; purjehtia myötätuuleen. — l ä n s s i tyhjäksipumputtu t. -ajettu; purjehdus myötätuuleen.

M.

M rahasummaa osoitettaessa: Markka.

M. = **Monsieur** (ransk.) herra.

m = metri.

m. (kieliop.) = maskuliini, miessukuinen.

M. A. = **Magister Artium** (lat.), **master of arts** (engl.) eräs akateeminen oppiarvo Englannissa.

maagillinen (k. **magia**) taikuutta koskeva, taika-, tenho-, lumoava, hurmaava.

Mac [mäk] skotlantil. ja irtanlil. nimissä merkitsee poika (lyh. **M' t. Mc**).
macassar [-ka's-] eräänl. hiusöljy. k. myös **antimakassi.**
Machiavelli [makiave'l-] ital. valtiomies ja kirjailija (1469—1527). — m-l l i s m i häikäilemätön valtapolitiikka.
mackintosh [mäk-š], (henkilönnimestä **M-h**) eräänl. sadetakki.
madame [mada'm], (ransk. **ma** minun + **dame** rouva) rouva(s-ihminen), Ranskassa yleinen (naidun) sivistyneen naisen nimitys (lyh. **Mme**).
madapolami (engl. **madapolam**) eräänl. tiheä puuvillakangas.
made in Germany [meid in dšəməni] (engl.) »tehty Saksassa», saksalainen valmiste.
madeira Madeira-saarella valmistettu viini.
mademoiselle [madmuaze'l], (ransk. **ma** minun + **demoiselle** neiti) neiti(ni), (lyh. **Mlle**).
madonna (ital. **ma** minun + **donna** rouva) Neitsyt Maaria; myösk. hänen kuvansa.
madrigaali (ital. **madrigā'le**) paimenlaulu, pieni lauluruno.
maëstoso [maistō'so], (ital.; mus.) majesteettisesti, juhlallisesti.
maëstro [mais'tro], (ital.) opettaja, mestari (varsinkin musiikin alalla).
ma foi [ma-fua'], (ransk.) tosiaankin, totisesti.
magia (kreik. **mage'ia**) taikuus, noituus, velhous.
magister [-gi's-], (lat. **magis** enemmän) esimies, opettaja, mestari; maisteri (lyh. **mag.**).
magma (kreik.: tahdas) maankuoren sisäpuolella oleva hehkuvansula kiviaine.
magna cum laude [māgnā kum lau-], (lat.) »suurella kiitoksella», arvolause yliopistollisissa tutkinnoissa.
magneetti (kreik. **magnē'tēs**) kappale, joka vetää rautaesineitä puoleensa. — m-i n e n vetovoimainen. — m-n e t i s m i m-inen voima. — m-n e t i s o i d a tehdä m-iseksi.
Magnificat (lat.) Marian kiitosvirsi.
magnificus [māgni'fikus], (lat.) suurenmoinen. r e c t o r m. [rek-] yliopiston rehtorin arvonimi.
maharadja »suuri kuningas», ruhtinasten arvonimi Itä-Intiassa.
mahatma »suuri henki», henkinen johtaja Intiassa.
Mahdi (arab.) muhamettilaisten odottama Muhamedin työn jatkaja t. messias.
mahonki arvokas, ruskea puulaji.
maili (engl. **mile**) Englannin peninkulma.
mainari (engl. **miner**) Amerikan suom.: kaivostyömies.
maire [mēr], (ransk.) Ranskassa eräänl. hallintovirkamies, lähinnä vastaava maalla kunnallislautakunnan esimiestä, kaupungeissa pormestaria.
maisteri (lat. **magi'ster**) filosofian kandidaatti, joka on ottanut osaa maisterinvihkiäisiin.
maistraatti (lat. **magistrā'tus**) kaupungin hallitusvirasto.
maître [mētr], (ransk.) opettaja; isäntä, herra, mestari; Ranskassa asianajajain arvonimi (lyh. **Me**). — m. d'h ô t e l [-d-ote'l] hovimestari. — m- r e s s e [metre's] herratar, valtijatar; rakastajatar, jalkavaimo.
majesteetti (lat. **maje'stās, -ā'tis**) keisarien ja kuninkaitten sekä heidän puolisoittensa arvonimi. k. myös **crimen.**
majolika (lat. saarennimestä **Majo'rca**) moniväriseksi lasitettu saviteollisuudentuote.
majonneesi (ransk. **mayonnaise**) öljystä, munankeltuaisista ynnä mausteista valmistettu paksu kastike; semmoisella höystetty ruokalaji.
majoriteetti (ransk. **majorité**) enemmistö.
majuskeli (lat. **maju'sculus**) iso kirjain, alkukirjain.
makadami (henkilönnimestä **Mac Adam**) tien sepelikivitys. — m- m o i d a, -m i s e e r a t a laskea tie sepelikivillä, -kivikerroksella.
makaronit (ital. **macherō'ni**) vehnäjauhotaikinasta pitkien putkien

muotoon valmistettu italial. kansallisruokalaji.
makasiini (ransk. **magasin**) varastohuone, aitta; eräissä ampuma-aseissa: patruunasäiliö; eräänl. kirjallinen aikakauslehti.
makro- (kreik. **makro's** iso, pitkä) yhdyssanoissa: suur-.
makrokosmos (kreik. **makro's** iso + **kosmos** maailma) maailmankaikkeus (vastakohtana ihmiselle. Vrt. **mikrokosmos**).
maksiimi (ransk. **maxime**) perusohje, elämänohje, periaate.
maksimaali- (lat. **maximus** suurin) yhdyssanoissa: suurin, korkein. — m-m i (lat. **maximum**) suurin määrä, korkein aste.
makula (lat. **macula**) tahra, häpeätahra. — **m-latuuri** (lat. **maculā're** tahrata) tuhraantunut, arvoton (paino)paperi. — m-l o i da, -l e e r a t a tahrata, lyödä häpeäleima jhk; leimata t. tehdä mitättömäksi.
mala fide (lat. **malā fidē**) vilpillisesti, pahassa tarkoituksessa, vastoin parempaa tietoaan.
malakiitti kaunis vihreä kivennäinen.
mal à propos [-pō'], (ransk.) sopimattomaan aikaan.
malaria (ital. **mala āria** huono ilma) vilutauti.
maliisi (ransk. **malice**) pahat kielet t. puheet, juorut. — m a l i t s i ö ö s i (ransk. **malicieux, -euse**) häijykielinen, ilkipilainen.
mal placé [-se'], (ransk. **mal** huonosti, **placer** asettaa), **malplaseerattu** sopimaton.
Malthus [mālthəs], engl. taloustieteilijä (1766—1834). — m- s i a a n i, m-s i a l a i n e n m-sianismin kannattaja. — m-s i a n i s m i M-sin oppi, joka tahtoo ehkäistä liikaväestön syntymisen.
maltreteerata (ransk. **maltraiter**) pidellä pahoin, repostella.
malööri (ransk. **malheur**) onnettomuus.
mamelukki (arab. **mamluk** orja) **sulttaanien henkivartioväen sotilas; sokeasti kuuliainen palvelija, orja, juhta.**
mamma (kreik., lat.) nisä; äiti.
mammona (aram. **mamon** rikkaus) maalliset tavarat.
mamsseli (ransk. **mademoiselle**) ennen = neiti, nykyään vain leikillisessä puheessa; naismainen nuorukainen.
manager [mänədšər], (engl.) ohjaaja, opas, impresaario (k. tätä).
manasteri (ven. **monasti'r**) luostari.
Manche [mangš], (ransk.) Englannin kanaalin ranskal. nimi.
mandaatti (lat. **mandā'tum**) välipuhe, jolla jku antaa jtkin jkn toimeksi t. ottaa jtkin toimekseen.
mandariini (sanskr. **mantrin** neuvonantaja) kiinalaisten virkamiesten länsimainen nimitys; eräs pienen appelsiinin näköinen hedelmä.
mandoliini (ital. **mandolī'no**) halaistun mantelin muotoinen (siitä nimi), luutuntapainen kielisoitin.
maneeri (ransk. **manière**) teko-, esitystapa, tyyli; kaavamainen tekotapa, kaavamaisuus. — m- i m a i n e n kaavaansa kangistunut, kaavamainen.
maneesi (ransk. **manège**) ratsastusrata, -koulu.
mania (kr. **mani'a**) piintynyt halu, himo, kiihko, vimma.
manifestaatio, -tatsioni (lat. **manifestā'tio**) ilmaiseminen, -su, osoitus; kansan mielenosoitus. — m- t i (lat. **manife'stum**) julistus(kirja). — m-t o i d a, -t e e r a t a (lat. **manifestā're**) ilmoittaa, tuoda julki, näyttää, julistaa.
manikyreerata (ransk. **manicurer**) hoitaa käsien, varsinkin niitten kynsien kauneutta. — m-r i s t i (ransk. **manicuriste**) käsien kauneuden hoitaja. — m-k y y r i (ransk. **manicure**) käsien, kynsien kauneuden hoito.
manila [-nī'-] eräs Filippiineiltä saatu hampun laji.
maniokki etelämainen kasvi, jonka juurista valmistetaan tärkkelyspitoisia jauhoja.
manipulaatio, -latsioni (ransk. **manipulation**) **taitava käsittely, menettelytapa; hypistely, pitely; salatemppu, vehe, juoni.** — m- l o i d a, -l e e r a t a (ransk. **ma-**

nipuler) käsitellä, pidellä; temppuilla, vehkeillä.
mankeli (ruots. **mangel**) kankaiden, pestyjen vaatteiden puserrin t. tasoittamiskone.
mankeerata (ransk. **manquer**) laiminlyödä; pahastuttaa, loukata. — m-k e m a n g i (ransk. **manquement**) pahastuminen, loukkaantuminen, välien rikkoutuminen.
Man merkt die Absicht und wird verstimmt [-ap-sunt virt feršti'm-], (saks.). »huomaa tarkoituksen ja menettää tunnelman».
manna eräitten etelämaisten puitten sitkistynyt imelänmakuinen mehu t. mahala.
mannekiini (alasaks. **manneken** pikku mies) taiteilijan, ompelijattaren nivel-, mallinukke; palkattu henkilö, joka muotiliikkeessä esiintyy pukeutuneena jhk muotipukuun, näytellen sitä.
mansardi (ransk. **mansarde**) taitekatto; ullakkokerros, -huone, -ikkuna.
mansetti (ransk. **manchette** pikku hiha) hihansuu, kalvosin; kynttilän alapään koristesuojus.
mantilji (esp. **manti'lla**) espanjattarien pitsihuntu, joka riippuu pään päältä hartioille.
mantteli (ruots. **mantel**) vaippa, viitta; kiväärin luodin kärki, tehty kovemmasta metallista kuin itse luoti.
manuaali (lat. **manus** käsi) urkujen sormio.
manufaktuuri (lat. **manus** käsi + **facere** tehdä) työhuone, -paja; tehdasrakennus.
manuskripti (lat. **manus** käsi + **scriptum** kirjoitus) käsikirjoitus.
manöveri (ransk. **manœuvre**) laivan ohjaustemppu, purjeköysien käsittely; kenttä-, sota-, laivastoliike, -harjoitus; temppu, metku, keinottelu. — m-v r e e r a t a (ransk. **manœuvrer**) käsitellä, käytellä, ohjailla, liikutella; sotajoukosta, laivastosta puh.: liikehtiä; päälliköstä puh.: johtaa, ohjata; vehkeillä, keinotella.
maraskino (ital. **maraschi'no**) kirsikkaviina, -likööri.
marcato [-kā'-], (ital.: mus.) korostaen.
marcia [martša], (ital.) marssi. m. f u n e b r e [-nē'-] surumarssi.
marenki (ransk. **meringue**) munanvalkuaisvaahdosta ja sokerista valmistettu leivos.
margariini (kreik. **margaron** helmi) eläin- ja kasvirasvoista valmistettu voin korvike, kasvivoi.
marginaali (lat. **margo** reuna) kirjoitetun t. painetun sivun tyhjä reuna; ehdonvalta, vapaus.
mariage [-jā'š], (ransk.) eräänl. korttipeli.
mariini (ransk. **marine**) merisotavoima, -väki.
marineerata (ransk. **mariner**) panna suola-, höysteveteen, valmistaa säilykenesteillä.
marionetti (ransk. **marionnette**) nivel-, tanssi-, pelinukke; epäitsenäinen henkilö, pelkkä nukke.
marjaasi k. **mariage**.
markeerata (ransk. **marquer**) merkitä; alleviivata, huomauttaa, korostaa.
marketentti (saks. **Markete'nder**) kenttäkaupustelija, -ravintoloitsija.
markiisi (ransk. **marquis**) herttuan ja kreivin välillä olevaa aatelisarvoa osoittava arvonimi; (ransk. **marquise** markiisitar) eräänl. ikkunan ulkopuolelle päivän- t. auringonvarjoksi laskettava kangasverho.
marköröri (ransk. **marqueur**) kilpaammunnassa, biljardipelissä saavutettujen pisteiden merkitsijä.
marmeladi, -laati (ransk. **marmelade**) hyytelöksi muodostettu hedelmäsose.
marmori (kreik. **marmaros**) eräs juovikas kalkkikivi. — m-r o i d a kirjailla marmorinnäköiseksi.
marodeerata (ransk. **marauder**), (sotilaista puh.) rosvoilla, ryöstellä, varastella (ruokavaroja y.m. seudun väestöltä). — m-d ö ö r i (ransk. **maraudeur**) rosvoileva sotamies, sotarosvo.
Mars (lat.) muin. roomalaisten sodanjumala.
marsalkka (muin.-yläsaks. **marah** hevonen + **scalc** palvelija) hovi-

tallimestarin, erinäisten korkeitten hovivirkamiesten ja upseerien arvonimenä käytetty sana. s o t a m-a korkein sotilaallinen arvonimi Ruotsissa y.m.
marseljeesi (ransk. **marseillaise**) Ranskan vallankumouksen laulu, sitten sen kansallislaulu.
marsipaani (ital. **marzapā'ne**) hienoksi jauhetuista manteleista ja sokerista valmistettu makea massa.
marteerata (ruots. **martē'ra**) kiduttaa.
martiaalinen (lat. **martiā'lis**) soturillinen, uljas, miehekäs.
marttyyri (lat. **martyr**) uskontodistaja, -sankari; henkilö, joka saa kärsiä vakaumuksensa, mielipiteittensä vuoksi. — **martyriumi** (lat. **marty'rium**) marttyyrikuolema, marttyrius; kova, kiduttava kärsimys.
masaassi k. **massaasi**.
masculinum [-kulī'n-], (lat.) k. **maskuliini**.
masi(i)na (ruots. **maskī'n**) kone. — m-i n i s t i (ruots. **maskini'st**) koneenkäyttäjä.
maskeerata (ruots. **maskē'ra**) naamioida; salata, kätkeä, peittää näkymättömäksi. — m-k e r a d i, -r a a t i (ruots. **maskerā'd**) naamiaiset, -miohuvit. — m-k i (ruots. **mask**) naamio, -mari; biljardi- krokettipelissä: pallo, joka on lyötävän pallon tiellä.
maskopia (holl. **maatschappij** kauppaseura) salainen yhteys t. yhteistoiminta.
maskotti (ransk. **mascotte**) onnea tuova esine t. henkilö.
maskuliini (lat. **masculī'num**), (kieliop.) miespuolista sukua oleva sana; miespuolinen suku.
massa (engl. **master** isäntä, herra) neekerien valkoihoisista käyttämä sana = herra.
massaasi (ransk. **massage**) hieronta. — m a s s e e r a t a (ransk. **masser**) hieroa.
massakreerata (ransk. **massacrer**) murskata, murjoa, ruhjoa, surmata.
massiivi (ransk. **massif**) läpeensä samaa ainetta oleva; täyteläinen, ontoton; jykevä, järeä.
massööri (-öösi) (ransk. **masseur, -euse**) hieroja(tar).
master [mastə], (engl.) isäntä; kilpailuissa: johtaja, järjestäjä; ristimänimen edessä: nuori herra.
mastiksi (lat. **mastix**) erään etelämaisen pensaan pihka t. hartsi, josta tehdään vernissoja y.m.
masurkka (puol. **masur** masurilainen) puolalainen ³/₄ tahtinen kansallistanssi.
masuuni (ruots. **māsugn**) takkirautauuni.
matadori (esp. **matador**) härkätaistelussa: se taistelija, joka antaa härälle kuolinpiston; mahtimies, pomo, porho; eräissä korttipeleissä korkeimpien korttien nimitys.
matami (ransk. **madame**) työläisluokkaan kuuluva (naitu) nainen, vanhempi nainen.
match [mätš], (engl.), **matši** ottelu, kilpailu.
matemaattinen (k. seur.) suuretieteellinen. — m-m a t i i k k a (kreik. **mathēmatikē'**) suuretiede.
mater [mā'-], (lat.) äiti. m. d o l o r o s a [-rō'-] »sureva äiti», Vapahtajan kuolemaa surevaa Neitsyt Maariaa esittävä kuva.
materia (lat. **māte'ria**) aine (varsinkin filosofisessa mielessä, hengen vastakohtana). — m-i a a l i aine, josta jtkin valmistetaan, raaka-aine, aines. — m-i a l i s m i maailmankatsomus, jonka mukaan kaikki oleva on aineellista; aatteellisia arvoja halveksiva ajatussuunta. — m-i a l i s o i d a, -s e e r a t a aineellistuttaa, pukea aineelliseen, ruumiilliseen muotoon.
matinea, -nee (ransk. **matinée**) aamupäivähuvit, -konsertti, -näytäntö.
matrassi (saks. **Matra'tze**) patja.
matriarkaalinen (k. seur.) m-kaatinmukainen, sille ominainen. — m-k a a t t i (kreik. **mātēr** äiti + **arkhein** hallita) äitivalta, katsomus, jonka mukaan sukulaisia ovat vain äiti ja äidinpuoleiset.
matriisi (lat. **mātrix** emä) painokirjasinten valinmuotti.
matrikkeli (lat. **matrī'cula**) nimi-, jäsenluettelo, -kirja.

matroona (lat. mātrō'na) vanhahko, arvokas, lihavahko rouva.
matruusi (alankom. **matroos**) meri-, laivamies; meriväen sotilas.
maturiteetti (lat. **matū'rus** kypsä) kypsyys. — m-t u t k i n t o kypsyys-, päästötutkinto.
mausoleumi (kreik. **maussō'leion**) komea hautakappeli t. -rakennus.
mauvais sujet [move-syŝē'], (ransk.) huono ihminen, heittiö, kelvoton mies, hulttio.
mazdeismi muin.-persial. uskonto (pääjumalat: **Ormuzd** ja **Ahriman**).
Mc katso **Mac**.
mea culpa [-ku'l-], (lat.) minun syyni.
meanderi (joennimestä **Maiandros**) joen uoman kiemura; (arkkit.) eräs koristeaihe.
medaljonki (ital. **medagliō'ne**) soikeaan t. ympyriäiseen kehykseen sovitettu korko- y.m. kuva; kaulassa, kellonperissä kannettava kotelo jnkin muistoesineen säilyttämistä varten. — m-j ö ö r i mitalinsaaja; mitalientekijä.
medikamentti (lat. **medicāme'ntum**) lääke, rohto. — m-k o f i i l i (lat. **mēdicus** lääkitys- + kreik. **philos** ystävä) valmistava tutkinto lääketieteelliseen tiedekuntaan pääsyä varten. — m-k o l e g a-a-l i n e n (lat. **mēdicus** lääkitys- + **legā'lis** laillinen) oikeuslääkeopillinen. — m-k o m e k a a n i n e n (lat. **mēdicus** lääkitys- + kreik. **mēkaniko's** koneellinen) lääkityskoneellinen, koneellissairasvoimistelu-.
medisiina (lat. **medicī'na**) lääketiede. — m-n a r i lääketieteen ylioppilas, harrastaja, tutkija. — m-n i lääke, rohto. — m-n i n e n lääketieteellinen, lääkkeellinen, lääke-. — m-s i n e e r a t a (ruots. **medicinē'ra**) nauttia lääkkeitä, olla lääkkeillä.
meditaatio, -tatsioni (ransk. **méditation**) mietiskely, miete(lmä). — m-t e e r a t a (ransk. **méditer**) mietiskellä, miettiä.
Medusa [-dū'-] kreikkal. tarustossa: kauhistuttava käärmetukkainen hirviö; (eläint.) eräs maneetti l. hyytelöeläin.
meedio, -iumi (lat. **medium**) henkilö, jonka välityksellä spiritismin (k. tätä) mukaan henget voivat päästä yhteyteen ihmismaailman kanssa.
meeting [mī't-], (engl.), (kansan neuvotteleva) kokous.
Mefisto(feles), (?) Fausttarussa: paholainen, piru.
megafoni (kreik. **megas** iso + **phōnē'** ääni) huutotorvi, jollaista varsinkin merikapteenit käyttävät.
megaira (kreik. **mega'ira**) äkäinen, toraisa akka, äkäpussi.
megalomaani (k. seur.) m-maniaa poteva. — m-m a n i a (kreik. **megas** suuri + **mani'a** kiihko) suuruudenhulluus.
meine Wenigkeit [-ich-], (saks.) »minun vähäpätöisyyteni», minä mitätön mies.
mekaanikko (k. mekaniikka) mekaniikan harjoittaja, tutkija; koneseppä. — m-n i n e n mekaniikkaa koskeva, mekaniikan; koneellinen, koneentapainen, vaistomainen, ajattelematon.
mekaniikka (kreik. **mēkhanē'** työase) kappalten tasapainoehtoja ja niitten liikkeitten lakeja käsittelevä tiede; myös = seur. — m-n i s m i koneisto.
meklari (ruots. **mäklare**) henkilö, jonka ammattina on kauppojen välittäminen.
melankolia (kreik. **melas** musta + **kholē'** sappi) sairaalloinen alakuloisuus, synkkämielisyys. — m-k o o l i k k o synkkämielinen henkilö. — m-k o o l i n e n alakuloinen, synkkämielinen.
meleerata (ransk. **mêler**) sekoittaa.
melodia (kreik. **melōdi'a**) rytmillisesti jaettu, musiikillisen kokonaisuuden muodostava sävelsarja. — m-d r a a m a (kreik. **melos** laulu + **drāma** toiminta) soiton säestämä lausunta t. näytelmä.
membraani (lat. **membrā'na**) kalvo.
memento [-me'ntō], (lat.) muista. m. m o r i [mōrī] muista kuolemaasi, että olet kuolevainen.
memoaarit (ransk. **mémoire**) muistelmat.

memorandumi (lat. **memora'ndus** muistettava) kirjelmä (varsinkin valtioitten välinen), kirjallinen tiedonanto, ohje. — m-r e e r a t a (lat. **memorā're** muistaa) lukea, osata ulkoa. — m-r i a (lat. **memo'ria**) muisto. i n m-r i a m muistoksi. — m-r i a a l i (lat. **memoriā'lis** muisto-) lausunto, mietintö, virkakirjelmä.
menaŝeria (ransk. **ménagerie**) näytteillä oleva eläinkokoelma, eläinnäyttely.
mendelismi (tutkijannimestä **Mendel**) Mendelin oppi ominaisuuksien periytymisestä.
mendikantti (lat. **mendicā're** kerjätä) kerjäläismunkki.
mene tekel (aram. **menē teqēl**) varoitushuuto.
menševikit (ven.) Venäjän sosialistisen puolueen maltillisemmat ainekset, ryhmät.
mens sana in corpore sano [-sā- kor- -nō], (lat.) terve sielu terveessä ruumiissa.
menstruaatio, -atsioni (lat. **menstruus** kuukautinen) kuukautisvuoto, kuukautiset.
mensuuri (lat. **mensū'ra** mitta) saksal. ylioppilasten kaksintaistelu miekoilla.
mentaliteetti (ransk. **mentalité**) mielensuunta, -sävy, ajatuskanta, -tapa, henkinen pohjavire.
mention honorable [mangsjong-onorabl], (ransk.) kunniamaininta, -lause, kiitoslause.
mentori (kreik. **Mentōr**) kasvattaja, ohjaaja, neuvoja.
menu [məny'], (ransk.) ruokalista, ateriaseloste.
menuetti (ransk. **menuet**) vanha, hitaanlainen, kolme neljäsosatahtinen, ranskal. tanssi; sinfonian (varsinkin klassillisen) siro ja reipas kolmas osasto.
merci! [-si'], (ransk.) kiitos!
Mercurius [-ku'-], (lat.) muin. roomalaisten kaupanjumala.
meridiaani (lat. **merīdiā'nus** puolipäivä-) puolipäiväpiiri. — m-d i e s [-rī'diēs] keski-, puolipäivä. a n t e m-d i e m ennen puoltapäivää. p o s t m-d i e m jälkeen p-päivän. — m-d i o n a a l i n e n (lat. **meridionā'lis**) eteläinen, etelä-.
meriitti (ransk. **mérite**) ansio (virkauralla). — m e r i t e e r a t t u ansioitunut, ansiokas.
merkantiilinen (ransk. **mercantile**) kauppaa koskeva, kaupallinen, -llis-, kauppias-, kauppa-, liike-. — m-t i l i s m i taloustieteellinen aatesuunta, joka suosii kauppaa ja teollisuutta maanviljelyksen kustannuksella.
mesallianssi (ransk. **mésalliance**) epäsäätyinen avioliitto, polkunaimiset.
mesdames [mēda'm]. (ransk.), (hyvät) rouvat, naiset.
mesenaatti (lat. miehennimestä **Mæcē'nas**) taiteitten ja tieteitten aulis avustaja, suosija.
mesmerismi (lääkärinnimestä **Mesmer**) »eläimelliseen magnetismiin» perustuva parannustapa.
meso- (kreik. **mesos**) yhdyssanoissa: keski-, väli-.
messias (aram. **mešīhā**) tuleva pelastaja-kuningas, vapahtaja.
messieurs [mesjö'], (ransk.), (hyvät) herrat.
messu (lat. **missa**) katol. jumalanpalvelus; protest. alttaripalvelus papin ja seurakunnan välisine vuorolauluineen; messumusiikki; (mon.) m-t = vuosimarkkinat, myyjäiset.
mestari (ruots. **mästare**) alallaan suurimman taidon saavuttanut henkilö.
mestitsi (esp. **mestizo**) valkoihoisen ja intiaanin jälkeläinen.
mesyyri (ransk. **mesure** mitta) toimenpide.
metafora, -ri (kreik. **metaphora'**) vertauksellinen lausetapa, vertauskuva.
metafysiikka (kreik. **ta meta ta physika'**) filosofian osa, joka kokee selittää olevaisen varsinaista olemusta ja syvimpiä perusteita. — m-f y y s i k k o m-fysiikan tutkija. — m-f y y s i l l i n e n m-fysiikkaan kuuluva, -fysiikan.
metamorfoosi (kreik. **metamo'rphōsis**) muodonvaihdos, -muutos, suuri muutos.

metempsykhosis [-kō-] sielunvaelluksen kreikankielinen nimitys.
meteori (kreik. **meteō'ros**) ilmamerkki, -raana, tähdenlento. — — m-r o l o g i ilmatieteilijä. — m-r o l o g i a (kreik. **meteō'ros** + **logos** sana, oppi) ilma-, säätiede t. -oppi.
metoodi (kreik. **methodos**) menetelmä.
metri (kreik. **metron** mitta) pituusmittojen perusyksikkö metrijärjestelmässä. — m-r i i k k a (kreik. **metrikē'**) runomittaoppi. — m-r o n o m i (kreik. **metron** mitta + **nomos** laki) koje, jolla määrätään esitettävän musiikkikappaleen aikamitta. — m-r o p o l i (kreik. **mētēr** äiti + **polis** kaupunki) emä-, pääkaupunki. — m-r o p o l i i t t a kreikkal. katolisessa kirkossa: maakunnan pääkaupungin piispa, arvoltaan arkkipiispaa korkeampi.
Metusalem (raam.) eräs patriarkka; (kuv.) tavattoman vanha mies.
mezzo [meddzo], (ital.) keski-, puoli-. — m-s o p r a a n o sopraanoa (k. tätä) matalampi, alttoa (k. tätä) korkeampi lauluääni.
miasma, -mi (kreik. **mi'asma**) saastainen ilma t. huuru, ilmassa liikkuva tartunta-aine.
migreeni (kreik. **hēmi'** puoli- + **krani'on** pääkallo) päänsärky, joka tavallisesti tuntuu vain toisessa pään puoliskossa.
miina (ransk. **mine**) räjähdyspanos. — m-n o i t t a a asettaa miina, miinoja.
miinus (lat. **minus** vähemmin) vähennyslaskutoimituksissa: pois; substantiivina: vähennys, vajaus, puutteellisuus, heikkous.
Mikado (jaapp. = korkea portti) Jaappanin hallitus; ulkomaalaisten Jaappanin keisarista (jaapp.-kielellä **t e n n o, t e n š i**) käyttämä nimitys.
mikro- (kreik **mikro's** pieni) yhdyssanoissa: pieni, pienois-.
mikrobi (kreik. **mikro's** pieni + **bios** elämä) ainoastaan mikroskoopilla nähtävissä oleva pienoiseliö, bakteeri, basilli. — m-o f o n i (kreik. **mikro's** + **phōnē'** ääni) äänenvahvistin puhelimessa; vastaanottokoje yleisradiossa. — m-o k o s m o s (kreik. **mikro's** + **kosmos** maailma) pienoismaailma, s.o. ihminen vastakohtana maailmankaikkeudelle (makrokosmos). — m-o-o r g a n i s m i (kreik. **mikro's** + **organon** elin) pikkueliö, mikrobi (k. tätä). — m-o s k o o p p i (kreik. **mikro's** + **skope'in** katsella) putkenmuotoinen koje, jolla voi saada hyvin suurennettuja kuvia pienenpienistä esineistä. — m-o s k o o p p i n e n mikroskoopilla saatu (kuva); ainoastaan mikroskoopissa näkyvä, pienenpieni. — m-o s k o p o i d a, -p e e r a t a katsella, tarkastaa m-skoopilla.
mikstuuri (lat. **mixtū'ra**) lääkeseos.
mile [mail], (engl.) englanninpeninkulma, maili.
miles gloriosus [mī -ō's-], (lat.) kerskaileva sotilas.
milieu k. **miljöö**.
miliisi (lat. **milī'tia**) kansansotaväki, kansalaiskaarti.
militarismi (ransk. **militarisme**) sotilasvalta. — m-t ä ä r i (ransk. **militaire**) sotilashenkilö.
miljardi (ransk. **milliard**) tuhat miljoonaa, — m-j o o n a (ransk. **million**) tuhat tuhatta.
miljöö (ransk. **milieu**) jkta ympäröivä maailma ihmisineen, ympäristö, seurapiiri.
mille (lat.) tuhat. **p r o** m. tuhatta kohti, tuhannelta.
millenniumi (lat. **mille** + **annus** vuosi) tuhannen vuoden ajanjakso; tuhatvuotisjuhla; tuhatvuotinen valtakunta.
milli- (lat. **mille**) yhdyssanoissa: tuhannesosa, esim. milligramma tuhannesosa grammaa.
mimeografi (kreik. **mime'omai** jäljittelen + **graphein** kirjoittaa) eräänl. kirjoituksen monistamiskoje.
mimiikka, -kki (ransk. **mimique**) taito kasvojenilmeillä esittää tunteita, sieluntiloja.
minareetti (arab. **manā'ra**) hoikka moskeian (k. tätä) torni, josta uskovaisia kutsutaan rukouksiin.

mineraali (ransk. **minéral**) kivennäinen; m-l i- kivennäis-. — m-r a l o g i a (ransk. **minéral** + kreik. **logos** sana, oppi) kivennäistiede.
Minerva (lat.) muin. roomalaisilla teollisuuden ja taiteitten, viisauden jumalatar.
miniatyristi (ransk. **miniaturiste**) pienoiskuvamaalari. — m-t y y r i (ransk. **miniature**) pienoismaalaus, -kuva (usein medaljonkiin suljettu); yhdyssanoissa: pienois-.
minimaalinen (lat. **minimā'lis**) erittäin pieni, pienen pieni. — m-m i (lat. **minimum**) pienin, vähin määrä, alhaisin aste. m-m i- yhdyssanoissa: pienin, vähäisin.
ministeri (lat. **mini'ster** palvelija) parlamentaarisen hallituksen jäsen; pienehkön maan lähettiläs vieraassa maassa. — m-i ö ministerin johtama hallituksen osasto. — m-t ä ä r i (ransk. **ministère**) ministeristö, kaikki ministerit.
Minne (saks.) rakkaus, lempi.
minoriteetti (ransk. **minorité**) vähemmistö.
Minotauros kreikk. tarustossa: mies, jolla oli härän pää ja jonka Theseus surmasi.
minuetto k. **menuetti.**
minus (lat.) vähemmin.
minutsiöösi (ransk. **minutieux, -euse**) peräti tarkka, turhantarkka, pikkumainen.
minuutti (lat. **minū'ta**) $^1/_{60}$ tuntia; $^1/_{60}$ astetta.
miraakkeli (ransk. **miracle**) ihme(työ). — m i r a k u l ö ö s i (ransk. **miraculeux, -euse**) ihmeellinen.
mirabile dictu [mīrā'- diktū] »ihmeellistä sanoa», ihme kyllä. — m i r a b i l e v i s u [-vīsū] ihmeellistä nähdä.
misantrooppi (kreik. **mise'in** vihata + **anthrōpos** ihminen) ihmisvihaaja.
miscellanea [miskellā'- t. missel-], (lat. **miscē're** sekoittaa) niitä näitä; sekalaisia aineita käsittelevä teos.
mise-en-scène [mīz-ang-sē'n] näyttämöllepano, lavastus.

miserabeli (lat. **miserā'bilis**) kurja, viheliäinen. — **misère** [-zē'-], (ransk.) kurjuus, suuri köyhyys.
miserere [-rē'-], (lat.) »armahda», eräs katol. hymni.
misogyyni (kreik. **mise'in** vihata + **gynē** nainen) naistenvihaaja.
miss (engl.) neiti.
missa (lat.) messu. m. s o l e m n i s [-le'm-] juhlamessu.
missale [-sā'-], (lat.) katol. messukirja, liturginen (k. tätä) käsikirja.
mister [-tə], (engl.), lyh. **Mr.** herra. — m i s t r e s s [-rəs], lyh. **Mrs.** rouva, perheenemäntä.
misääri k. **misère.**
mitali (ital. **meda'glia**) muisto-, kunnia-, rintaraha.
mitra (kreik., lat.) piispan päähine.
mitraljöösi (ransk. **mitrailleuse**) kuularuisku, konekivääri.
mittumaari (ruots. **midsommar**) keskikesä, juhannus.
mixed pickles [mikst pikls], (engl.) etikkaan ja väkeviin höysteisiin säilykkeiksi pannut erilaiset vihannekset.
mixtum compositum [miks- -pō'-], (lat.) sekasotku.
mixtura [mikstū'-], (lat.) k. **mikstuuri.**
Mlle = **mademoiselle.**
MM. = **messieurs.**
mm = millimetri.
Mme = **madame.** **Mmes** = **mesdames.**
mnemoniikka (kreik. **mnēmonikē'**), **mnemotekniikka** (kreik. **mnēmē** muisti + **tekhnē** taito) muistitaito.
mobbi (engl. **mob**) roskaväki.
mobiili (lat. **mōbilis**) liikkuva, siirrettävä.
mobiliat (lat. **mōbi'lia**) irtaimisto. — m-l i s a a t i o, -s a t s i o n i liike-, sotakannalle asettaminen. — m-s o i d a, -s e e r a t a asettaa liikekannalle.
modelleerata (ital. **mode'llo** malli) muovailla. — m o d e l l i malli.
moderaatti (lat. **moderā'tus**) kohtuullinen; maltillinen. — m-r a t o [-rā'-], (ital.; mus.) kohtuullisessa aikamitassa. — m-r a t s i o n i (lat. **moderā'tio**) itsensä hillintä,

maltillisuus. — m-r e e r a t a (lat. **moderā'rī**) hillitä, pidättää, vähentää, lieventää.

moderni (ransk. **moderne**) uudenaikainen, ajanmukainen. — m-i s o i d a, -s e e r a t a (ransk. **moderniser**) tehdä uudentyyliseksi, ajanmukaistuttaa. — m-i s m i (ransk. **modernisme**) uudenaikaiset aatteet, uusiaatteisuus, -suuntaisuus. — m-i s t i (ransk. **moderniste**) m-ismin kannattaja. — m-i t e e t t i (ransk. **modernité**) uudenaikainen esine, keksintö, tapa y.m.; uudenaikaisuus.

modifieerata, -fioida (ransk. **modifier**) sovitella, muodostella, mukauttaa, muuttaa; rajoittaa, tasoitella, lieventää. — m-f i k a a t i o, -k a t s i o n i (ransk. **modification**) muutos, muunnos, muodostelma; rajoitus jn.e.

modisti (ransk. **modiste**) muotitavarain valmistaja ja kauppias.

modus (lat.) tapa; mitta. m. v i v e n d i [-ve'n-], »elintapa», väliaikainen pulmallisten olojen järjestely.

moitié [muatje'], (ransk.) puolikas; puoliso; jnkn pari tanssissa, ruokapöydässä y.m.

mokkasiini eräänl. intiaani-, lappalaisjalkine.

molekyli (ransk. **molécule**) useampien atoomien (k. tätä) muodostama aineen osanen t. hiukkanen, atoomiryhmä.

molli (lat. **mollis** pehmeä) sävellaji, jossa on pieni terssi.

molo (ital. **mō'lo**) satamasta ulkoneva täytepenger, aallonmurtaja, hyökysilta.

Molok k. **Moolok.**

molto (ital. **molto** paljon), (mus.) sangen, hyvin.

momentti (lat. **mōme'ntum**) pykälän alaosasto (laissa y.m.s.); tärkeä, vaikuttava seikka. — m-t a a n i n e n (lat. **mōmentā'neus**) hetkellinen.

monadi (kreik. **monos** ainoa), (filos.) olevaisen yksinkertainen, jakamaton, olemukseltaan sielullinen alkuosanen.

monarkia (kreik. **monos** ainoa + **arkhein** hallita) yksinvalta. — m-k i s t i m-kian kannattaja. — m-a r k k i yksinvaltias.

monasteri (kreik. **monastē'rion**) luostari.

mon cher [mong-šē'r], (ransk.) ystäväiseni, veliseni.

mondeeni (ransk. **mondain**) hienon maailman, hienoston vaatimusten mukainen, hieno.

mon Dieu [mong-djö'], (ransk.) Jumalani! Herran tähden! herranen aika!

money [moni], (engl.) raha.

monismi (kreik. **monos** ainoa) yhteen ainoaan alkuperusteeseen nojautuva maailmankäsitys.

mono- (kreik. **monos** ainoa) yhdyssanoissa: yksi(n)-.

monodraama (ed. + kreik. **drāma** näytelmä) yhden henkilön esitettävä melodraama (k. tätä). — m-o g a m i a (kreik. **gamos** avio) yksiavioisuus. — m-o g r a f i a (kreik. **graphein** kirjoittaa) erikoistutkimus. — m-o g r a m m i (kreik. **gramma** kirjain) kirjainsykerö, taiteellinen nimimerkki. — m-o k k e l i (ransk. **monocle**) yhden silmän silmälasi. — m-o l i i t t i (kreik. **lithos** kivi) yhdestä ainoasta kivimöhkäleestä tehty veistos. — m-o l o g i (kreik. **logos** sana, puhe) yksinpuhelu. — m-m a n i a (kreik. **mani'a** raivo, kiihko) muutoin normaalin (k. tätä) ihmisen jhkin yksityiseen paheeseen (esim. varasteluun) kohdistuva sairaalloinen vietti t. himo. — m-m a a n i n en m-manian vaivaama. — m-o p l a a n i (ransk. **monoplan**) yksitaso, yksikattoinen lentokone. — m-o p o l i (kreik. **polein** myydä) yksinoikeus myyntiin y.m. — m-o t e i s m i (kreik. **theo's** jumala) yksijumalaisuus. — m-o t e i s t i yksijumalaisuuden tunnustaja. — m-o t o n i a (k. seur.) yksitoikkoiuuss. — m-o t o n i n e n (kreik. **tonos** sävel) yksitoikkoinen, ikävä. — m-o t y y p p i (kreik. **typos** jäljennös) eräs latomakone.

mon repos [mong-rəpo'], (ransk.) leponi.
Monroe [manrou] Yhdysvaltain viides presidentti. M-o p p i M:n esittämä Yhdysvaltain suhdetta Euroopan valtoihin koskeva valtiollinen ohjelma.
monseigneur [mongsenjö'r] armollinen herra; piispojen arvonimi Ranskassa. — m-s i e u r [məsjö'], (ransk.) herra, puhuttelusana miehille.
monstranssi (lat. **monstrā're** näyttää) ehtoollisleipälipas katolisilla. — m-r o s i t e e t t i (lat. **monstrō'sitas**) luonnottomuus, hirviömäisyys, eriskummallisuus. — m-r u m i (lat. **monstrum**) hirviö.
monsuuni (engl. **monsoon**) vuodenajantuuli.
Montecchi ja Capuletti [-te'kki--le't-], (ital.) Shakespearen Romeo ja Julia näytelmässä: kahden keskenään riitelevän suvun nimet; (kuv.) toisiaan leppymättömästi vihaavat, keskenään riitelevät puolueet t. ryhmät.
monteerata (ransk. **monter**) kiinnittää valmiita koneenosia paikoilleen, panna kokoon (kone). — m-t t ö ö r i (ransk. **monteur**) koneitten kokoonpanija.
monumentaalinen (lat. **monume'ntum** muistomerkki) suurenmoinen, mahtava. — m-m e n t t i (k. edell.) muistomerkki, -patsas. — m-m e n t u m æ r e p e r e n n i u s [--ē're -e'n-], (lat.) vaskea (vaskista patsasta) pysyväisempi muistomerkki, iäti pysyvä m.
moodi (lat. **mo'dus** tapa) teonsanan tapamuoto (indikatiivi, konjunktiivi, imperatiivi y.m.).
Mo(o)lok kananealainen epäjumala, jolle uhrattiin lapsia.
moottori (lat. **mōvē're** liikuttaa) liike-, voimakone.
moraali (lat. **morā'lis** tapoja koskeva) sive(ellisy)ys; siveysoppi; siveellinen opetus, siveysohje. — m-i n e n sive(yd)ellinen, siveys-, siveysopin mukainen. — m o r a l i s o i d a, -s e e r a t a saarnata siveyttä; nuhdella, ripittää. — m o r a l i s t i siveydensaarnaaja, tapojenkuvaaja.
moratoriumi (lat. **mora** viivytys) maksuajan pitennys.
morbus (lat.) tauti.
morfiini (kreik. **Morpheus** unenjumala) ooppiumista saatu tuskia lievittävä, unettava aine. — m-f i n i s m i morfiininhimo. — m-f i n i s t i morfiininhimon vaivaama henkilö.
morganaattinen avioliitto (goot. **morgjan** rajoittaa) ruhtinaan säädynvastainen avioliitto.
Morgen, morgen, nur nicht heute! sprechen immer faule Leute [-nūr-hoi-špr-loi-], (saks.) huomenna, huomenna, ei vain tänään! sanovat aina laiskurit.
mormonit uskontolahko, joka jäseniltään vaati m.m. monivaimoisuutta.
mortaliteetti (lat. **mortā'lis** kuolevainen) kuolevaisuus; kuolleisuus.
mosaiikki (ransk. **mosaïque**) pienistä erivärisistä kivi-, lasi- y.m. palasista kokoonpantu kuvapinta.
moskeia (arab. **masdŝid**) muhametinuskoisten rukoushuone.
moskiito (esp. **mosquī'to** < lat. **musca** kärpänen) sääski.
moskoviitta (ruots. **moskovī't**) Moskovan asukas; ryssä.
moslem k. **muslim.**
motetti (ital. **motto** lauselma) moniääninen, tav. säestyksetön hengellinen kuorolaulu.
motiivi (ransk. **motif**) vaikutin; peruste, syy; taideteoksen aihe. — m o t i v o i d a, -v e e r a t a perustella, esittää perusteet, syyt; olla pätevänä syynä, aiheuttaa, oikeuttaa.
motsioni (lat. **mōtio**) liikkeellepano; ruumiinliike; eduskuntaesitys.
motto (ital. **motto** mietelmä) jnkn kirjailijan lausuma, käytetty vaalilauseena teoksen nimilehdellä, romaanin luvun t. runon otsakkeena, viittaamaan teoksen j.n.e. sisällykseen.
mouches volantes [muš-volangt], (ransk.) »lentäviä kärpäsiä», nimitys tarkoittaa tummia, liikkuvia,

viivan-, kärpäsen- y.m. -muotoisia kuvioita, joita joskus ilmestyy silmän näköpiiriin.
Mr. = Mister. Mrs. = Mistress.
Ms = manuskripti. Mss = manusskriptit.
M/S = motor ship (engl.) moottorilaiva.
muezzin (arab.) henkilö, joka moskeian tornista kutsuu uskovaisia rukoukseen.
muhvi (ruots. **muff**) puuhka.
mulatti (esp. **mulā'to**) valkoihoisen ja neekerin jälkeläinen.
Mulier taceat in ecclesia [-ke-t.-se--eklē'siā], (lat.) vaimo vaietkoon seurakunnassa.
multiplikaatio, -katsioni (lat. **multiplicā'tio**) kertolasku.
multum (lat.) paljon; leikillisesti: raha. m u l t u m , n o n m u l t a paljon yhtäläistä, ei monia eri asioita; on syvennyttävä yhteen alaan, eikä harrastettava monia eri aloja.
Münchhausen [-zən], (saks.) kerskailevista seikkailuvalheistaan kuulu saksal. parooni (18:lla v-sadalla); (kuv.) sellaisten juttujen kertoja.
mundus vult decipi, ergo decipiatur [--dē'kipī t. dē'si---ā'tur], (lat.) maailma tahtoo tulla petetyksi, tulkoon se siis petetyksi.
munkki (kreik. **monakho's**) luostariyhdyskunnan miespuolinen jäsen; eräänl. vehnäleivos. m-l i k ö ö r i benediktiinimunkkien valmistama l.
munteerinki (ruots. **mundē'ring**) sotamiehen vaatteet, pukineet, tamineet.
museo (kreik. **mūse'ion**) järjestelmällinen, pysyväinen sivistys-, taide- t. luonnonhistoriallisten esineitten näyttely(rakennus); kokoelma jnkn suuren miehen elämään ja toimintaan kohdistuvia muistoesineitä.
musette [myze't], (ransk.) säkkipilli; eräs hidastahtinen ranskal. maalaistanssi.
musiikkeri k. **muusikeri.**
musiikki (kreik. **mūsikē'**) säveltaide; esitetty sävellys. — m u s i k a a l i n e n soitannollinen. — m u s i k a a l i o t musiikkitarpeet (nuotit, soittimet y.m.) — m u s i k a n t t i soittoniekka, jonka esitys ei ole taiteellisuuden tasolla. — m u s i s e e r a t a esittää musiikkia, soitella, laulella.
musketti (saks. **Muskē'te**) vanhanaikainen, raskas kivääri, joka ammuttaessa asetettiin ampujan mukanaan kantaman tukihaarukan nojaan. — m-t ö ö r i (ruots. **musketö'r**) muketilla varustettu jalkaväensotilas.
muslim (arab.) Muhammedin uskolainen.
mutatis mutandis [-tā'tīs -ta'n-], (lat.) sittenkun se, mikä on muutettavaa, on muutettu; tarpeellisin, asianmukaisin muutoksin.
muumio (pers. **mūmijā** vaha) mätänemästä suojattu, palsamoitu (k. tätä) vainajan ruumis.
muusa (kreik.) runotar, taiteitten ja tieteitten haltijatar.
muusikeri (ruots. **mūsiker**) säveltaiteilija.
mylady [maile'idi t. mile'idi], (engl.) armollinen rouva (neiti).
mylord [mailō'd t. mil-], (engl.) armollinen herra.
Münster (saks. **M-r**, lat. **monastē'rium**) luostarikirkko; tuomiokirkko.
myntti (ruots. **mynt**) lyöty raha.
myr(r)ha eräänl. rohdoksena käytetty, itämailta saatu kumihartsi.
myriadi (kreik. **myria's** kymmentuhatkunta) lukematon joukko, ääretön määrä.
myski myskihirven myskirakon rauhasista erittyvä hajuaine.
mysteeri(umi), -rio (lat. **mystē'rium**) syvä, käsittämätön salaisuus, ongelma, arvoitus. — m-t i f i k a a t i o, -k a t s i o n i (ransk. **mystification**) salaperäinen asia; uskottelu, narripeli, petkutus. — m-t i i k k a (kreik. **mystiko's**) uskonnollinen pyrkimys päästä välittömään yhteyteen Jumalan kanssa. — m-t i k k o mystiikan kannattaja, harrastaja. — m-t i l l i n e n mystiikkaan kuuluva; salaperäinen. — m-t i s i s m i filosofinen kanta, jonka mukaan kaiken ole-

vaisen oikeata luonnetta ei voi tajuta järjen, vaan välittömän sisäisen näkemyksen ja tunteen avulla.

myteria (ruots. **myterī'**) kapina (varsinkin sota- t. merimiesten t. vankien).

mytologia (kreik. **mythologi'a**) jumalaistarusto; taruoppi. — m y y t i l l i n e n tarustoon kuuluva, taruperäinen, -mainen. — m y y t t i (kreik. **mythos**) jumalaistaru; satu, perätön juttu.

määri k. **maire.**

mörssäri (saks. **Mörser**) vanhin tykinlaji, lyhytpiippuinen.

N.

n. (kieliop.) = neutrum.

N. (kompassitaulussa) = pohjoinen.

nabob (arab.) Intiassa rikastunut eurooppalainen, pohatta.

nach berühmtem Muster (saks.) »kuulun mallin mukaan», jkta kuulua esikuvaa jäljitellen.

nachspiel [nā'hšpīl], (saks.) jälkijuomingit, juhlan jälkiosa.

nafta (kreik. **naphtha**) vuoriöljy.

nagajka (ven.) kasakkapamppu, -ruoska.

na(i)ivi (ransk. **naïf, -īve**) luonnollisen yksinkertainen, teeskentelemätön, lapsellisen suora, koruton; lyhytjärkinen, herkkäuskoinen. — n-v i t e e t t i (ransk. **naïveté**) yksinkertaisuus j.n.e.

najadi (kreik. **näias, -ados**) veden-, vellamonneito.

nargileh turkkilainen pitkävartinen vesipiippu.

narinkka (ven. **na rynkē** markkinatorilla) pikkukaupustelijain puoteja sisältävä rakennus.

narkoosi (kreik. **narkōsis**) tiedottomuuden ja tunnottomuuden tila, johon sairas vaivutetaan ennen leikkausta. — n-k o o t t i n e n narkoosin aikaansaava, siihen kuuluva. — n-k o t i s o i d a, -s e e r a t a vaivuttaa narkoosiin.

nasaalinen (lat. **nāsus** nenä) nenäsointinen, nenä-. n a s a a l i t nenä-äänteet.

nativiteetti (lat. **nātī'vitas**) syntyneisyys.

natsionalismi (ruots. **nationali'sm**) kansalliskiihko. — n-l i s t i (ruots. **nationali'st**) kansalliskiihkoilija. — n-l i t e e t t i (ruots. **nationalite't**) kansallisuus.

natura [nātū'-], (lat.) luonto. i n n a t u r a [-rā] luonnossa.

naturalia non sunt turpia [-rā'-], (lat.) »luonnolliset asiat eivät ole häpeällisiä», mikä on luonnollista, se ei ole häpeällistä. Kyynillisen filosofikunnan oppilause.

naturalisaatio, -satsioni (lat. **nātūrā'lis** syntymään kuuluva) ulkomaalaisen ottaminen jnkn maan kansalaiseksi, kansalaistuttaminen. — n-s o i d a, -s e e r a t a ottaa kansalaiseksi, antaa kansalaisoikeudet, kansalaistuttaa.

naturalismi (lat. **nātū'ra**) filosofinen ajatussuunta, joka käsittää kaiken olevaisen ulkonaisen luonnon mukaiseksi, ottamatta huomioon sielunelämää ja sen erikoisluonnetta; taiteessa: suunta, joka pyrkii mahdollisimman tarkasti kuvaamaan todellisuutta, sitä kaunistelematta. — n-l i s t i naturalismin kannattaja filosofian t. taiteen alalla.

nature morte [natyr-mo'rt], (ransk.) »kuollutta luontoa», elottomia esineitä kuvaava maalaus.

nautinen (lat. **nauticus**) merenkulkua koskeva, merenkulku-, meri-, laiva-.

navigaatio, -gatsioni (lat. **navigātio**) purjehdus-, merenkulkutaito; meri-, laivaliike.

n. b. = **notā bene** (lat.) huomaa (tarkoin)!

N. E. = **North-East** (engl.) kompassitaulussa: koillinen.

nebuloosa (lat. **nebulō'sus** sumuinen) tähtisumu.

nécessaire [-sesä'r], (ransk.) »tarpeellinen»; lipas, kotelo, laukku,

jossa matkoilla säilytetään ruumiinhoitoon kuuluvia esineitä; ompelutarvelipas.

nefas (lat.) vääryys. k. **fas.**

negatiivinen (lat. **negātī'vus**) kieltävä, -teinen. — a-t s i o n i (lat. **negā'tio**), (kieliop.) kieltosana.

negligeerata (ransk. **négliger**) laiminlyödä, olla välittämättä, noudattamatta, heittää hoitamatta. — n-g é [-šē'] aamupuku. -kelteet.

negosieerata (ransk. **négocier**) neuvotella; hieroa, välittää kauppaa, päättää, välittää liikeasia, laina.

Negus »kuningasten kuningas», Abessinian hallitsijan arvonimi.

nekrologi (kreik. **nekro's** vainajan ruumis + **logos** sana) vainajan muistosanat.

nektari (kreik. **nektar**) kreikkal. jumalaistarustossa: jumalien juoma.

nemesis (kreik.) oikeuden rikkomista rankaiseva jumalatar kreikkal. tarustossa; n. d i v i n a [dīvī'na], (lat.) oikeutta valvova maailmanjärjestys, joka rankaisee t. kostaa vääryyden.

nemo nascitur artifex [nē'- naski- t. nassi- -feks], (lat.) ei kukaan ole seppä syntyessään.

nemo saltat sobrius [nē- sō-], (lat.) »ei kukaan tanssi selvällä päällä», missä tanssitaan, siellä tavallisesti myöskin juodaan.

neo- (kreik. **neo's**) yhdyssanoissa: uusi, uus-, uutis-.

neofyytti (kreik. **phyton** kasvi) jhkin salaseuraan vasta otettu jäsen.

neologismi (kreik. **neo's** uusi + **logos** sana) uudissana.

nepotismi (lat. **nepos** pojanpoika) suvunsuosinta virkoja täytettäessä.

Neptunus [-tū'-], (lat.) muin. roomalaisten merenjumala.

nereidi (kreik. **nērēi's**) meren-, vellamonneito kreikkal. tarustossa.

nervositeetti (ransk. **nervosité**) hermostuneisuus.

nervus (lat.) jänne, lihas, voima. **n. r e r u m** [-rē-] asiat liikkeelle paneva voima, yritysten pääedellytys, liikepääoma, raha.

Nestor vanhin kreikkalaisista ruhtinaista Troian sodassa; (kuv.) vanhin jsskin joukossa.

ne sutor ultra (supra) crepidam [nē sū- ultrā (-rā) kre-], (lat.) suutari pysyköön lestinsä ääressä.

netto (ital. selvä, puhdas) se määrä, joka jää jälelle, kun tavaran päällyksen paino, kaupan kulut, menot lasketaan pois; yhdyssanoissa: puhdas.

neu- [noi], (saks. **neu**) yhdyssanoissa: uusi-.

neuralgia (kreik. **neuron** hermo + **algos** tuska) hermokipu. — n-r a s t e n i a (kreik. **neuron** + **asthe'neia** voimattomuus) hermoheikkous. — n-a s t e n i k k o heikkohermoinen henkilö. — n-r o l o g i a (kreik. **logos** sana, oppi) oppi hermostosta ja sen taudeista. — n-r o o s i (kreik. **neuron**) hermotauti.

neutraali (lat. **neuter** ei kumpikaan), (kieliop.) ei mies- eikä naissukuinen; (polit.) puolueeton. — n-r a l i s a a t i o, -s a t s i o n i puolueettomaksi julistaminen j.n.e k. seur. — n-r a l i s o i d a, -s e e r a t a julistaa puolueettomaksi; (kuv.) tehdä tehottomaksi, tyhjäksi, ehkäistä. — n-r a l i t e e t t i puolueettomuus.

neutri (lat. **neutrum** ei kumpikaan) sana, joka ei ole mies- eikä naissukua, suvuton sana.

neveu [nəvö'], (ransk.) veljen-, sisarenpoika.

new [njū], (engl.) uusi.

nièce [njes], (ransk.) veljen-, sisarentytär.

n(ih)il (lat.) ei mitään. — n i l a d m i r a r i [-mīrā'-] ei pidä ihmetellä mitään. — n. h u m a n i a m e a l i e n u m p u t o k. **homo sum.** — e x n-l o n-l f i t tyhjästä ei synny mitään. — n-l i s m i (polit.) kanta, joka ei tunnusta minkäänlaista esivaltaa eikä valtiollista eikä yhteiskunnallista järjestystä, anarkismi (k. tätä). — n-l i s t i n-lismin kannattaja.

nihti (ruots. **knekt**) sotamies; vanginvartija.

nikotiini (ransk. miehennimi **Nicot**) tupakassa oleva myrkkyaine.
nimbus (lat. pilvi) sädekehä; (kuv.) loisto (myös väärä), kuuluisuus, loistava maine.
Nimrod (hepr. miehennimi) innokas metsästäjä.
nirvana [-vä'-], (sanskr. sammuminen) täydellinen, autuaallinen sielunrauha, ihmisen korkein päämäärä Buddhan opin mukaan.
niši (ransk. **niche**) ikkunan, veistokuvan y.m. komero.
niveau [nivö'], (ransk.) tasapinta, taso. a u [ō] n. samalla tasolla, jnkin tasolla, jnkin vertainen. — n i v e l l e e r a t a (ransk. **niveler**) tasailla, tasoittaa.
N. M. K Y. = Nuorten miesten Kristillinen Yhdistys.
N.N. = **nomen nescio** (lat.) »en tunne nimeä», nimi tuntematon.
N. N. K. Y. = Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistys.
noblesse oblige [noble's oblī'š], (ransk.) aateluus velvoittaa.
noblessi (ransk. **noblesse**) aateluus; ylhäisö, hienosto; mielen jalous, ylevämielisyys.
noch nie dagewesenes [noh nī dāgewē'z-], (saks.) ennen kuulumatonta.
nokturni (ransk. **nocturne**), (mus.) yötunnelma.
nolens volens [nōl- vōl-], (lat.) tahtoen tai tahtomatta.
noli me tangere [nōli mē-], (lat.) älä koske minuun.
nomadi (kreik. **noma's, -ados**) paimentolainen.
nom de guerre [nong-də-gē'r],(ransk.) »sotanimi», teko-, sala-, kirjailija-, taiteilijanimi.
nomenklatuuri (lat. **nomenclatū'ra**) nimiluettelo, ammattisanojen luettelo, a-sanasto.
nominaalimuoto teonsanan muoto, joka nimittää tekemisen (infinitiivi, partisiippi).
nomina sunt odiosa [nō- -ō'sa], (lat.) »nimet ovat vastenmielisiä», nimet on jätettävä mainitsematta.
nominatiivi (lat. **nominā're** nimittää) noominin perusmuoto, nimentö. — n-n e l l i (lat. **nominā'lis**) nimellinen, -llis-.
non liquet k. **liquet.**
non multa, sed multum k. **multum.**
non plus ultra [-rā], (lat.) »ei enää tuolle puolelle», voittamaton, verraton, ensiluokkainen.
non possumus (lat.) »emme voi», ei käy laatuun.
nonšalanssi (ransk. **nonchalance**) huolimattomuus j.n.e. k. seur. — n- l a n t t i (ransk. **nonchalant**) huolimaton, välinpitämätön, leväperäinen; ylimielinen, -olkainen.
non scholæ, sed vitæ discimus [-skolē, -vītē di'ski- t. dissi-], (lat.) emme opiskele koulua, vaan elämää varten.
nonsens (engl. **nonsense**) mieletön, tolkuton puhe, sekasotku.
non sine laude (lat.) »ei ilman kiitosta», approbaturin (k. tätä) ja cum lauden (k. tätä) välinen arvolause tutkinnoista.
noobeli (ransk. **noble**) jalo, ylevämielinen, hieno.
noomini (lat. **nōmen** nimi) sana, joka taipuu sijoissa, eikä persoonamuodoissa.
nootti (lat. **nota**) valtion tiedonanto toiselle valtiolle.
normaali (lat. **normā'lis**) säännöllinen; malli-; täydessä järjestään. n-i k o u l u, -l y s e o mallikoulu, -lyseo; oppilaitos, jossa opettajiksi aikovat saavat käytännöllisen valmistuksensa. — n-m a t i i v i (lat. **norma**) sääntöjä antava t. määräävä, säännöstävä. — n-m e e r a t a säännöstää. — n-m i sääntö, ohje, malli.
norna (ruots.) skandinaavil. tarustossa: kohtalotar.
nostalgia (kreik. **nostos** paluu + **algos** suru) koti-ikävä.
nota (lat.) merkki; lasku; luettelo. n. c h a r a c t e r i s t i c a tunnus(merkki). a d n-m ottaa a. n., panna huomatakseen, muistiinsa. k. myös **n. b.**
notaari k. **notarius.**
notabiliteetti (ransk. **notabilité**) merkki-, arvohenkilö.
notariaatti (lat. **notarius**) laitos, joka laatii asiakkaittensa väli- y.m. asiakirjat laillisesti päteväân

muotoon. — n-r i u s (lat. **notā're** merkitä) virkamies, jonka tehtävänä on viraston pöytäkirjain laatiminen ja allekirjoittaminen, — n o t e e r a t a (lat. **notā're**) merkitä; ilmoittaa t. määrätä (pörssi)hinnat. — n o t e e r a u s (myösk.) hinta.
notifikaatio, -katsioni (ransk. **notification**) tiedonanto, tiedoitus. — n-f i o i d a, -f i s e e r a t a (ransk. **notifier**) tiedoittaa, ilmoittaa, antaa tieto.
notiisi (ransk. **notice**) sanomalehtiuutinen.
notinkia (engl. **nothing**) Amerikan suom.: ei mitään.
notorinen (lat. **nōtus** tunnettu) yleisesti tunnettu t. tietty.
Notre Dame [notrə-dam], (ransk.) Neitsyt Maarian ja useitten hänelle pyhitettyjen kirkkojen ranskal. nimitys.
notturno [-tu'r-], (ital.) k. **nokturni**.
nouveauté [nuvōtē'], (ransk.) muotiuutuus.
novelli (ital. **nove'lla** uutuus) uutelo. n-i s t i novellienkirjoittaja, novellikirjailija.
noviisi (lat. **novī'cius**) koe-aikaansa palveleva luostariveli, -sisar; aloittelija, vasta-alkaja, kokematon.
noviteetti (lat. **nōvitas**) (muoti)-uutuus.
nulla dies sine linea [-ēs- -līneā], (lat.) ei päivääkään ilman viivaa t. siveltimen vetoa, s.o. ilman työtä.
numeralia [-rā'-], (lat.) lukusanat. — n-r u s (lat.), (kieliop.) noominin, verbin muoto, joka ilmaisee puheenalaisten olioitten, verbin subjektien luvun.
numismatiikka (kreik. **nomisma** raha) raha-, mitalitiede.
Nunc est bibendum! [-k-be'n-], (lat.) nyt juokaamme! (erään Horatiuksen laulun alkusanat).
nuntius (lat.) paavin lähettiläs.
nutria Koipu-nimisen etelä-amerikkal. jyrsiäisen nahasta valmistetut turkikset.
nux (lat.) pähkinä. n. v o m i c a »oksennuspähkinä», eräs strykniiniä sisältävä lääke.
N. W. = North-West (engl.) kompassitaulussa: luode.
nyanssi (ransk. **nuance**) vivahdus; hieno eroitus. —, n-s o i d a, -s e e r a t a (ransk. **nuancer**) vivahdutella, väritellä, esittää hienoin vivahduksin.
nymfi (kreik. **nymphē'** neitsyt) luonnotar, haltiatar.

O.

obduktio, -ktsioni (k. seur.) ruumiinavaus. — o b d u s o i d a, -s e e r a t a (lat. **obdū'cere** tuoda esiin) avata ruumis, toimittaa ruumiinavaus.
obeliski (kreik. **obeli'skos**) nelikulmainen, suippeneva, yhdestä kivestä tehty, pyramidikärkinen patsas.
obiter dictum [dik-], (lat.) sivumennen sanoen.
objekti (lat. **obje'ctum**) esine, kohde. — o-t i i v i n e n olokohtainen; asiallinen, puolueeton, yleispätevä.
oblaatti (lat. **oblā'tum**) ehtoollisleipä.
obligaatio, -gatsioni (lat. **obligā're** velvoittaa) velvoite; haltiavelkasitoumus. — o-g a t o r i n e n pakollinen, ei valinnainen.
oboe (ransk. **hautbois**) eräs orkesterin puupuhaltimista.
obs! = **obse'rvā** (lat.) huomaa! -matkaa!
observaattori (lat. **observā're** havaita) havaintojentekijä (varsinkin tähtitornissa). — o-v a t o r i tähtitieteellinen y.m. havaintolaitos; tähtitorni. — o-v a a t i o, -v a t s i o n i havainto. — o-v e e r a t a tehdä havaintoja; tarkata, huomata.
obskurantismi (lat. **obscurā're** pimittää) valistuksenkammo, -vastustaminen. — o-r a n t t i valistuksenvastustaja, -vihaaja. — o b s k u u r i (lat. **obscū'rus** pi-

meä) t. -k y y r i (ransk. **obscure**) hämäräperäinen, tuntematon, alhaisessa, epäilyttävässä asemassa oleva, epäilyttävä.

obstinaatti (lat. **obstinā'tus**) itsepäinen, -pintainen, uppiniskainen, tottelematon.

obstruktio, -ktsioni (lat. **obstru'ere** rakentaa eteen) neuvottelukokouksissa: asiain ratkaisun viivyttäminen t. ehkäiseminen pitkillä puheilla y.m., jarrutus.

odaliski (turk. **odalyk**) haaremissa: herran suosioon päässyt valkea orjatar.

oderint, dum metuant [ōd-], (lat.) vihatkoot, kunhan pelkäävät.

Odin [ōd-] skandinaavil. muinaistarustossa viisauden ja taistelun jumala.

odi profanum vulgus et arceo [ōdī' -fā'- -keō t. -seō], (lat.) vihaan runotarten palvontaan perehtymätöntä joukkoa ja torjun sen luotani.

odium [ō-], (lat.) viha. o. t h e o l o g i c u m [-lō'-kum] pappisviha, leppymätön viha.

odontologia (kreik. **odū's, -o'ntos** hammas + **logos** sana, oppi) hammaslääketiede.

Odysseia (kreik.) Homeeroon kertomaruno Odysseuksen harharetkistä Troian sodan jälkeen. — O-e u s eräs kreikkalaisten pääsankareista Troian sodassa.

odööri (ransk. **odeur**) haju; hajuaine, -vesi.

offensiivi (ransk. **offensive**) hyökkäyskanta; hyökkäys. o-i- hyökkäys-.

offertti (ransk. **offerte**) tarjous.

offisieerata (ransk. **officier**) toimittaa jumalanpalvelus; esiintyä viran puolesta, virallisesti. — o-s i e l l i (ransk. **officiel**) virallinen.

ofiisi (engl. **office**) Amerikan suom.: toimisto.

oftalmologia (kreik. **ophthalmo's** silmä + **logos** sana, oppi) silmälääketiede.

ohraana (ven.) keisariajan poliittinen salapoliisilaitos Venäjällä.

okariina (ital. **occarī'na**) savikukko.

okkultismi (lat. **occu'ltus** salattu) oppi ihmissilmältä salatuista asioista, salatiede.

okkupaatio, -patsioni (lat. **occupā'tio**) valtaus. — o-p o i d a, -p e e r a t a (lat. **occupā're**) vallata.

oklokratia (kreik. **okhlos** alhaiso + **kratein** hallita) alhaisovalta.

oksidentti (lat. **occidens, -ntis**) länsi; länsimaat.

oktaavi (lat. **octā'vus** kahdeksas) kahdeksas sävel asteikossa; ensimmäisen ja kahdeksannen sävelen suhdetta vastaava sävelsuhde; sävelalue c:stä toiseen.

okulaari (lat. **oculus** silmä) katsojan silmän eteen asetettava linssi kaukoputkessa. — o-i n e n silmää koskeva, silmällä tehty, silmä-.

old boy [ould boi], (engl.) »vanha poika», ikämies.

oldermanni, olter- (ruots. **ålderman**) ammatinvanhin; vanhin.

oligarkia (kreik. **oli'goi** harvat + **arkhein** hallita) harvainvalta.

olla podrida [olja -rī'-], (esp.) lihaa, vihanneksia ja mausteita sisältävä ruokalaji; (kuv.) sekoitus, sekasotku.

Olympia (kreik.) pyhä juhlapaikka Kreikassa, Elis maakunnassa; siellä pidettiin joka neljäs vuosi o-laiset kisat.

Olympos (kreik.) eräs vuori Kreikassa; muinaistarustossa: jumalien asunto. — o-p i n e n taivainen.

omega (kreik. **ōme'ga** iso o) kreikkal. kirjaimiston viimeinen kirjain. k. **A** ja **O**.

omeletti (ransk. **omelette**) munakas, munakakku. — o-t t e a u x c o n f i t u r e s [omlet-o-kongfity'r] hillomunakas.

omen [ō-], (lat.) enne.

omnia mea mecum porto [-mē-kum-], (lat.) kaikki omaisuuteni on mukanani; minua eivät liiat tavarat t. rikkaudet rasita.

omnia vincit amor [-kit t. -sit], (lat.) ›kaikki voittaa rakkaus.

omnibus (lat. = kaikille) hevos- t. sähkövoimalla liikkuvat, määrättyä reittiä määräaikoina edestakaisin kulkevat suuret katetut matkustajavaunut; linja-auto.

onania (hepr. henkilönnimestä **Onan**) itsesaastutus. — o-n i s o i d a, -s e e r a t a harjoittaa itsesaastutusta. — o-n i s t i itsesaastutuksen harjoittaja.
on dit [ong-dī'], (ransk. = sanotaan) huhu, juoru (mon. **on dits**).
onduleerata, -loida (ransk. **onduler**) laittaa laineille (hiukset).
one-step [ua'n-step], (engl. = yksi askel) eräs hidastahtinen kävelyaskelinen seuratanssi.
onkkeli (ransk. **oncle**) setä, eno.
onomatopoieettinen (kreik. **onoma** nimi + **poie'in** tehdä) luonnonääniä matkiva t. mukaileva (sana).
on parle français [ong-parlə-frangsé], (ransk.) täällä puhutaan ranskaa.
on revient toujours à ses premiers (premières) amours [ong-rəvjäng-tu-šū'r-a-ʒe-prəmjez-amū'r t. prəm-jērz-amū'r], (ransk.) ihminen palaa aina takaisin ensimmäiseen rakkauteensa; ensi lempi aina hempein.
ontologia (kreik.) filosofian osa, joka koettaa selvittää, millainen tosiolevainen on.
onus (lat.) taakka, rasitus, vero (monikossa **onera**).
oodi (kreik. **ōdē'**) laulurunoelma.
ooppera (ital. **opera**) sävel-, lauludraama.
op. = **opus** (k. tätä). lyhennystä käyttävät säveltäjät ilmoittaessaan teoksensa järjestysnumeron.
opera monikko sanasta **opus** (k. tätä). o. o m n i a kaikki teokset.
operatiivinen (k. **operoida**) operaatioon (k. tätä) kuuluva, o-tion avulla hoidettava, parannettava. — o-r a t s i o n i, -r a a t i o kirurginen toimenpide, leikkaus. — o-r a t ö ö r i leikkauksen tekijä. — o-r o i d a, -r e e r a t a (lat. **operā'rī** tehdä työtä) tehdä leikkaus, leikata.
operetti (ransk. **opérette**) »pikku ooppera», kevytsisältöinen, hilpeäluontoinen laulunäytelmä, pilaooppera.
opiaatti (lat. **opiā'tum**) opiumia (k. tätä) sisältävä valmiste t. lääke.
opinioni (lat. **opī'niō, -ō'nis**) mielipide; yleinen mielipide.
opiumi (lat. **opium**) erään unikkolajin siemenkoteroista saatu huumaava, unettava aine.
opponeerata (lat. **oppō'nere**) panna t. väittää vastaan, olla vastaväittäjänä. — o-n e n t t i vastaväittäjä.
opportunismi (lat. **opportū'nus** otollinen) politiikka, joka ilman lujia periaatteita mukautuu olojen mukaan, soveliaisuuspolitiikka. — o-n i s t i o-nismin kannattaja, soveliaisuuspoliitikko.
oppositio, -sitsioni (lat. **opposi'tiō**) vastustus, vastarinta (varsinkin hallitusta vastaan); hallitusta vastustava(t) puolue(et), ryhmä(t).
optatiivi (lat. **optāre** toivottaa) teonsanan tapamuoto, joka ilmaisee teon t. tilan toivottuna.
optiikka (kreik. **optikē'**) valo-oppi. — o p t i k e r i, o p t i k k o (kreik. **optiko's**) optillisten (k. tätä) koneitten valmistaja. — o p t i l l i n e n valo-opillinen; näköä koskeva, näkö-.
optimaatit (lat. **optimus** paras) muin. Rooman ylhäisön nimitys. — o-m i s m i se katsantokanta, että tämä maailma on paras mahdollinen, että hyvä maailmassa on voitolla pahasta. — o-m i s t i o-mismin kannattaja.
opus (lat.) teos (monikossa **opera**). o p u s c u l u m [-pu'sku-], pikkuteos.
oraakkeli (lat. **ōrā'culum**) kreikkalaisten ja roomalaisten pyhä paikka, jossa pappishenkilön kautta saattoi saada tietää jumalien tahdon t. kuulla ennustuksen; siten saatu ennustus; (kuv.) hämärä, arvoituksellinen vastaus t. lausuma.
ora et labora [ōrā -bō'rā], (lat.) rukoile ja tee työtä.
orangeria [-še-], (ransk. **orangerie** oranssipuistikko) ansari.
oranssi (ransk. **orange**) pomeranssi, appelsiini. o-v ä r i punakeltainen väri.
ora pro nobis [ōrā prō nō-], (lat.) rukoile puolestamme.
oratio [ōrā'-], (lat.) puhe. o. o b l i q u a [-lī'kva] epäsuora esitys t. kertomatapa. o. r e c t a [-rek-]

suora esitys j.n.e. — o-t o r (lat.), (kauno)puhuja. — o-t o r i n e n puhetaidollinen. — o-t o r i (lat. ōrātō'rium) eepillinen, uskonnollisaiheinen, kuoron, solistien ja orkesterin esitettävä sävelteos.

orbis (lat.) piiri. o. t e r r a r u m [-rā'-] maanpiiri, maailma.

Orcus [-kus], (lat.) roomal. muinaistarustossa: Manala, Tuonela.

orderi (ransk. **ordre**) käsky, määräys; tavaratilaus; henkilö, jolle velkapaperi siirretään.

ordinaali- (lat. **ordo** järjestys) järjestys-. — o-n a r i u s (lat.) viran vakinainen haltija. — o-n a t s i o n i, -n a a t i o, (lat. **ordinā'tio**) lääkärin antama määräys, lääkemääräys. — o-n e e r a t a lääkäristä puh.: määrätä. — o-n ä ä r i (ransk. **ordinaire**) tavallinen, keskinkertainen.

ordonanssi (ransk. **ordonnance**) sotilashenkilö, joka on määrätty häntä ylemmän henkilön käytettäväksi erinäisiä toimia varten, ajutantti, lähetti, viesti, palvelija, käskyläinen.

orgaani (kreik. **organon**) elin; puhe-, lauluääni; äänenkannattaja. — o-n i n e n elimellinen.

organisaatio, -satsioni (ransk. **organisation**) järjestely, -tys; järjestö; ruumiinrakenne. — o-s a t o r i n e n järjestämään kykenevä, järjestäjä-. — o-s o i d a, -s e e r a t a (ransk. **organiser**) järjestää tarkoituksenmukaisesti.

organismi (ransk. **organisme**) elimistö; eliö.

orgiat (kreik. **orgia**) öiset salamenot Bakkhon palveluksessa; hurjat juomingit, mässääjäiset, irstailut.

orientalisti (lat. **ōrientā'lis** itäinen) Itämaitten kielten ja kirjallisuuden tutkija, tuntija. — o-t e e r a u t u a. -t o i t u a (lat. **ō'riēns, -ntis** nouseva aurinko, itä) etsiä itää, määrätä ilmansuunnat; määrätä suuntansa, suuntautua, hakeutua; perehtyä, tutustua, päästä selville. — o-t o i n t i suuntautuminen j.n.e. — o-t t i itä; Itämaat.

originaali (lat. **orīginā'lis**) alkuperäinen t. alkuteos, -kirjoitus; omituinen ihminen. — o-n e l l i (ransk. **originel**) omituinen, kummallinen.

orkaani (ransk. **ouragan**) rajumyrsky.

orkesteri (kreik. **orkhē'stra**) soittokunta. — o-t r o i d a, -r e e r a t a sovittaa orkesterin soittimille t. soitettavaksi, soittimittaa.

ornaatti (lat. **ornā'tus**) juhla-, virkapuku (varsinkin papin).

ornamentaalinen (lat. **ornā'mentum** koriste) koristeellinen, -telu-, -tus-. — o-t i i k k a koristeet; koristetutkimus. — o-t t i koriste.

ornitologia (kreik. **ornis, -ithos** lintu + **logos** sana, oppi) lintutiede.

orografia (kreik. **oros** vuoristo + **graphein** kirjoittaa) oppi maan nykyisistä pintasuhteista.

ortho- (kreik. **ortho's**) suora, oikea. — o-d o k s i (kreik. **doksa** mielipide) oikeauskoinen, puhdasoppinen. — o-d o k s i a puhdasoppisuus. — o-g r a f i a (kreik. **graphein** kirjoittaa) oikeinkirjoitus. — o-p e d i a (kreik. **paide'ia** kasvatus) ruumiin epämuodostumien hoitoa ja korjaamista käsittelevä lääketieteen haara. — o-p e d i n e n o-pediaan kuuluva, kasvunoikomis-.

o sancta simplicitas! [-sank- -li'kit. -lisitās], (lat.) oi pyhä yksinkertaisuus!

oseaani (kreik. **ōke'anos**) valtameri.

ostentatiivinen (lat. **ostentā're** näytellä) huomiota herättävä, kerskaileva.

osteria (ital.) Italiassa: viiniravintola.

ostrakismi (kreik. **ostrakon** saviliuska) kansanäänestys, jolla muin. Atheenassa vaaralliseksi katsottu kansalainen ajettiin maanpakoon.

o tempora, o mores [-mōrēs], **(lat.)** voi aikoja, voi tapoja!

Othello Shakespearen samannimisen näytelman sankari-, (kuv.) mustasukkainen aviomies.

otium [ō-], (lat.) joutoaika, lepo. o. c u m d i g n i t a t e [-kum -tā'-], (lat.) ansaittu lepo. o. s a p i e n t i s [-e'n-] viisaan lepo t. rauha.
otsoni (kreik. otsein haista) eräs ilmassa muodostuva omituisenhajuinen kaasu.
ottave rime [-tā'- rī-] eräs alkuaan ital. runosäkeistön laji.
ottomaani turkkil. leposohva.
où est la femme [u-e-la-fa'm], (ransk.) »missä on nainen?» k. **cherchez la femme.**
outsider [autsaidə], (engl.) sivullinen; urheilija, joka kunnostautuu vastoin odotuksia.
ouverture [uverty'r], (ransk.) k. **uvertyyri.**
ovaali (lat. ōvum muna) munanmuotoinen, puikea, soikea.
ovaatio, -vatsioni (lat. ovā're juhlia) myrskyisä kunnian- t. suosionosoitus.
over evne (norj.) yli voimien, ylivoimainen.
overhaalit (engl. **overalls**) päällyshousut (Amer. suom.).

P.

p. = **pagina** (k. tätä); (mus.) **p.** = **piano** (k. tätä).
paali (ruots. **bal**) tavarapakka, -mytty.
paanillinen (kreik. **Pan**) **kauhu** = äkillinen silmitön pelästys, pakokauhu.
paapuuri (ruots. **bābōrd**) aluksen vasen puoli perästä keulaan katsoen.
paaši (ransk. **page**) hovipoika.
paatos (kreik. **pathos** kärsimys) intohimoinen mielenliikutus; mahtipontinen kirjallinen t. suullinen esitys.
padišah [pā-āh], (turkink.) islamilaisten ruhtinasten, varsinkin Turkin sulttaanin arvonimi.
padre [pā-], (ital.) isä.
pag. = **pagina** [pā-], (lat.) kirjan sivu. p a g i n e e r a t a merkitä sivunumerot.
pagodi (sanskr. **bhagavati** pyhä talo) vapaana seisova intial., kiinal. temppeli.
paiani [-ān-] muin. Kreikassa: rukous- ja ylistyslaulu Apollolle (k. tätä).
painetti (ransk. **bayonnette**) kiväärin pistin.
pajatso (ital. **paja'zzo**) sirkuksessa: ilveilijä, kujeilija.
pajunetti k. **painetti.**
pakaasi (ransk. **bagage**) matkatavarat; niitten ulosantopaikka rautatieasemilla.
paketti (ransk. **paquet**) mytty. p-i l a i v a pitkämatkainen, nopeakulkuinen matkustaja- ja postilaiva.
pakhydermi (kreik. **pakhy's** paksu + **derma** nahka) paksunahkainen.
paktumi (lat. **pactum**) avioehto.
paladini (ital. **paladī'no**) keskiajalla: jkn ruhtinaan hoviin kuuluva ylimys.
palatsi (ruots. **pala'ts**) ruhtinaallinen linna, komea loistorakennus.
paleo- [kreik. **palaio's**] yhdyssanoissa: muinais-. — p-g r a f i a (kreik. **graphein** kirjoittaa) entisaikain kirjoitustapojen tutkimus. — p-o n t o l o g i a (kreik. **ōn** oleva + **logos** sana, oppi) fossiilien (k. tätä) tutkimus.
palestra (kreik. **palē** paini) painikoulu, voimistelulaitos muin. Kreikassa.
paletti (ransk. **palette**) maalarin värilauta, -levy.
palimpsesti (kreik. **palin** uudelleen + **psāein** kaapia) pergamentti, josta kirjoitus on kaavittu pois ja uusi kirjoitettu tilalle.
palissadi (ransk. **palissade**) paaluaita, -varustus.
paljetti (ransk. **paillette**) metalli-, kiiltohile (koristeena).
palladium [**Pallas**]. pyhä esine, jossa isänmaan menestys on olennoituna, varjeluskuva, turva, suoja.
pallea lihasväliseinä, joka eroittaa rinta- ja vatsaontelon toisistaan.

palsami (kreik. **balsamon**) useitten kasvien hartseista saatu hyvänhajuinen aine; (kuv.) lievike, lääke. — p-m o i d a käsitellä kuollutta ruumista mätänemistä estävillä aineilla.
palttoo (ransk. **paletot**) päällysnuttu.
pamfletti (ransk. **pamphlet**) herjaus-, häväistyskirja, -kirjoitus. — p-l e t i s t i häväistyskirjailija.
pan- (kreik.) yhdyssanoissa: kaikki, yleis-.
Pan (kreik.) kreikkal. tarustossa: metsän-, laumojen, paimenten haltija.
panasea (ransk. **panacé**) yleislääke.
pandemonium (kreik. **pan** [k. ed.] + **daimon** henki) paholaisten valtakunta, helvetti; pahantekijäin kokouspaikka.
Pandora (kreik. **pan** kaikki + **dōron** lahja) kreikkal. tarustossa nainen, jonka jumalat ihmisten rangaistukseksi lähettivät maailmaan levittämään siihen kaikki vaivat ja sairaudet.
panegyriikka (kreik. **panēgyriko's** [**logos**]) ylistys-, kunnia-, muistopuhe. — p-g y y r i l l i n e n ylistävä, -tys-.
panem et circenses [pā- kirk- t. sirse'n-], (lat.) »leipää ja sirkusnäytäntöjä» sanoo runoilija Juvenalis Rooman väestön toivovan vallanpitäjiltä.
Paneurooppa (kreik. **pan-**) koko Eurooppa, yleis-E.; nimitys tarkoittaa viimeaikaisia pyrkimyksiä yhdistämään Euroopan eri valtiot lähempään valtiolliseen ja taloudelliseen yhteistoimintaan.
pangermanismi (kreik. **pan** kaikki) suursaksalaisuus.
panhellenismi (kreik. **pan** kaikki) suurkreikkalaisuus.
paniikki (ransk. **panique**) äkillinen mieletön kauhu, joka valtaa kansanjoukon, pakokauhu, jota muin. kreikkalaiset pitivät Pan-haltijan synnyttämänä.
panislamismi (kreik. **pan** kaikki) suurmuhamettilaisuus.
panoptikon (kreik. **pan** + **optiko's** näkö-) näyttely, jossa on »kaikkea nähtävää», vahakuva-, ihmenäyttely.
panoraama (kreik. **pan** + **horama** näky) yleisnäköala, ympäriskuva.
panslavismi (kreik. **pan**) pyrkimykset yhdistämään kaikki slaavilaiset kansat yhteen, suurslaavilaisuus. — p-v i s t i p-vismin kannattaj.
pantalongit (ransk. **pantalon**) housut.
panteismi (kreik. **pan** + **theo's** jumala) »kaikkijumalaisuus», se filosofinen katsomus, että Jumala on sama kuin maailmankaikkeus, yleinen elämä. — p-i s t i p-ismin kannattaja, tunnustaja.
Pantheon (kreik. **pan** + **theo's** jumala) kaikkien jumalien temppeli (Roomassa); kunniatemppeli.
pantomiimi (kreik. **panto'mimos**) elenäytelmä.
paperossi (ruots. **papyro'ss**) savuke.
papeteria (ransk. **papeterie**) paperikauppa, -myymälä, -tavarat.
papier-mâché [papje-mäšē'], (ransk. »pureksittu paperi», paperitahdas, -massa.
papiljotti (ransk. **papillote**) paperikäherrin, hiuspaperrus; papertamalla tehty kutri.
papismi (lat. **pāpa** paavi) paavinvaltaisuus, paavismielisyys, paavilaisuus. — p-i s t i paavinvallan kannattaja.
paprika Espanjan pippuri, väkevä pippuri.
papyrus (lat. **papy'rus**) eräs kaislakasvi, josta muinoin varsinkin Egyptissä valmistettiin paperia; sellaiselle kirjoitettu käsikirjoitus.
paraati (ransk. **parade**) juhlallinen sotaväenkatselmus. — p a r a d e e r a t a olla mukana, marssia p-tissa; komeilla, prameilla, rehennellä.
parabeli (kreik. **parabolē'** rinnakkain asettaminen) opettavainen vertauskertomus.
parachute [-šy't], (ransk.) laskuvarjostin.
paradigma, -mi (kreik. **para'deigma**), (kieliop.) muotosarja, taivutuskaava.
paradiisi k. **paratiisi**.

paradoksi (kreik. **para'dokson**) outo, eriskummainen väite. — p-s a a l i n e n p-doksinluontoinen, joka sisältää p-sin.
parafraasi(kreik.**para'phrasis**)tekstin mukaileva selitys, selittävä esitys; sävellyksen sovittaminen toisille soittimille; siten syntynyt sävellys.
paragon [-ōn], (esp.) malli; kaunein ja paras laatuaan; eräänl. musta marmori; eräänl. suuri helmi.
paragrafi (kreik. **para'graphos**) lain y.m.s. pykälä.
parakki (esp. **barra'cca**) kenttä-, sotilasmaja; tilapäinen sairaala.
paralleli (kreik. **para'llēlos**) rinnakkainen, yhtäsuuntainen; vastavertainen, vastaava; (subst: vina) vertailu, rinnastus. — p-i s m i rinnakkaisuus j.n.e.; vertailu.
paralysia (kreik. **paraly'ein**) täydellinen halvaus. — p-s o i d a, -s e e r a t a lamauttaa, hervaista, tehdä toimettomaksi.
paraplyy (ransk. **parapluie**) sateenvarjo.
paranoia [-ra'-], (kreik.) eräs mielisairauden laji.
parasiitti (kreik. **para'sitos**) loiseläin, -kasvi. — p-s i t i s m i loiselämä.
parasolli (ransk. **parasol**) auringon-, päivänvarjo.
paratiisi (kreik. **para'deisos**) raamatussa: Edenin puutarha; (kuv.) autuasten asunto, ihanteellinen olinpaikka.
paratyfus eräs lavantaudinluontoinen, mutta lievempi tauti.
parbleu [-blö'], (ransk. **par** kautta + **Dieu** Jumala) jumaliste! tuhat tulimmaista! totisesti.
pardon [-dong'], (ransk.) anteeksi!
pareerata (ransk. **parer**) väistää, torjua.
parenteesi (kreik. **pare'nthesis**) esityksen sisään, tav. sulkeisiin pantu selittävä huomautus; sulkumerkit, sulkeet.
par excellence [-ekselang's], (ransk.) ennen kaikkea, etupäässä, varsinaisesti.
par exemple [-egzang'pl], (ransk.) esimerkiksi.
parfait [-fē'], (ransk.) täydellinen, virheetön, oivallinen; (subst:na) perfekti.
par force [-fors], (ransk.) väkivallalla, väkisin. p a r f o r c e-a j o metsästys ratsain ja koirien avulla.
parfymeria (ransk. **parfumerie**) hajuaine-, hajuvesiteollisuus, -kauppa; hajuaineet, -vedet. — p-m i (ransk. **parfum**) hajuaine; hyvähaju, tuoksu. — p-m o i d a, -m e e r a t a (ransk. **parfumer**) tehdä hyvänhajuiseksi, panna hajuainetta jhk. — p-m ö ö r i (ransk. **parfumeur**) hajuaine-, -vesitehtailija, -kauppias.
par hasard [-azā'r], (ransk.) sattumalta.
pari (ital.) nimellisarvon tasalla oleva; nimellisarvo. k. **al pari.**
paria (engl. **pariah**) kastien ulkopuolella oleva ja senvuoksi halveksittu eteläintialainen kansanluokka; (kuv.) sorrettu, oikeudeton ihminen, hylky.
Paris kreikkal. tarustossa: troijalainen prinssi, joka ratkaisemalla Heera, Atheene ja Aphrodite jumalatarten välisen kauneusriidan Aphroditen hyväksi, aiheutti Troian sodan; (kuv.) P a r i k s e n t u o m i o tuomio kauneuskilpailussa.
pariteetti (ransk. **parité**) yhdenvertaisuus, tasa-arvoisuus.
parkeerata (ransk. **parquer**) jättää (autoja) seisomaan.
parketti (ransk. **parquet**) teatterissa: permanto. p-i l a t t i a nelikulmaisista puupalasista laskettu lattia.
parlamentaarinen (ransk. **parlementaire**) parlamentin (k. tätä) sääntöjen, tapojen, hengen mukainen. — p-t a r i s m i hallitusjärjestelmä, jossa ratkaiseva valta on eduskunnalla. — p-t e e r a t a (ransk. **parlementer**) neuvotella, hieroa sovintoa, tinkiä. — p-t t i (ransk. **parlement**) kansaneduskunta. — p-t ä ä r i (ransk. **parlementaire**) rauhan-, sovinnonhieroja, rauhanlähetti.
parlando [-la'-],(ital.; mus.)»puhuen», puheentapainen, nopea, keveä lauluesitys. — p a r l e e r a t a (ransk. **parler**) puhua, -hella. — p a r l ö ö r i (ransk. **parleur**) puhetaidon opas, tulkki(kirja).

parmesaani (kaupunginnimestä **Parma**) eräs italial. juustolaji.
Parnassos (kreik.) vuori Kreikassa, Apollolle ja runottarille pyhitetty runollisen innostuksen lähde. n o u s t a P-s s o l l e ruveta runoilemaan.
parnassi (edell.) koroke, jolle fil. kandidaatit maisterinvihkiäisissä nousevat seppelöitäviksi.
parodia (kreik. **parōdē'**) pilkka-, ivamukaelma. — p-d i o i d a, -d i e e r a t a ivaten mukailla, tehdä ivamukaelma jstkin.
paroksysmi (kreik. **paroksysmo's**) raju taudin kohtaus t. puuska, tunteen puuska.
parole d'honneur [parol-d-onö'r], (ransk.) kunniasana; (myösk.) kautta kunniani!
parolli (ransk. **parole**) tunnussana.
paroni (lat. **bāro, -ō'nis**) vapaaherra.
par préférence [-preferang's], (ransk.) ennemmin, etenkin, ennen kaikkea, eritoten.
par renommée[-rənomē'], (ransk.)huhun mukaan, kuulemalta, nimeltä.
parselli (ransk. **parcelle**) maapalsta, palstatila. — p-l l e e r a t a palstoittaa.
parterri (ransk. **parterre**) teatterissa: parketin takana oleva permannon osa.
parthenogenesis (kreik. **parthenos** neitsyt + **genesis** siitos) neitseellinen sikiäminen.
partia [ransk. **parti(e)**], osa, osuus; tavaraerä, -määrä; peli(erä, -kerta).
partikkeli (lat. **parti'cula**) osanen, palanen, siru; (kieliop.) apusana (adverbien, prepositioiden, postpositioiden, interjektioiden yhteisnimitys).
partikularismi (lat. **particulā'ris** osa-) liittovaltiossa: pyrkimys vaatimaan osavaltioille mahdollisimman suurta itsenäisyyttä.
parti pris [-pri], (ransk.) ennakkopäätös, -luulo.
partisaani (ransk. **partisan**) sissi.
partisiippi (lat. **partici'pium**), (kieliop.) laatutapa, teonsanan adjektiivinen nominaalimuoto, joka ilmaisee tekemisen t. tilan ominaisuutena.
partitiivi (lat. **partitī'vus**) epämääräistä joukkoa t. paljoutta ilmaiseva, suomenkielessä -ta, -tä, -a, -ä loppuinen noominien sijamuoto.
partituuri (ital. **partitū'ra**) nuottivihko, johon moniäänisen sävellyksen kaikki äänet ovat nuoteilla merkityt toistensa alle.
partneri (engl. **partner**) pelitoveri, -kumppani; tanssijan pari.
partout [-tū'], (ransk.) ehdottomasti.
partsiaalinen t. **-sielli** (lat. **partiā'lis**) osittainen.
parturiunt montes, nascetur ridiculus mus [-tēs, naskē'tur t. -sē'tur rīdi'ku-], (lat.) »vuoret ovat synnytysvaivoissa, syntyy naurettava pikku hiiri», pidetään paljon melua tyhjästä.
parvenu [-vəny'], (ransk.) nousukas.
paryri (ransk. **parure**) koristeet, koru-, juhlapuku.
pas [pā], (ransk.) tanssiaskel. p. d e d e u x [-də-dö'] »kahden tanssi», p. d e q u a t r e [--katr], »neljän tanssi», salonkitansseja.
paša korkeitten turkkilaisten siviili- ja sotilasvirkamiesten arvonimi.
pasaaši (ransk. **passage**) läpikulkupaikka, valta-, kauppakuja. — p a s e e r a t a (ransk. **passer**) matkustaa läpi, kulkea ohi; tapahtua; laskea t. pusertaa läpi, siivilöidä.
pasianssi (ransk. **patience** kärsivällisyys) eräänl. yhden hengen pelattava korttipeli.
pasifioida, -fiseerata (ransk. **pacifier**) rauhoittaa, palauttaa rauha. — p-f i s m i maailmanrauhan harrastus. — p-f i s t i maailmanrauhan harrastaja.
paskilli (ital. **pasquillo**) pilkka-, häväistyskirjoitus.
paslikka (tatar. **bašly'k**) eräänl. suippopäähine, joka samalla on kaulahuivina.
passabeli (ransk. **passable**) mukiinmenevä, välttävä.
passadi (ransk. **passade**) päiväntasaajan seuduilla puhaltava vakinainen tuuli.
passant k. **en passant**.

passata (ransk. passer) eräissä korttipeleissä: sanoa pass, sanoa: en pelaa.
passe-partout [paspartū'], (ransk.) kaikkialla käypä kulkulippu, vapaalippu.
passeport [paspō'r], (ransk.) passi.
passiivi (lat. passī'vum), (kieliop.) suomenkielen teonsanan persoonaton päämuoto (esim. **lyödään**); muitten kielten persoonallinen päämuoto, joka ilmaisee, että subjekti on verbin lausuman tekemisen kohteena. — p-i n e n toimeton, väliäpitämätön. p-i n e n v a s t a r i n t a sellainen, jota tehdään ryhtymättä aktiivisiin toimenpiteisiin. p-i n e n j ä s e n jnkin seuran (ei toimiva) kannattajajäsen.
passim (lat.) siellä täällä, hajallaan, monissa kohdin.
passio (lat. kärsimys) Kristuksen kärsimyshistorian eepillis-draamallinen esitys; sellaiseen sävelletty musiikki.
passiivat (lat. passī'va) tilissä: velat (vrt. aktiivat).
pasta (lat.) (lääke)tahdas.
pasteija, -ji (ital. **pasti'ccio**) liha-, kalapiiras.
pastelli (ruots. **paste'll**) erinäisistä kivennäisväreistä valmistettu liitu, puikko; sillä piirretty t. maalattu kuva.
pasticcio, pastiši (ital. **pasticcio** piiras) toisen aikakauden t. taiteilijan tyyliin tehty teos, huono mukaelma t. jäljitelmä.
pastilli (lat. **pasti'llus**) lääke-, makeispyörylä.
pastoraali (ital. **pastorā'le**) paimenruno, idylli, paimenelämää esittävä näytelmä. — p-l i- (lat. **pastor**) pastorin, pappis-. — p-r a a t t i (lat. **pastor**) seurakunnanpaimenenvirka, pitäjä. — p-i (lat. **pastor** paimen) evankelisten pappien yleinen nimitys.
pasuuna (ruots. **basū'n**) eräänl. vaskipuhallin, pitkätorvi.
pataljoona (ransk. **bataillon**) 600—1000 miehinen sotaväenosasto.
pateettinen (kreik. **pathos** kärsimys) intomielinen, mahtipontinen, suursanainen.
patentti (lat. **litteræ patentes** avoin kirje) keksijälle annettu yksinoikeus käyttää hyväkseen keksintöään. — p-t o i d a, -t e e r a t a suojella patentilla, antaa p-tti.
pater (lat.: isä), monik. **patres**, kirkkoisä; munkki. p. f a m i l i a s [-mī'-] perheenisä. p. n o s t e r Isä meidän. p. p e c c a v i [-kkä'vī] »isä, olen syntiä tehnyt», nöyrä synnintunnustus, anteeksipyyntö, katumus.
pathétique [-teti'k], (ransk.) intomielisesti esitettävä (sävellys).
patina vaskenruoste, -home, -vihreä. — p-n o i d a, -n e e r a t a peittää vaskenhomeella j.n.e.
patologia (kreik. **pathos** kärsimys + **logos** sana, oppi) oppi tautien syistä ja luonteesta. — p-i n e n tautiperäinen, sairaloinen.
patriarkka (kreik. **patria'rkhēs**) kreikkal. katolisessa kirkossa: pääpiispa; (kuv.) kunnianarvoisa vanhus. — p-k a a l i n e n isänvaltainen; vanhanaikaisen yksinkertainen t. koruton.
patriisi (lat. **patrī'cius**) ylimys; (kirjap.) kirjakeleimasin.
patriootti (lat. **patria** isänmaa) isänmaanystävä. — p-o t i s m i isänmaallisuus, i-maanrakkaus.
patronaattioikeus (lat. **patronā'tus**) papinotto-oikeus.
patronymi(kon) (kreik. **patēr** isä + **onoma** nimi) isän nimestä muodostettu jälkeläisen nimi, esim. **Aleksandrovna** A-santerin tytär.
patroona (ruots. **patrō'n**) pahvi-, metallikotelo, joka sisältää ampuma-aseen panoksen.
patrulli (ransk. **patrouille**) kierto-, kulkuvahti, partio; sen miehistö. — p-l l e e r a t a olla vahtipalveluksessa, vahdissa.
patruuna (lat. **patrō'nus**) tehtaanisäntä, tilanomistaja.
patsientti (lat. **patiens, -ntis** kärsivä) potilas.
patšuli erään etelämaisen kasvin lehdistä valmistettu hajuaine.
patteri (ransk. **batterie**) tykkiryhmä.
pauperismi (lat. **pauper** köyhä), kansan(luokan) huono taloudellinen asema, köyh(tyneis)yys.

paussi (lat. pausa) keskeytys, loma; (mus.) tauko.
pauvres honteux [pōvr-ongtö'], (ransk.) »häveliäät köyhät», köyhät säätyhenkilöt.
paviljonki (ransk. **pavillon**) puutarha-, huvimaja; tilapäinen näyttelyrakennus.
pax [-äks], (lat.) rauha. p. v o b i s c u m [-bi'sk-] rauha olkoon kanssanne.
p. c. = **pour condoléance** (ransk.) käyntikorteissa: surunvalittelua varten.
p. Chr. (n.) = **post Christum (natum)**, (lat.) Kristuksen syntymän jälkeen, jälkeen Kristuksen.
p. e. = **par exemple** (ransk.) k. tätä.
peccavi [-ā'vi], (lat.) olen tehnyt syntiä, rikkonut. k. myös **pater p.**
pedaali (lat. **pēs, pedis** jalka) jalkio; poljin.
pedagogi (kreik. **paidagōgo's**) lastenkasvattaja, koulunopettaja. — p-i i k k a (kreik. **paidagōgikē'**) kasvatustiede, -oppi.
pedantti (ital. **peda'nte**) turhantarkka saivartelija, pikkuseikkojen, muotojen orja. — p-t e r i a turhantarkkuus, pikkumaisuus.
pedelli (lat. **pede'llus**) julkisissa laitoksissa: palvelusmies, vahtimestari.
pederasti (kreik. **paidera'stēs**) pojan-, miehenraiskaaja. — p-i a miestenvälinen sukupuoliyhteys, pojan-, miehenraiskaus.
pedikyyri (ransk. **pédicure**) jalkain (terveyden, kauneuden) hoito — p-k y r i s t i jalkainhoitaja.
pegaasi, Pegasos [pē'-], (kreik.) kreikkal. tarustossa: siipiratsu; runoratsu, runoilijainnostus.
pehtori (ruots. **inspe'ktor**) työnjohtaja maatilalla.
peilata (ruots. **pejla**) mitata veden syvyys luotaamalla.
peivi (engl. **pave**) Amer. suom.: tiilikiven muotoinen katukivi.
pekoni (engl. **bacon**) k. **bacon**.
pekuniääri (lat. **pecū'nia** raha) rahallinen, raha-.
pêle-mêle [pel-mē'l], (ransk.) sekaisin, mullin mallin y.m.s.
pelerini (ransk. **pèlerine**) eräänl. naisten hartiavaippa ja kauluri.
penaatit (lat. **penā'tes**) kotijumalat; koti(liesi).
pendangi [pang-], (ransk. **pendant**) vastine, vastapari.
pendeli (lat. **pendulus**) heiluri.
pendyli (ransk. **pendule**) pöytä-, seinäkello.
penis [pē-], (lat.) siitin.
pennalismi (lat. **pennā'le** lukio) toveriensorto kouluissa, yliopistoissa y.m.s.
pensée [pangsē'], (ransk.) orvokki.
pensionaatti [pang-], (ransk. **pensionnat**) koulukoti, kasvatila; täyshoitola. — p-s i o ni (ransk. **pension**) eläke; täyshoitola; koulukoti, kasvattila.
pensnee k. **pincenez**.
pensumi (lat. **pensum** punnittu määrä) koulutehtävä, läksy; oppimäärä.
penta- (kreik. **pente** viisi) yhdyssanoissa: viisi-.
pentateukki (kreik.) Vanhan Testamentin kanonin 1:nen osa, »Mooseksen kirjat».
pentri (engl. **pentry**) laivoissa: ruokailutarpeitten säiliö.
pepsiini (kreik. **pepsis** ruuansulatus) eräs mahalaukussa oleva ruuansulatusaine.
per (lat.) kautta, puolesta; kirjanpidossa: debet.
per aspera ad astra (lat.) »koleikkojen kautta tähtiin», vaikeuksien kautta voittoon.
per aures [-aurēs], (lat.) »korvien kautta»; o t t a a p. a. ottaa kuulusteltavaksi, nuhdeltavaksi, ripitettäväksi.
per capita [-ka-], (lat.) pää-, henkilöluvun mukaan.
per contante [-konta'n-], (ital.) käteisellä, -sesti.
perdu [-dy'], (ransk.) menetetty, mennyttä, hukassa.
pereat! (lat.) kuolema hänelle! alas!
perennakasvit (lat. **pere'nnis** vuosikautinen) monivuotiset kasvit.
per fas et nefas k. **fas**.
perfekti (lat. **perfe'ctum**) teonsanan aikamuoto, joka osoittaa päättynyttä tekemistä nykyajalla t. tulevalla ajalla, päättymä.
perfidi (lat. **perfidus**) uskoton, petollinen, kavala; katala, häijy.

perforoida, -reerata (lat. **perforā're**) lävistää, rei'ittää, puhkaista.
pergamentti (kreik. kaupunginnimi **Pergamon**) erinäisin keinoin valmistettu lampaan, vuohen y.m. nahka, jota muinaisaikoina käytettiin paperina.
pergola (ital.) pylväitten kannattama katoton lehtikuja.
peri [pē-] Zarathustran opissa: naispuolisten pahojen henkien nimitys.
periculum in mora [-rī'- -rā], (lat.) »viivytyksessä on vaara», on pidettävä kiirettä, toimittava joutuisasti.
perifeerinen (kreik. **periphe'reia** kehä) ulkokehää koskeva, syrjäseikkoihin kuuluva. — p-f e r i a kehä, ympärys.
periodi (kreik. **peri'odos**) ajanjakso, aikakausi; pitkä lausejakso. — p-i n e n aikakautinen, aikakaus-, ajoittainen.
peripetia (kreik **peripe'teia**) näytelmässä: ratkaiseva käänne sankari(ttare)n kohtalossa; vaihe, käänne. — p-i s k o o p p i (kreik. **peri'** ympäri + **skope'in** katsella) vedenalaisen laivan tähystintorvi. — p-i s t y l i (kreik. **peri'stylon**) rakennusta ympäröivä t. sen eteinen pylväshalli.
per kassa, per kontant käteisellä, -sesti.
perlemo (saks. **Perlmutter**). helmiäinen.
permanentata (seur.) laittaa tukka kestolaineille. — p-t t i (lat. **permanē're** pysyä) pysyväinen, kestävä, yhtämittainen.
per mille (lat.) tuhatta kohti, tuhannelta.
permissio(ni), (ransk. **permission**) sotilaan loma. — p-i t t o i d a, -t t e e r a t a (lat. **permittere**) laskea lomalle.
peronki (ransk. **perron**) junasilta, asemalaituri.
per pedes apostolorum [-dēs -lō'-], (lat.) jalkaisin (kuten apostolit).
perpetuum mobile [-pe'tu- mō-], (lat.) ikiliikkuja.
per procura [-kū'-], (ital.) valtuuttuksen nojalla, v-tuksella.
persienni (ransk. **persienne** persialainen) sälekaihdin.
personaali (ruots. **personā'l**) henkilökunta. — p-l i- henkilö-, persoona-.
persona grata [-sō'- grā-], (lat.) mieluinen, suosiossa oleva henkilö (vastak. **p. ingrata**).
personalia [-nā'-], (lat.) elämäkerralliset t. henkilötiedot.
personifioida, -fieerata (ransk. **personnifier**) olennoida, henkilöidä, personoida.
persoona (lat. **persō'na**) henkilö.
perspektiivi (lat. **perspi'cere** katsoa läpi) kuvaamistapa, joka tekee, että tasapintaisesta kuvasta saa oikean käsityksen kuvattujen esineitten sijoituksesta ja ulottuvaisuudesta paikallisuudessa; (kuv.) näköala, tulevaisuudentoive, mahdollisuus.
persvadeerata (lat. **persuadē're**) taivutella t. houkutella t. saada tekemään jtkin.
per tot discrimina rerum [- -krī'- rē-], (lat.) »niin monen vaarallisen vaiheen kautta t. jälkeen».
perturbeerata (lat. **perturbā're**) saattaa ymmälle, panna sekaisin.
peruukki (ransk. **perruque**) irtotukka, tekotukka; (kuv., leik.) koulunopettaja.
perverssi (lat. **perversus** nurinkäännetty) luonnonvastainen, luonnoton, turmeltunut.
peseta [-sē'-], (esp.) espanjalainen rahayksikkö (100 centimoa).
pessimismi (lat. **pessimus** huonoin) maailmankatsomus, jonka mukaan tämä maailma on mahdollisimman huono, synkkä elämänkatsomus. — p-m i s t i p-mismin kannattaja.
pestilenssi (lat. **pestile'ntia**) rutto; saasta.
petitsioni (lat. **petī'tiō**) anomus.
petrifikaatti, -katsioni (kreik. **petra** kivi + lat. **facere** tehdä) kivettymä.
petroleumi, -li (kreik. **petra** kivi + lat. **oleum** öljy) vuoriöljy.
petrologia (kreik. **petros** kivi + **logos** sana, oppi) vuorilajien syntyoppi.
peu à peu [pö], (ransk.) vähitellen.

p. f. = **pour féliciter** (ransk.) käyntikorteilla: onnitellakseen.
Pfennig [-ih], (saks.) sadasosa Saksan markkaa.
p. f. v. = **pour faire visite** (ransk.) käyntikorteilla: tullakseen tervehtimään.
phallos, -llus [fal-], (kreik., lat.) miehen siitinelin.
Phoibos [foi-] k. **Foibos.**
pia desideria [-dēsīde'-], (lat.) hurskaat toivomukset.
pianiino (ital.) pikku piano, pystykielinen piano. — p-n i s s i m o (ital.), (mus.) aivan hiljaa. — p-n o (ital.) hiljaa; (subst:vina) vasarakielisoitin. — p-n i s t i pianotaituri. — p-n o l a koneellinen pianonsoittolaite.
piasteri (ital. **pia'stra** levy) turkkilainen hopearaha.
piazza [-a'tsa], (ital.) tori.
piccolo (ital.) hotelli-, tarjoilijapoika.
pièce de résistance [pjes-də-rezistang's], (ransk.) aterian pääruokalaji; ohjelman päänumero, valtti.
piedestaali (ransk. **piédestal**) veistokuvan jalusta.
Pierrette, -rrot [pjere't, -rō'], (ransk.) edellinen nais-, jälkimmäinen miespuolinen koomillinen henkilö ranskalaisissa kansankomedioissa.
pieteetti (ransk. **piété**) harras kunnioitus, hienotunteisuus. — p-t i s m i (lat. **pietās** hurskaus) herännäisyys. — p-t i s t i p-tismin kannattaja, herännyt.
pihvi (engl. **beef**) voissa paistettu palanen naudanlihaa.
piironki (ruots. **birong**) matala, laatikollinen (vaate)kaappi.
pikadori (esp. **picador**) ratsastava härkätaistelija.
pikantti (ransk. **piquant**) mausta puh.: kirpeä, väkevä; (kuv.) eloisuudellaan huomiota herättävä, pirteä, hivelevä, mehevä. — p i k e e r a t a (ransk. **piquer**) pistellä, ärsyttää.
pikareski (esp. **picā'ro** hulttio, roisto) romaanista puh.: veijari-, roistoluonnetta kuvaava.
piketti (ransk. **piquet**) toimivalmiina oleva sotilas-, poliisi-, palosotamies-osasto.
pikkelsi (engl. **pickles**) viinietikkaan säilykkeiksi laitetut, väkevästi höystetyt vihannekset.
pikkolohuilu (ital. **piccolo** pieni) erittäin korkea- ja kimeä-ääninen pieni huilu, pikkuhuilu.
piknikki (ransk. **pique-nique**) huviretki, johon osanottajat tuovat eväitä mukanaan.
piktuuri (lat. **pictū'ra** maalaus) käsiala.
pikööri (ransk. **piqueur**) ratsastava jahtipalvelija; ratsunopettaja.
pilasteri (ransk. **pilastre**) vähän ulkoneva seinä-, puolipilari.
piletti (ransk. **billet**) kirje-, pääsy-, matkalippu.
pilgrimi (ruots. **pilgrim**) pyhiinvaeltaja.
pilleri (ruots. **piller**) lääkemarjanen.
pilotti (esp. **pilō'to** luotsi) lentokoneen ohjaaja.
pilsneri (kaupunginnimi **Pilsen**) Pilsenin olut, vaalea, vähän katkeranmakuinen olut.
piltti (ruots. **pilt**) poikanen, pikkupoika.
pinakoteekki (kreik. **pinaks** taulu + **thēkē** säilytyspaikka) taulukokoelma, -näyttely.
pincenez [pängsnē'], (ransk.) »nenännipistin», sangattomat rillit, nenälasit.
pindarolainen (kreik. runoilijannimestä **Pindaros**) P:n tyylinen, korkealentoinen.
ping-pong (engl.) pöytätennispeli.
pinsetti (ransk. **pincette**) pienet pihdit.
pinxit [pingksit], (lat.), lyh. **pinx.** maalauksissa tekijän nimen jälessä: on maalannut.
pionieeri (ransk. **pionnier**) teknillisten joukkojen sotamies; (kuv.) edelläkävijä, uranaukaisija.
pipetti (ransk. **pipette**) imuputki, tiputuslasi.
piraatti (lat. **pīrā'ta**) merirosvo; eräänl. iso naisten työlaukku.
pirogi (ransk. **pirogue**) eräänl. intiaanien kanootti, ruuhi; (myösk.) liha- y.m. piiras.
piruetti (ransk. **pirouette**) pyörähdys, kiekahdus. — p-t t e e r a t a (ransk. **pirouetter**) pyörähdellä j.n.e.

pisoaari (ransk. **pissoir**) vedenheittokoju.
pitšafti (saks. **Petscha'ft**) sinettileimasin.
pittoreski (ital. **pittore'sco**) maalarin aiheeksi sopiva, maalauksellinen, silmää kiehtova, ihana.
pizzicato [pitsikā'-], (ital.; mus.) sormilla näppäillen.
plaaŝi (ransk. **plage**) hiekkainen uimaranta.
plafondi (ransk. **plafond**) maalauksilla, korkokuvilla koristettu katto; kattomaalaus.
plagiaatti (lat. **plagium** ihmisryöstö) kirjallinen varkaus; varastettu kirjallinen tuote. — p-i o i d a, -i e e r a t a tehdä kirjallinen varkaus, julkaista jnkn kirjallinen tuote omanaan.
plakaatti (ransk. **placard**) julistus, kuulutus, ilmoitus(paperi).
plaketti (ransk. **plaquette**) metallinen koristelaatta, muistolevy.
planeerata (lat. **plānus** tasainen) tasoittaa; suunnitella.
planeetti (kreik. **planē'tēs**) kiertotähti. — p-n e t a a r i (lat. **planetā'rium**) opetusväline kiertotähtien liikkeen havainnollistuttamiseksi.
planŝetti (ransk. **planchette**) kureliivien teräksinen, ohut kiinnityskisko.
plantaaŝi (ransk. **plantage**) viljelys(maa) siirtomaissa.
plaseerata (ransk. **placer**) asettaa, sijoittaa, toimittaa paikka, hankkia toimi jklle.
plasma (kreik. **plassein** muodostaa) verineste; myös = **protoplasma** k. tätä.
plastiikka (kreik. **plassein** muodostaa) muovailu-, kuvanveistotaide; taito hallita ruumiinliikkeitään. — p-t i l l i n e n muovailtava, m-leva, m-lu-, veistotaiteellinen; kauniisti pyöristetty.
platformu (ransk. **plate-forme**) juna-, raitiovaununsilta; seisahduslaituri.
platoninen (miehennimi **Platon**) henkinen, epäaistillinen, aistillisuudesta vapaa.
plattdeutsch (saks.) pohjois-, alasaksa(laiset kielimurteet).
plausibeli (lat. **plausi'bilis**) hyväksyttävä, todennäköinen.
play [plei], (engl.) peli. k. **fair play**.
please [pliz], (engl.) olkaa hyvä.
plebeijit, plebs (lat.) alempi rahvas, alhaiso.
plebiskiitti, -ssiitti (lat. **plēbs** kansa + **scitum** päätös) kansanpäätös (varsinkin siitä, tahtooko kansa joutua uuden valtion yhteyteen vai ei).
pledeerata (ransk. **plaider**) puhua puolesta, suositella.
pleedi (engl. **plaid**) villa-, matkavaippa, -huopa.
pleissi (engl. **place**) Amerik. suom.: paikka.
Plejadit eräs tähtiryhmä, Seulaiset; (kuv.) p-d i runoilijaryhmä.
plektron (kreik.) näppäin, jolla muin. kitaran kieliä näppäiltiin.
plénipotentiaire [-tangsjē'r], (ransk.) täysivaltainen.
plenumi (lat. **plēnum** täysi) täysiistunto.
plenus venter non studet libenter [plē- -be'n-], (lat.) »täysi vatsa ei opiskele kernaasti», kun vatsa on täynnä, eivät opinnot suju.
pleonasmi (kreik. **pleonasmo's**) liikasanaisuus, liika sana. p-n a s t i n e n liikasanainen; sanasta puh.: liika.
pli (ransk.) hyvä ryhti, ryhdikkyys.
plintti (kreik. **plinthos** tiilikivi) eräs voimisteluteline, hyppyarkku.
ploki (ruots. **block**) väkipyörä.
plombeerata (ransk. **plomber**) varustaa lyijyleimalla (esim. tavaravaunu); täyttää (hammas). — p-b i (lat. **plumbum** lyijy) lyijyleima; (hampaan) täyte.
plumputinki (engl. **plumpudding**) luumu-, rusinaputinki t. -vanukas, englantil. kansallisruoka.
pluraali (lat. **plūrā'lis**) monikko.
pluralis majestatis [plūrā'- -tā'-], (lat.) hallitsijan itsestään käyttämä monikkomuoto (me). — p. m o d e s t i æ [-de'stiē] »vaatimattomuuden monikko», kirjailijan itsestään käyttämä monikkomuoto.
pluraliteetti (ransk. **pluralité**) enemmistö.

plus [-ū-], (lat.) enemmän; yhteenlaskussa: ynnä; (kuv.) lisä, jäämä, voitto.

pluskvamperfekti (lat. **plus quam perfectum** enemmän kuin päättynyt) teonsanan aikamuoto, joka lausuu, että jtkin oli tapahtunut ennen kuin jtkin toista tapahtui, entispäättymä.

plutokratia (kreik. **plūtos** rikkaus + **krateia** valta) rahavalta.

plutoona (ransk. **peloton**) komppanian alaosasto, neljännes.

Pluvius (lat.) sateenantaja, Jupiterin (k. tätä) lisänimi.

plyyši (ransk. **peluche**) eräs samettintapainen huonekalukangas, nukkaverka, -silkki.

p. m. = **post meridiem** (lat.) jälkeen puolenpäivän.

pneumaattinen (kreik. **pneuma** henki) ilmaa sisältävä, ilmalla käyvä, ilma-.

poco [pōko], (ital.) vähän. p. a p. vähitellen.

podagra (kreik. **poda'gra**) luuvalo jalassa.

podiumi (lat. **pōdium**) orkesterin, kuoron johtajakoroke.

poeetta (lat. **poē'ta**) runoilija. — p o e e t t i n e n runollinen. — p o e m i (kreik. **poiēma**) runo(elma). — p o e s i a (kreik. **poiēsis**) runous. — p o e t i i k k a (kreik. **poiētikē'**) runousoppi.

poeta laureatus [-ē'- -ā'-], (lat.) laakerilla seppelöity runoilija, hovirunoilija.

pogromi (ven. **pogro'm** hävitys) vierasheimoisia, varsinkin juutalaisia vastaan Venäjällä harjoitettu väkivalta t. vaino.

poiju (hollann. **boj**) veden pohjaan kiinnitetty, pinnalla kelluva esine, johon alus kiinnitetään, tahi joka on merimerkkinä.

poilari (engl. **boiler**) Amer. suom.: höyrykattila.

pointeri (engl. **pointer**) lyhytkarvainen seisova lintukoira.

pokaali (lat. **pōculum**) pikari, malja.

poker [poukə], (engl.) eräs korttiuhkapeli.

pokuleerata (lat. **pōculum** malja) maistella maljoja, ryypiskellä.

polaari- (kreik. **polos** akseli) napaseutujen, -seudun, napa-.

poleerata (ruots. **polē'ra**) hioa kiiltäväksi, kiilloittaa esineen pinta kiilloitusaineella.

polemiikki (kreik. **polemikē'**) kirjallinen, tieteellinen kynäsota. — p-e e m i n e n kynäsodanhaluinen, kiista-, riita-. — p-e e m i k k o kynäsodankävijä, kiista-, riitakirjailija. — p-e m i s o i d a, -s e e r a t a olla kynäsodassa, käydä k-sotaa, kirjoittaa kiista-, riitakirjoituksia.

poletti (ruots. **polle'tt**) leimattu kortti, jolla saa jnkin oikeuden; sotilaan olkalappu. — p-t t e e r a t a jättää matkatavarat kuljetettaviksi tavaravaunussa.

poliisi (ransk. **police**) pakkotoimenpiteet yhteiskunnallisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä varten; sellaisia toimia hoitavat viranomaiset t. hoitava viranomainen; vakuutuskirja.

poliittinen (kreik. **politiko's**) valtioopillinen, -taidollinen, -viisas; älykäs, ovela.

poliklinikka (kreik. **polis** kaupunki + **klīnein** maata) sairaitten vastaanottopaikka, jossa heitä neuvotaan hoitamaan itseänsä ja heille annetaan lääkärinapua.

politiikka (kreik. **politikē'**) valtiooppi, -taito; viisas, ovela menettely. — p-t i k k o valtiomies, ovela mies. — p-t i k o i d a, -t i s e e r a t a puhua valtioasioista, pohtia niitä, »valaa kannuja».

polituuri (lat. **politū'ra**) kiilto; kiilloitusaineena käytetty spriiliuos. — p-t y y r i (ruots. **polity'r**) ulkonainen hienostus, hieno esiintymis-, käytöstapa, kohteliaisuus.

polkka (tšek. **pulka** puoliaskel) alkujaan böömiläinen kaksi neljäsosa-tahtinen seuratanssi.

pollari (ruots. **pollare**) laivankannella tai rantalaiturilla: pylväs(pari), johon kiinnitysköydet kiedotaan.

polluutio, -**lutsioni** (lat. **pollū'tio**) täysikasvuisen miehen tav. öinen siemenvuoto.

poloneesi (ransk. **polonaise** puolalainen) alkujaan puolalainen juhlakulkueentapainen tanssi; sen sävel.
Polterabend (saks.) sulhasen tai morsiamen kunniaksi ennen häitä pidetyt kemut.
poly- (kreik. **poly's** moni) yhdyssanoissa: moni-.
polyfoninen (kreik. **phōnē'** ääni) moniääninen. — p-f o o n i k k o moniäänisen musiikin säveltäjä. — p-g a m i a (kreik. **gamos** avio) moniavioisuus. — p-g a m i n e n moniavioinen. — p-g l o t t i- (kreik. **glōtta** kieli) monikielinen. — p-h i s t o r i (kreik. **istōr** tuntija) useihin tieteisiin perehtynyt mies, monitieteilijä. — p-t e i s m i (kreik. **theo's** jumala) monijumalaisuus. — p-t e i s t i n e n monijumalainen. — p-t e k n i k k o (kreik. **tekhnē'** taito) 1. teknillinen (korkea)koulu. 2. sellaisen oppilas. — p-t e k n i k u m i = polyteknikko 1.
polyyppi (kreik. **poly'pūs** monijalkainen) eräänl. (esim. nenän) limakalvon kasvannainen.
pomada (lat. **pōmum** omena) hyvänhajuinen iho- t. hiusvoide.
pomeranssi eräs appelsiininnäköinen hedelmä.
pommi (kreik. **bo'mbos** kumahdus) räjähdysaineella täytetty rautakuula.
pomologi (lat. **pōmum** omena + kreik. **logos** sana, oppi) tietopuolisesti oppinut, ammattimainen hedelmäinviljelijä. — p-i a hedelmäinviljelysoppi.
pondus (lat.) paino; painokkuus, ponsi, ponnekkuus, arvokkuus.
poni (engl. **pony**) pieni hevonen.
pontifex (lat.) muin.-roomal. pappi. p. m a x i m u s ylimmäinen pappi.
ponttoni (ransk. **ponton**) veneen, proomun tapainen alus sillan kannattimena, siltavene, lautta.
pony k. **poni.**
pooli (kreik. **polos** akseli) maan-, taivaannapa.
poori (kreik. **poros** kauttakulku) huokonen, hikireikä.
populariteetti (ransk. **popularité**) yleinen t. kansansuosio; kansan-, yleistajuisuus. — p-l a r i s o i d a, -s e e r a t a (ransk. **populariser**) kansanomaistuttaa, esittää kansan-, yleistajuisesti. — p-l ä ä r i (ransk. **populaire**) kansanomainen, kansan suosima, yleisesti suosittu t. pidetty; kansan-, yleis-, helppotajuinen.
pornografi (kreik. **pornē** huora + **graphein** kirjoittaa) epäsiveellisten kirjain tekijä. — p-i a epäsiveellinen kirjallisuus. — p-i n e n epäsiveellisiä asioita esittävä.
porsliini k. **posliini.**
portaali (ransk. **portail**) kirkon y.m. pää-, valtaovi.
portatiivinen (lat. **portā're** kantaa) kannettava, siirrettävä, käsi-, matka-.
portfölji (ransk. **portefeuille**) salkku.
portiääri (ransk. **portier, -ière**) ovenvartija; ovenverho, oviuudin.
porto (ital.) postimaksu.
portreteerata (ransk. **portraire**) muotokuvata, tehdä jnkun muotokuva. — p-t r e t t i (ransk. **portrait**) muoto-, valokuva.
portsiona, -ni (ransk. **portion**) annos.
portteri (engl. **porter** kantaja) alkujaan englantil., väkevä, hyvin tumma olut.
portööri (ransk. **porteur** kantaja) läkkipellistä tehty tutkittavien kasvien säiliö; laite, jossa eri ruokalajeja päällekkäin olevissa astioissa voidaan kantaa keittiöstä kuluttajan kotiin.
poröösi (ransk. **poreux, -euse**) huokoinen, hohkoinen.
pose [pōz], (ransk.) ruumiinasento, asenne; teennäinen, vaikutusta tavoitteleva asenne. — p o s e e r a t a asettua teennäisiin asentoihin, teeskennellä, pöyhkeillä. — p o s ö ö r i teeskentelijä, pöyhkeilijä.
Poseidon kreikkal. tarustossa meren jumala.
posessionaatti (lat. **posse'ssio** omistus) tilanomistaja.
posetiivi (lat. **positī'vus**) pienten urkujen muotoinen, vääntimellä soitettava soittokone.

positiivi (lat. **positī'vus**) adjektiivin perusaste, joka vain nimittää ominaisuuden, ilmaisematta vertailua. — p-v i n e n myönteinen; määrätty, varma, varsinainen, todellinen; säädetty, säätönäinen.
posito [-tō], (lat.) edellyttäen.
positsioni (lat. **posi'tio**), (yhteiskunnallinen, taloudellinen) asema.
posliini (ruots. **porslī'n**) eräänl. saviaine, valkosavi; siitä valmistettu esine, astia.
possessiivinen (lat. **possessī'vus**) omistusta, omistajaa osoittava.
postamentti (ruots. **postame'nt**) jalusta.
post (lat.) jälkeen. p. C h r i s t u m (n a t u m) k. **p. Chr. (n.).**
postdateerata (lat. **post + datum** päivämäärä) päivätä oikeata päivämäärää myöhemmäksi.
posteerata (ruots. **postē'ra**) asettaa vahtiin; seistä vahdissa.
poste restante [post-restang't], (ransk.) postitoimistossa säilytettävä(ksi).
post festum (lat.) »juhlan jälkeen», liian myöhään.
post hoc, ergo propter hoc [-hok] »tämän jälkeen, siis tämän johdosta» (virheellinen johtopäätös).
postilla (lat. **post illa verba textūs** niitten tekstin sanojen jälkeen) raamatunselitys-, saarnakokoelma.
postillon d'amour [-tijong-d-amū'r], (ransk.) lemmenkirjeen, -viestin tuoja.
postpositio, -sitsioni (lat. **postpositio**) jälkeen asetettu suhdesana, jälkisana (esim. pöydän alla).
postskriptumi (lat. **postscriptum**), lyh. **P. S.** jälkikirjoitus kirjeessä.
postulaatti (lat. **postulā'tum**) vaatimus, -ma; edellytys, olettamus.
postumi (lat. **post(h)umus**) lapsesta puh.: isän kuoltua syntynyt; teoksesta puh.: tekijän kuoltua ilmestynyt, hänen jälkeensä jättämä.
post urbem conditam [-ko'n-], (lat.) kaupungin (Rooman) perustamisen jälkeen.
potage [-ā'š], (ransk.) liemi, lihaliemi.
Potemkin [patjo'm-], Venäjän keisarinnan Katariina II:n suosikki. P:i n k y l ä t t. k u l i s s i t petolliset kaunomaalaukset.
potenssi (lat. **pote'ntia** mahti) voima-aste, määrä; siitoskyky.
potentaatti (lat. **potentā'tus** mahti) valtaherra, mahtimies, pomo.
potentsiaali (lat. **potentiā'lis**) teonsanan tapamuoto, joka esittää tekemisen t. tilan mahdollisena, mahtotapa.
potpuri (ransk. **pot pourri**) sävellys, jossa eri mielisävelmiä on liitetty toisiinsa sarjaksi, sekalaisia säveliä.
poudre de riz [pudr-də-ri], (ransk.) riisipuuteri.
pound [paund], (engl.) punta.
pour condoléance [pūr-kōdoleang's] k. **p. c.**
pour faire visite [pūr-fēr-vizi't] k. **p. f. v.**
pour féliciter [pūr-felisitē'] k. **p. f.**
pour prendre congé [pūr-prangdr-kongšē'], (ransk.) käyntikorteissa lyh. **p. p. c.** jättääkseen hyvästi.
p. p., p. p:m, p. pr. = **per procura** (k. tätä).
p. p. c. k. **pour prendre congé.**
præses [prē'-], (lat.) puheenjohtaja, esimies.
præterea censeo Carthaginem esse delendam = **ceterum censeo** j.n.e. k. tätä.
pragmaattinen (kreik. **prāgma** toiminta) kokenut, viisas; historiankirjoituksesta puh.: joka esittää tapahtumat niiden syyperäisessä yhteydessä.
praksis (kreik. **prāksis**) käyttö, käytäntö, käytännössä vakaantunut tapa.
praktiikka (kreik. **praktiko's** toimimaan kykenevä) käytäntö, käytännöllinen harjoitus, siten saatu kokemus; lääkärin-, asianajajantoimen harjoittaminen; lääkärin j.n.e. toimi, asiakaspiiri, asiakkaat. — p-t i k a n t t i harjoittelija. — p-t i k k o käytännön mies, kokenut asiantuntija. — p-t i l l i n e n käytännöllinen. — p-t i s e e r a t a, -t i k o i d a olla harjoittelijana, harjoitella, palvella; lääkäristä, asianajajasta puh.: harjoittaa tointansa.

praliini (ransk. **praline**) paahdettu manteli. — p-l i n é [-nē'], (ransk) sokeri- ja manteliseoksesta valmistettu, suklaatilla päällystetty konvehti.
prasnikka (ven. **prazdnik**) juhla-(päivä).
Prater [prā-], (saks.) suuri huvipuisto Wienissä.
praxis k. **praksis.**
prebendi (lat. **præbe'nda** ylläpito) pappien palkka-, elatuspitäjä, -tila.
predestineerata, -noida (lat. **prædestinā're**) ennakolta määrätä (jhkin toimeen, jtkin varten).
predikaatintäyte noomini, joka verbin välityksellä omistetaan määräykseksi subjektille t. objektille. — p-k a a t t i (lat. **prædicā'tum**) verbi, joka ilmaisee subjektista lausutun tekemisen t. tilan, maine. — p-k a m e n t t i (lat. **prædicā're** julistaa) asema, tila, ominaisuus.
predisponoida, -neerata (lat. **præ** edeltäpäin + **disponoida**) ennakolta järjestää, vaikuttaa, tehdä vastaanottavaksi. — p-p o s i t i o, -s i t s i o n i ennakolta järjestetty, valmistettu tila, alttius, herkkyys, taipumus, vastaanottavaisuus.
pre-eksistenssi (lat. **præ** ennalta + **exi'stere** olla olemassa) ennakolta-olo, aikaisempi olemassaolo.
preemio (lat. **præ'mium**) palkinto; (vakuutus)maksu.
preeriat (ransk. **prairie**) Pohj.-Amerikan ruohoaavikot.
preesens (lat. **præsens** läsnäoleva) teonsanan aikamuoto, joka ilmaisee kestävää tekemistä t. tilaa nykyajalla, suomenkielessä myös tulevalla ajalla, kestämä.
prefekti (lat. **præfe'ctus**) esimies, päällikkö, johtaja; Ranskassa läh. vast. maaherra.
prefiksi (lat. **præfi'xus**) etuliite, -tavu.
pregnanssi (lat. **prægnans, -ntis** kohtuinen) ytimekkyys j. n.e.k. seur. — p-a n t t i ytimekäs, suppea ja sisällysrikas, sattuva.
prejudikaatti (lat. **præjudicā're** tuomita ennakolta) ennakkopäätös, -tapaus.
prekääri (ransk. **précaire**) armonalainen, armosta riippuva, epävarma, -vakainen, tukala.
prelaatti (lat. **prælā'tus** etusijalle asetettu) ylhäinen pappi, pääpappi, kirkkoruhtinas.
preliminääri (lat. **præ** edessä + **līmen** kynnys) edelläkäypä, valmistava, alustava.
preludi (lat. **prælū'dium**) etusoitto, alkusävel. — p-i o i d a, -i e e-r a t a soittaa etusoitto.
premissi (lat. **præmi'ssus** edelle pantu) edellytys, peruste, peruslause.
premiumi (lat. **p-um**) palkinto; tapporaha; vakuutusmaksu.
premiääri (ransk. **première**) teatterissa: ensi-ilta.
prentis (engl. **prentice**) oppipoika.
prenumereerata, -roida (lat. **præ** edeltä + **numerā're** laskea) tilata ja maksaa ennakolta.
preparaatti (lat. **præparā're** valmistaa) valmiste. — p-r e e r a t a, -r o i d a valmistaa.
prepositio, -sitsioni (lat. **præposi'tio**) eteen asetettu suhdesana (esim. **kautta** rantain).
prerogatiivi (ransk. **prérogative**) etuoikeus.
presbyteeri (kreik. **presby'teros** vanhempi) muin.-kristillisen seurakunnan johtomies, vanhin.
presenninki (hollann. **pressening**) öljytty t. tervattu suojakangas.
presentabeli (ransk. **présentable**) esitettäväksi kelpaava, näyttökuntoinen, kunnollinen, kelvollinen. — p-t a t s i o n i esittäminen, -tteleminen, -ttely. — p-t e e-r a t a (ransk. **présenter**) esittää, -tellä. — p-t t i lahja.
preservatiivi (lat. **præservā're** ennalta säilyttää) varjelus-, suojeluskeino, -lääke. — p-v e e r a t a varjella, suojella.
presidentti (ransk. **président**) puheenjohtaja; viraston päällikkö, esimies; tasavallan korkein virkamies, valtionpäämies. — p-d e e-r a t a (lat. **præsidē're** istua edessä) olla puheenjohtajana, esimiehenä. — p-d i u m i (lat. **præsi'dium**) puheenjohtajantoimi; johtohenkilöt, -kunta.

presiisi (ransk. précis) täsmällinen, tarkka; (adv.) p-s täsmälleen, tarkkaan.
presiseerata (ransk. préciser) tarkalleen määrätä t. määritellä t. ilmoittaa, täsmentää. — p-s i s i o n i (ransk. précision) tarkkuus, täsmällisyys.
prestatsioni (ransk. prestation) suoritus, (taiteilijan) esitys, taidonnäyte; maksu, vero. — p-t e e r a t a (lat. præstā're) suorittaa, saada aikaan.
prestiiši (ransk. prestige) vaikutusvalta, -voima, arvo, luotto, maine.
presto (ital.; mus.) nopeasti. — p-t i s s i m o (ital.) hyvin nopeasti (nopein aikamitta musiikissa).
preteksti (ransk. prétexte) tekosyy, veruke.
pretendeerata (ransk. prétendre) pitää oikeutenansa, (katsoa voivansa) vaatia. — p-d e n t t i vaatija; kruununtavoittelija, valtaistuimellepyrkijä. — p-t e n s i o n i (ransk. prétention) (luuloteltuun oikeuteen perustuva) vaatimus, pyyde.
preteriti (lat. præte'ritum) teonsanan menneen ajan muoto.
preventiivi (lat. præveni're tulla ennen) ehkäisevä.
priima (lat. prīmus ensimmäinen) ensiluokkainen.
prikaasi (ven. prika'z) käsky, määräys.
prikaati (ransk. brigade) kahdesta t. kolmesta rykmentistä yhdistetty sotaväenosasto.
prima ballerina [-rī'-], (ital.) baletin ensimmäinen, etevin tanssijatar.
primadonna (ital.) teatterin ensimmäinen, etevin laulajatar, näyttelijätär.
primas [-ī-],(lat.) etevin, ylhäisin; ylin johtomies (arkkipiispojen arvonimi).
primavista (ital. a prima vista ensi näkemältä), (mus.) suoraan nuoteista soittaminen t. laulaminen, esitys ilman edelläkäypää harjoitusta.
primitiivinen (ransk. primitif, -ive) alkukantainen, kehittymätön, yksinkertainen, puutteellinen.
primus [prī-], (lat.) ensimmäinen, etevin oppilas luokalla; maisterinvihkiäisissä: se vihittävistä, jolla on korkeimmat arvolauseet tutkinnoista. — p. i n t e r p a r e s ensimmäinen vertaistensa joukossa.
primäärinen (lat. primā'rius) alkuperäinen, perus-.
prinsessa, prinssi (lat. princeps etevin) hallitsijasukujen jäsenten, nais- ja miespuolisten, arvonimiä.
prinsiippi (lat. princi'pium) perus-, periaate.
prinsipaali (lat. principā'lis pää-) päällikkö, johtaja, esimies, isäntä, työnantaja.
priori [-ī-], (lat. prior edellä oleva) pienemmän luostarin johtaja. — p-i t e e t t i (ransk. priorité) etusija, -oikeus.
prisma (kreik.) särmiö.
privaatti (lat. privā'tus) yksityinen. — p-v a t i m [-vā'-], (lat.) yksityisesti, kahden kesken. — p-v a t i s t i yksityisoppilas. — p-v i l e g i o, -i u m i (lat. privile'gium) etuoikeus.
pro (lat.) puolesta, edestä, sijasta.
probeerata (lat. probā're) koetella, koettaa, tutkia.
probleema, -mi (kreik. problēma) ratkaistava kysymys t. tehtävä, pulma, arvoitus. — p-l e m a a t t i n e n epätietoinen, -varma, epäilyksen alainen.
pro domo [-mō], (lat.) »oman talonsa puolesta». p u h u a p. d. ajaa omaa asiaansa, puhua omaan pussiinsa.
produkti (lat. prōdū'cere tuoda esiin) tuote. — p-d u k t i i v i-(n e n) tuottelias. — p-d u k t s i o n i tuotanto. — p-d u s e e r a t a, -s o i d a tuottaa, luoda, valmistaa, saada aikaan. — p-d u s e n t t i tuottaja, valmistaja, viljelijä.
pro et contra [kon-], (lat.) puolesta ja vastaan.
pro exercitio [-ekserk-ō t. -s-ō], (lat.) »harjoitusta varten», fil. kand.-tutkintoa varten suoritettava vierasten kielten kirjallinen koe.
prof. = professori.

profaani (lat. **profā'nus**) epäpyhä, maailmallinen, maallikko. — p-f a n o i d a, -n e e r a t a (lat. **profanā're**) loukata jnkin pyhyyttä, häväistä, halventaa.
profanum vulgus [-fā'-], (lat.) »epäpyhä rahvas», halpa alhaiso, paljosto.
profeetta (kreik. **prophē'tēs**) uskonnonjulistaja; ennustaja, tietäjä.
professioni (lat. **profe'ssio**) tunnustus; ammatti, elinkeino. — p-s-s o r i (lat. **profes'sor**) yliopistossa, korkeakoulussa: jnkin tieteen vakinainen pääedustaja, -opettaja; ansioituneille tutkijoille annettu arvonimi; eräissä maissa: opettaja. — p-s s u u r i professorinvirka.
profeteerata (ruots. **profetē'ra**) ennustaa. — p-t s i a (ruots. **profetī'a**) ennustus.
profiili (ransk. **profil**) poikkileikkauksen rajapiirteet, leikkauspiirros, halkiokuva; kasvojen sivukuva.
profiitti (ransk. **profit**) hyöty, liikevoitto. — p-f i t e e r a t a (saada) hyötyä, käyttää hyödykseen.
pro forma [-mā], (lat.) muodon vuoksi.
profylaksi (kreik. **prophy'laksis** vartiointi) taudintorjunta. — p-l a k t i n e n taudintorjumis-.
prognoosi (kreik. **prognōsis** edeltäpäin tietäminen) ennuste (eritt. potilaan tilan kehittymistä koskeva).
pro gradu [-dū], (lat.) kand.-tutkintoa varten suoritettava äidinkielinen kirjallinen koe.
programmi (kreik. **programma**) ohjelma.
progressiivinen (lat. **prōgrē'dī**) etenevä, kehittyvä. — p-s s i o(n i) eteneminen; sarja.
projekti (ruots. **proje'kt**) suunnitelma, ehdotus.
projektiili (ransk. **projectile**) heittoesine, ammus.
projektio, -ktsioni (ransk. **projection**) varjo-, heijastuskuva. — p r o j i s i o i d a (lat. **prōji'cere**) heijastaa.
proklamaatio, -matsioni (lat. **prōclāmā'tio**) julistus, kuulutus. — p-m o i d a, -m e e r a t a (ransk. **proclamer**) julistaa, ilmoittaa.
prokura [-ū-], (lat. **pro** puolesta + **cūra** huoli) valtuutus liikeasiain toimittamiseen ja toiminimen kirjoittamiseen. — p-r i s t i henkilö, jolla on prokura.
prolegomena [-go'-], (kreik. **pro** edessä + **legein** lukea) esipuhe, johdatus, -danto.
proletaari (lat. **proletā'rius**) köyhälistöläinen, köyhälistön jäsen. — p-t a r i a a t t i köyhälistö.
prologi (kreik. **prologos**) johdanto, esipuhe; alkajais-, avajaisruno.
prolongaatio, -gatsioni (lat. **prolongā'tio**) pitennys, lykkäys. — p-g o i d a, -g e e r a t a (lat. **prolongā're**) pitentää j.n.e.
promemoria(lat. **pro** varten + **memo'ria** muisti) muistiinpano, luettelo.
promenadi (ransk. **promenade**) kävely. — p-n e e r a t a kävellä.
pro mille (lat.) tuhatta kohti, tuhannelta.
promoottori (lat. **promō'tor**) promotsionin (k. tätä) toimittaja. — p r o m o t s i o n i (ransk. **promotion**) maisterin-, tohtorinvihkiäiset. — p r o m o v e e r a t a (lat. **promovē're** liikuttaa eteenpäin) seppelöidä maisteriksi, vihkiä tohtoriksi, toimittaa promotsioni. — p r o m o v e n d i maisteriksi seppelöitävä, tohtoriksi vihittävä henkilö.
promulgaatio, -gatsioni (lat. **p-gā'tio**) julkaiseminen (vrt. seur.). — p-g o i d a, -g e e r a t a (lat. **p-gā're**) julkaista, tehdä tunnetuksi (laki, asetus).
pronomini (lat. **pro** sijasta + **nōmen** noomini) noominin sijasta käytetty sana, asemo(sana).
prononsoida, -seerata (ransk. **prononcer**) ääntää.
pronssi (ransk. **bronze**) vasken ja tinan seos t. yhdistys.
proomu (ruots. **pråm**) laakeapohjainen, kantava alus tavarain kuljetusta varten.
proosa (lat. **prō'sa**) suorasanainen kieli, puhe, tyyli, kirjallisuus. — p-s a l l i n e n suorasanainen; epärunollinen, arkipäiväinen, ikävä, kuiva, mehuton.

propaganda (lat. **prōpagā're** levittää) jnkin opin, aatteen, mielipiteen levittäminen. — p-g o i d a, -g e e r a t a levittää, ajaa.
pro patria [-ā], (lat.) isänmaan puolesta.
propedeutiikka (kreik. **pro** edellä + **paide'uein** kasvattaa) esiopetus, alustava opetus. — p-d e u t t i n e n alustava, valmistava.
propelli (lat. **prōpe'llere** ajaa eteenpäin) potkuri.
proponeerata (lat. **prōpō'nere** asettaa esiin) esittää, ehdottaa.
proportsioni (ransk. **proportion**) mittasuhde, suhde, koko, mitta.
propositio, -sitsioni (lat. **prōposi'tio** esille asettaminen) esitys, ehdotus.
propri (lat. **nōmen proprium**) erisnimi.
pro primo [-prīmō], (lat.) ensiksi.
propsi (engl. **prop** tuki) lyhyet, liereät petäjän t. kuusen rungot, joita käytetään hiilikaivosten tukina y.m.
prosa k. **proosa**. — p-a i s t i proosakirjailija.
proscenium [-skē'- t. -sē'-], (lat. **pro** edessä + **scēna** näyttämö) näyttämö(n etuala).
pro secundo [-ku'ndō], (lat.) toiseksi.
prosedyyri (ransk. **procédure**) menettely(tapa).
proselyytti (kreik. **prosē'lytos** luoksetullut) vastakääntynyt henkilö, uusi uskolainen t. puoluelainen.
proseminaari (lat. **pro** edessä + **sēminā'rium** taimitarha) alkeis- t. valmistava seminaari (k. tätä).
prosentti (lat. **pro** + **centum** sata) sadalta, sadannes.
prosessi (lat. **prōce'ssus**) tapausten kulku, tapaussarja, kehityskulku; oikeus-, riita-, käräjäjuttu.
prosessio(ni), (lat. **prōce'ssio**) (juhla)kulkue.
prosit! [-ō-], (lat. »hyödyttäköön») onneksi olkoon! terveydeksi!
prospekti (lat. **prospe'ctus**) näköala; eräitten Leningradin suurkatujen nimitys; ennakko-, tilausilmoitus, näytelehti, ohjelma, hinnasto.
prostituoida, -ueerata (lat. **prōstitu'ere** asettaa esille) asettaa tarjolle, haureuden palvelukseen; häväistä, saastuttaa. — p-t u u t i o, -t u t s i o n i haureudelle antautuminen, ammattimainen haureus.
protegeerata (ransk. **protéger**) suojella, suosia.
proteiini (kreik. **prōtos** ensimmäinen) munanvalkuaisaine.
protektio, -tektsioni (ransk. **protection**) suojelu, suosinta, suosio. — p-s i o n i s m i suojelustullijärjestelmä. — p-t e k t o r a a t t i (lat. **prote'ctor** suojelija) suojelus-, yliherruus.
protestantti (lat. **prōtestā'rī** julkisesti todistaa) »vastalauseenpanija» (Speyerin valtiopäivien päätöksiä vastaan 1527), luterilaisen t. reformeeratun kirkon jäsen. — p-i s u u s protestanttien oppi ja usko.
protesteerata (lat. **prōtestā'rī** julkisesti todistaa) panna vastalause. p. v e k s e l i todeta, että vekselilain mukaista sitoumusta ei ole täytetty. — p-t e s t i vastalause; toteaminen j. n. e. k. ed.
Proteus [prōte'us], kreik. tarustossa: merenhaltia, joka saattoi muuttaa muotoaan; (kuv.) p-l u o n n e vaihteleva, epäluotettava l-e.
protokolla (lat. **protoco'llum**) pöytäkirja.
protoplasma (kreik.) alkulima.
prototyyppi (kreik. **proto'typos**) alkumuoto, peri-, esikuva, malli.
proviantti (ital. **provia'nda**) muona, ruokavarat.
proviisori (lat. **prōvī'sor**) palvelusajan ja tutkinnot suorittanut apteekkari, joka toimii toisen omistamassa apteekissa.
provinsialismi (lat. **provinciā'lis** maakunnallinen) murteellinen sana t. lausetapa. — p-n s s i (lat. **provi'ncia**) maakunta, -seudut.
provisio(ni), (lat. **provī'sio**) toimitus-, välitys-, asiamiespalkkio. — p-s o r i n e n (lat. **prōvidē're** nähdä edeltä) väliaikainen. — p-s o r i o, -i u m i väliaikainen tila.

provokaattori (lat. **prōvocā're** kutsua esiin) salaviekas rikokseen yllyttäjä. — p-k a a t i o, -k a t s i o n i rikokseen yllyttäminen. — p-v o s e e r a t a yllyttää (poliittiseen) rikokseen.
präntti (ruots. **pränt**) painettu teksti.
prässi (ruots. **press**) puserrus, -rrin; pinteet, ahdistus, pula.
prääriat k. **preeriat.**
P. S. = **postscriptum,** k. tätä.
psalmi (kreik. **psalmo's**) uskonnollinen lyyrillinen runo. — p-i s t a psalmien sepittäjä.
psalttari (kreik. **psalte'rion** kielisoitin) psalmikokoelma.
pseud(o)- (kreik. **pseudē's**) väärennetty, epäperäinen, näennäinen.
pseudonymi (kreik. **pseudē's** valhe- + **onoma** nimi) salanimi.
psykhe [psy-], (kreik.) henki, sielu(nelämä).
psykiatri (kreik. **psykhē'** sielu + **iātro's** lääkäri) mielisairaitten lääkäri. — p-i a (kreik. **ia'treia** lääkintä) mielisairauksien lääkintäoppi. — p-k o a n a l y y s i sieluntilojen erittely, wieniläisen lääkärin Freudin menetelmä hermotautien hoitoa varten. — p-k o a n a l y y t i k k o p-analyysin käyttäjä, harjoittaja. — p-k o l o g i (kreik. **logos** sana, oppi) sielutieteilijä. — p-k o l o g i a sielutiede. — p-k o l o g i n e n sielutieteellinen. — p-k o o s i (kreik. **psy'khōsis**) mielisairaus. — p-k o p a a t t i (kreik. **pathos** kärsimys) sielullisesti sairas, mielisairas. — p-k o t e r a p i a (kreik. **therape'ia** hoito) mielisairauksien hoito.
psyykillinen (kreik. **psykhē'** sielu) sielullinen.
puberteetti (lat. **pūbe'rtas** miehuusikä) ikäkausi, jolloin poika kehittyy mieheksi, tyttö naiseksi.
publiikki (ransk. **public**) julkinen, yleinen; yleisö; julkinen tutkinto. — p-l i k a a n i (lat. **publicā'nus**) leikillisesti: tullivirkamies. — p-l i k a a t i o, -k a t s i o n i (ransk. **publication**) julkaiseminen; julkaisu. — p-l i k u m i (lat. **publicus** julkinen) yleisö. — p-l i s o i d a, -s e e r a t a (lat. **publicā're**) julkaista (painosta). — p-l i s i s t i (ransk. **publiciste**) sanomalehtimies. — p-l i s i t e e t t i (ransk. **publicité**) julkisuus; sanomalehtityö, -toimi.
p. u. c. = **post urbem conditam** k. tätä.
pudretti (ransk. **poudrette**) ihmisulostuksista valmistettu lantajauhe, jauhelanta.
pueriili (lat. **puerī'lis**) lapsellinen, lapsekas; typerä.
puffata (engl. **puff**) kehua, suositella, mainostaa. — p u f f i kehuva ilmoitus, suositus j.n.e.
pugilismi (lat. **pugil** nyrkkeilijä) nyrkkeily. — p-l i s t i nyrkkeilijä.
puhvata, puhvi = **puffata, puffi.**
puleerata, pulituuri k. **poleerata, polituuri.**
pulpetti (lat. **pulpitum**) kaltevapintainen kirjoituspöytä t. -teline.
pulssi (ruots. **puls**) valtimo(nlyönti).
pulveri (lat. **pulvis, -eris** pöly) jauhe(lma). — p-i s a a t t o r i (ransk. **pulvérisateur**) koje, jolla pullossa olevaa nestettä puhalletaan ulos hienoksi suihkupilveksi. — p-i s o i d a, -s e e r a t a (ransk. **pulvériser**) jauhaa hienoksi.
pumpernikkeli (saks. **Pumpernickel**) eräänl. karkea ruisleipä.
punctum (lat.) piste; loppu; sen pituinen se. — p. s a l i e n s »hyppivä kohta» Aristoleen mukaan linnunmunassa oleva värähtelevä osanen, joka kehittyy linnun sydämeksi; (kuv.) asian ydinkohta, tärkein t. pääasia.
punkteerata (lat. **punctum** piste) merkitä pisteillä, pilkuttaa.
pupilli (lat. **pūpi'llus**) holhotti; silmäterä.
purgatoriumi (lat. **purgā're** puhdistaa) kiirastuli.
purismi (lat. **pūrus** puhdas) pyrkimys puhdistamaan äidinkieli vierasperäisistä aineksista, kielenpuhdistuskiihko. — p u r i s t i kielenpuhdistelija.
puritaanit (lat. **pūritas** puhtaus) puhdasuskoiset, ankaran siveelliset protestantit Englannissa. — p-t a a n i n e n ankaran siveellinen. — p-t a n i s m i ankara siveellisyys.

purppura (lat. **purpura**) eräästä simpukasta saatu tummanpunainen väriaine; sillä värjätty kangas.
purrata (ruots. **purra**) herättää (laivaväki).
pusseli (engl. **bushel**) eräs englantil. kuivain tavarain mitta.
pusta (unkr. **puszta**) aroalue Unkarissa.
putinki (engl.**pudding**) vanukas.
puulaaki (ruots. **bōlāg**) yhtiö.
puustelli (ruots. **bōställe**) virkatalo.
puuteri (ransk. **poudre**) hius-, ihojauhe. — p-r o i d a jkin, panna hius-, ihojauhetta jhkin.
pygmee (kreik. **pygma'ios**) kääpiö.
pyjama (pers. **paejama**) kevyt yöpuku (takki ja housut).
pyramidaalinen (seur.) pyramidinmuotoinen; suunnaton, kuulumaton, valtava. — p-m i d i (kreik. **pyrami's**) muin.-egyptil. nelikulmaisen särmäkartion muotoinen hautarakennus; särmäkartio.
pyree (ransk. **purée**) sose(keitto).
pyromania (kreik. **pyr** tuli + **mani'a** kiihko) murhapolttohimo. — p-m a a n i p-manian vaivaama henkilö.
pyrotekniikka (kreik. **pyr** tuli + **tekhnē** taito) ilotulitustaito. — p-n i k k o ilotulitustaituri.
Pyrrhos Epeiroksen kuningas (319—272 e. Kr.). P-o k s e n v o i t t o liian suurin uhrauksin saavutettu voitto.
pytsi, -sy (ruots. **pyts**) laivaämpäri.
pänti (engl. **band of music**) Amer. suom.: soittokunta.
pörssi (ruots. **börs**) rakennus, johon liikemiehet kokoontuvat tekemään kauppoja.
pööbeli (ruots. **pōbel**) alhaiso, roskaväki.

Q.

Quai d'Orsay [kē-d-orsē'], (ransk.) eräs Seinen rantakatu Pariisissa; Ranskan ulkoasiainministeriö, joka on sen varrella.
qualis rex, talis grex [kvā- reks, tā- greks], (lat.) »millainen kuningas, sellainen väestö»; millainen isäntä, sellaiset palvelijat.
quand même [kang-mē'm], (ransk.) vaikkakin, sittenkin, kaikesta huolimatta.
quandoque bonus dormitat Homerus [kvandō'kve -mī'- -mē'-], (lat.) »joskus torkahtaa hyvä Homeeroskin», virhe sattuu etevimmällekin.
quantité négligeable [kangtitē-negližā'bl], (ransk.) »suure, jonka voi jättää huomioon ottamatta», vähäpätöinen, mitätön seikka t. henkilö.
quantum satis [kvan-], (lat.) tarpeellinen, riittävä määrä.
quartier latin[kartje-latäng'],(ransk.) »latinalainen kaupunginosa», se Pariisin kaupunginosa, jossa yliopisto ja useita korkeakouluja sijaitsee.
quasi k. **kvasi.**
quatre mains (ransk.) neljä kättä. k. à q. m.
quattrocento [kvatrotše'nto], (ital.) 1400-luku; sen taide.
que faire? [kə-fē'r], (ransk.) mitä tehdä?
queue [kö], (ransk.) k. **köö.**
qui pro quo [ki-pro-kō'], (ransk.) erehdys, hairahdus, sekaannus.
Quirinalis [kvi-nā'-], (lat.) yksi Rooman seitsemästä kukkulasta; Italian kuninkaan palatsi.
qui s'excuse, s'accuse [ki-s-eksky'z, s-aky'z], (ransk.) ken itseään puolustelee, se syyttää itseään.
qui tacet, consentire videtur [kvī -ket t. -set -tī'- -dē'-], (lat.) ken on vaiti, näyttää suostuvan; ken ei pane vastaan, nayttää hyväksyvän.
qui vive? [ki-vī'v], (ransk.) kuka siellä?
qui vivra, verra [ki-vivrā', verrā'], (ransk.) ken elää, saa nähdä.
quod bonum, felix faustumque sit [kvod- -liks- -tu'mkve-], (lat.) olkoon se hyväksi, onneksi ja siunaukseksi.

quod Deus bene vertat [kvod- -], (lat.), suokoon Jumala sen koitua hyväksi.
quod erat demonstrandum [kvod- -ra'n-], (lat.) joka oli todistettava.
quod licet Jovi, non licet bovi [kvodli'ket t. li'set -vī-], (lat.) »mikä on luvallista Juppiterille, ei ole luvallista härälle», sama ei ole luvallista kaikille.
quos ego . . . ! [kvō-], (lat.) »kyllä minä niille» (näytän)!
quot capita, tot sensus [kvot ka'- -sūs], t. **quot homines, tot sententiae** [-ē], (lat.) yhtä monta mieltä kuin päätä.
quousque tandem [kvōu'skve- -], (lat.) »kuinka kauan lopulta» (käytät väärin kärsivällisyyttämme)? Ciceron sanat Catilinalle, joita käyttävä henkilö tahtoo sanoa, että hänen kärsivällisyytensä alkaa loppua.
quo vadis [kvō-], (lat.) minne menet?

R.

R lämpömittareissa = Réaumur; kellojen rukkauslaitteissa = **retard** (ransk.) käyntiä hidastuttava puoli; lääkemääräyksissä = = **recipe** (lat.) saa, ota vastaan.
raamattu (kreik. **grammata** kirjoitukset) kristillisen kirkon pyhien kirjojen kokoelma.
raaveltuukki (saks. **Raventuch**) purjepalttina.
rabatti (ransk. **rabat**) hinnanalennus; kukkapenger.
rabbi (hepr. herrani) juutal. opettajain, oppineitten arvonimi.
rabbiini (hepr. **rabbi**) seurakunnan uskonnonopettaja.
rabdomantiikka (kreik. **rabdos** sauva + **mante'ia** ennustus) taikasauvalla ennustaminen; kaivonkatsonta.
rabelaismainen (ransk. kirjailijannimestä **Rabelais**) R:ntyylinen, satiirinen (k. tätä), burleski (k. tätä).
rabiaatti (lat. **rabiēs** raivo) raivokas, vimmattu — **r a b i e s (c a n i n a)**, [-nī'-], (lat.) koiraraivo.
rabulisti (lat. **rabula** meluaja) suurisuinen, räyhäävä poliitikko, yllyttäjä; yltiopää.
racer [reisə], (engl.) kilpa-ajohevonen; nopeuskilpailuja varten aiottu purjevene, auto, pyörä, moottorivene.
racket [rāket], (engl.) verkkomaila.
radeerata (lat. **rādere**) raapia, -puttaa (kirjoitettua); syövyttää, etsata. — **r-r a u s** syövytyskuva, etsaus.
radiaattori (lat. **radius** säde) vesi-, höyrylämmityksen lämpöpatteri.
radikaali (lat. **rādix** juuri) perinpohjainen, perusteellinen, repäisevä; äärimmäisyyksiin menevä, yltiöllinen, jyrkkä. — **r-k a l i s m i** äärimmäisyyskanta, yltiöllisyys.
radio (lat. **radius** säde) langattomaan sähköitykseen kuuluvien ilmiöitten yhteisnimitys.
radiogramma (lat. **radius** säde + kreik. **gramma** kirjoitus) langaton sähkösanoma.
radiotelegrafi (lat. **radius** säde + kreik. **tēle** kauas + **graphein** kirjoittaa) kone langatonta sähköitystä varten.
radiumi (lat. **radius** säde) eräs harvinainen metallinen alkuaine.
radius (lat.) säde.
raffineerata (ransk. **raffiner**) puhdistaa (sokeria). — **r-r a t t u** (kuv.) ylen hienostunut, hienonhieno; tarkoin harkittu, aivan erikoinen; pirullinen.
raguu (ransk. **ragoût**) höysteliha, lihamuhennos.
raison [rēzo'ng], (ransk.) järki; syy. **r. d'ê t r e** [-ētr] olemisperuste, (olemassaolon) oikeutus.
rajah (sansk. **rājan** kuningas) Etu-Intian ruhtinasten nimitys.
raketti (ital. **rochetto** sukkula) ilmaan kohoava ilotulituslaite,

jota myös käytetään merkinantoon.
rakitis [-ī-], (kreik. **rakhis** selkäranka) riisitauti.
rakuuna (ruots. **dragō'n**) kevytaseinen ratsumies.
ramadan (arab.) muhamettilaisten paastokuukausi.
ramponoida, -neerata (ital. **rampognā're** ojentaa, nuhdella) ruhjoa, särkeä, vikuuttaa.
ramppi (ransk. **rampe**) näyttämön etureuna, laide, parras.
rangi (ransk. **rang**) arvoluokka, -aste.
ransuuni (ransk. **ration**) päivittäinen muona-annos, päivänmuona.
raporteerata (ransk. **rapporter**) tuoda t. antaa tieto, ilmoitus, tiedoittaa, ilmoittaa. — r-t t i (ransk. **rapport**) tiedonanto, ilmoitus, tiedoitus, selonteko.
rapsodia (kreik. **rhapsōdi'a**) soitinsävellys, jonka pääaineksina ovat kansansävelmät. — r-d i n e n hajanainen, katkonainen.
raptus (lat.) (tunteen) puuska, kohtaus.
rara avis [rā-], (lat.) »harvinainen lintu», harvinainen ilmiö, henkilö, otus.
rariteetti (ransk. **rareté**) harvinaisuus, harvinainen esine.
raseerata (ransk. **raser**) repiä t. hajoittaa maahan, purkaa.
ratifikaatio, -katsioni (k. seur.) vahvistaminen, hyväksyminen. — r-f i o i d a, -f i s e e r a t a (lat. **ratus** varma + **facere** tehdä) vahvistaa, hyväksyä (varsinkin kahden t. useamman valtion sopimus).
ratsionaali(nen), (lat. **rationā'lis**) järkiperäinen, järkeis-. — r-n a l i s m i järkeisoppi, se ajatuskanta, että tiedon varsinainen lähde on järki t. ajattelu. — r-n a l i s o i d a tehdä järjenmukaiseksi, järkiperäiseksi, järkiperäisyttää. — r-n a l i s t i r-lismin kannattaja.
ratsioona (ransk. **ration**) päivittäinen määrä t. annos.
ratti (ruots. **ratt**) ohjauspyörä.
raviini (ransk. **ravin**) rotko, sola, rotkotie.
razzia [razjā'], (ransk.) t. **ratsia** poliisin toimeenpanema epäiltyjen henkilöitten etsintä t. ajojahti.
rc. t. **rec.** = **recipe** (lat.: ota) lääkärien käyttämä lääkemääräysten otsake.
re- (lat., ransk.) yhdyssanoissa: takaisin, jälleen, uudestaan.
reaali(nen), (lat. **reā'lis**) asioita koskeva, asiallinen, todellinen, tosioloinen. — r-i k o u l u koulu, jossa etupäässä opiskellaan uusia kieliä ja matematiikkaa. — r-i t i e t e e t tieteet, jotka tutkivat todellisia esineitä, eivät vain ajateltuja käsitteitä.
reageerata (lat. **re** takaisin + **agere** toimia) vaikuttaa vastaan t. takaisin, tehdä vastavaikutus; suhtautua. — r e a k t s i o(n i) (lat. **reactio**) vastavaikutus; suhtautuminen; (polit.) taantumus. — r e a k t s i o n ä ä r i(n e n) taantumuksellinen.
realisaatio, -satsioni (ransk. **réalisation**) toteuttaminen, täytäntöön- t. toimeenpano; loppuunmyynti, rahaksimuutto. — r-s o i d a, -s e e r a t a (ransk. **réaliser**) toteuttaa jn.e.; myydä loppuun j.n.e. k. ed.
realismi (lat. **reā'lis** asiallinen, todellinen) ajatussuunta, joka kiinnittää huomion todellisuuteen, tosioloihin t. -elämään kaunistelematta niitä; taidesuunta, joka pyrkii mahdollisimman tarkoin kuvaamaan todellisuutta. — r-l i s t i r-lismin kannattaja filosofiassa, taiteessa. — r-l i s t i n e n todellisuuden-, luonnonmukainen, kaunistelematon. — r-l i t e e t t i (ransk. **réalité**) todellisuus. — r e a l i t e r [-ā'-], (lat.) todellisuudessa, itse asiassa.
rebelli (lat. **rebe'llis**) kapinoitsija.
rebus [-ē-], (lat.: asiain avulla) kuva-arvoitus.
recipe [-ki- t. -si-], (lat.) lääkemääräyksissä: ota (lyh. **rc.**, **rec.**, **R.**).
rector [rek-], (lat.) rehtori. r. m a g n i f i c u s [-i'fikus] yliopiston rehtorin arvonimi.
redaktsioni (ransk. **rédaction**) jhkin sanamuotoon laatiminen, sepittä-

rekisteri (lat. **regi'strum**) luettelo. — r-r ö i d ä merkitä luetteloon, luetteloida, laatia luettelo. — r-t r a a t t o r i k. registraattori.

reklamaatio, -matsioni (lat. **reclamā'tio**) takaisin- t. korvausvaatimus, valitus, muistutus. — r-m o i d a, -m e e r a t a (lat. **reclamā're**) vaatia takaisin j.n.e. — r-m i (ransk. **réclame**) kehuva ilmoitus, kehut, mainos.

rekognoseerata (lat. **recogno'scere**) vakoilla, urkkia.

rekoljeerata (ransk. **recoller** liimata jälleen kiinni) parannella, toivutella.

rekommendeerata (ransk. **recommander**) suositella; kirjeestä puh.: sisäänkirjoituttaa. — r-d a a t i o, -d a t s i o n i (ransk. **recommandation**) suositus.

rekonstrueerata, -ruoida (lat. **re** uudelleen + **constru'ere** rakentaa) rakentaa jälleen, uudestaan, asettaa entiseen kuntoon. — r-r u k t i o, -r u k t s i o n i (lat. **re** uudelleen + **constru'ctio** rakentaminen) jälleenrakentaminen j.n.e.

rekonvalessenssi (lat. **re** jälleen + **convalesce'ntia** toipuminen) taudistatoipuminen, -misaika, -tila. — r-s s e n t t i (lat. **convale'scere** toipua) toipuva potilas, toipilas.

rekordi (engl. **record**) ennätys, saavutus.

rekreaatio, -atsioni (ransk. **récréation**) virkistys. — r e k r e'e e-r a t a, -o i d a (ransk. **récréer**) virkistää.

rekryytti (ransk. **recroître** kasvaa jälleen) uudissotamies, alokas, nahkapoika. — r e k r y t e e r a t a (ransk. **recruter**) hankkia alokkaita, kannattajia, jäseniä.

rekviemi (lat. **requies** lepo) sielumessusävellys.

rekvireerata (lat. **requī'rere** vaatia) tilata; määrätä t. kirjoittaa otettavaksi. — r-vi s i t a (lat.) tarpeet, tarvekalut. — r-v i s i t i o, -s i t s i o n i tilaus.

relata refero [-lä'- re-], (lat.) »kerron, mitä minulle on kerrottu» (vastaamatta asiain todenperäisyydestä).

relateerata (ransk. **relater**) kertoa (seikkaperäisesti), selostaa.

relatiivinen (ransk. **relatif, -ive**) suhteellinen; (kieliop.) takakohtainen. — r e l a t s i o n i (ransk. **relation**) kertomus, selonteko; (tav. plur.) suhteet, tuttavuudet.

relegaatio, -gatsioni (lat. **relēgā'tio**) eroittaminen, karkoitus (koulusta, yliopistosta). — r-g o i d a, -g e e r a t a (lat. **relēgā're**) eroittaa j.n.e. k. ed.

relevantti (ransk. **relever de** kuulua jhkin) asiaan kuuluva, huomiota ansaitseva, huomattava, tärkeä.

reliefi (ransk. **relief**) koho-, korkokuva; (kuv.) suurempi silmäänpistävyys t. teho.

religiositeetti (ransk. **religiosité**) uskonnollisuus.

reliikki (lat. **reli'quiæ**) pyhäinjäännös, pyhä esine. — r e l i k v a a-r i o pyhäinjäännösarkkunen, -lipas.

remarkabeli (ransk. **remarquable**) huomattava, merkittävä, melkoinen, tärkeä.

remburssi (ransk. **remboursement**) takaisinmaksu, kustannusten korvaus; kate.

reminissensi (ransk. **réminiscence**) jälkimuisto, muistuma, vaikutelma.

remis [rəmī'], (ransk.) ratkaisematta jäänyt peli.

remissi (lat. **remi'ttere** lähettää takaisin) raha-, asiakirjalähete. — r-i k e s k u s t e l u lähete-, evästyskeskustelu. — r e m i t-t e e r a t a palauttaa, lähettää maksu tavarasta.

remonteerata (ransk. **remonter**) korjata, panna jälleen kuntoon. — r e m o n t t i (ransk. **remonte**) korjaus(työ).

rendez-vous [rangdē-vū'], (ransk.: »tulkaa, saapukaa») sovittu yhtyminen, tapaaminen, lempivien kohtaus.

renegaatti (lat. **re** jälleen + **negā're** kieltää) uskonpetturi, luopio.

renessanssi (ransk. **renaissance** uudestisyntyminen) 14:llä vuosisadalla varsinkin Italiassa alkava, klassillisen muinaisuuden sivistysaarteitten tutkimiseen perus-

minen, kirjoittaminen; sanamuoto; sanoma-, aikakauslehden toimitus, toimittajat. — r-t ö ö r i (ransk. **rédacteur**) lehden toimittaja.
redigeerata, -ŝeerata (ransk. **rédiger**) laatia (jhkin sanamuotoon) j.n.e., toimittaa (vrt. ed.).
redikyli (ransk. **réticule**) »pienet verkot», naisten (käsityö)laukku.
redingotti (ransk. **redingote**) »ratsastustakki», pitkäliepeinen takki, pitkätakki.
rediskontata, -teerata (lat. **re** jälleen + **diskontata**) uudelleen, jälleen diskontata.
redivivus [-vī'-], (lat.) uuteen eloon herännyt, uusi.
reduktio, -ktsioni (lat. **redu'ctio**) peruutus, palautus; vähennys, supistus. — r e d u s o i d a, -s e e r a t a peruuttaa j.n.e.
reekeli (ruots. **rēgel**) oven salpa.
reelinki (ruots. **rēling**) laivan kantta ympäröivä kaide, parras.
reetori (kreik. **rhē'tōr**) puhetaituri, kauno-, korupuhuja.
referaatti (lat. **refe'rre** tuoda takaisin, kertoa) selostus. — r-r e e r a t a, -r o i d a selostaa; alustaa kysymys, keskustelu siitä. — r-r e n d u m i kansaan vetoaminen, kansanäänestys. — r-r e n s s i k i r j a s t o (engl. **reference**) sana-, käsikirjoja, hakemistoja sisältävä kirjasto. — r-r e n s s i t (engl. **references**) suhteet, tuttavuudet, henkilöt, joihen suositukseen jku voi vedota. — r-r e n t t i (lat. **refe'rrens, -ntis**) selostaja, kertoja, keskustelun alustaja.
refleksi (lat. **refle'ctere** taivuttaa takaisin) heijastus, kuvastus; heijastusilmiö, -liike, johtoliike. — r-k s i i v i(n e n), (kieliop.) itsekohtainen. — r-k s i o n i ajattelu, mietiskely, harkinta; ajatus, miete. — -r-t o i d a, -t e e r a t a heijastaa; ajatella, miettiä, harkita; olla halukas jhkin.
reformaattori (lat. **re** uudelleen + **formā're** muodostaa) uudistaja, parantaja; uskonpuhdistaja. — r-m a a t i o, -m a t s i o n i uskonpuhdistus. — r-m e e r a t a, -m o i d a uudistaa, parantaa, puhdistaa. — r-m i uudistus j.n.e.
refrängi (ransk. **refrain**) loppukerto säkeistön lopussa.
refusoida, -seerata t. **refy-** (ransk. **refuser**) hyljätä, ei hyväksyä, reputtaa.
regatta (ital. **regā'ta**) kilpasoutu, -purjehdus.
regentti (lat. **regens, -ntis**) hallitsija; valtionpäämies, -hoitaja; sijais-, holhoojahallitsija.
regiia (ransk. **régie**) näytelmänohjaus, näyttämöllepano, lavastus.
regiimi t. **-ŝiimi** (ransk. **régime**) hallitustapa, -järjestelmä; elin-, ravintojärjestys; terveydenhoitotapa, -ohje.
regioni (lat. **regio, -ō'nis**) seutu, piiri; ilmakerros.
regissööri (ransk. **régisseur**) näytelmänohjaaja.
registraattori (lat. **regi'strum** luettelo) virkamies, joka ottaa vastaan virastoon saapuvat kirjelmät ja pitää niistä luettelon. — r-r e e r a t a luetteloida.
regleerata (lat. **rēgula** sääntö) säännöstää, järjestää, määrätä, ohjata, johtaa. — r-l e m e n t t i (ransk. **règlement**) ohjesääntö. — r-l e m e n t o i d a, -t e e r a t a (ransk. **règlementer**), (liiaksi) säännöstellä, sitoa säännöillä.
regulaattori (lat. **rēgula** sääntö) järjestäjä, säätäjä, tasauttaja.
rehabilitaatio, -tatsioni (ransk. **réhabilitation**) entiseen arvoonsa, kunniaansa palauttaminen, kunnianpuhdistus, hyvitys. — r-t o i d a, -t e e r a t a (ransk. **réhabiliter**) asettaa, palauttaa j.n.e. k. ed., puhdistaa jnkn kunnia, hyvittää.
rehtori (lat. **rector**) opistonjohtaja.
reimari (ruots. **remmare**) meriviitta, pohjaan ankkuroitu, maalattu tanko, yläpäässä erilaisia merkkejä.
rekapitulaatio, -latsioni (lat. **re** uudelleen + **capi'tulum** luku, kohta) esityksen pääkohtien lyhykäinen toistaminen. — r-l o i d a, -l e e r a t a pääkohdittain toistaa, kerrata.

tuva tieteitten ja taiteitten uudelleen elpyminen.
renetti (ransk. **reinette**) eräs hieno omenalaji.
renommée [rənomē'], (ransk.) kuuluisuus, maine. — r-m e e r a t t u kuuluisa, hyväksi tunnettu.
renonce [rənongs'], (ransk.) korttipelissä: jnkin värin puute; jtkin väriä vailla. — r e n o n s e e r a t a (ransk. **renoncer**) kieltäytyä, luopua.
renoveerata (lat. **renovā're**) uudistaa, laittaa uuteen kuntoon.
rensseli (ruots. **ränsel**) reppu, laukku.
rentiääri (ransk. **rentier**) koroillaaneläjä.
reorganisoida, -seerata (ransk. **réorganiser**) järjestää uudestaan, toisin, uudistaa. — r-s a a t i o, -s a t s i o n i (ransk. **réorganisation**) uudestaanjärjestäminen.
repareerata (lat. **reparā're**) korjata, panna jälleen kuntoon; korvata, hyvittää. — r-r a a t i o, -r a t s i o n i korjaus j.n.e.
repartisoida, -seerata (ransk. **répartir**) jakaa tasan (kustannukset, kulut). — r-t i t i o, -t i t s i o n i (ransk. **répartition**) tasanjako.
repertoaari (ransk. **répertoire**) ohjelmisto. — r-t o r i u m i (lat. **repertō'rium**) asia-, sisällysluettelo, käsikirja, hakemisto.
repeteerata (lat. **repe'tere**) kerrata, toistaa; harjoittaa, pitää harjoitus. — r-r i k e l l o lyövä taskukello. — r-r i k i v ä ä r i makasiini-, pikakivääri.
repetiittori (ransk. **répétiteur**) teatterissa, oopperassa: harjoitusmestari, harjoittaja. — r-t i t o r i o, -i u m i (lat.) jnkin tieteen, oppimäärän yhteenveto, kertauskurssi, suppea oppikirja. — r-t i t i o, -t i t s i o n i (lat. **repeti'tio**) kertaus; harjoitus.
repliikki (ransk. **réplique**) vastaus; näyttelijän vuorolause, -sanat; sanasutkaus. — r-l i k e e r a t a, -k o i d a (ransk. **répliquer**) vastata, antaa sana sanasta; lausua vuorosananså.
reportaaši (ransk. **reportage**) sanomalehden uutistenhankinta. — r-t t e r i (engl. **reporter**) uutistenhankkija.
representeerata (lat. **repræsentā're**) edustaa; esiintyä edustavasti, arvokkaasti; elellä isoisesti. — r-t a n t t i edustaja. — r-t a a t i o, -t a t s i o n i edustus; edustava esiintyminen. — r-t a t i i v i n e n edustava, joka osaa esiintyä edustavasti; esikuvallinen, tunnusmerkillinen.
repressaalit (ransk. **représailles**) kostotoimet. — r-s s i i v i n e n (lat. **reprimere** painaa takaisin) ehkäisevä, tukahduttava.
repriisi (ransk. **reprise**) uusinta, uudestaan esittäminen; (mus.) säveljakso, joka kerrataan.
reprodusoida, -seerata (lat. **re** uudestaan + **produ'cere** tuoda esiin) jäljentää, monistaa; jäljitellä; uusia, esittää t. luoda uudestaan. — r-d u k t i o, -d u k t s i o n i jäljennös, moniste, jälkipainos; jälleenesittäminen.
reptiili (lat. **repti'lis**) matelevainen (myös kuv.), nöyristelevä, orjamainen; nöyristelijä, liehittelijä.
republiikki (ransk. **république**) tasavalta. — r-l i k a a n i (ransk. **républicain**) tasavaltalainen, tasavaltaismielinen.
repulssi (lat. **repe'llere** ajaa takaisin) kieltävä vastaus, reput.
reputaatio, -tatsioni (ransk. **réputation**) maine.
requiem k. **rekviemi**.
requiescat in pace [-kvie's- pāke t. -se], (lat.) levätköön hän rauhassa.
resenseerata, -soida (lat. **recensē're**) selostaen arvostella (kirjallisuutta). — r e s e n s e n t t i arvostelija. — r e s e n s i o(n i) arvostelu.
resepti (lat. **recipere** ottaa vastaan) lääkärin kirjoittama lääkemääräys. — r- t i i v i n e n vastaanottavainen, herkkä (oppimaan). — r-t u u r i jnkin apteekin reseptimäärä.
reserveerata (lat. **reservā're**) varata, säästää, pidättää. — r-t t u pidättyväinen, hillitty, varovainen. — r-r a u t u a panna vastalause, ei yhtyä (lausuntoon

y.m.s.). — r-vaatio, -vatsioni vastalause; ehto. — r-vi (ransk. **réserve**) talletettu varasto, hätävara; varaväki. — r-voaari (ransk. **réservoir**) säiliö, allas.
resetti (ransk. **recette**) lahjanäytäntö.
resideerata (lat. **residē're**) hallitsevasta henkilöstä, ylhäisestä virkamiehestä puh.: asua. — r-denssi (ransk. **résidence**) asunto, vrt. ed.
residiivi (lat. **reci'dere** pudota takaisin) taudin uusiutuminen, takatauti.
resignaatio, -natsioni (lat. **resignā're** murtaa sinetti) kohtaloonsa alistuminen, nöyrä tyytyväisyys. — r-noida, -neerata alistua, tyytyä, vrt. ed.
resiina (ransk. **draisine**) rautateillä: eräänl. rullavaunu radantarkastusta y.m. varten.
resiprookki (lat. **reci'procus**) vuorovastainen, vastavuoroinen, keskinäinen, -näis-. — r-prositeetti vuorovastaisuus j.n.e.
resitatiivi (lat. **recitāre** kertoa, lausua), (mus.) puhe-, lausuntalaulu. — r-teerata, -toida lausua (runoa).
reskontra (lat. **rēs** asia + **contra** vastapäätä), (kirjanp.) henkilökirja, velallis- ja velkojakirja.
reskripti (lat. **rescri'ptum**), (hallitsijan) käskykirje.
resolutio, -lutsioni (lat. **reso'lvere** ratkaista) päätös, ratkaisu. — r-luuttinen päättäväinen, rohkea. — resolveerata ratkaista, tehdä t. antaa päätös.
resonanssi (lat. **resonā're** kaikua) kajahtelu, kumu, kaie; vastakaiku. — r-nemangi (ransk. **raisonnement**) päättely, todistelu, johtelu, keskustelu, väite. — r-neerata (ransk. **raisonner**) päätellä j.n.e.; viisastella. —r-nööri väittelijä, viisastelija; huvinäytelmässä: vakava, moraalia edustava henkilö.
resori (ransk. **ressort**) joustin, jousi.
resp. = **respektive** asianomainen, kullekin kuuluva, kukin kohdaltaan.
respekteerata (ransk. **respecter**) kunnioittaa. — r-tabeli (ransk. **respectable**) kunnioitettava. — r-ti (ransk. **respect**) kunnioitus.
respiitti (ital. **respi'tto**) vara-, odotusaika, lykkäys, viivytys.
respiraatio, -ratsioni (lat. **respīrā'tio**) hengitys. — r-roida, -reerata (lat. **respīrā're**) hengittää.
respondentti (lat. **respondē're** vastata) yliopistossa: väitöskirjan puolustaja.
responsorio, -iumi (lat. **responsō'rium**) esilaulajan ja kuoron välinen vuorolaulu jumalanpalveluksessa.
restaurant [restorang'], (ransk.) ravintola. — r-raatio, -ratsioni (lat. **restaurā'tio** korjaaminen) jälleen kuntoon paneminen, korjaaminen; valtaanpala(utt)aminen. — r-reerata (lat. **restaurā're**) panna jälleen kuntoon, korjata, uudistaa; vahvistaa, virkistää. — r-ratööri (ransk. **restaurateur**) ravintoloitsija.
resteerata (lat. **restāre**) olla jälellä, rästinä.
restituoida, -tueerata (lat. **restitu'ere**) palauttaa, suorittaa takaisin; korjata entiselleen, asettaa jälleen oikeuksiinsa. — r-tuutio, -tutsioni palauttaminen j.n.e. k. ed.
restorantti k. **restaurant**.
restriktio, -ktsioni (lat. **restri'ngere** kiristää) rajoitus, rajoittava määräys. — r-ktiivinen rajoittava, supistava.
resultaatti (lat. **resultā're** ponnahtaa) tulos, seuraus, vaikutus. — r-toida, -teerata olla tuloksena j.n.e. k. ed.
résumé [rezymē'], (ransk.) yhteenveto, supistelma, yleissilmäys. — r-meerata (ransk. **résumer**) lyhykäisesti toistaa t. esittää.
resurrektio, -ktsioni (lat. **resu'rgere** nousta jälleen) kuolleista- t. ylösnouseminen.
resurssi (ransk. **ressource**) apulähde, -keino, neuvo; mon.: varat.
resymee(rata) k. **résumé** j.n.e.
retardeerata (lat. **retardā're**) hidastuttaa, viivyttää.

retireerata (ransk. se retirer) peräytyä, vetäytyä takaisin.
retoriikka (kreik. rhētorikē') puhetaito, -taidon oppi; korupuheisuus. — r-r i n e n puhetaidollinen, -taiteellinen, korusanainen.
retortti (lat. retorquē're vääntää takaisin) tislausastia.
retretti (ransk. retraite) peräytyminen, peräysretki.
retroaktiivinen (lat. retrō taaksepäin + agere toimia) taaksepäin vaikuttava, taannehtiva.
retrospektiivinen (lat. retrō taaksepäin + spectā're katsella) menneisyyteen kohdistuva, menneisyyttä tarkoittava, taannehtiva.
retroversio (lat. retrō taaksepäin + versio käännös) äidinkielelle käännetyn vieraskielisen tekstin kääntäminen takaisin vieraalle kielelle. — r-v e r t o i d a, -t e e r a t a kääntää äidinkielelle käännetty teksti j.n.e. k. ed.
returnoida, -neerata (ransk. retourner) palauttaa.
retušoida, -šeerata (ransk. retoucher) parae'nella, korjailla (valokuvaa). — -r e t u š š i (ransk. retouche) korjaus, parannus. — — r e t u š ö ö r i korjailija j.n.e.
reumaattinen (k. seur.) leini-, leinin; leiniä poteva. — r-m a t i s m i (kreik. rheuma vuoto) leini.
revanši (ransk. revanche) kosto, korvaus, hyvitys. — r-š o i d a, -š e e r a t a kostaa j.n.e. k. ed.
revelaatio, -latsioni (lat. revēlā're paljastaa) paljastus, ilmestys, ilmoitus.
revelji (ransk. réveil) aamu-, herätyssoitto.
revenons à nos moutons [rəvnongz-a-nō-mutong'], (ransk.) palatkaamme asiaan.
reverend [revrend], (engl.) kunnioitettava, englantil. pappien arvonimi (lyh. rev.). — r-r e n s s i (lat. revere'ntia) kunnioitus, kunnianosoitus, kunnioittava tervehdys, kumarrus, niiaus.
eversaali (lat. reve'rsus takaisin käännetty) maksutodistus, kuitti. — r-r s s i kirjallinen sitoumus, velkakirja.
revideerata (lat. revidēre nähdä jälleen) tarkastaa, läpikäydä.
reviiri (saks. Revier) metsä(stys)-alue.
reviisori (lat. revī'sor) tilintarkastaja. — r-v i i s i o, -v i s i o n i (lat. revī'sio) tilintarkastus.
revoltti (ransk. révolte) kapina. — r-t e e r a t a tehdä kapina.
revoluutio, -lutsioni (ransk. révolution) vallankumous. — r-l u t s i o n ä ä r i (ransk. révolutionnaire) vallankumouksellinen, -kumousmies.
revolveri (engl. revolver) pyörivällä patruunasäiliöllä varustettu lyhyt yhden käden ampuma-ase.
revue [rəvy'], (ransk.) t. **revyy** sotaväentarkastus, paraati; aikakauskirja; leikillinen, päivän tapahtumia käsittelevä, runsaskoristeinen teatterikappale lauluineen ja tanssineen.
rex [reks], (lat.) kuningas.
rhabdomantiikka, rhapsodia k. rabdo-, rapso-.
rideau [ridō'], (ransk.) t. **ridoo** esirippu.
ridendo dicere verum [rīdnndō dīk- t. dīs- vē-], (lat.) sanoa totuus leikkiä laskien, leikillisessä muodossa.
ridicule [-ky'l], (ransk.) naurettava.
rigorismi (lat. rigor kankeus) ylenankara ajatustapa, liiallinen ankaruus, jyrkkyys. — r-r i s t i r-rismin kannattaja. — r-r ö ö s i (ransk. rigoureux) ylenankara t. -jyrkkä.
rihveli (ruots. griffel) kivikynä.
riimi (ruots. rim) loppusointu.
Rinaldo Rinaldini [-nål- -dī'-] erään vanhan saksal. rosvoromaanin ja sen sankarin nimi; (kuv.) rosvopäällikkö.
riposti (ransk. riposte) miekkailussa: vastaisku, -pisto; (kuv.) nopsa, sukkela vastaus.
riskeerata (ransk. risquer) panna vaaraan, alttiiksi, uskaltaa; joutua vaaraan, olla vaarassa. — r i s k i (ransk. risque) vaara(nuhka); vastuu; uhka(yritys); epävarmuus.
Risum teneatis, amici! [rī- -ā'tis -mī'kī t. -sī], (lat.) pidättäkää naurunne, älkää nauarko, ystävät!

ritardando [-da'n-], (ital.; mus.) hidastuttaen, hitaammin (lyh. rit.).

rituaali (lat. **rītuā'lis**) jumalanpalvelusjärjestys.

ritus [rī-], (lat.) jumalanpalvelukseen kuuluva toimi(tus).

rivaali (ransk. **rival**) kilpakosija; kilpailija. — r i v a l i t e e t t i (ransk. **rivalité**) kilpailu; kilpakosinta.

Riviera [-ē'-], (ital.) Genovan lahden rannikkokaistale Nizzan ja Spezian välillä.

r. l. = rajoitetulla lisämaksulla.

roastbeef [roustbif], (engl.) paahto-, selkäkuvepaisti.

robusti (lat. **robu'stus**) roteva, jäsevä.

Roi Soleil [rua-solē'j], (ransk.) »kuningas aurinko», Ludvig XIV:nen imarteleva nimitys.

rojalismi (ransk. **royalisme**) kuningasmielisyys. — r-l i s t i (ransk. **royaliste**) kuningasmielinen, kuningasvallan kannattaja.

rokeerata (ransk. **roquer**) šakkipelissä: siirtää torni kuninkaan ja kuningas tornin paikalle.

rokoko (ransk. **rococo**) taidetyyli, joka Ludvig XV:n aikana levisi Ranskasta muuhun maailmaan.

romaani (ransk. **roman**) kertova suorasanainen teos, joka kuvaa tärkeätä kehityskautta yhden t. useamman henkilön elämässä.

romaanit mustalaisten itsestään käyttämä nimitys.

romanisti (ransk. **romaniste**) romaanisten kielten tutkija, tuntija.

romanssi (esp. **romance**) eräs lyyrillis-eepillinen runolaji, kertova tunnelmaruno; sellaisen sävel.

romantiikka (ruots. **romantī'k**) Saksassa 18:n vuosisadan lopulla alkanut taidesuunta, joka vieroen todellisuutta liikkuu mielikuvituksen ja mystiikan maailmoissa. — r-t i k k o romantiikan periaatteet omaksunut, niitä noudattava taiteilija. — r-t t i n e n romantiikan tyylisuunnan mukainen, haaveellinen, tunnelmallinen, todellisuutta vierova, runollisen ihana, eriskummainen.

Romeo Shakespearen Romeo ja Julia näytelmän miehinen päähenkilö; (huv.) lempivä nuorukainen.

rondi (ransk. **ronde**) tarkastuskävely, -kierros.

rondo (ital. = piiri; mus.) soitinsävellys, jossa eri aiheitten kanssa vaihteleva pääaihe toistuu useamman kerran samana.

rooli (ransk. **rôle**) näyttelijän näyteltävä osa teatterikappaleessa.

Rosinante (esp. **Rocina'nte**) Don Quijoten ratsun nimi; hevoskaakki.

rosmariini (lat. **r-rī'nus**) eräs Välimerenmaiden kasvi, jota käytetään lääkkeiden ja hajuöljyn valmistamiseen.

rosolli (ven. **razso'l**) sillisalaatti.

rotaatio, -tatsioni (lat. **rotā're** pyöriä) pyörintä, akselin ympäri kieppuminen. — r o t e e r a t a pyöriä akselin ympäri.

roué [ruē'], (ransk.) irstailija, elostelija.

rouge et noir [rūš-e-nuā'r], (ransk.) »punaista ja mustaa», eräänl. uhkapeli.

royal [ruaja'l], (ransk.) kuninkaallinen.

Rubico joki Italiassa vanhalla ajalla; mennessään sen yli Caesar aloitti kansalaissodan; (kuv.) m e n n ä R:n y l i = astua ratkaiseva askel.

rubiini (ital. **rubī'no**) punainen jalokivi.

rubriikki (lat. **rūbrī'ca** punaväri) otsake, päällekirjoitus. — r u b r i k o i d a, -r i s e e r a t a varustaa otsakkeella, lukea jhkin luokkaan kuuluvaksi, nimittää t. katsoa jkskin.

rudimentti (lat. **rudīme'ntum**) ensialkeet; kehittymätön t. surkastunut elin t. kasvinosa. — r-t ä ä r i alkeellinen, kehittymätön, surkastunut.

rudis (lat.) raaka; harjaantumaton, osaamaton.

ruhvi (ruots. **ruff**) miehistön huone aluksessa, kajuutta.

ruineerata (lat. **ruī'na** raunio) saattaa perikatoon, vararikkoon, häviöön, köyhdyttää.

rulaadi (ransk. **roulade**) (liha)kääryle.
Rule Britannia [rūl britänjə] »Vallitse, Britannia», englantil. kansallislaulu.
ruletti (ransk. **roulette**) eräs kiertävällä levyllä pelattava onnen- t. uhkapeli.
ruljanssi (ruots. **rulja'ns**) raha-, kauppaliike.
rumpsteak [ramsteik], (engl.) paahdettu munuais- t. takapaisti.
rusetti (ransk. **rosette**) nauharuusu, ruusuke.
russofiili (lat. **russo** venäläinen + kreik. **philos** ystävä) venäläisystävä(llinen).
rustholli (ruots. **rusthåll**) ratsutila.
rustiikka (lat. **opus rusticum** maalaisrakennus) karkeishakatuista, rosopintaisista kivistä tehty muurirakennus.
rutiini (ransk. **routine**) tottumuksella saavutettu taito, tottumus, harjaantuminen. — r u t i n e e r a t t u t. r-n o i t u harjaantunut, taitava, tottunut.
rutšata (saks. **rutschen**) laskea mäkeä kelkkaradalla; luikua, luistaa.
rutti (ransk. **route**) tie, reitti.
ruusuristiläinen (saks. **Rosenkreuzer**) erään teosofisen salaseuran jäsen.
rytmi (kreik. **rhythmo's**) painollisten ja painottomien tavujen, sävelten säännöllinen vaihtelu runossa, sävellyksessä, poljento. — r-m i i k k a oppi rytmirakenteesta, rytmioppi. — r-m i l l i n e n jossa vallitsee jkin rytmi; rytminmukainen.
rälssi (ruots. **frälse**) kirkon ja maallisen ylimystön erikoisvapaus, verovapaus.
räntteri (ruots. **ränterī'**) rahakonttori, rahasto.
rästi (ruots. **rest**) suorittamatta jäänyt maksu, vero.

S.

s = sekunti.
s:a = summa.
sa(a)go ryyneiksi muodostettu tärkkelysjauho.
šaahi (pers. **šāh**) Persian kuninkaan arvonimi.
šaali (engl. **shawl**) hartiavaippa, -huivi.
sab(b)atti (hepr. **šabbath**) juutalaisten lepopäivä, viikon seitsemäs.
šabloni (ruots. **schablō'n**) kaavalevy, -paperi.
sabotaaši (ransk. **sabotage**) työväen työnantajan vahingoittamiseksi harjoittama raaka-aineiden t. työvälineiden turmeleminen, tuholaisuus. — s-t e e r a t a (ransk. **saboter**) turmella raaka-aineita j.n.e., jarruttaa työtä.
šabrakki (turk. **tšaprak**) satulahuopa, -loimi.
sacrilegiumi (lat. **sacrile'gium**) pyhyydenloukkaus, kirkonryöstö, -varkaus.
sacrosanctus [-sa'nk-], (lat.) pyhä ja loukkaamaton, kaikkein pyhin.
sadismi (henkilönnimestä **de Sade**) sukupuolivietin sairaloisuus, joka ilmenee siinä, että sitä poteva henkilö tuntee nautintoa rakastettunsa rääkkäämisestä. — s a d i s t i sadismia poteva henkilö. — s a d i s t i n e n sadismiin kuuluva, sen mukainen.
safiaani k. **sahviaani**.
safiiri (lat. **sapphī'rum**) sininen jalokivi.
safrani Crocus sativus-kasvista saatu väri- ja mausteaine.
šagi (engl. **shag**) tiheä villaplyyši.
šagriini (ransk. **chagrin**) hevosen-, aasinvuodasta valmistettu nystyräpintainen nahka, nyppylänahka.
šahi k. **šaahi**.
sahib (arab.) Intiassa käytetty eurooppalaisten arvonimi (= herra).
sahrami k. **safrani**.
sahviaani (marokkol. kaupunginnimestä **Saffi**) eräänl. hieno, pehmeä vuohennahka.
saint, sainte [säng, sängt], (ransk.) pyhä.

sakaristo, sakasti (ruots. **sakristia** < lat. **sacer** pyhä) kirkossa: huone, jossa papisto oleskelee ennen ja jälkeen jumalanpalveluksen.
šaketti (ransk. **jaquette**) pitkätakki, jonka liepeet ovat edestäpäin pyöristetyt, kävelytakki.
šakki (pers. **šāh**) kahden hengen 64 ruutuun jaetulla laudalla ja 32 napulla pelattava peli.
sakramentti (lat.) **sacrāme'ntum**) pyhä toimitus, armonväline. — s-t a a l i n e n pyhä, juhlallinen.
sakristaani (lat. **sacristā'nus**) sakariston kaitsija, suntio.
sakuska (ven. **zaku'ska**) ryyppypala.
salam [-ām], (arab.: rauha) tervehdyksenä: terve!
salamanderi saksal. ylioppilasyhdistyksissä: juhlallinen tapa juoda jnkn malja hieromalla ja kolistamalla olutseideleitä pöytään ja sitten tyhjentämällä ne.
salangaani pieni etelämainen pääskylintu, jonka pesä on syötävä.
saldo (ital.) jäännös, tilissä sitä aloitettaessa t. lopetettaessa oleva määrä.
salep (arab.) erästen kämmekkäkasvien juurimukulat, joista valmistetaan ripulilääkettä.
saliini (lat. **salī'na**) suolakeittimö, -kaivos, -louhos.
saliivi (lat. **salī'va**) sylki.
salonki (ransk. **salon**) hienosti sisustettu seurusteluhuone; taide-esityshuone, teatterisali; siinä oleva yleisö; taidenäyttely(huone).
saltomortaali (ital. **salto mortā'le**) kuolinhyppy; vaarallinen t. uhkayritys; kuperkeikka(kuv.)
salutem! [-lū'-], (lat. = terveyttä) terve!
salutoida, -teerata (lat. **salutā're**) tervehtiä sotilaallisin kunnianosoituksin, kunnialaukauksin. — s a l u u t t i (lat. **salū'tem** terveyttä) tervehdys-, kunnialaukaus.
salva (ruots.) voide(lääke).
salvation army [sälveišən āmi], (engl.) pelastusarmeija.
salve! (lat.) terve! ollos tervetullut!
salvetti (ital. **salvie'tta**) lautasliina.
salvo errore et omissione [-vō -rō're -ō'ne], (lat.) laskuissa, loppusumman edellä: myöntäen joku erehdys ja unohdus mahdolliseksi (lyh. S. E. et O.).
salvo honoris titulo [-vō -nō'- -lō], (lat.) kirjeiden otsakkeena: antaen kullekin (vastaanottajalle) hänelle tulevan arvonimen (lyh. S. H. T.).
šamaani keskisiperialaisten kansojen tietäjä t. noita. — š a m a n i s m i noitausko.
samariitti (kaupunginnimestä **Samaria**) samarialainen; henkilö, joka on käynyt oppikurssin ensi avun antamisessa tapaturman t. taudin uhreiksi joutuneille.
sammelsuriumi (alasaks. **Sammelsūr** hapan sekaliharuoka) sekasotku, tolkuton puhe.
samovaari (ven. **samova'r**) teekeitin.
šampinjoni (ransk. **champignon**) herkkusieni.
šamponoida, -neerata (engl. **shampoo**) pestä hiukset saippualiuoksella, kuivata ne ja masseerata päätä. — š-p o o n i saippualiuos.
samppanja (ransk. **champagne**) erään l. vaahtoava valkoviini, hienoin viinilajeista.
samum (pers **bahd-samum**) Etu-Aasiassa joskus puhaltava kuiva ja kuuma hiekkamyrsky.
san (ital.; esp.) pyhä.
san-benito [-nī'-], (esp. **san** pyhä + **benito** siunattu) inkvisitsionin uhrien mestauspuku.
sanatogeni (lat. **sānus** terve + kreik. **gennā'n** synnyttää) »terveyttä synnyttävä», vahvistava lääkeaine. — s-t o r i (lat. **sānātō'rium**) parantola.
sancta simplicitas [-ank- -pli'kitās t. -pli'si-], (lat.) pyhä yksinkertaisuus.
sanctuarium k. **sanktuario.**
sanctus [-ank-], (lat.) pyhä; eräs ehtoollismessun osa.
sandaali (kreik. **sandalon**) jalkine, jonka muodostaa hihnoilla jalan alle sidottu antura, anturakenkä.
sandal k. **santelipuu.**
sandwich [sänduitš], (engl.) voileipä, jonka muodostaa kaksi

päällekkäin pantua leipäviipaletta, voita ja lihaa välissä. — s-c h m a n [-män] ilmoitustauluja selässään ja rinnallaan kantava mies.

saneerata (lat. **sānā're** parantaa) puhdistaa, parantaa, tervehdyttää.

sangviinikko (lat. **sanguis** veri) vilkasluontoinen henkilö. — s-n i n e n vilkasluontoinen.

sanitas [sānitās], (lat.) terveys.

saniteetti (lat. **sānitās**) terveys, terveydellisyys; sairaanhoito. — s-t ä ä r i (ransk. **sanitaire**) terveys-, terveydenhoito-; sairaanhoitosotilas.

šankeri (ransk. **chancre**) syöpyvä veneerinen (k. tätä) haava.

sankt (lat. **sanctus**), (lyh. S., S:t t. St) pyhä.

sanktio, -ktsioni (lat. **sanctio**) pyhitys; juhlallinen hyväksyminen t. vahvistus. — s-t i o n o i d a, -n e e r a t a juhlallisesti hyväksyä t. vahvistaa. — s-t u a r i o (lat. **sanctuā'rium**) katol. kirkoissa: pääalttarin ympäristö; (kuv.) pyhättö.

sans cérémonie [sang-seremonī'], (ransk.) »ilman juhlatemppuja», kaikessa yksinkertaisuudessa, kursailematta.

sans comparaison [sang-kongparēzong'], (ransk.) »ilman vertailua», verraton, -rattomasti.

sansculottes [sangkylo't], (ransk.) »polvihousuttomat», äärimmäiset vallankumousmiehet.

sans façon [sang-fasong'], t. **sans gêne** [-šēn], (ransk.) kursailematta, muitta mutkitta.

sanskriitti Hindulaisten vanha pyhä kieli, vanhin indogermaaninen kieli.

sans pareil [sang-pare'j], (ransk.) verraton.

sans peur et sans reproche k. **chevalier.**

sans phrase [sang-frā'z], (ransk.) »ilman korusanoja», suoraan (sanoen).

šanssi (ransk. **chance**) menestyksen toive, mahdollisuus, onni.

sans souci [sang-susī'], (ransk.) »ilman surua», suruton, huoleton.

santa (ital., esp. nimissä) pyhä.

santarmi (ransk. **gendarme** aseellinen mies) sotilaan tavoin varustettu poliisi.

santelipuu erilaisten etelämaisten kalliitten puulajien nimitys.

santo (ital., esp. ja portug. nimissä) pyhä.

são (portug.) pyhä.

sapienti sat [-e'ntī-], (lat.) »viisaalle kylliksi», viisas ymmärtää (sen) enemmittä selityksittä.

sappa (engl. **shop**) Amer. suom.: puoti; työpaja.

sapööri (ransk. **sapeur**) vallinluoja, -kaivaja (sotamies).

šarabaani (ransk. **char à bancs** penkkivaunut) rattaat, joissa on istuinpenkit pitkinpäin, vursti.

sarabandi (esp. **zaraba'nda**) eräs alkujaan espanjal. hidastahtinen tanssi; sen sävel.

šaradi (ransk. **charade**) tavu-, sana-arvoitus.

sardelli (ital. **sarde'lla**) säilykkeiksi suolattu anjovis.

sardiini (ransk. **sardine**) eräs sillinsukuinen säilykekala.

sardoninen (lat. **sardo'nius** sardinialainen) naurusta puh.: kouristuksentapainen, väkinäinen, katkera.

šarivari k. **charivari.**

sarkasmi (kreik. **sarkasmo's**) pureva iva. — s-s t i n e n purevan ivallinen.

sarkofagi (kreik. **sarkopha'gos** lihaa syövä) kivestä tehty ruumisarkku.

šarkuteria (ransk. **charcuterie**) lihaleikkele-, makkarapuoti; lihaleikkeleet, makkaratavarat.

šarlakki (ital. **scarla'tto**) eräs loistavanpunainen väriaine.

šarlataani (ransk. **charlatan**) puoskari; petkuttaja, tyhjänkerskuri.

šarmeerata (ransk. **charmer**) ihastuttaa, hurmata. — š-m ö ö r i (ransk. **charmeur**) naistenhurmaaja.

satelliitti (lat. **sate'lles, -llitis** henkivartija) kiertotähden kuu.

satiini (ransk. **satin**) eräs kiiltävä silkki- t. villakangas.

satiiri (lat. **satī'ra**) pilkkaruno, -laulu. — s-i k k o pilkkarunoilija. — s-i n e n pilkallinen, ivallinen.

satisfaktio, -ktsioni (lat. satisfa'ctio) hyvitys, sovitus, korvaus.
satraappi (pers. khšathrapāvan) maaherra.
sat sapienti k. sapienti sat.
satsi (ruots. sats) määrä, joukko, annos.
šatulli (lat. scatula) lipas.
satyri (kreik. satyros) kreikkal. muinaistarustossa: eräänl. hedelmällisyyden, sikiäväisyyden haltija.
sauce [sōs], (ransk.) kastike.
Sauternes [sote'rn], (ransk.) eräs hieno valkea Bordeauxviini Sauternesta Girondessa.
sauvegarde [sōvga'rd], (ransk.) turvakirja, suojelusvahti.
sauve qui peut [sōv-ki-pö'], (ransk.) »pelastakoon itsensä ken voi»; pakoonjuoksu.
savanni (esp. sabana) pohj.-amerikkal. heinäaro.
save our souls! [seiv auə saulz], (engl.), lyh. **S O S** »pelastakaa meidän sielumme»! avunhuuto merihädässä.
savoir-faire [savuar-fē'r], (ransk.) menettelytaito, taitavuus, nokkeluus, neuvokkuus.
savoir-vivre [savuar-vī'vr], (ransk.) elämäntaito, -kokemus, käytös-, esiintymistaito.
šavotti (ruots. **schavo'tt**) teloituslava. — š-t t e e r a t a (ruots. **schavottē'ra**) olla julkisuudessa kaikkien häväistävänä, syntipukkina.
saxofoni (keksijännimestä **Sax** + kreik. **phōnē'** ääni) messinkinen klarinetintapainen puhallussoitin.
sc. = **scilicet** (lat.) nimittäin; = **sculpsit** (lat.) kaivertanut, veistänyt.
scarabæus (lat.) sittiäinen, sontiainen.
scarlatina [-tī'-], (lat.) tulirokko.
scène [sēn], (ransk.) näyttämö; kohtaus.
scheema k. **skeema.**
scherzando [skertsa'n-], (ital.; mus.) iloisesti, leikillisesti. — s-z'o [ske'rtso], (ital.; mus.) sonaatin, sinfonian hilpeäluontoinen väliosa.
schisma k. **skisma.**
Schlaraffenland [šlara'f-t], (saks.) saksal. kansantarussa: laiskurila, maa, jossa ei tarvitse tehdä työtä, vaan jossa paistettuja varpusia lentää laiskurien suuhun.
schola [skola], (lat.) koulu. — s-a r i s [-ā'-], (lat.) koululainen.
scientia [skie'n- t. sie'n-], (lat.) tiede. — s-t i f i c [saiə'ntifik], (engl.) tieteellinen.
scilicet [skīliket t. sīliset], (lat.), lyh. **sc.**, **nimittäin.**
scoutti (engl. **scout**) partiopoika.
scriptum [skri-], (lat.) kirjoitus, kirjallinen tehtävä (mon. **scripta**).
scrutinium [skrūtī'-], (lat.) pätevyyden arviointi, arvostelukokous.
sculpsit [skulp-], (lat.). lyh. **sc.** kaivertanut, veistänyt.
S. D. G. k. **Soli Deo gloria.**
seanssi (ransk. **séance**) istunto, kokous.
season [sīzn], (engl.) k. **sesonki.**
Sebaot (hepr. sābā sanan monikkomuoto = sotajoukot) Israelin Jumalan nimitys.
secco [-kk-], (ital.) kuiva. k. **al s-o.**
secundo [-ku'ndō], (lat.) toiseksi.
sedimentti (lat. **sēdīme'ntum**) pohjasako, sakka.
S. E. e. O. k. **salvo errore et omissione.**
seerumi (lat. **sērum**) verihera.
sefyri (kreik. **tsephyros**) länsituuli, vieno tuuli.
segmentti (lat. **segme'ntum**) viivan, pinnan, kappaleen rajoitettu osa, lohko.
segno [senjo], (ital.) merkki. k. **dal s-o.**
seideli (saks. **Seidel**) suurehko korvallinen ja tav. kannellinen oluttlasi, kolpakko.
seigneur [senjö'r], (ransk.) herra, aatelisherra. g r a n d s-r [grang-], suuri, ylhäinen herra.
šeikki (arab. **šeikh**) vanhus, opettaja, johtaja, päämies.
seismografi (kreik. **seismo's** maanjäristys + **graphein** kirjoittaa) maanjäristyksenosoitin.

sekiini (ital. **zecchino**) muin. venetsial. kultaraha.
šekki (ransk. **chèque**) maksu-, pankkiosoitus.
sekreetti (lat. **sēcrē'tus**) salainen; (subst:na, lat. **sēcrē'tum**) erite (esim. rauhasista). — s e k r e t a r i a a t t i (ransk. **secrétaire** kirjuri) sihteeristö, s-rinvirasto, kanslia. — s e k r e t i o, -t s i o n i eritys. — s e k r e t ä ä r i ylös käännettävällä levyllä varustettu, lukittava, monilaatikoinen kirjoituspöytä t. -kaappi.
seksa (ruots. **sexa** klo 6:n ateria) yksinkertainen ilta-ateria.
sekstantti (lat. **sextus** kuudes) ympyrän 6:s osa; eräänl. kuvastinkoje kulmamittausta varten.
sekstetti (lat. **sextus** kuudes) kuuden solistin esitettävä sävellys.
seksuaalinen (lat. **sexus** sukupuoli) sukupuolisuhteita koskeva, sukupuolielämän, sukupuoli-.
sekti (ital. **vīno secco** kuiva viini) kuivatuista rypäleistä tehty väkevä, imelä, samppanjamainen viini.
sektio, -tsioni (lat. **sectio** leikkaus) lahko, aliosasto.
sekulaari (lat. **sæculum** vuosisata) vuosisataa koskeva, vuossatais-.
sekunda (lat. **secu'nda**) toisluokkainen. — s-d a n t t i (lat. **secundā're** suosia) kaksintaistelussa: välittäjä, todistaja. — s-d e e r a t a olla sekundanttina, avullisena, avustaa.
sekundometri (kreik. **metron** mitta) sekuntimittari.
sekundääri (ransk. **secondaire**) toisarvoinen.
sekvenssi (lat. **sequens** seuraava) eräänl. vanhanaikainen virsi; sellaisen sävel.
sekvesteri (ransk. **séquestre**) takavarikko. — s-t r o i d a, -r e e r a t a takavarikoida.
selebroida, -reerata (lat. **celebrā're**) juhlallisesti viettää, juhlia. — s-r i t e e t t i (ransk. **célébrité**) kuuluisuus; kuuluisa henkilö.
selektio, -tsioni (lat. **sēle'ctio**) valinta.
selfmade man [selfmeid män], (engl.) »omatekoinen mies», omalla työllään arvoon kohonnut mies.
selibaatti (lat. **cælebs** naimaton) naimattomuus (varsinkin katol. papin).
selli (lat. **cella**) komero, koppi, kammio.
sellisti (seur.) sellonsoittaja. — s e l l o (ital. **violonce'llo**) bassoviulua pienempi bassojouhisoitin.
semafori (kreik. **sēma** merkki + **pherein** kantaa) (rautat.) merkinantolaite, -pylväs, -masto.
semesteri (lat. **sēme'stris** 6-kuinen) yliopistoissa: (puolivuotinen) lukukausi; virkamiehen säännöllisesti uudistuva virkaloma.
semi- (lat.) yhdyssanoissa: puoli-, melkein.
semiitti seemiläisen (lounaisaasialaisen) kansan jäsen.
semikoolon (lat. **semi** puoli + kreik. **kōlon** jäsen) puolipiste.
seminaari (lat. **sēminā'rium** taimitarha) kansakoulunopettajain, eräissä maissa myös pappien valmistuslaitos; yliopistoissa: laitos, jossa ylioppilaita harjaannutetaan omintakeiseen tieteelliseen työhön. — s-n a r i s t i s-naarin oppilas.
semitismi seemiläisen kansanheimon luonteenomaisten ominaisuuksien yhteisnimitys; vrt. **semiitti**.
semper (lat.) aina. s. i d e m [-ī'-] aina sama.
semstvo (ven. **zemstvo**) maasäädyt, maakuntaedustus entisaikaan Venäjällä.
sen. = **senior** (lat.) vanhempi.
senaatti (lat. **senā'tus**) korkein hallintovirasto. — s-t t o r i (lat. **senā'tor**) senaatin jäsen.
seniili (lat. **senī'lis**) vanhus-, vanhuuden(heikko).
senior (lat.) vanhempi, vanhin (mon. **seniō'res**).
senkki (ruots. **skänk**) astia-, tarjoilukaappi.
se non è vero, è ben trovato [- -vē-], (ital.) jos se ei olekaan totta, niin se kuitenkin on hyvin keksittyä.
señor [senjō'r], (esp.) herra. — s-r a rouva. — s-r i t a [-orī'-] neiti.
sensaatio, -satsioni (lat. **sensā'tio**) aistimus; kiihkeä huomio, mielenjännitys, -kiihko. — s-s a t s i o n e l l i (ransk. **sensationnel**) kiihkeätä huomiota j.n.e. herättävä.

sens commun [sang(s)-komöng'], (ransk.) tavallinen terve järki t. ihmisjärki. — s. m o r a l [-ra'l], siveellinen merkitys t. tarkoitus, opetus.

sensibiliteetti (ransk. **sensibilité**) herkkätuntoisuus, herkkyys, tuntokyky. — s-s i i b e l i (ransk. **sensible**) herkkätuntoinen j.n.e. — s-i t i i v i n e n (lat. **senti're** tuntea) tunto-, tunnekykyinen, tunto-, tunne-; herkkätuntoinen. — s-s o r i (lat. **censor**) tarkastaja; painoasiamies. — s-s o r i n e n (lat. **sēnsus** aistin) aistimellinen, aistin-, tuntokykyinen, tunto-. — s-s o r i u m i tajunnan keskus. — s-s u a a l i n e n aistillinen. — s-s u a l i s m i se mielipide, että sielunelämän koko sisällys johtuu aistimuksista. — s-s u a l i s t i s-lismin kannattaja. — s-s u r o i d a, -r e e r a t a (lat. **censū'ra**) tarkastaa ennakolta jkin painettavaksi aiottu; tuomita hyljättäväksi. — s-s u s (lat. **sēnsus**) aistin; (lat. **census**) varallisuuden arviointi; valtiolliset oikeudet tuottava tulo-, veromäärä. — s-s u u r i (lat. **censū'ra**) tarkastus, ennakko-, painotarkastus. — s-t e e r a t a (lat. **senti're** tuntea) käsittää, oivaltaa; antaa tunnustuksensa jllekin. — s-t e n s s i (ransk. **sentence**) oppi-, mietelause, mietelmä, ajatelma.

senterbordi (lat. **centrum** keskus + ruots. **bord** parras) eräänl. purjeveneissä: liikkuva (nostettava t. laskettava) köli. — s e n t i - (lat. **centum** sata) yhdyssanoissa: sadannes-.

sentimentaalinen (ransk. **sentimental**) liian tunteellinen, hempeätunteinen, tunteileva. — s-t a l i t e e t t i (ransk. **sentimentalité**) liika tunteellisuus j.n.e.

sentneri (lat. **centum** sata) 100 naulan paino. — s-t o n a a l i 1 prosentin vero virkamiehen vakinaisesta palkasta.

sentraali (lat. **centrum** keskus) keskeinen, keski-; keskus. — s-in e n keski-, keskus-, kesk(e)inen. — — s-r a l i s o i d a, -l i s e e r a t a (ransk. **centraliser**) keskittää. — s-r i f u g a a l i(n e n), (lat. **fu'gere** paeta) keskipakoinen. — s-r i f u g i kone, jolla saa eroitetuksi keveämpiä nesteitä (esim. kermaa) raskaammista (esim. maidosta). — s-r i p e t a a l i(n e n), (lat. **petere** hakea) keskihakuinen. — s-r u m i keskipiste, keskus.

sentti (lat. **centum** sata) yksi sadasosa dollaria; Hollannissa: yksi sadasosa guldenia; (myösk.) yksi sadasosa Ranskan frangia (= sentiimi).

senttonaali k. **sentonaali.**

šeol (hepr.) hepr. kirjallisuudessa: tuonela, joka sisälsi sekä paratiisin että helvetin.

separaatti (lat. **sēparā'tus**) eroitettu, erikoinen, -kois-, yksityinen, -tyis-. — s-t t o r i (lat. **sēparā'tor** eroittaja) maidonkuorimiskone. — s-r a t i s m i eristäytymispyrkimys. — s-r a t i s t i eristäytymisen harrastaja. — s-r a t i s t i n e n eristäytymis-. — s-r a t s i o n i, -r a a t i o (lat. **sēparā'tio**) eroittaminen, ero. — s-r o i d a, -r e e r a t a (lat. **sēparā're**) eroittaa; kuoria (maito).

sepia [sē-], (lat.) mustekalan musteesta saatu tummanruskea vesiväri; sillä maalattu kuva.

septetti (lat. **septem** seitsemän) seitsemän solistin esitettävä sävellys; seitsenmiehinen soittokunta, seitsikko.

septikemia (kreik. **sēptiko's** mädättävä + **haima** veri) verenmyrkytys. — s-t(i l l)i n e n mätänemis-.

septuaginta (lat. 70) Vanhan Testamentin kreikankielinen käännös.

seraafi (hepr. **sərāfīm**, monikko sanasta **sārāf** = käärme) 6-siipinen enkeliolento. — s-i n e n enkelimäinen, taivainen, taivaisen ihana.

seralji (pers. **serai**) palatsi, suuri rakennus.

šerbet (arab.: juoma) eräänl. virvoitusjuoma, limonaati.

seremonia (ransk. **cérémonie**) juhlamenot, juhlallinen toimitus. — s-n i a a l i (ransk. **cérémonial**) juh-

lameno-ohjeet, -järjestys. — s-n i a a l i n e n juhlamenojen mukainen, juhlameno-. — s-n i a-m e s t a r i juhlamenojenohjaaja.
serenadi (esp. serenā'da) öinen laulutervehdys. — s-n a t a [-nä'-], (ital.) eräänl. juhlasävellys.
serenissimus [-ni's-], (lat. =kirkkain) muin. hallitsevien ruhtinasten arvonimi, hänen ylhäisyytensä.
šeriffi (arab. šarīf ylevä) Englannissa: kreivikunnan ylin poliisiviranomainen.
seriöösi (ransk. sérieux) vakava.
serneerata (lat. cernere eroittaa) eristää, saartaa, piirittää.
sero venientibus ossa [sērō -e'n-], (lat.) »myöhään tuleville luut», myöhästyneet saavat tyytyä jätteisiin.
serpentiini (lat. serpens käärme) värillinen paperinauha, joka kääröltä lennätetään jhkin (karnevaalipila).
šerry (engl. sherry) eräs ruskeanpunertava väkevähkö espanjal. viinilaji.
sertifikaatti (ransk. certificat) todistus(paperi), lupakirja.
sertinki (engl. shirting) eräänl. luja puuvillakangas.
serveerata (ruots. servē'ra) tarjota, -joilla. — s-v i e t t i (ransk. serviette) lautasliina.
serviilinen (lat. servī'lis) orjamainen, mateleva(n nöyrä).
serviisi (ransk. service) pöytäkalusto.
serviteur [-tö'r], (ransk.) tervehdyssanana: nöyrin palvelijanne!
servitööri (ransk. serviteur) tarjoilija, ravintolapalvelija, viinuri. — s-t u u t t i (lat. servitus orjuus) rasite.
servus (lat.) orja, palvelija; tervehdyksenä: palvelijanne!
sesam [sē-] **aukene!** loitsusanat 1001 yön tarinoista; taikasanat, joilla jkin salaisuus saadaan ilmi, jkin vaikeus voitetaan.
sesarevitš (ven. tsesarē'vitš) Venäjän perintöruhtinaan arvonimi,
sesessioni (lat. sēce'ssio eroaminen) taiteilijaryhmä, joka on eronnut jstkin taiteilijayhdistyksestä. — s-i s t i s-nin jäsen.
sesonki (ransk. saison vuodenaika), (seurustelu-, kylpy-, näytäntö-, konsertti- y.m.) kausi. k u o l-l u t s. huveista köyhä aika vuodesta.
sessio (lat. cessio) luovutus; vararikko; (lat. sessio) istunto; istuntokausi.
setlari (engl. settler) Amer. suom.: uutisasukas.
setseli (engl. satchel) Amer. suom.: käsilaukku.
setteri (engl. setter) pitkäkarvainen seisova lintukoira.
settlementti (engl. settlement) uutisasutus, siirtola; säätyhenkilöitten asettuminen asumaan suurkaupunkien työväenneliöihin.
ševroo k. **chevreau.**
sex-appeal [seks äpi'l], (engl.) sukupuolinen viehätys, houkutus.
sexe [seks], (ransk.) sukupuoli. l e b e a u [lə-bō] s. kaunis sukupuoli.
sfinksi (kreik. sphinks) egyptil., kreikkal. tarustossa: sekaolento, jolla oli jalopeuran ruumis ja ihmisen pää.
sforzando, -zato [-tsa'n-, -tsä'-], (ital.: mus.) vahventaen, korostaen (yksityistä säveltä).
sfääri (kreik. sphaira pallo) maa-, taivaanpallo; (ilma-, vaikutus-, seura)piiri.
shagi, shahi, shamaani j.n.e. k. šagi j.n.e.
sherry cobbler [šerri ko'blə], (engl.) šerryviinistä, sokerista, sitruunaviipaleista ja jääpalasista valmistettu juoma.
shocking [šok-], (engl.) loukkaava, pahennusta herättävä.
S. H. T. k. **salvo honoris titulo.**
šibbolet [-ō-], (hepr.) tunnussana.
sibylla (lat., kreik.) tietäjänainen, tietäjätär.
sic! [sik], (lat.) siten! tosiaankin niin! (kummastelevana huomautuksena).
sic itur ad astra [sik ītur- -], (lat.) »niin noustaan tähtiin», niin kohotaan korkealle.
sic transit gloria mundi [sik- -glō-], (lat.) niin katoaa mainen kunnia.
sic volo, sic jubeo [sik- -beō], (lat.) »niin tahdon, niin käsken», se on tahtoni ja käskyni.

siesta [-e'-], (esp.) päivällislepo.
šifferikirjoitus (ransk. **chiffre** salamerkki) salakirjoitus.
sifoni (kreik. **siphōn**) juoksutus-, vetopilli, lappo; sellaisella varustettu kivennäisvesipullo.
sifonjeeri (ransk. **chiffonnier**) ompelupöytä; monilaatikollinen kaappi, lipasto.
šifonki (ransk. **chiffon**) ohut, harsea silkkikangas.
sigaretti (ransk. **cigarette**) savuke.
sigillum [-gi'l-], (lat.) sinetti.
signaali (ransk. **signal**) ilmoitus-, merkinantomerkki. — s-n a l o i d a, -l e e r a t a (ransk. **signaler**) antaa merkki. — s-n a l e m e n t t i (ransk. **signalement**) tarkka jnkn henkilön tunnusmerkkien luettelo. — s-n a t u u r i (ransk. **signature**) nimimerkki, -kirjoitus. — s-n a t ä ä r i (ransk. **signataire**) allekirjoittaja(valtio). — s-n e e r a t a (ransk. **signer**) varustaa nimikirjoituksella, -merkillä, allekirjoittaa.
signora [sinjō'-], (ital.) rouva. — s-r e herra. — s-r i n a [sinjorī'-], neiti. — s-r i n o nuoriherra.
sihteeri (ruots. **sekretē'rare, siktē'r**) pöytäkirjuri; eräitten virkamiesten virkanimi.
sihti (ruots. **sikt**) seula.
šikaani (ransk. **chicane**) häpäisevä loukkaus, häväistys. — š i k a n o i d a, -n e e r a t a (ransk. **chicaner**) loukata, häväistä.
sikari (esp. **cigarro**) tupakanlehdistä kokoonkääritty paperiton savuke.
silentium [-le'n-], (lat.) vaitiolo; huudahduksena: vaiti! ääneti!
silhuetti k. siluetti.
silinteri (saks. **Zyli'nder**) lieriö; korkea kova silkkihattu.
siluetti (ransk. **silhouette**) varjo-, ääriviivakuva.
simili- (lat. **similis** yhdennäköinen) yhdyssanoissa: vale-, teko-.
simsetti (ransk. **chemisette**) paidanrintamus, -etumus.
simulaatio, -latsioni (lat. **simulā'tio**) teeskenteleminen (varsinkin sairauden). — s-l o i d a, -l e e r a t a (lat. **simulā're**) teeskennellä (sairautta).
simultaaninen (lat. **simul** samalla kertaa) yhtä-, samanaikainen.
šimääri (ransk. **chimère**) haave, houre.
sine dubio [-ō], (lat.) ilman epäilystä, epäilemättä.
sine ira et studio [-īrā- -ō], (lat.) »ilman vihaa ja suosiota», puolueettomasti.
sinekyyri (lat. **sine** ilman + **cūra** huoli) vähätöinen virka, laiskanvirka.
sine qua non k. **conditio s. q. n.**
sinetti (lat. **signē'tum**) leimasimella jhkin pehmeään aineeseen painettu jälki, kuva; leimasin.
sinfonia (kreik. **symphōni'a**) suuri, tav. neliosainen orkesterisävellys. — s-f o o n i k k o sinfoniainsäveltäjä.
šinglata naisen hiuksista puh.: leikata reunoilta lyhyiksi ja ylöspäin tasaisesti piteneviksi.
singulaari (lat. **singulā'ris**) yksikkö (lyh. **sing.**).
Sinn fein (irlannink.: me itseksemme) erään irlantil. kansalliskiihkoisen sanomalehden nimi. — S-n i l ä i n e n irlantilainen kansalliskiihkoilija.
sinologi (lat. **Sīna** Kiina + kreik. **logos** sana, oppi) kiinankielen tutkija, tuntija. — s-i a Kiinan kieltä ja kulttuuria tutkiva tiede.
sinoperi (kreik. **kinna'bari**) kaunis punaväriaine.
sir [sö(r)], (engl.) Englannissa: ristimänimen edessä baronetin ja knightin arvonimi; ilman seuraavaa nimeä puhuttelusana: herra.
sire [sīr], (lat. **senior**), (ransk.) Teidän Majesteettinne.
sireeni (kreik. **seirē'n**) kreikkal. muinaistarustossa: puolittain linnun, puolittain naisen muotoinen, hurmaavan kauniisti laulava olento; (kuv.) hurmaava nainen, tenhotar, viettelijätär; merellä: sumun vallitessa käytettävä vihellin t. torvi.
sirkkeli (lat. **circulus** ympyrä) harppi; pyörösaha. — s-k u l a a t i o, -l a t s i o n i (lat. **circulā'tio**) kiertokulku, -liike; verenkierto. — s-k u l o i d a, -l e e-

rata (lat. circulā'rī) kiertää. — s-kulääri (lat. circulā'ris) kiertokirje.
sirkumfleksi (lat. **circumfle'xus** ympäritaivutettu) eräs esim. ranskal. oikeinkirjoituksessa vokaalikirjainten päällä esiintyvä lisämerkki (ê).
sirkus (lat. **circus**) tav. ympyriäinen rakennus t. teltta, jossa esiintyy voimailijoita, opetettuja eläimiä, nuorallatanssijoita, klovneja y.m.s.
siselöidä, -leerata (ransk. **ciseler**) kaivertaa; taiteellisesti viimeistellä, hioa, sievistää, -ventää.
siseroni (ital. **cicerō'ne**) opas.
sisterni (lat. **ciste'rna**) nestesäiliö.
Sisyfus, -fos kreikkal. tarustossa: Korinthon kuningas, joka rangaistukseksi rikoksistaan sai Manalassa vierittää suurta kiveä ylös vuorelle, jolta se heti taas vieri alas. — S-n työ loppumaton, ääretön, turha työ.
sitaatti (lat. **citā'tum**) jstkin teoksesta, puheesta sanasta sanaan lainattu lause, kohta. — sitatsioni, -taatio (lat. **citā'tio**) lainaaminen, -naus, vrt. ed.
sitadelli (ital. **cittade'lla**) linnoituksessa: sisälinna.
siteerata (lat. **citā're**) lainata jstkin teoksesta jkin kohta sanasta sanaan, esittää lainalause(ita).
sitra (saks. **Zither**) Itävallan, Baierin alppiseuduilla: kanteleentapainen, monikielinen kansansoitin.
sitsi (ruots. **sits**) istuin; (leik.) istunto.
situaatio, -atsioni (ransk. **situation**) tilanne.
sit venia verbo [-bō], (lat.) sana sallittakoon, luvalla sanoen.
siviili (lat. **civi'lis** kansalais-) virkamies-, porvariluokkaan kuuluva (vastakohta: sotilas-); riita-asioita (vastak.: rikosasioita) koskeva; porvarillinen, yhteiskunnallinen.
sivilisaatio, -satsioni (ransk. **civilisation**) sivistys(aste), kulttuuri. — s-soida, -seerata (ransk. **civiliser**) sivistää.
si vis pacem, para bellum [-pāk- t. pās-, parā- -], (lat.) jos haluat rauhaa, niin varusta sotaa.
skaala (lat. **scāla** portaat) asteikko.
skabröösi (ransk. **scabreux, -euse**) säädytön, rivonsekainen, ruokoton.
skalpeerata (engl. **scalp** päänahka) nylkeä päänahka (surmatulta vihollisella). — skalppi (nylletty) päänahka.
skandaali (kreik. **skandalon** pahennus) pahennusta herättävä, häpeää tuottava tapahtuma. — s-dalisoida, -seerata (ransk. **scandaliser**) saattaa häpeätä tuottavan huomion alaiseksi, häpäisevään valoon.
skandeerata (lat. **scandere** kiivetä) lausua runoa tarkoin runomitan mukaisesti. — skansio(ni) tarkoin runomitanmukainen runon lausunta.
skarabeus k. **scarabæus**.
skeema (kreik. **skhēma**) kaavio, kaava.
skeletti (kreik. **skeletos**' kuivettunut) luuranko.
skemaattinen (kreik. **skhēma** kaava) kaavamainen — s-matismi kaavamaisuus. — s-matisoida, -seerata järjestää kaavan mukaan, kaavailla.
skepsis (kreik. **skēpsis**) epäil(eväisy)ys. — skeptikko epäilijä, skeptisismin kannattaja. — skeptillinen epäileväinen. — skeptisismi oppi, jonka mukaan ihminen ei voi saavuttaa mitään pätevää tietoa; epäileväisyys.
skioptikoni (kreik. **skia'** varjo + **optiko's** näköopillinen) varjokuvakone.
skisma (kreik. = eroittaminen) kirkon hallintoa ja järjestystä koskeva riita; erimielisyys, hajaannus.
skitsi (ital. **schizzo**) luonnos. — s-seerata luonnostella, suunnitella, haahmoitella.
skleroosi (kreik. **sklēro's** kovettunut) kudosten, elinten taudillinen kovettuminen; verisuonten kalkkiutuminen. — s-roottinen, s-roosin vaivaama.
skolastiikka (lat. **schola koulu**) keskiajan tieteen yleinen nimitys. — s-tikko s-tiikan edustaja.

— s-tinen s-tiikkaan kuuluva, sen mukainen. — s-tisuus = s-tiikka.
skolioosi (kreik. skoli'ōsis) kieroselkäisyys.
skorpioni tähtikuvio eteläisellä taivaanpallonpuoliskolla; (eläint.) s-nit hämähäkkieläinten lahko.
skoutti (engl. scout) partiopoika.
skribentti (lat. scrībere kirjoittaa) kirjoittaja, kynäniekka.
skrofuloosi (lat. scrofulæ) risatauti.
skurupulöösi (ransk. scrupuleux, -euse) kovin tunnontarkka, ylen täsmällinen.
skrutiniumi k. scrutinium.
skruuvi (ruots. skruv) eräänl. neljän hengen pelattava korttipeli.
skrå (ruots.) ammattikunta.
skulpteerata (lat. sculpere kaivertaa) veistää (kuvia), hakata. — s-tuuri kuvanveisto(taide); veistokuva.
skunkki (engl. skunk) haisunäädännahka.
skvadroona k. eskadroona.
skvääri (engl. square) puistikkotori, -aukio.
Skylla kreikkal. tarustossa: Messiinansalmessa, Kharybdista (k. tätä) vastapäätä asustava merihirviö.
skyscraper [skaiskreipə], (engl.) pilvenpiirtäjä (rakennus).
skääpi t. kääpi t. skäbi (engl. scabby syyhyinen) Amer. suom.: lakonrikkuri.
slangi (ruots. slang) letku; (engl. slang) jnkn väkiluokan, ammatin erikoiskieli, roskaväen-, katukieli.
slavofiili (slavo + kreik. philos ystävä) slaavilaisystävä, kaikkien slaavien yhtymisen harrastaja.
sleeping-car [slīping-kār], (engl.) makuuvaunu.
sleeper [slīpə], (engl.) ratapelkka.
slentriaani (saks. Schlendrian) vanhan totutun tavan noudattaminen, totunnaisuus, vanha jonotus.
slippi (ruots. slip) nostotelakka, laivaveistämö.
slipsi (engl. slip) pitkä herrojen kaulaliina.
slumi (engl. slum) syrjäkatu, laitakaupunki.
sluuppi (ruots. slūp) yksimastoinen pieni purjevene.
sm. = sentimetri.
smaragdi (kreik. smaragdos) kallisarvoinen vihreä jalokivi.
smartti (engl. smart) terhakka, ovela, häikäilemätön.
sminkki (ruots. smink) ihomaali.
smokinki (engl. smoking tupakanpoltto) »tupakkatakki», lyhyt liepeetön, edestä avoin, musta vierailutakki.
snobbi (engl. snob) keikari, keikailija. — snobismi keikarimaisuus; hienostelun-, mahtailun-, loistelunhalu.
soaree k. soirée
Societas Jesu [soki'- t. sosi'etās Jēsū], (lat.) Jesuiittain veljeskunta.
Societas pro fauna et flora fennica [soki'- t. sosi'etās prō -nä -rä -kä], (lat.) Yhdistys Suomen eläimistön ja kasviston tutkimista varten.
société anonyme [sosjetē' -ni'm], (ransk.) »nimetön yhdistys», osakeyhtiö.
Société des Nations [sosjetē'-denäsjo'ng], (ransk.) Kansainliitto.
soda k. sooda.
sodomia (kaupunginnimestä Sodom) luonnoton sukuvietin tyydyttäminen eläinten kera. — s-miitti s-mian harjoittaja.
šoffẗööri (ransk. chauffeur) autonkuljettaja.
sofismi (kreik. sophisma) väärän väitteen valetodistus; viisastelu. — sofisti (kreik. sophistē's) henkilö, joka sanansaivarteluilla kokee todistaa väärän väitteen, viisastelija, saivartelija. — sofistiikka viisastelu, saivartelu.
sohva (arab. soffah) istuin- ja makuuhuonekalu.
soi-disant [suā'-dizang'], (ransk.) niin sanottu, muka.
soirée [suarē'], (ransk.) iltama, illatsu.
sokkeli (ruots. sockel) veistokuvan y.m. (j)alusta; kivijalka.
šokki (engl. choc) töytäys, kolaus; äkkirynnäkkö, hyökkäys; hermojärkytys. — šokeerata (ransk. choquer) loukata, pahastuttaa.

solaari- (lat. **solā'ris**) aurinko-.
solavekseli [sō-], (ital. **sōlo, -la** yksinäinen) jota on kirjoitettu vain yksi kappale.
solenni (lat. **sōle'nnis**) juhlallinen. — s-i t e e t t i juhlallisuus.
solfeesi t. **solfeggio** [solfe'dšo], (ital.) sävelentapaamisharjoitus, sanaton lauluharjoitelma.
solidaarinen (ransk. **solidaire**) yhteisvastuullinen.
Soli Deo gloria [sōlī deō glō-], (lat.), lyh. **S.D.G.**, yksin Jumalalle kunnia.
solidi (lat. **solidus**) vankka, luotettava, vakavarainen.
soliloquium [-lo'kvi-], (lat.) yksinpuhelu.
solisti (ital. **sōlo** yksin) laulaja, soittaja, jolla on itsenäinen osa esitettävänä jsskin yhteisesityksessä. — s o l o k. **soolo**.
solventti (lat. **solvere** maksaa) maksukykyinen.
soma intial. Veda-kirjoissa: juovuttava juoma, jota käytettiin uhriaineena.
something is rotten [samthing iz rotn], (engl.) on jotakin mädännyttä.
somnambulismi (lat. **somnus** uni + **ambulā're** kävellä) unissakäyminen; magneettinen unitila.
sonaatti (ital. **sonā'ta**) yhdelle t. kahdelle soittimelle sävelletty 3- t. 4-osainen sarjateos.
sondi (ransk. **sonde**) koetinpuikko, -putki. — s o n d e e r a t a (ransk. **sonder**) koetella, tutkia, tunnustella.
sonetti (ital. **sone'tto**) eräänl. 14-säkeinen 4 säkeistöön jaettu runo.
sonori (lat. **sonō'rus**) soinnukas, raikuva, kirkasääninen.
sooda natriumkarbonaatti.
soolo (ital. **sōlo** yksin) solistin (k. tätä) esitettävä osa jsskin yhteisesityksessä.
sopraano (ital. **sopra** yläpuolella) korkea lapsen- t. naisääni.
sorbetti (arab. **šerbē't**) eräänl. vedestä, sokerista ja hedelmämehuista valmistettu itämainen virvoitusjuoma.
Sorbonne [-bo'n] Pariisin yliopiston nimi.
sordiini (ital. **sordī'no**) viulun, sellon äänen hiljentäjä, himmentäjä.
sorteerata (ruots. **sortē'ra**) lajitella. — s o r t t i (ruots. **sort**) laji, laatu. — s o r t t i m e n t t i (ruots. **sortime'nt**) lajitelma.
sortuukki, -tuutti (ransk. **surtout** päällysnuttu) pitkä lievetakki.
S.O.S. k. **save our souls**.
sosiaalinen (lat. **sociā'lis** toverillinen) yhteiskunnallinen. — s-i a l i s m i aatesuunta, joka pyrkii luomaan pääasiassa omaisuuden yhteisyyteen perustuvan yhteiskuntajärjestyksen. — s-i a l i s o i d a yhteiskunnallistuttaa, ottaa t. siirtää valtion omaksi. — s-i a l i s t i sosialismin kannattaja, harrastaja.
sosieteetti (ransk. **société**) hienot seurapiirit, hienosto. — s-t ä ä r i (ransk. **sociétaire**) seuran jäsen, yhtiön osakas.
sosiologi (seur.) yhteiskuntatieteen tutkija. — s-g i a (lat. **socius** toveri + kreik. **logos** sana, oppi) yhteiskuntatiede. — s-g i n e n yhteiskuntatieteellinen, -tieteen.
sostenuto [-nū'-], (ital.; mus.) tasaisesti ja kantavasti laulaen.
sottiisi (ransk. **sottise**) tyhmä puhe, tyhmyys.
sou [sū], (ransk.) 5 sentiimin raha.
soufflé [suflē'], (ransk. = puhallettu) kohokaspaistos.
souper [supē'], (ransk.) illallinen.
south- [sauth], (engl.) etelä-.
souvenir [suvnī'r], (ransk.) muisto.
šovinismi (ransk. henkilönnimestä **Chauvin**) kansalliskiihko, yltiöisänmaallisuus. — š-i s t i kansalliskiihkoilija.
spahi (arab. **sipahi**) Ranskan Afrikassa: alkuasukkaista kokoonpantu ratsuväki.
spaljee (ransk. **espalier**) säleristikko kasvien tukena.
spanieli (engl.) eräänl. lintukoira.
spankuleerata (ruots. **spankulē'ra**) kävellä joutilaana.
spartakisti Saksan kommunistisen puolueen jäsenten nimitys.
spartalainen (kreik. kaupunginnimestä **Spartē**) Spartan asukas; (kuv.) ankaran yksinkertainen tavoiltaan.

spasmi (kreik. spasmo's) kouristus, suonenveto, värve. — s-m o d i n e n kouristuksen- j.n.e. tapainen.
speaker [spīkə], (engl.) Englannin parlamentin alahuoneen puhemies.
species [speki- t. spesiēs], (lat.) laji. q u a t u o r s-s neljä yksinkertaista laskutapaa.
specimen [speki- t. spesi-], (lat.) opinnäyte, näytetyö; väitöskirja. — s-m i n o i d a, -n e e r a t a suorittaa opinnäyte j.n.e., julkaista väitöskirja.
spectator [-tā'-], (lat.) katselija.
speditio, -tsioni (ital. spediziō'ne) lähetysvälitys. — s-t ö ö r i (ital. speditō're) lähetysvälittäjä.
spektaakkeli (ransk. spectacle) ilveily, kujeet, naurettavat t. pahennusta herättävät menot, melu, hälinä.
spektri (lat. spectrum) lasisärmiön läpi kulkevan auringonvalon antama kuva.
spekulaatio, -latsioni (lat. speculā'tio) tietopuolinen ajattelu, mietiskely; keinottelu. — s-l a n t t i (lat. speculā'rī tähystellä) halukas ostaja, virkaan pyrkijä; keinottelija. — s-l a t i i v i n e n tietopuolisen, käsitteellisen ajattelun luontoinen, siihen kykenevä, syvämietteinen; yritteliäs, keinotteleva. — s-l o i d a, -l e e r a t a käsitteellisesti ajatella, mietiskellä, tutkistella; mieliä ostaa t. hankkia, havitella, pyydellä; pyrkiä (virkaan); keinotella.
spendeerata (saks. spendieren) tarjota, olla antelias.
spes [-ē-], (lat.) toivo. s. p a t r i æ [-ē] isänmaan toivo.
speseriat (ransk. épicerie) mausteet, siirtomaantavarat.
spesiaali (lat. speciā'lis) erityinen, erikoinen, erikois-. — s-a l i s a a t i o, -s a t s i o n i yksityiskohtainen määrääminen j.n.e. k. seur. — s-l i s e e r a t a, -l i s o i d a määrätä yksityiskohtaisesti, luetella yksitellen; erikoistaa. — s-l i s o i t u a antautua jllekin erikoisalalle, erikoistua. — s-l i s t i jnkin erikoisalan tuntija, edustaja, erikoistutkija, -tuntija, ammattimies. — s-l i t e e t t i erikoisala, -koisuus. — s p e s i e l l i = spesiaali.
spesifiikki(nen), (ransk. spécifique) erityinen, ominainen, -nais-. — s-f i k a a t i o, -k a t s i o n i yksityiskohtainen määrääminen t. luetteleminen t. luettelo. — s-f i o i d a, -f i e e r a t a (ransk. spécifier) määrätä t. luetella yksityiskohdittain.
spinetti (ital. spine'tta) vanhanaikainen pieni piano.
spioneerata (ital. spiō'ne vakoilija) vakoilla, urkkia. — s-n a a š i vakoilu, urkinta. — s-n i vakoilija, urkkija.
spiraali (lat. spīra rengas) kierreviiva, kierukka; kierteisjousi, -joustin.
spiritismi (lat. spīritus henki) usko, että vainajien henget voivat asettua yhteyteen, ajatustenvaihtoon ihmisten kanssa. — s-t i s t i s-tisminharrastaja. — s-t u a l i t e e t t i henkevyys, älykkyys, henkevä sukkelapuheisuus. — s-t u e l l i henkevä, älykäs, henkevän sukkelapuheinen. — s-t u o s a [-ō'-], (lat.) väkijuomat. — s-t u s [spī-], (lat.) henki; helposti haihtuva neste; sprii. s-t u s r e c t o r [-re'k-], (lat.) johtava henki, johtaja, määräävä henkilö.
spirochæta [-kē'ta], (kreik. speira käyrä + khaitē karva) eräs mikrobi. s. p a l l i d a syfiliksen synnyttäjä.
spleen [splīn], (engl.) raskasmielisyys, ikävystyminen, elämään kyllästyminen.
splendidi (lat. splendidus) loistava, upea, uhkea.
splendid isolation [aizole'išən], (engl.) loistokas eristyneisyys t. yksinäisyys.
spolieerata (ransk. spolier) hävittää, tuhlata.
spontaaninen (lat. spontā'neus) vapaaehtoinen, tahaton, itsestään tapahtuva t. syntyvä.
sporadinen (kreik. sporadiko's) erillinen, satunnaisena t. siellä täällä ilmenevä t. tavattava.

sportata (ruots. sporta) urheilla.
sportteli (lat. sportula ruoka-, lahjakori) sivutulo.
sportti (engl. sport) urheilu.
sprii (lat. spīritus) väkiviina.
spurtti (engl. spurt) pinnistys, loppuponnistus, -kiri.
square [skvāə], (engl.) puistikkoaukio.
s:r = senior.
šrapnelli (engl. shrapnel) ontto, räjähdyspanoksella ja kuulilla täytetty ammus.
S/S = Steam Ship (engl.) höyrylaiva.
S S S R = Soju's Sovje'tskih Sotsialisti'tšeskih Respu'blik = Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitto.
St t. **St.** = Saint, Sankt = pyhä.
staabi, -pi (saks. Stab) esikunta.
Stabat mater [stā-mā-], (lat.) »Seisoi äiti», erään katol. messussa pitkänä perjantaina lauletun kirkkohymnin alkusanat.
stabiili (lat. stābilis) vakava, luja, horjumaton. — s-b i l i s o i d a, -s e e r a t a vakaannutttaa, lujittaa, saattaa vakavalle kannalle. — s-b i l i t e e t t i vakavuus, lujuus, vakava kanta.
staccato [-kkā'-], (ital.; mus.) työnnähtäen (lyh. stac., stacc.).
stadion (kreik.) kilpajuoksurata, urheilukenttä amfiteatraalisine katsomoineen.
stadiumi (lat. stadium) vaihe, kehitysaste.
stafetti (ransk. estafette) pikaviesti.
staffaaši (ransk. staffage) maisemakuvaan täytteeksi maalatut ihmisten, eläinten kuvat, täytekuvat.
staflia (ruots. stafflī') maalausteline, -jalusta.
stagnaatio, -natsioni (lat. stagnā're patoutua) pysähtyminen, salpautuminen, lamatila. — s-n e e r a t a olla pysähdyksissä, lamassa.
staketti (ruots. stakē't) hila-aita.
stalaktiitti (kreik. stalakto's tippuva) tippu-, vuotokivi.
standaari (ransk. étendard) ratsu-, sotaväen lippu.
standardi (engl. standard) Englannissa, Yhdysvalloissa: asetuksenmukainen raha-, mitta-, painoyksikkö; malli, mittapuu; yhdyssanoissa: mallikelpoinen, malli-. — s-d i s o i d a, -s e e r a t a valmistaa saman mallin mukaiseksi, yhdenmukaistuttaa.
standard work [ständəd wök], (engl.) mallikelpoinen teos, mestariteos, jolla on pysyvä arvo.
standartti, -dertti (engl. standard) eräs puutavaroita laivatessa käytetty kuutiomitta.
stannioli (lat. stannum tina) tinapaperi, lehtitina.
stante pede (lat.) seisovalta jalalta, hetikohta.
stanza (ital.) säkeistö, säejakso.
startata (engl. start) aloittaa, alkaa kilpailu, matka, liike. — s-t t i lähtö, alku.
statiivi (lat. statī'vus paikallaan seisova) jalustateline.
statisti (lat. stāre seistä) teatterinäyttämöllä: mykkä henkilö.
statistiikka (ital. stati'stica) tilasto(tiede). — s-t i s t i n e n tilastollinen.
statsionoida, -neerata (lat. statiō asemapaikka) sijoittaa jhkin määräpaikkaan, määrätä olemaan, asumaan jsskin. — s-n ä ä r i (ransk. stationnire) paikallaan pysyvä, pysyväinen.
statuoida, -ueerata (lat. statu'ere) määrätä, säätää.
status (lat.) asema, tila. — s. q u o [kvō] nyt vallitseva, nykyinen tila. — s. q u o a n t e ennen vallinnut, entinen tila.
statuutti (lat. statū'tum) sääntö, asetus, säädös.
steamer [stīmə], (engl.) höyrylaiva.
steeple-chase [stīpltšeis], (engl.) esteratsastus, -juoksu.
stenografi (kreik. steno's ahdas + graphein kirjoittaa) pikakirjoittaja, -kirjuri. — s-f i a pikakirjoitus. — s-f o i d a, -f e e r a t a pikakirjoittaa. — s-o g r a m m i pikakirjoitelma.
stenotypia (kreik. steno's ahdas + typos jäljennös) konepikakirjoitus. — s-p i s t i konepikakirjoittaja.

Stentor [-tōr], (kreik.) eräs valtavan kovaääninen sankari Troian sodassa; (kuv.) S-r i n ä ä n i valtavan kova, jyrisevä ääni.
stereoskooppi (kreik. **stereo's** jäykkä + **skope'in** katsella) valo-opillinen koje, joka yhdistää kaksi samoista esineistä otettua kuvaa yhdeksi niin, että esineet näyttävät saavan luonnollisen ulottuvaisuutensa kolmeen suuntaan avaruudessa.
stereotyyppi (kreik. **stereo's** jäykkä + **typos** jäljennös) kaavamainen, yksitoikkoinen.
steriili (lat. **sterilis**) hedelmätön, siitoskyvytön; tuottamaton, saamaton. — s-r i l i s o i d a, -s e e r a t a hävittää mikrobit nesteestä y.m. — s-r i l i t e e t t i hedelmättömyys j.n.e. k. steriili.
steward [stjū'əd], (engl.) matkustajalaivoilla: tarjoilija, passari, viinuri.
stifti (ruots. **stift**) kiinnitysnasta; piirustin.
stigma (kreik.) palohaavan arpi, poltinmerkki. — s-m a t i s a a t i o, -s a t s i o n i se ilmiö, että uskonnolliseen hurmiotilaan joutuneet henkilöt ovat saaneet ruumiiseensa samanlaiset haavat, kuin mitkä Vapahtaja sai ristiinnaulittuna.
stiili (lat. **stilus**) piirtokynä; kirjasin.
stiletti (ital. **stile'tto**) kolmiteräinen tikari.
stilisoida, -seerata (lat. **stilus** piirtokynä) laatia (kirjoitelma) kieliasuun, sanamuotoon, sommitella, sepittää, kirjoittaa; tyylitellä. — s-s e e r a u s kieliasu, sanamuoto; tyylittely.
stilisti (lat. **stilus** piirtokynä) kynä-, tyyliniekka, -taituri. — s-t i i k k a tyylioppi. — s-t i n e n kieliasua, sanamuotoa, tyyliä koskeva, tyylillinen.
Stilleben [štil-], (saks. **still** hiljainen + **Lēben** elämä) elottomia esineitä kuvaava maalaus.
stimulaatio, -latsioni (lat. **stimulā'tio**) kiihoittaminen, virkistäminen, elvyttäminen. — s-l a n s s i kiihoitus j.n.e.; kiihoitin j.n.e., kiihoittava j.n.e. aine. — s-l e e r a t a, -l o i d a (lat. **stimulā're**) kiihoittaa j.n.e., pirtistää. — s-l u s (lat.) kiihoitin, kiihoitusaine.
stinkadores [-ō'-], (saks. **stinken** haista + esp. pääte **ador**) leikillinen huonojen sikarien nimitys.
stipendi (lat. **stipe'ndium**) apuraha. — s-d i a a t t i apurahan saaja, nauttija.
stipulaatio, -latsioni (lat. **stipulā'tio**) välipuhe, sopimus. — s-l o i d a, -l e e r a t a (lat. **stipulā're**) tehdä välipuhe, määrätä.
stoa (kreik.: pylväistö) muin. Kreikassa ja Roomassa: stoalaisten filosofinen oppikunta.
stoffeerata (saks. **Stoff** kangas) päällystää, koristaa, korjata kankaalla.
stola (lat.) katol. pappien juhlapukuun kuuluva valkea nauha t. vyö.
stradivarius [-vā'-], (ital. henkilönnimi **Stradivari**) S-rin t. hänen oppilastensa tekemä viulu.
strapatsi (ital. **strapa'zzo**) ponnistus, rasitus. — s-s o i d a, -s e e r a t a ponnistella, rasittaa itseään.
strategi (kreik. **stratēgo's**) sotataidontuntija, sotapäällikkö. — s-g i a (kreik. **stratēgi'a**) sodanjohtotaito.
stratosfääri (kreik. **strato's** kerros + **sfaira** pallo) 15 kilom. maanpinnan yläpuolella alkava ilmakerros.
street [strīt], (engl.) katu.
streikki (engl. **strike** lyödä) lakko, työlakko. — s-k a t a tehdä lakko, lakata toimimasta.
streptokokki (kreik. **strepto's** kierretty + **kokkos** pyöreä hedelmä) eräänl. bakteerisarja.
stricte (lat.) ankarasti, tarkasti.
stringendo [-dše'n-], (ital.; mus.) kiihtyen.
strofantiini Strophantus-kasveista saatu aine, josta valmistetaan erästä sydäntautienlääkettä.
stroofi (kreik. **strophē** käänne) säkeistö.
struggle for life [strögl-laif], (engl.) taistelu olemassaolosta, toimeentulosta.

strnktuuri (lat. **structū'ra**) rakenne.
struuma (lat. **strūma**) kaulakupu.
struuva (ruots. **strūva**) tippaleivos.
stucco (ital.), **stukki** kipsi-, marmoriseos seinä-, kattokoristusten valmistamista varten.
studeerata (lat. **studē're**) tutkia, opiskella. — s-d i o (lat. **studium**) harjoitelma; taiteilijan työpaja, filmivalokuvaamo; yleisradion lähettämö; monikossa: s-d i o t opinnot, opiskelu. — s-d i o s u s [-ō'-], (lat.) ylioppilas (lyh. **stud.**). — s-d i u m (lat.) harrastus, tutkiminen, tutkimus, opiskelu.
stupidi (lat. **stupidus**) typerä, tyhmä. — s-d i t e e t t i typeryys.
Sturm und Drang-kausi [št- unt-], (saks.) myrsky- ja kiihkokausi, kuohukausi.
Styks (kreik.) kreikkal. tarustossa: yksi Manalan joista.
styliitta, -tti (kreik. **stylos** pylväs) pylväspyhimys.
Ständchen [štent-], (saks.) serenadi (k. tätä.).
suada [svā-], (lat. **suādē're** kehoittaa) puhelahja, puheliaisuus; sanatulva.
sub- (lat.) yhdyssanoissa: ala-, ali-.
subalterni (ransk. **subalterne**) toisen alainen; alemman asteen upseeri.
subjekti (lat. **subje'ctum**) (kieliop.) alus, se, josta predikaatin ilmaisema toiminta t. tila lausutaan (lyh. **subj.**). — s-t i i v i n e n yksilön käsitystavasta johtuva, siihen perustuva.
subjunktiivi (lat. **subju'ngere** alistaa), (kieliop.) sama kuin konjunktiivi (k. tätä).
sublimi (lat. **sublī'mis**) ylevä, jalo.
submariini (lat. **sub** alla + **mare** meri) meren-, vedenalainen.
subordinaatio, -natsioni (lat. **subordinā'tio**) alistuminen, tottelevaisuus; sotakuri. — s-n o i d a, -n e e r a t a alistaa jnkn alaiseksi; olla jnkn alainen, käskettävissä.
subretti (ransk. **soubrette**) ranskal. huvinäytelmissä: veikeä, nokkela kamarineiti; keveän, iloisen tyylin laulajatar.
subsidiot (lat. **subsi'dium**) avustukset, apurahat, kannatus.
subsistenssi (lat. **subsi'stere**) toimeentulo, elatus.
subskriboida, -beerata (lat. **subscrī'bere**) kirjoittaa nimensä kannatus-, tilauslistaan, tilata. — s-b e n t t i kannattaja, tilaaja. — s-r i p t i o, -p t s i o n i kannatussitoumus, tilaus.
sub specie æternitatis [-speki- t. spesiē ēternitā'-], (lat.) iäisyyden kannalta.
substanssi (lat. **substa'ntia**) tosiolio; aine(s).
substantiivi (lat. **nōmen substantī'vum**) nimisana. — s-t i v o i d a, -v e e r a t a käyttää nimisanana.
substituoida, -tueerata (lat. **substitu'ere**) asettaa sijaan, tilalle, korvata. — s-t u u t i o, -t u t s i o n i sijaan asettaminen, korvaaminen. — s-t u u t t i se mikä asetetaan sijaan; sijainen.
substraatti (lat. **substrā'tum** allelevitetty) perustana oleva aine, perusta.
subsumoida, -meerata (lat. **sub** alla, alle + **sūmere** ottaa) sisällyttää, ottaa mukaan.
subtiili (lat. **subtī'lis**) hienonhieno, terävä, rikkiviisas, viisasteleva, nokkela.
subtraktio, -ktsioni (lat. **subtra'ctio**) vähennyslasku. — s-t r a h o i d a, -h e e r a t a (lat. **subtra'here**) vetää pois, vähentää.
subventio, -ventsioni (lat. **subvenī're** tulla avuksi) valtion avustus, valtioapu.
succès [syksē'], (ransk.) menestys. s. d'e s t i m e [-esti'm] kunnioitukseen taiteilijaa kohtaan enemmän kuin hänen suoritustensa laatuun perustuva menestys.
suffiksi (lat. **suffi'xus** alle liitetty) jälkiliite.
suffragetti (engl. **suffragette**) nainen, joka väkivaltaisin keinoin koetti hankkia naisille äänioikeutta Englannissa.
sufletti (ransk. **soufflet**) kuomi.
suflööri, -löösi (ransk. **souffleur, -euse**) teatterissa: kuiskaaja.
suggeroida (lat. **sub** alla, alle + **gerere** kantaa) johdattaa mieleen, uskotella, istuttaa tajuntaan. — s u g g e s t i o(n i) mie-

leenjohdatus, -istutus; välittömästi omaksuttu, väkevästi tunnepitoinen mielikuva t. ajatus. — suggestiivinen te(n)-hoava.
suklaa (ransk. **chocolat**) eräänl. kaakaopavuista valmistettu ravinto- ja nautintoaine.
suksessiivinen (lat. **succe'ssio** seuraanto) peräkkäinen.
sulttaani (arab. **sultān**) muhamettil. maailmassa: hallitsijan arvonimi.
summa (lat.) yhteenlaskulla saatu tulos, määrä. — s-m a a r i n e n (lat. **summā'rius**) summittainen, pääkohdittainen.
summa summarum [-mā'rum], (lat.) »summien summa», yhteis-, loppusumma.
summeerata (ruots. **summē'ra**) laskea yhteen.
summum bonum (lat.) korkein hyvä.
summum jus summa injuria [-jūs -jū'-], (lat.) suurin oikeus suurin vääryys.
sumppi (ruots. **sump**) kahvinporoista keitetty liemi, johon usein keitetään uusi kahvi.
super- (lat.) yhdyssanoissa: ylä-, yli-.
superbe [sype'rb], (ransk.) upea, loistava, ihana.
superintendentti (lat. **super** yli + **inte'ndere** kohdistaa huomio) Saksassa: protestanttisen piirikunnan ylipappi, -tarkastaja.
superior [-pe'-], (lat.: ylempi) luostarin esimies.
superlatiivi (lat. **superlātī'vus**) adjektiivien, adverbien vertailussa: yliaste.
supiini (lat. **supī'num**) latinan, ruotsin kieliopissa: eräs teonsanan nominaalimuoto.
supleantti (ransk. **suppléant**) varamies, -jäsen. — s-l e m e n t t i (lat. **supplēme'ntum**) täydennys; täydennys-, lisävihko, -osa.
supliikki (lat. **suppli'cium**) anomuskirjelmä. — s-l i k a n t t i (lat. **supplicā're** rukoilla) anoja.
supponeerata (lat. **suppō'nere** panna alle) edellyttää, otaksua. — s-p o s i t i o, -s i t s i o n i (lat. **supposi'tio**) edellytys, otaksuma. — s-p o s i t o r i (lat. **suppositō'rium** alle asetettu) erilaisista voiteista valmistettu puikonmuotoinen peräsuoleen pistettävä peräpukamalääke.
suprematia (lat. **suprē'mus** ylin) ylin valta-asema, yliherruus.
šurnaali k. **journaali.**
surrogaatti (lat. **subrogā're** valita sijaan) vastike, korvike.
sursum corda! [-kor-], (lat.) ylentäkää sydämenne!
suspendeerata (ransk. **suspendre**) lykätä toistaiseksi; väliaikaisesti eroittaa virasta. — s-p e n s i o-(n i) eroittaminen virasta jkskin aikaa. — s-p e n s o r i (ransk. **suspensoir**) riippuvien ruumiinosien (kivesten, rintojen) kannatin.
sutenööri (ransk. **souteneur**) pelihuoneen, porttolan isäntä, porton apuri.
sutor [sū'-], (lat.) suutari. n e s. u l t r a c r e p i d a m [nē-kre-] suutari pysyköön lestinsä ääressä.
suum cuique [-kuikve], (lat.) kullekin omansa, jokaiselle, mitä hänelle tulee.
suura (hepr. **šūrā**) Koraanin osa ja luku.
suveniiri k. **souvenir.**
suvereeni (ransk. **souverain**) ylin, korkein, verraton, ehdoton; (substvina) hallitsija, itsevaltias. — s-r e e n i s u u s, -r e n i t e e t t i (ransk. **souveraineté**) ylin valta; itsenäisyys, riippumattomuus, itsemääräämisvalta.
sweater [sue'tə], (engl.) paksu ihokas.
sveessi (lat. **suē'cus** ruotsalainen) ruotsinmielinen henkilö.
sveitseria (saks. **Schweizere'i**) kahvila, jossa tarjoillaan myöskin väkijuomia.
svekomaani (lat. **suē'cus** ruotsalainen + kreik. **mani'a** kiihko) ruotsinkiihkoinen henkilö.
svetisismi muissa kielissä ilmenevä ruotsinvoittoisuus.
sviitti (ransk. **suite**) seurue; taudin jälkeensä jättämä seuraus, taudin jälki, jälkivika; (mus.) sarja.

sybariitti (lat. kaupunginnimestä Sybaris) hekumoitsija, nautiskelija, elostelija.
syfilidologia (kreik. **syphilis** kuppa + **logos** sana, oppi) kuppatautia tutkiva lääketieteen haara. — s-l i s (kreik. **syphilis**) kuppatauti. — s-l i i t t i n e n kuppataudin, -tautinen.
sykkeli, sykli (kreik. **kyklos** ympyrä) runo- y.m. sarja, -jakso; (myösk.) polkupyörä. — s y k l i s t i polkupyöräilijä. — s y k l o m e t r i (kreik. **kyklos** ympyrä + **metron** mitta) polkupyörässä y.m.: eräänl. matkanmittauskoje.
sykloni (kreik. **kyklos** ympyrä) pyörremyrsky.
syklooppi k. **kyklooppi.**
sykofantti (kreik. **sykopha'ntēs**) rahankiristäjä.
sylfidi (lat. **sylphus**) keijukainen; hento, siro neitonen, immyt.
sylinteri k. **silinteri.**
syltti (ruots. **sylt**) hillo.
syltty (ruots. **sylta**) hyytelöidyistä lihapalasista valmistettu ruokalaji.
sym-, syn- (kreik. **syn**) yhdyssanoissa: yhdessä, yhteen, yhteis-, yhdys-.
symbaali (kreik. **kymbalon**) muinaiskansoilla: eräänl. nykyisten helylevyjen tapainen lyömäsoitin.
symbioosi (kreik. **syn** kanssa + **bio's** elämä) yhdyselämä.
symboli (kreik. **symbolon**) havainnollistava merkki, tunnusmerkki, -kuva, vertauskuva. — s-l i i k k a oppi tunnuskuvista; vertauskuvien käyttö, kuvaannollinen esitystapa, tunnus-, vertauskuvasto. — s-l i n e n tunnus-, vertauskuvallinen, kuvaannollinen. — s-l i s o i d a, -s e e r a t a (ransk. **symboliser**) esittää t. ilmaista vertauskuvin; olla vertauskuvana. — s-l i s m i taidesuunta, joka tahtoo korostaa kuvatun todellisuuden symbolista merkitystä. — s-l i s t i s-lismin kannattaja.
symfonia k. **sinfonia.**
symmetria (kreik. **syn** yhdessä + **metron** mitta) sopu-, tasasuhtaisuus. — s-r i n e n sopu-, tasasuhtainen.
sympaattinen (kreik. **sympa'theia**) myötätuntoa herättävä, viehättävä, miellyttävä. — s-p a t i a myötätunto, -tunteisuus. — s-p a t i s o i d a, -s e e r a t a olla soputunteinen, sopia yhteen.
symposion [-po'-], (kreik.) juomingit, henkevä seurustelu maljojen ääressä.
symptomi (kreik. **symptōma**) oire, merkki. — s-m a a t t i n e n oireellinen, tunnusmerkillinen.
synagoga (kreik. **syn** yhteen + **agōgē'** vienti) juutalaisten rukous- ja kouluhuone, temppeli.
syndetikon (kreik. **synde'in** sitoa yhteen) juokseva kalanliima.
syndikaatti (kreik. **syndikos** asianajaja) yhteenliittymä, liikeyhtymä; Ranskassa: ammattiyhdistys.
synkretismi (kreik. **syn** yhteen + **krētismo's** petos) erilaisten uskonnollisten ainesten t. käsitystapojen sekoitus.
synkronismi (kreik. **syn** yhdessä + **khronos** aika) samanaikuisuus; samanaikaisten historiallisten tapahtumain rinnastaminen. — s-n i s t i n e n samanaikainen; s-aikaiset tapahtumat rinnastava.
synodi (kreik. **syn** yhteen + **hodos** tie) kirkolliskokous.
synonymi (kreik. **syn** yhdessä + **onyma** nimi) samanmerkityksellinen; (subst:vina) s-merkityksellinen sana. — s-m i i k k a synonymioppi; synonymisten sanojen luettelo selityksineen.
synopsis (kreik. **syn** yhdessä + **opsis** näkö) yhdistävä yleiskatsaus. — s-o p t i n e n yleiskatsauksellinen.
syntaksi (kreik. **syn** yhteen + **taksis** järjestys) lauseoppi. — s-t a k t i n e n lauseopillinen.
synteesi (kreik. **syn** yhteen + **thesis** asettaminen) yhdistäminen, yhdistelmä. — s-t e e t t i n e n yhteen kokoava, yhdistävä.
syrpriisi (ransk. **surprise**) yllätys, odottamaton lahja.
syrtuutti (ransk. **surtout**) ruokapöydällä: maustehäkki, -säiliö.

systeemi (kreik. systēma) järjestelmä. — s-t e m a a t i k k o järjestelmänrakentaja. — s-t e m a t i i k k a järjestelmäoppi. — s-t e m a a t t i n e n järjestelmällinen. — s-t e m a t i s o i d a koota t. sovittaa järjestelmäksi.
säteri (ruots. säterī') yleisistä maaveroista vapaa maakartano.

T.

tabelli (lat. tabe'lla) taulukko.
tabernaakkeli (lat. tabernā'culum teltta) katol. kirkoissa: rakennuksenmuotoinen laite, jossa rippileipä säilytetään; kummannäköinen rakennus.
tabes [-ā-], (lat.) näivetystauti. — t a b e e t t i n e n n-tautinen.
tableaux vivants [-lō'- -vang'], (ransk.) elävät kuvaelmat.
table d'hôte [tablə-d-ō't], (ransk.) »isännän pöytä», hotellissa: kaikille asukkaille yhteinen päivällispöytä, -ateria.
tabletti (ransk. tablette) lääkepyörylä.
tabloo (ransk. tableau taulu) kuvaelma; tilastollinen y.m. numerotietoja sisältävä yleiskatsauksellinen taulu(kko); huudahduksena: naurattava näky! ällistys!
tabu (polyneesial. sana) salavoimainen esine; pyhä, loukkaamaton, johon ei saa koskea.
tabula [tā-], (lat. taulu) kertomataulu. — t. r a s a [-rā-] tyhjäksi pyyhitty taulu, kirjoittamaton lehti.
taburetti (ransk. tabouret) selkä- ja käsinojaton töyrytuoli.
taffeli (saks. Tāfel) pitopöytä. t-i m u s i i k k i aterian aikana esitetty musiikki. t-i p i a n o suorakaiteenmuotoinen, vaakasuorakielinen piano.
taifun (engl. typhoon) ereänl. pyörremyrsky Itä-Aasian vesillä.
tailleur [tajö'r], (ransk.) vaatturi.
tailormade [teiləmeid], (engl.) miesten vaatturin valmistama naisenpuku.
taksa (lat. taxa) viranomaisen määräämä hinta; hintasääntö. — t-a m e t r i (lat. taxa + kreik. metron mitta) ajurinrattaissa, autoissa: laite, joka osoittaa ajetun matkan hintamäärän. — t-s o i t t a a, -s e e r a t a määrätä jnkn maksettava vero, veroittaa; arvioida, punnita.
taktiikka (kreik. taktikē') sotajoukkojen järjestely-, käyttötaito, taisteluoppi; (kuv.) menettelytapa. — t-t i k k o järjestelijä, menettelytavan määrääjä, johtaja. — t-t i l l i n e n taktiikkaan kuuluva, menettelytapaa koskeva.
takygrafi (kreik. takhy's nopea + graphein kirjoittaa) pikakirjuri. — t-i a pikakirjoitus.
talaari (lat. tālā'ris nilkka-) eräissä maissa: papin, tuomarin pitkä, nilkkoihin saakka ulottuva virkaviitta.
talangi (ransk. talent) luonnonlahja, taitolahja; lahjakas, taitava henkilö, kyky.
talassologi (k. seur.) merentutkija. — t-g i a (kreik. thalassa meri + lo'gos sana, oppi) merentutkimus.
talioni (lat. tālio < tālis sellainen kuin) jnkin teon kosto samanlaisella teolla, samalla mitalla kostaminen.
talismaani (arab. telsam taikamerkki) taikavoimainen, onnea tuottava kuva t. esine, taikakalu.
talmi (henkilönnimestä Tallois) ohuella kultakerroksella päällystetty kupariseos, puolikulta.
Talmud (hepr.) juutalaisten pyhä kirja, Mooseksen lain ja profeettain selityskirja.
talonki (ransk. talon kantapää) osakkeeseen kuuluvien osinkolippujen emälippu.
tamburiini (ital. tamburi'no pikku rumpu) pieni rummunmuotoinen, tanssia säestämään käytetty lyömäsoitin, käsirumpu.

tambuuri, -puuri (ransk. tambour) eteinen.
Tammany [tämeni] New-Yorkissa: valtiollinen yhdistys, joka ajoittain on häikäilemättä käyttänyt valtaansa jäsentensä rikastuttamiseksi kaupungin kustannuksella.
tamtam kiinal., intial. lyömäsoitin, rumpu.
tandem (lat.: vihdoinkin) kaksivaljakko, jossa hevoset ovat valjastetut peräkkäin; kahdella peräkkäisellä istuimella ja kaksilla polkimilla varustettu polkupyörä.
tangeerata (lat. **tangere**) koskettaa, hipaista. — t-g e n t t i sivuaja; pianon kosketin.
tango eräänl. hidastahtinen seuratanssi, alkujaan argentiinalainen kansantanssi.
tanjentti k. **tangentti**.
tankki (engl. **tank**) vesi-, öljysäiliö; armeiassa: panssarivaunu.
Tantalos kreikkal. tarustossa: kuningas, jonka täytyi rangaistukseksi rikoksistaan seistä Manalassa leukaansa myöten vedessä ja nähdä päänsä päällä ihania hedelmiä ja kuitenkin kärsiä ainaista janoa ja nälkää. Kuvaannollisesti sanotaan T a n t a l o k s e n t u s k i a kärsivän sen, jolla on ulottuvillaan runsaasti herkkuja, mutta joka ei kuitenkaan voi niitä nauttia.
tant de bruit pour une omelette [tang-də-bryi′ pūr-yn-omle′t], (ransk.) »niin paljon melua munapiiraan vuoksi», paljon melua tyhjästä.
tantieemi (ransk. **tantième**) liikkeen johtajalle vuosivoitosta maksettu osapalkka.
tant mieux [tang-mjö′], (ransk.) sitä parempi.
tant pis [tang-pi′], (ransk.) sitä pahempi.
tantti (ransk. **tante**) täti.
tapioka (brasil. sana) eräänl. tärkkelyspitoiset ryynit t. jauhot.
tapisseria (ransk. **tapisserie**) kirjo-, koruompelus.
tapto kasarmissa, leirissä: iltasoitto.
tara (arab. **tarha**) tavaralähetteen päällyste; sen paino.
tarantassi (ven. **taranta′s**) eräänl. nelipyöräiset umpivaunut.
tarantella eräs nopeatahtinen alkujaan tarantolainen tanssi; sen sävel.
tarbuš arabial. keilamainen päähine, fessi.
tariffi (arab. **tarif**) maksu-, hinta-asteikko, -luettelo.
tarokki (ital. **taro′cco**) eräs vanha erikoisilla korteilla pelattava peli.
tartaani (engl. **tartan**) ruudukas villakangas, josta skotlantilaisten pleedit (k. tätä) tehdään.
Tartaros kreikkal. tarustossa: Manala(n syvin onkalo).
Tartuffe [-ty′f], (ransk.) teeskentelevä, tekopyhä konna.
tatueerata, tatuoida (polyneesial. juurta) koristaa iho siihen pistetyillä t. maalatuilla kuvioilla, piirroksilla.
tautologia (kreik. **to auto′** sama + **logos** sana) jo sanotun toistaminen, toisin sanoin. — t-g i n e n joka sisältää t-gian.
taverni (lat. **tabe′rna**) ravintola, kapakka.
teak [tīk], eräs intial. arvokas laivanrakennuspuulaji.
teatraalinen (lat. **theatrā′lis**) teatterimainen, teeskentelevä, -nnelty. — t e a t t e r i (kreik. **theā′tron**) rakennus, jossa esitetään näytelmiä; näyttämötaide.
Te Deum laudamus [- -dā′-], (lat.) Sinua Jumala kiitämme, Ambrosiuksen kiitosvirren, juhlamessun päätöslaulun alkusanat. — t e d e u m i juhlallinen kiitosjumalanpalvelus.
teema (kreik. **thēma**) käsiteltäväksi asetettu aihe, esityksen perusajatus, aine; kirjallinen käännöstehtävä (äidinkieleltä vieraalle kielelle); (kieliop.) sanan merkkimuodot, niitten luetteleminen; (mus.) sävelaihe.
teesi (kreik. **thesis**) asetettu väite, todistettava väite; opinlause.
teini (ruots. **djäkne**) alemman arvoasteen pappi; ylemmän luokan koululainen, oppilas.
teismi (kreik. **theo′s jumala**) uskonnollinen oppisuunta, joka teroittaa jumaluuden persoonallisuutta.

tekniikka (kreik. tekhnē taito) ammatti-, tekotaito; (mus.) taituruus, taitavuus. — t-n i k k o teollisuusammatin tekokeinolliseen puoleen perehtynyt henkilö. — t-n i k u m i teknillinen keskikoulu. — t-n i l l i n e n tekotapaa, tekokeinoja koskeva, tekotaidollinen, -keinollinen, ammatti-. — t-n o l o g i teollisuusammateissa käytettävien raaka-aineiden, niiden muokkaamisen ja siinä tarvittavien välineiden ja menetelmien tuntija. — t-n o l o g i a (kreik. tekhnē taito + logos sana, oppi) teollisuusammattioppi (vrt. edell.).

teksti (lat. textus kudelma) kirjan, kirjoituksen muodostavat sanat, sana-asu; laulun sanat; saarnan aiheena oleva raamatunkohta.

tekstiili (lat. textī'lis kudottu) kehruu- ja kutomateollisuuteen kuuluva; sen teollisuuden tuote.

telefoni (kreik. tēle kaukana, kauas + phōnē' ääni) puhelin. — t-f o n o i d a, -n e e r a t a käyttää puhelinta.

telegrafeerata (kreik. tēle kaukana, kauas + graphein kirjoittaa) sähköttää. — t-g r a f i sähkölennätin. — t-g r a f i s t i sähköttäjä. — t-g r a m m i (kreik. tēle + gramma kirjoitus) sähkösanoma.

telepatia (kreik. tēle kaukana, kauas + pathos kärsimys) kaukotaju, sielullinen kaukovaikutus. — t-p a a t t i n e n kaukotajuinen, kaukovaikutuksen aiheuttama.

teleskooppi (kreik. tēle kauas + skopein katsella) tähtitieteellisiä tarkoituksia palveleva kaukoputki.

tel maître, tel valet [tel-mē'tr, -valē'], (ransk.) millainen isäntä, sellainen renki.

temperamentti (lat. temperāme'ntum) luonnon-, luonteenlaatu, -sävy. — t-r a t u u r i (lat. temperātū'ra) lämpötila, -määrä. — t-r o i d a, -r e e r a t a (lat. temperā're) lieventää, hillitä, lauhduttaa, saattaa oikeaan lämpötilaan.

tempi passati [-sā'-], (ital.) menneet ajat.

tempo (ital.: aika), (mus.) aikamitta. — t-o r a a l i n e n (lat. temporā'lis), (kieliop.) aikaa osoittava, ilmaiseva.

tempora mutantur et nos mutamur in illis [mū- -mūtā'- -īs], (lat.) ajat muuttuvat ja me muutumme niitten mukana.

tempori (lat. tempus, mon. -pora aika) teonsanan aikamuoto. — t-r ä ä r i n e n (ransk. temporaire) väliaikainen, tilapäinen.

temppeli (lat. templum) pyhäkkö, -ttö.

tempus (lat.: aika) teonsanan aikamuoto.

tendeerata (lat. tendere) pyrkiä, tarkoittaa, tähdätä. — t-d e n s s i (ransk. tendance) pyrkimys, taipumus; tarkoitus, -tuksellisuus.

tenderi (engl. tender) veturiin liitetty vaunu, jossa kuljetetaan polttoaineet ja vesi.

tenka (ven. denga), (vaski)raha.

tennis k. lawn-tennis.

tenori (ital. tenō're) korkea miesääni.

tentaami (lat. tentā're koetella) kuulustelu, tutkinto. — t-t a a t t o r i kuulustaja, tutkinnon toimittaja. — t-t a t a, -t e e r a t a tutkia, toimittaa tutkinto; suorittaa tutkinto. — t-t a n d i tutkittava. — t-t t i , t-t t i ä = tentaami, tentata.

teodikea, -sea (kreik. theo's jumala + dikē oikeus) jumalan osoittaminen oikeudenmukaiseksi, jumalanpuolustus. — t e o g o n i a (kreik. gonos synty) jumalainsyntyoppi. — t e o k r a t i a (kreik. kratos valta) valtiomuoto, jossa jumaluus käsitetään hallitusvallan omistajaksi. — t e o l o g i (kreik. logos sana, oppi) jumaluusopin tutkija, ylioppilas, jumaluusoppinut. — t-l o g i a jumaluusoppi. — t-l o g i n e n jumaluusopillinen.

teoreema, -mi (kreik. theō'rēma) väittämä. — t-r e e t i k k o tieteisopin, oppijärjestelmän tuntija, sen yksipuolinen harrastaja, epäkäytännöllinen henkilö. — t-r e e t t i n e n tieteisoppiin pe-

rustuva, t-opillinen, tietopuolinen. — t-r e t i s o i d a, -s e e r a t a laatia, rakennella oppijärjestelmiä, perustaa niihin, käsitellä tieteisopilliseti, tietopuolisesti, miettiä. — t-r i a (kreik. theōri'a katselu) tieteisoppi, oppijärjestelmä.
teosofi (kreik. **theo's** jumala + **sophi'a** viisaus) teosofian harrastaja. — t-f i a uskonnollisfilosofinen suunta, joka ajattelun, sisäisen havainnon avulla pyrkii välittömään tietoon Jumalasta. — t-f i n e n t-fiaan kuuluva, sen mukainen.
terapia (kreik. **therape'ia** hoito) taudinhoito(-oppi).
terassi (ransk. **terrasse**) penger(mä), multavalli; parvi, -veke.
terengi, -nki (ransk. **terrain**) maa-ala, maasto.
termi (lat. **terminus** raja) oppi-, tiede-, ammattisana. — t-m i i n i, -n a määrä-, maksuaika, -päivä; lukukausi. — t-m i n o l o g i a (lat. **terminus** + kreik. **logos** sana) oppi-, tiede-, ammattisanasto, -sanat.
termiitti eräs muurahaisia muistuttava hyönteislaji, »valkoinen muurahainen».
terminus technicus [tek-kus], (lat.) oppi-, tiede-, ammattisana.
termometri (kreik. **thermē'** lämpö + **metron** mitta) lämpömittari. — t-m o s p u l l o kaksiseinäinen lasipullo, jossa nesteet pysyvät lämpiminä t. kylminä.
Terpsikhore kreikkal. tarustossa: tanssitaiteen runotar.
terra (lat.) maa. t. i n c o g n i t a [-ko'g-] tuntematon maa, outo ala. t. f i r m a mannermaa; kova maa.
terrakotta (ital. **terra cotta** poltettu maa) poltettu, lasittamaton, ruskea savi.
terrieri (engl. **terrier**) »maakoira», koiralaji, jota alkujaan käytettiin pyydystämään maan alla eläviä otuksia.
terriini (ransk. **terrine**) liemimalja.
territoriaali (lat. **territō'rium** maa-alue) alueellinen, paik(kakunn)allinen. — t-t o r i u m i (maa-)alue.
terrori(smi), (lat. **terror** kauhu) hirmuvalta. — t-r i s o i d a, -s e e r a t a (ransk. **terroriser**) pitää hirmuvallan alaisena, hallita t. pakottaa peloittamalla, täyttää kauhulla. — t-r i s t i hirmuvallan harjoittaja, kannattaja.
terssi (lat. **tertius** kolmas) asteikon kolmas aste; sävelasteikon kolmas sävel.
tertium non datur (lat.) kolmatta (mahdollisuutta) ei ole.
tertsetti (ital. **terze'tto**) kolmen solistin esitettävä laulusävellys.
testamentaarinen (lat. **testāmentā'rius**) jälkisäädöksessä lausuttu t. määrätty, jälkisäädöksellinen. — t-m e n t t i (lat. **testāme'ntum**) jälkisäädös. — t e s t a a t t o r i (lat. **testā'tor**) jälkisäädöksen tekijä, säätäjä.
testikkeli (lat. **testi'culus**) miehen kives.
testimonium paupertatis [-mō'-tā'-], (lat.) köyhyydentodistus.
tête [tēt], (ransk.) pää. t. -à -t. kahdenkeskinen kohtaus t. keskustelu.
tetrarkka (kreik. **tetra** neli- + **arkhein** hallita) maan neljänneksen hallitsija.
teutonit eräs germaanil. kansanheimo. — t-n i n e n muinaissaksalainen, germaanilainen.
Thalia [-lī'-], (kreik. **Thaleia**) huvinäytelmän runotar.
thaumaturgi (kreik. **thaumatūrgo's**) ihmeittentekijä.
Théâtre français [teā'tr-frangsē'], »Ranskalainen teatteri», Ranskan huomattavin draamallinen näyttämö.
Thersites [-ī'tēs], (kreik.) Homeron Iliadissa: eräs kreikkalainen, joka röyhkeästi parjaa ylipäällikköänsä Agamemnonia; (kuv.) pahasuinen räyhääjä.
Thespis muin. ateenal. runoilija, joka tarun mukaan esitti näytelmiään vankkureissa, kulkien paikasta toiseen.
the upper ten (thousand) [thi äpo-(thausənd)], (engl.) »ylimmät 10 000», yhteiskunnan ylhäisimmät, rikkaimmat, ylhäisö, hienosto.

Thule tarunomainen saari meressä Euroopan luoteispäässä; äärimmäinen Pohjola.
thyrsos (kreik.) viini- t. murattilehtiin kääritty sauva, jota Dionysoksen (k. tätä) palvojat hurmiossaan heiluttelivat.
tiara (lat. tiā'ra) itämaisten kuningasten päähine; paavin kolminkertainen kruunu.
tiers état [tjerz-eta'], (ransk.) kolmas t. porvarisääty.
tiketti (engl. **ticket**) matkalippu, piletti.
timbre [tängbr], (ransk.) sävelen, äänen sointuväri.
time is money [taim iz mani], (engl.) aika on rahaa.
timeo Danaos et dona ferentes [-ō -ōs dō'- -re'n-], (lat.) pelkään danaolaisia (kreikkalaisia), vaikka he toisivat lahjojakin.
timidi (lat. **timidus**) arka, pelokas.
tinktuuri (lat. **tinctū'ra** värjääminen) rohdos-uutos.
tip-top (engl.) hienonhieno, erinomainen, huippu-, uusinta muotia.
tiradi (ransk. **tirade**) deklamatorinen (k. tätä), pauhusanainen lauselma, sanatulva, pitkä leteri.
tiraljööri (ransk. **tirailleur**) hajajärjestyksessä etenevän joukko-osaston sotilas.
tirehtööri (ruots. **direktö'r**) johtaja.
Titaanit (kreik. **titā'nes**) kreikkal. tarustossa: jumalasukukunta, jonka Zeus kukisti; (kuv.) t-n i jättiläinen.
Titania [-tā-] keijukaisten kuningatar.
titteli (lat. **titulus**) otsake; arvo-, virkanimi. — t i t u l a t u u r i henkilön kaikki arvonimet. — t i t u l e e r a t a antaa arvonimi, puhutella arvonimellä. — t i t u l ä ä r i nimi-.
Tivoli (muin. **Tibur**) kaupunki lähellä Roomaa; Rooman ylimystön kesänviettopaikka; (kuv.) huvittelupaikka, -puisto.
toaletti (ransk. **toilette**) pesu-, peilipöytä; naisen puku; pukuhuone, mukavuuslaitos.
toasti (engl. **toast**) jnkn malja; maljapuhe.
to be or not to be, that is the question [tu bi- -thät iz thə kvestšən], (engl.) »ollako, vai ei, se on kyseissä» (eräs Hamletin lause Shakespearen samannimisessä näytelmässä).
toboggan (engl.) eräänl. kanadalainen kelkka.
toccata [-kā'-], (ital. **toccā're** koskettaa) juhlallinen, loistavasävyinen urku- t. pianosävellys.
tohtori (lat. **doctor** opettaja) jonkin tiedekunnan korkeimman oppiarvon saavuttanut henkilö.
tohu vabohu (hepr.) autio ja tyhjä; sekasorto, hämminki.
tohveli (ruots. **doffel**) eräänl. paksu villainen päällysvaatekangas; (ruots. **toffel**) matala, pehmeä avokenkä, aamukenkä.
toilette [tuale't], (ransk.) k. **toaletti.**
tokaiji Unkarin Tokaj-nimiseltä seudulta saatu viini.
tokka (ruots. **docka**) telakka.
toksiini (kreik. **toksiko'n**) bakteerien synnyttämä myrkkyaine elimistössä.
toledonmiekka Espanjan Toledo-nimisessä kaupungissa tehty miekka.
toleranssi (lat. **tolera'ntia**) suvaitsevaisuus. — t-r a n t t i (lat. **tolerans, -ntis**) suvaitsevainen. — t-r e e r a t a (lat. **tolerā're**) suvaita.
toltti (ruots. **tolft**) tusina (lautoja).
tomaatti lemmen- t. paratiisiomena, perunansukuinen hedelmä.
tomahawk [-hō'k], (engl.) intiaanien sotakirves.
tombola (ital.) eräänl. numeroarpapeli; uurna, josta sen arvat nostetaan.
Tommy (Atkins) [-mi ät-] Englannissa tavallinen (jalkaväen)sotamiesten nimitys.
tonnage [tonā'š], (ransk.) aluksen tonnimäärä; tonnisto. — t o n n i 1000 kiloa.
tonsilli (lat. **tonsi'lla**) nielurisa.
tonsuuri (lat. **tonsū'ra** keritseminen) toimitus, jossa piispa leikkaa katol. papiksi pyrkijän päästä hiuksia; papin pään tukaton kohta.
tontti (ruots. **tomt**) talonasema, rakennusala.

tonttu (ruots. tomte) kääpiokasvuinen taruolento, kotihaltia.
topaasi (kreik. topa'zion) kellertävä jalokivi, keltakivi.
topografia (kreik. topos seutu + graphein kirjoittaa) jnkin seudun tarkka maantieteellinen kuvaus, kartoitus, paikallismaantiede. — t-g r a f i paikallismaantieteilijä, kartoittaja. — t-g r a f i n e n paikallismaantieteellinen, kartoitus-.
toreadori (esp. toro härkä) ratsastava härkätaistelija.
torero (esp.) jalkaisin liikkuva härkätaistelija.
tornado [-ā-], (esp.) pyörremyrsky.
torpedo [-ē-], (lat.: sähkörausku) vedenalainen liikevoimalla varustettu räjähdyslaite. — t-d e e r a t a räjäyttää torpedolla.
torso (ital.) päätön ja raajaton ihmisruumiin veistokuva.
tortyyri (ransk. torture) kidutus.
totaali(nen), (ransk. total) täydellinen, kokonais-, — t o t a l i s a a t t o r i kilpailuissa: vedonlyöntipanosten tarkastamiskoje. — t o t a l i t e e t t i (ransk. totalité) kokonaisuus. — t o t a l i t e r [-tā'-], (lat.) täydellisesti, kokonaan.
toti (engl. toddy) kuumasta vedestä, sokerista ja rommista t. konjakista valmistettu juoma.
tour [tūr], (ransk.) matka, vuoro. t. e t r e t o u r meno ja paluu; edestakaisin.
tournée [turnē'], (ransk.) kiertue. — t-n e e r a t a (ransk. tourner) kääntää, kiertää; sepitellä, sommitella, laatia. — t-n y y r i (ransk. tournure) sanankäänne, -tapa, sana-, lausemuoto.
tout comme chez nous [tu-kom-šenū'], (ransk.) aivan niinkuin meillä, vanhaa tuttua.
tout comprendre, c'est tout pardonner [tu-kongpra'ngdr, s-e- -ne'], (ransk.) ken kaikki ymmärtää, se antaa kaikki anteeksi.
traagikko (kreik. tragiko's) murhenäytelmäinkirjoittaja, -näyttelijä. — t-g i l l i n e n traagillisuutta sisältävä, siihen perustuva, surullinen. — t-g i l l i s u u s ylevä kauneus, joka perustuu jalo(je)n henkilö(ide)n sortumiseen elämän ankarissa ristiriidoissa, kovissa kohtaloissa.
trade [treid], (engl.) kauppa. — t. m a r k [māk] tavara-, tehdas-, kauppamerkki.
traditio, -itsioni (lat. traditio) perintätapa, -tieto, perinne. — t-i t s i o n a a l i n e n, -n e l l i (ransk. traditionnel) perintätavan mukainen, perinnäinen.
trafiikki (ransk. trafic) kaupankäynti; liikenne. — t-f i k a n t t i (ransk. trafiquant) kaupankävijä, liikennöitsijä, liiketien käyttäjä. — t-f i k e e r a t a (ransk. trafiquer) käyttää liiketietä, kulkea sitä edes takaisin.
tragedia (kreik. tragōdi'a) murhenäytelmä. — t-g i i k k a = traagillisuus, k. tätä. — t-g i k o m e d i a murhenäytelmä, jossa on myöskin koomillisia, naurattavia aineksia. — t-g i k o o m i l l i n e n surullisen-hauska, surullisen ja hauskansekainen.
trahteerata,-tööri k. **trakteerata** j.n.e.
trakasseerata (ransk. tracasser) rettelöidä. — t-s s e r i a (ransk. tracasserie) rettelö, kiusa.
trakomi (kreik. trakhōma) eräs silmätauti, pasko, -kuri.
traktaatti (lat. tractā'tus) valtioidenvälinen sopimus; tieteellinen tutkielma.
traktamentti, traht- (ital. trattame'nto) kestitys. — t-t e e r a t a (lat. tractā're) tarjota, kestitä. — t-t ö ö r i ravintoloitsija; ravintola, kapakka.
traktori (lat. tractor) moottorin käyttämä vetokone, kuormaveturi.
tram [träm], (engl.) raitiovaunu. — t-w a y [-ue'i] raitiotie.
trampoliini (ital. trampellī'no) uimahyppyjä varten käytetty ponnahduslaite.
trance [trangs], (ransk.) hypnoottinen horros-, hurmio-, unitila, loveenlankeaminen.
trankiili (ransk. tranquille) levollinen, tyyni.
tranchée [trangšē'], (ransk.) saarto-, juoksu-, ampumahauta.

tranšeerata (ransk. trancher) leikata viipaleiksi (paisti ruokapöydässä).
tranquillo [-ki'll-], (ital.; mus.) rauhallisesti.
trans- (lat.) yhdyssanoissa (merkitsee siirtymistä, siirtämistä, vaihtumista j.n.e.): yli, tuolle puolelle, t-lla p-lla, (myösk.) **taka-, takainen.**
transaktio, -aktsioni (lat. **transa'ctio**) sopimus, liiketoimi.
transalpiininen, -atlanttinen Alppien-, Atlantintakainen.
transcendentaalinen, -dentti k. **transscendentaalinen** j.n.e.
transfereerata (lat. **transfe'rre**) siirtää, muuttaa.
transfiguraatio, -ratsioni (lat. **transfigūrā'tio**) Kristuksen kirkastus.
transformaattori (lat. **transformā'tor**) sähkövirran muuntaja. — t-m a a t i o, -m a t s i o n i (lat. **transformā'tio**) muodonmuutos, -vaihdos.
transitiivinen (lat. **transitī'vus**) on suomen ja monen muun kielen kieliopissa teonsana, jonka objektisanan tulee olla partitiivissa tai akkusatiivissa.
transito (ital.) läpi-, kauttakulku. — t-t o i d a, -t e e r a t a kuljettaa (tavaroita) maan kautta.
translaattori (lat. **translātor** siirtäjä) kielenkääntäjä.
transmariininen (lat. **transmarī'nus**) merentakainen.
transmissioni (lat. **transmi'ttere**) voimansiirtolaitteet.
transmontaaninen (lat. **trans** tuolla puolen + **mons, -ntis** vuori) vuorten- (Alppien) takainen.
transoseaaninen (lat. **trans** tuolla puolen + **ōce'anus** valtameri) valtamerentakainen.
transparangi (ransk. **transparent**) läpikuultavalle pohjalle maalattu, takaapäin valaistu kuva, kuultokuva.
transponeerata, -noida (lat. **trans** yli + **pōnere** asettaa) siirtää sävellys alkuperäisestä sävellajistaan toiseen.
transporteerata, -toida (lat. **trans** tuolle puolen + **portā're** kantaa) kuljettaa, siirtää. — t-p o r t t i (ransk. **transport**) kuljetus, siirto.
transscendenssi (lat. **trans** yli, poikki + **scandere** astua) maailman yläpuolella olevaisuus, ylimaailmallisuus, -maailmaisuus. — t-d e n t t i maailman yläpuolella oleva j.n.e.
transskribeerata, -boida (lat. **trans** yli + **scrībere** kirjoittaa) siirtää kirjoitus kirjaimistosta toisen kielen kirjaimistoon; sovittaa sävellys toisille soittimille kuin mille se alkujaan on sävelletty. — t-s k r i p t i o, -p t s i o n i siirtokirjoitus, siirtosovitelma.
transspiraatio, -ratsioni (lat. **trans** läpi + **spirā're** huokua) hikoileminen, -lu. — t-s p i r e e r a t a, -r o i d a hikoilla.
transsubstantiaatio (lat. **trans** toiselle puolelle + **substa'ntia** aine) room.-katol. oppi ehtoollisleivän ja -viinin muuttumisesta Kristuksen ruumiiksi ja vereksi.
transversaalinen (ransk. **transversal**) poikittainen, -ttais-.
trapetsi (kreik. **trape'zion**) kahdesta köydestä riippuva, vaakasuora voimistelutanko.
trassaaja (ital. **trassā're**) vekselin asettaja, joka kirjoittaa sen toisen maksettavaksi. — t-s s a a t t i henkilö, jonka maksettavaksi vekseli kirjoitetaan. — t-s s e e r a t a, -s s a t a kirjoittaa vekseli toisen henkilön maksettavaksi.
trasseli (ruots. **trassel** hämäännys) koneitten puhdistamiseen y.m. käytettävät haaskiolangat.
trassentti = trassaaja (k. tätä).
tratta (ital.) toisen henkilön maksettavaksi kirjoitettu hyväksymätön vekseli.
trattoria [-rī'-], (ital.) ravintola.
traveller [trävlə], (engl.) matkailija.
travesteerata, -toida (ransk. **travestir**) ivaten mukailla, tehdä ivamukaelma jstkin. — t-t i a (ransk. **travestie**) ivamukaelma.
treenari (engl. **train**) harjoittaja, urheilukilpailuun valmentaja. — t-n a t a harjoittaa, valmentaa, valmistautua urheilukilpailuun.
trema [trē'ma], (kreik.) t. [tremā'], (ransk.) kaksi pistettä jälkim-

mäisen päällä kahdesta peräkkäisestä vokaalikirjaimesta (esim. ransk. **maïs**). Merkki osoittaa, että vokaalikirjaimet ovat äännettävät kukin erikseen.
tremolando [-la'n-] t. **tremolo** [tre'-], (ital.; mus.), lyh. **trem**, vapisuttaen, väräytellen (ääntä). — t-l e e r a t a vapisuttaa ääntä, laulaa tremolando.
tres faciunt collegium [trēs faki- t. fasi- -lē'-], (lat.) kolme (henkilöä) muodostaa virkakunnan; kolme kuulijaa tulee olla läsnä, jotta luento on pidettävä.
tresiina k. **resiina**.
tresori (ransk. **trésor**) aarrekammio, tulenkestävä pankkiholvi.
triangeli (lat. **tria'ngulum**) kolmikulmio, kolmio; (mus.) eräs lyömäsoitin, helistin, kolmion muotoiseksi taivutettu teräspuikko.
tribuuna, -ni (lat. **tribū'na**) puhujalava, kuulijaparvi, katsojalava.
tribuutti (lat. **tribū'tum**) vero.
trienniumi (lat. **trēs, tri'a** kolme + **annus** vuosi) kolmivuotiskausi.
trigonometria (kreik. **treis, tria** kolme + **gōnos** kulma + **metron** mitta) kolmiomitanto.
trikiini (lat. **trichī'na**) eräs muutamien nisäkkäiden suolistossa elävä loismato.
trikki (engl. **tric**) taitotemppu, konsti.
trikolori (ransk. **tricolore**) Ranskan kolmivärinen lippu.
trikoot (ransk. **tricot**) kimmoisesta kudoksesta tehty ruumiinmukainen puku.
trilli (ital. **trillo**), (mus.) liverrys.
trilogia (kreik.) kolmen itsenäisen, mutta aiheeltaan yhteenkuuluvan kirjallisen teoksen muodostama sarja.
trio [-ī-], (ital.; mus.) kolmelle soolosoittimelle kirjoitettu sarjasävellys.
tripodi (kreik. **tripūs, -podos**) kolmijalka.
trippelallianssi (lat. **triplus** kolminkertainen) kolmen valtion liitto, kolmiliitto.
triptyykki (kreik. **triptykhos**) kolmiosainen (alttari)taulu.
trireemi (lat. **trirē'mis**) kolmisoutulaiva.
triumfi (lat. **triu'mphus**) riemusaatto, voittokulkue; loistava voitto; voitonriemu. — t-f e e r a t a (lat. **triumphā're**) viettää voittojuhlaa, olla voitonriemuinen.
triumviraatti (lat. **triumvirā'tus**) kolmen miehen liitto t. yhtymä.
triviaali (lat. **triviā'lis**) arkipäiväinen, kulunut, tavallinen, neroton, typerä. — t-l i k o u l u (muin.) kolmitieteinen koulu, alempi oppikoulu.
trofea (ransk. **trophée**) voitonmerkki, vihollisclta otettu lippu, ase y.m.s.
troglodyytit (kreik. **trōglody'tēs**) muinaisaikaiset luola-asukkaat Punaisen Meren rannoilla Etiopiassa.
troikka (ven.) venäläinen kolmivaljakko.
trokari (ransk. **troquer** vaihtaa) kuljeksiva salakapakoitsija.
trokee (kreik. **trokha'ios**) pitkän (korollisen) ja lyhyen (korottoman) tavun muodostama runojalka. — t-k e i n e n trokeerunojaloista kokoonpantu.
trombi (ital. **tromba**) pyörre-, pilven-, vesipatsas.
troopillinen (kreik. **tropē** kääntöpiiri) kuumaan vyöhykkeeseen kuuluva, sille ominainen. — t r o o p i t kääntöpiirit. — t r o p i i k k i kääntöpiirien välinen alue, kuuma vyöhyke.
troppo (ital.) liiaksi, liian.
trossi (ruots. **tross**) paksu köysi.
trotuaari (ransk. **trottoir** < **trotter** ravata) katukäytävä.
trubaduuri (ransk. **troubadour**) keskiaikainen eteläranskalainen laulurunoilija.
trumpetti (ransk. **trompette**) eräänl. vaskinen puhallussoitin, oikotorvi.
trusti (engl. **trust**) jonkin tuotannonhaaran liikkeitten muodostama suuryhtiö t.-yhtymä, rengas.
tryffeli (saks. **Trüffel**) eräs multasienen laji.
trymoo (ransk. **trumeau**) suuri seinäpeili.
trypanosoma [-sō-], (kreik. **trypanon** pora + **sōma** ruumis) eräs

veressä loisena elävä alkueläin, joka aiheuttaa ihmisessä unitaudin.

trämppi (engl. **tramp**) amerik.-suom.: kulkuri.

träppäri (engl. **trapper**) kuopalla-, haudallapyydystäjä, turkiseläintenpyydystäjä.

tsaari (lat. **Caesar**) keisarin nimitys slaavilaisilla kansoilla.

tšakoo (unkar. **csákó**) kankea, lipallinen sotilaslakki.

tšardas (unkar. **csárdás**) eräs unkaril. kansantanssi.

tšasouna (ven. **tšaso'vnja**) rukoushuone, kappeli.

tšeka (ven. kirjaimista **tše** ja **ka**) Venäjän valtiollisen salapoliisilaitoksen lyhennetty nimitys.

tse-tse eräs pistokärpänen, joka imiessään verta tuo siihen trypanosomeja (k. tätä).

tšinovnikka (ven. **tšino'vnik**) virkamies.

tua res agitur [-rēs-], (lat.) sinun asiasi on esillä; asia koskee sinua.

tuberkkeli (lat. **tube'rculum**) tuberkuloosinystyrä, jossa on tuberkuloosibasilleja.

tuberkuloosi (lat. **tube'rculum** pikku nystyrä) tuberkkelibasillien aiheuttama tauti; nystyrätauti. — t-l o o t t i n e n tuberkuloosia poteva.

tu l'as voulu, George Dandin [ty-l--a-vuly', šorš-dangdäng], (ransk.) itsehän sinä sen tahdoit, G. D.; syytä itseäsi, G. D.

tumultti (lat. **tumu'ltus**) mellakka, melske.

tumulus (lat.) (hauta)kumpu.

tumööri (lat. **tumor**) kasvannainen.

tundra (ven.) pohjoisvenäl., -siperial. sammal-aro.

Tuomas (raam.) opetuslapsi, joka ei uskonut Vapahtajan nousseen kuolleista, ennenkuin sai koetella hänen haavojaan; (kuv.) epäilijä.

tu quoque, mi Brute! [tū kvokve mi brū-], (lat.) »sinäkin, Brutukseni!» kerrotaan Caesarin huudahtaneen nähdessään B:n murhaajiensa joukossa.

turaanilainen kielestä puh.: urali-altailainen, suomalais-ugrilainen.

turbaani (arab. **dulband**) itämaalaisten päähineeksi kiedottu pitkä kankaankaistale.

turismi (ransk. **tourisme**) matkailu. — t-r i s t i (ransk. **touriste**) matkailija.

turkoosi eräs sininen jalokivi, sinikivi.

turnyyri k. **tournyyri**.

Tusculum muin. kaupunki lähellä Roomaa; sen luona oli ylhäisten roomalaisten maataloja; (kuv.) t-k u l u m rauhallinen maatalo, lepola.

tussari (saks. **Stutzen**) lyhyt kivääri t. metsästyspyssy.

tušši (ransk. **toucher** koskea) hienon noen ja kalanliiman seos, pieniksi puikoiksi puserrettuna.

tutti (ital. = kaikki) koko orkesterin yhteissoitto.

tutti frutti (ital. = kaikkia hedelmiä) sekahedelmä-ruokalaji.

tuuba (lat. **tuba** putki) matalaäänisin vaskipuhaltimista, bassotorvi.

two-step [tū'-], (engl.) »kaksi askelta», eräs paritanssi.

tyfoni k. **taifun**.

tyfus [-y-], (kreik. **typhos**) lavantauti.

tympaani (lat. **tympanum**) patarumpu.

typografi (kreik. **typos** jäljennös + **graphein** kirjoittaa) kirjaltaja. — t-f i a kirjapainotaito. — t-f i n e n kirjapaino(taido)llinen.

tyranni (kreik. **tyrannos**) yksin-, sortovaltias. — t-i a tyranni-, sortovalta. — t-i s o i d a, -i s e e r a t a hallita t. kohdella tyrannin tavoin, sortaa.

tyyfus k. **tyfus**.

tyyli (lat. **stilus**), (rakennus)taiteellisen, kirjallisen, soitannollisen esitystavan laatu, muotoleima. — t-l i t e l l ä laatia jnkin tyylin mukaiseksi, esittää t. kuvata pääpiirteittäin, yksinkertaistuttaa.

tyypillinen (kreik. **typos** jäljennös) peri-, eduskuvallinen, kuvaava. — t-p p i peri-, eduskuva; perusmuoto; kirjasin.

U.

Übermensch [y-š], (saks.) »yli-ihminen», filosofi Nietzschen mukaan ihanneihminen, jollaiseksi ihmisen tulisi kehittyä, niinkuin eläin on kehittynyt ihmiseksi; sittemmin: ihminen, joka katsoo olevansa muitten yläpuolella, muita etevämpi, mahti-ihminen.

ubi patria, ibi bene (lat.) missä on isänmaa, siellä on hyvä olla.

ugrilaiset kielistä puh.: ostjakki, voguli ja unkarinkieli.

ukaasi (ven. **uka'z**) keisarin t. hallitsevan senaatin määräys.

ulaani (turkkil. juurta) keihäällä varustettu ratsumies.

ulema [-ä], (arab.) muhamettilainen kirjanoppinut (teologi ja juristi).

ulsteri (**Ulster** maakunta Irlannissa) pitkä, väljä päällysnuttu.

ultimaatumi (lat. **ultimā'tum**) uhkavaatimus; viimeinen sana. — u-m a t i i v i n e n u-matumin sisältävä, sen luontoinen.

ultima ratio regum [- -rē-], (lat.) kuningasten viimeinen keino (sota, tykit).

Ultima Thule [-tū-], (lat.) äärimmäinen t. Perä-Pohjola.

ultimo [-mō], (lat.) viimeiseksi; (ital.) kuun viimeisenä päivänä. — u-m u s (lat.: viimeinen) luokan viimeinen oppilas; maisterin-, tohtorinvihkiäisissä se, jolla on toinen kunniasija.

ultra- (lat.: ulkopuolella) merkitsee yhdyssanoissa yltiöllisyyttä, yli määrän kohoamista; yltiö-.

ultramariini (lat. **ultra** toisella puolen + **mare** meri) eräs väkevänsininen väriaine, kaunosini.

ultramontanismi (lat. **ultra montes** vuorten, Alppien tuolla puolen) ankara katolisuus, paavillismielisyys.

ultra posse nemo obligatur [- -nē--gā'-], (lat.) keltään ei vaadita enempää kuin mihin hän kykenee.

umbra (lat.: varjo) eräs ruskea maaliväri.

Umwertung aller Werte [-vĕr-], (saks.) »kaikkien arvojen toisinarviointi».

Uncle Sam [angkl säm], (kirjaimista **U. S. Am.** = **United States** [of] **America**) Amerikan yhdysvaltalaisten, heidän hallituksensa leikillinen nimitys.

unicum [ū-], (lat.) jokin, joka on ainoa laatuaan t. jota on vain yksi ainoa kappale.

uniformiteetti (lat. **ūnifo'rmis** yhdenmuotoinen) samanmuotoisuus, yhdenmukaisuus.

uniformu k. **univormu**.

unioni (lat. **ūnio, -ōnis**) valtioittenvälinen liitto, valtioyhdistys.

Union Jack [jūnjən dšäk], (engl.) Englannin kansallislipun leikillinen nimitys.

unisono (ital.; mus.) yhteen ääneen, yksiäänisesti.

United States of America [juna'itid steits əv əme'rikə], (engl.), lyh. **U. S. A.** Pohjois-Amerikan Yhdysvallat.

unitis viribus [-nītīs vī-], (lat.) yhteisvoimin.

universaalinen (lat. **ūniversā'lis**) kaikkiyhteinen, yleismaailmallinen, yleinen.

universitas [ū-ve'r-], (lat.) kokonaisuus; yliopisto. — u-t e e t t i (ransk. **université**) yliopisto.

universumi (lat. **ūnive'rsum**) maailmankaikkeus, avaruus.

univormu (lat. **ūnifo'rmis** yhdenmuotoinen) sotilas-, virkapuku.

un poco [-pōko], (ital.) vähän.

unssi (lat. **uncia**) vanha painoyksikkö (yksi kuudestoista osa naulaa).

upper ten thousand [apə-thauzənd], (engl.) »ylimmät kymmenentuhatta», ylimmistö, rikkaat.

upseeri (ransk. **officier**) sotaväen ylempään päällystöön kuuluva henkilö.

up to date [əp tu deit], (engl.) tähän päivään asti; ajan tasalla, ajanmukainen.

urbaani (lat. **urbā'nus** kaupunkilainen) hienostunut, sivistynyt, kohtelias. — u r b a n i t e e t t i (lat. **urbā'nitas**) hienostuneisuus j.n.e.

urbi et orbi [-bī-], (lat.), (julistaa, kuuluttaa) kaupungille ja koko maailmalle.
Urbs (lat.), (pää)kaupunki, varsinkin Rooma.
uriini (lat. urī'na) virtsa.
urna k. uurna.
ursa (lat.) naaraskarhu; (tähtit.) u. m a j o r Otava.
U. S. A. = United States of America (k. tätä).
usurpaatio, -patsioni (lat. ūsurpā'tio), (vallan) anastus, valtaus. — u-p a a t t o r i vallananastaja. — u-p e e r a t a (lat. ūsurpā're) anastaa, vallata.
usus [ū-], (lat.) käyt(än)tö. u s u s t y r a n n u s [-à'-] käytäntö (muoti) on tyranni.
U. T. = Uusi Testamentti.
ut desint vires, tamen est laudanda voluntas [-dē- -vī- -da'n- -lu'n-], (lat.) vaikka voimat puuttuvat, niin on kuitenkin tahto kiitettävä.
utensiliat (lat. ūtensi'lia) tarve-, talouskalut.
utilitarismi (lat. ūtilis hyödyllinen) kanta, jonka mukaan siveellisen toiminnan tarkoitus on yleinen hyöty; hyötymoraali.
utopia (kreik. ū ei + topos paikka) »olematon paikka», haaveellinen ihannemaa t. -yhteiskunta; haaveellinen maailmanparannussuunnitelma, haave. — u t o o p p i n e n haaveellinen, pilventakainen. — u t o p i s t i haaveileva maailmanparantaja.
utriusque juris doctor k. juridiikka y.m.
uurna (lat. urna) ruukku, (tuhka)maljakko.
uusfilologi uusien kielten ja kirjallisuuksien tutkija. — u-g i n e n uusien j.n.e. tutkimista koskeva.
uvertyyri (ransk. ouverture) alkusoitto.

V.

v. = von (saks.) aatelisnimissä; = verbi.
W kompassitauluissa y.m. = West (engl.) länsi.
vaasi (lat. vās astia) maljakko.
Wacht am Rhein, die [dī wahtrain], (saks.) »vartio R:in varrella», saksalainen kansallislaulu.
vademecum [vāde mēk-], (lat.: kulje kanssani) elämänohjeita, neuvoja, tietoja sisältävä kirjanen; (myösk.) eräänl. antiseptinen (k. tätä) suuvesi.
væ victis [vē viktīs], (lat.) voi voitettuja.
vagabundi (lat. vagābu'ndus) kulkuri, irtolainen.
vakanssi (ransk. vacance) virasta puh.: avoinnaolo; avoin virka t. paikka. — v-n t t i avoin, täyttämätön (virka).
vale! (lat. valē're voida hyvin) voios hyvin! jää hyvästi!
valetudinaari (lat. valetudinā'rius) kivulloinen, raihnainen.
Valhalla muinaisgermaanil. tarustossa: jumalien asunto, taistelussa kaatuneitten sali.
Valkyria (islann. valr taistelussa kaatuneet + kōra valita) muinaisgermaanil. tarustossa: taistelun neito t. hengetär.
Vallis gratiæ [-grātiē], (lat.) »armon laakso», Naantalin latinankielinen nimi.
valssi (ransk. valse) eräs uudenaikainen kolme neljännes tahtinen paritanssi; (ruots. vals) tela.
valthorni, valttitorvi (saks. Waldhorn metsätorvi) käyrätorvi.
valuta [-lū'-], valuutta (lat. valē're olla jnkin arvoinen) arvo; jnkin maan rahakanta, lailliset maksuvälineet; vekselin arvo rahassa t. tavarassa.
valööri (ransk. valeur) arvo.
vampumi rihmalle pujotetut simpukankuoret, joita intiaanit käyttivät rahoina.
vampyyri eräänlainen verta imevä yökkö; (kuv.) verenimijä, nylkyri, kiskuri.
van [fan] alankomaal. nimissä alkuperää osoittava prepositio (ei aatelisuuden merkki, kuten saks. von).

vandalismi (heimonnimestä Vandaalit) raaka (taideteosten y.m.s.) hävittämisvimma. — v-l i s o i d a ruhjoa, rikkoa, hävittää.
vanitas [vā-], (lat.) turhuus. v. v a n i t a t u m [-tā'-] »turhuuksien turhuus», kaikki on turhuutta.
Warenhaus [vā-], (saks.) suurmyymälä.
varia (lat.) »erilaisia asioita», niitä näitä, yhtä toista.
variantti (lat. **variā're** vaihdella) toisinto.
variatio delectat [-ā'-dēle'k-], (lat.) »vaihtelu huvittaa, on mieluisaa». — v a r i a a t i o, -a t s i o n i vaihtelu; (mus.) muunnelma. — v a r i e e r a t a, -r i o i d a (lat. **variā're**) vaihdella, muunnella, muutella, aikaansaada vaihtelua. — v a r i e t e e (ransk. **variété** vaihtelu) ravintolan yhteydessä oleva näyttämö keveän tyylin musiikki-, näyttämö- ja taituruusesityksiä varten. — v a r i e t e e t t i (ransk. **variété**) muunnos.
varrantti (engl. **warrant** vakuus) todistus makasiiniin talletetuista tavaroista, makasiinitodistus.
vasalli (lat. **vasa'llus**) läänitysmies.
water-closet [uō'təklouzət], (engl.), lyh. **W. C.** vesiklosetti.
waterproof [uō'təpruf], (engl.) vedenpitävä päällystakki.
Vatikaani (ital. **Vaticā'no**) paavin palatsi Roomassa.
va-tout [-tū'], (ransk.) pelissä: heitto, lyönti, kortti, jolle joku panee kaikki rahansa, viimeisensä.
vaudeville [vōdvi'l], (ransk.) leikillinen laulunäytelmä.
vaurien [vōrjäng'], (ransk.) heittiö, hulttio.
W. C. = **water-closet**, k. tätä.
veduta [-dū'-], (ital.) näköala, maisemakuva.
weekend [uī'k-], (engl.) viikon loppu, loppuviikko.
vegetabiilinen (lat. **vegetā're** virkistää) kasvikunnasta saatu, kasvis-. — v-t a b i l i o t kasvikset. — v-t a r i a a n i kasvisravinnonkäyttäjä. — v-t a r i a n i s m i pyrkimys luonnonmukaiseen elämäntapaan m.m. käyttämällä vain kasvisravintoa. — v-t a t i i v i n e n kasvuun, elämän ylläpitoon kohdistuva, kasvu-, kasvamis-. — v-t a t s i o n i, -t a a t i o kasvullisuus, kasvimaailma. — v-t e e r a t a, -t o i d a elää kasvin lailla, vain ruumiillista elämää.
vehikkeli (lat. **vehi'culum** kulkuneuvo) ajoneuvo; asiapaperia ympäröivä kirjelmä, lähetekirjelmä.
velodromi (lat. **velox** nopea + kreik. **dromos** juoksu) pyöräilykilparata.
velosipedi (lat. **velox** nopea + **pes** jalka) polkupyörä.
Weltschmerz (saks.) »maailmantuska», maailmaankyllästyminen ja sen ilmaukset runoudessa (Byron, Heine).
vendetta [-de't-], (ital.) kosto, verikosto.
veneerinen (lat. **Venus** rakkauden jumalatar) sukupuolielimiin kohdistuva, siitoselinten.
venerabilis [-rā'-], (lat.) kunnioitettava. — v-r a a t i o, -r a t s i o n i (lat. **venerā'tio**) kunnioitus.
venia (lat.) lupa. v. d o c e n d i [-ke'n- t. -se'n-] luennoimislupa yliopistossa.
veni, vidi, vici [vē- -vīki t. vīsi], (lat.) »tulin, näin, voitin», Caesarin erään voiton jälkeen lausumat sanat.
ventilaatio, -latsioni (lat. **ventilā're** leyhyttää) tuuletus, ilmanvaihto; pohtiminen, pohdinta; väitöskirjan tarkastus. — v-l a a t t o r i ilmanvaihto-siipiratas, ilmanvaihtokone. — v-l e e r a t a tuulettaa; pohtia, tutkia; tarkastaa (yliopistollinen väitöskirja).
ventrikkeli (lat. **ventri'culus**) vatsalaukku. — v-r i l o k v i s t i (lat. **venter** vatsa + **loqui** puhua) vatsastapuhuja.
venttiili (lat. **ventus** tuuli) tuuletin, ilmanvaihtoreikä, -aukko, räppänä; soittimessa: läppä.
Venus (lat.) roomal. tarustossa: kasvullisuuden ja rakkauden jumalatar.

veranta (esp. vera'nda) rakennuksen alakerran katettu, sivuilta avoin etuhalli, kuistikko.
verbaali(nen) (lat. verbā'lis) teonsanan, verbin luontoinen, verbijohtoinen, verbin, verbi-; suusanallinen. — v-l i n o o t t i hallituksen diplomaattiselle edustajalleen lähettämä tiedonanto, joka tämän tulee suullisesti esittää vieraan vallan hallitukselle.
verba formalia [-mā'-], (lat.) jnkn sanat tarkalleen siinä muodossa kuin hän on ne lausunut, tarkka sanamuoto.
verifikaatti (ransk. **vérifier** todistaa oikeaksi) tilitodiste, kuitti. — v-f i o i d a, -f i s e e r a t a todistaa oikeaksi, vahvistaa.
verismi (ital. veri'smo) pyrkimys luonnonmukaisuuteen taiteessa, varsinkin oopperassa, italial. realismin, naturalismin nimitys.
veritabeli (ransk. **véritable**) oikea, todellinen.
vermisellit (ital. **vermice'lli**, lat. **vermi'culi** pikkumadot) ohutsäikeiset makaroonit.
vermutti (saks. Wermut koiruoho) koiruoholla, kanelilla y.m. maustettu viinilaji.
vernissaasi (ransk. **vernissage** vernissaus) »vernissajaiset». taidenäyttelyn esittäminen kutsuvieraille ennen varsinaista avausta.
veronaali eräänl. voimakas nukutusaine.
verseerattu (ruots. versē'rad) kokenut, tottunut, taitava (varsinkin esiin ymään hienossa maailmassa).
versioni (ransk. **version**) käänne; tulkinta, selitys; toisinto.
verte! (lat.) käännä (lehteä)!
vertebrata [-rā'-], (lat. **verte'bra** nikama) luurankoiset.
vertikaali (lat. **verticā'lis**) pystysuora.
vesiiri (arab. **wazīr**) muhamettil. maissa korkeitten virkamiesten, varsinkin ministerien arvonimi.
vesper (lat. ilta) katolil. iltamessu.
Vesta (lat.) roomal. tarustossa: kotilieden jumalatar. V e s t a a l i Vestan papitar t. neitsyt.
Westend [ue'stend], (engl.) »länsipää», hienoston asuma Lontoon länsiosa.
vestibyli (lat. **vesti'bulum**) eteis-, porrashalli, eteinen.
vestigia terrent [-tī'-], (lat.) »jäljet peloittavat», onnettomien edeltäjäin kohtalo on varoituksena.
vestiääri (lat. **vestiā'rium**) julkisissa rakennuksissa: päällysvaatesäiliö, -naulakot.
veteraani (lat. **veterā'nus**) sotavanhus; ammatissaan kokenut ja harmaantunut henkilö.
veterinääri (lat. **veterī'nus** vetojuhta-) eläinlääkäri.
veto [vē-], (lat.: kiellän) valtionpäämiehen oikeus estää eduskunnan päätös saamasta lainvoiman.
whisky [ui'ski], (engl.) ohrasta y.m. viljalajeista valmistettu viina.
whist [ui'st]. (engl.) eräänl. neljän hengen kahdessa puolueessa 52 kortilla pelattava peli.
via (lat.) tie. v. d o l o r o s a [-rō'-], »tuskan tie», Kristuksen tie Golgatalle.
viadukti (lat. via tie + dūcere johtaa) laaksosilta, maasilta.
vibraatio, -ratsioni (lat. **vibrā'tio**) värähdys. — v-r a n d o, -r a t o [-ra'n-, -rā'-], (ital.; mus.) vavisten, väräytellen. — v-r e e r a t a (ransk. **vibrer**) värähdellä, väräytellä. — v-r i o(n i) käyristyneen sauvan muotoinen bakteeri.
vice [-ke t. -se], (lat.) vuoroin, vaihdellen; sijasta, sijais-. v. v e r s a [-sā] päinvastoin, vaihtunein osin.
vicomte [-kō't], (ransk.) vara-, alikreivi, kreivin ja vapaaherran välistä arvoa osoittava aatelisnimitys. — v-t e s s e [-te's] varakreivitär.
Victoria [-tō'-], (lat.) roomal. tarustossa: voiton jumalatar.
vide (lat.) katso.
videant consules ne quid respublica detrimenti capiat [-kon- -kvid- -pu'blika dētrīme'n- ka-], (lat.) »katsokoot konsulit, ettei valtio kärsi mitään vahinkoa».
vidi (lat.) »olen nähnyt, saanut tiedon».

vidimeerata, -moida (ransk. **vidimer**) verrata jäljennöstä alkukirjoitukseen ja vahvistaa niitten yhtäpitäväisyys. — v-m a a t i o, -m a t s i o n i, -m o i n t i yhtäpitäväisyyden vahvistaminen (vrt. ed.).
vigilanssi (lat. **vigila'ntia** valppaus) puuhailu, keinottelu; lainailu, vippailu; pikkulainan hankinta. — v-l a n t t i (lat. **vigilans, -la'ntis** valpas) ketterä, terhakka, nopsa, pirteä. — v-l e e r a t a (lat. **vigilā're** valvoa) lainailla, vippailla; temppuilla, keinotella.
vigilia [-gi'-], (lat.: valvonta) katolil. iltamessu, yömessu.
vignetti k. **vinjetti.**
vigor (lat.) miehuudenvoima, tarmo. — v-r ö ö s i täysvoimainen, -tarmoinen.
wigwam [ui'guäm], (engl.) intiaanin maja.
viikinki (ruots. **vīking**) muinaispohjoismainen kauppamies ja merirosvo.
vikaari (lat. **vicā'rius**) viransijainen (varsinkin papin). — v i k a r i a a t t i viransijaisuus. — v i k a r i e e r a t a, -r i o i d a olla, toimia viransijaisena.
vikomti k. **vicomte.**
viktuaalit (lat. **victus** ravinto) elintarpeet, ruokavarat.
villa (lat.) huvila.
vinaigre [-ē'gr], (ransk.) etikka. v. d e t o i l e t t e [də-tuale't] eräänl. ihonhoitovesi.
vindiseerata (lat. **vindicā're**) vaatia itselleen, omakseen.
vineegeri (ransk. **vinaigre**) etikka.
vinjetti (ransk. **vignette** pikku viiniköynnös) painettu kuvakoriste (esim. kirjan alku-, loppulehdellä).
vinssi (engl. **winch**) vintturi, nosturi.
vinum [vī-], (lat.) viini.
viola (ital.; mus.) alttoviulu.
violetti (ransk. **violette** orvokki) orvokinvärinen, sinipunerva.
violoncello [-tše'llo], (ital.) sello.
virginiteetti (ransk. **virginité**) neitseys, impeys. — v i r g o (lat.) neitsyt, impi.
viribus unitis [vī- -nī'tīs], (lat.) **yhteisvoimin.**

viriili (lat. **virī'lis**) miehekäs, miehen, mies-. — v i r i l i t e e t t i miehyys, miehekkyys.
virtuoosi (ital. **virtuō'so**) taituri. — v-o s i t e e t t i (ransk. **virtuosité**) taituruus, mestaruus.
virtus [-ūs], (lat.) miehuus; kyky, avu. — v-a i n e ainekirjoitustehtävä, joka vaatii esityskykyä, antaa tilaisuuden kunnostautumiseen.
virulentti (lat. **virule'ntus** myrkyllinen) bakteerista puh.: myrkyllinen, tartuntakykyinen; (kuv.) elinvoimainen.
vis-à-vis [viz-a-vi'], (ransk.) vastapäätä; tanssissa: vastapari.
visconte [-ko'n-], (ital.), **viscount** [vaikaunt], (engl.) k. **vicomte.**
viseerata (ransk. **viser**) tarkastaa ja merkitä tarkastetuksi (asiapaperi, passi).
visiiri (saks. **Visier**, ransk. **visière**) kypärin silmikko; ampuma-aseen tähtäin; (myösk.) = **vesiiri.**
visiitti (ransk. **visite**) (vieraissa)-käynti, vierailu. — v-k o r t t i käyntikortti.
vis inertiæ [vīs-e'r-], (lat. **vīs** voima + **inertia** toimettomuus) jatkavaisuuden voima.
visioni (lat. **vīsio, -ō'nis**) näky, -kemys; harhanäky, hourekuva. — v-n ä ä r i(n e n) näkyjä näkevä, haaveellinen, profeetallinen; näkyjennäkijä.
visitaatio, -tatsioni (lat. **visitā're** käydä katsomassa) tarkastuskäynti. — v-t e e r a t a ;käydä tarkastamassa, tarkastaa; käydä vieraissa.
visky k. **whisky.**
vis major [vīs mā-], (lat.) = **force majeure**, k. tätä.
visuaalinen, -uelli (lat. **vīsus** näkö) näköaistia koskeva, näkö-. — v i s u m i [-ī-], (lat. **vīsum** nähty) passissa: viranomaisen merkintä, todistava, että passi on hyväksytty pääsyä varten vieraaseen maahan.
vita [vī-], (lat.) elämä; elämäkerta.
vitaalinen (lat. **vitā'lis**) elämälle ominainen, elin-; elinvoimainen; elinehdoille välttämätön, **peräti tärkeä.**

vita brevis, ars longa [vī-], (lat.) »elämä on lyhyt, taide pitkä», taiteessa on elinajaksi oppimista.
vitæ, non scholæ discimus [-vī-, -sko'-di'ski- t. di'ssi-], »elämää varten me opimme, emmekä koulua varten».
vitaliteetti (lat. vitā'lis elin-) elinvoima, -kyky.
vitamiinit (lat. vīta elämä) eräät elimistölle välttämättömät ravintoaineet, joitten puute aiheuttaa vaikeita sairauksia.
vitriini (ransk. vitrine) lasilaatikko, -kaappi, lasikko, johon esineitä on pantu näytteille.
vitsi (saks. Witz) sanasukkeluus, kompa.
vivace [-va'tše], (ital.; mus.) vilkkaasti. — v-c i s s i m o [-tši's-] mitä vilkkaimmin.
vivat [vī-], (lat.), vive [vīv], (ransk.) eläköön!
vivat, crescat, floreat [vī-, kresk-, flō-], (lat.) eläköön, kasvakoon, kukoistakoon.
vivisektio, -sektsioni (lat. vīvus elossa oleva + sectio leikkaus) elävien eläinruumiitten leikkely tieteellisiä tarkoituksia varten.
vivos voco, mortuos plango, fulgura frango [vīvōs voko, -ōs], (lat.) »elossa olevia kutsun, kuolleita valitan, salamoita murran», kirkonkelloissa tavattava kirjoitus.
vivööri (ransk. viveur) elostelija, nautiskelija.
voatyyri k. voiture.
vocativus [-katī'-] k. vokatiivi.
voce [vōtše], (ital.) ääni. a m e z z a (metsa] v. puolella äänellä, puoliääneen.
Wodan [-ō-] k. Odin.
vodka [vot-], (ven.) viina.
vogue [vog], (ransk.: soutu; vauhti) huuto, suosio, muoti. e n v. huudossa j.n.e.
vohveli (ruots. våffla) kahden raudan välissä paistettu ohut leivos, ruutukka.
voilà [vualā'], (ransk.) kas tuolla t. tuossa, siinä; siinä on; siinä se. v. t o u t [-tū] siinä kaikki, sen pituinen se.
voiture [vuaty'r], (ransk.) ajoneuvot, -pelit.
vokaali (lat. vocā'lis puheäänellinen) ääntiö. v-m u s i i k k i laulumusiikki. — v o k a b e l i (lat. vocā'bulum) yksityinen, lauseyhteydestä eristetty sana. — v o k a b u l a a r i (lat. vocabulā'rium) sanasto, sanakirja. — v o k a l i i s i sanaton, vain vokaaleilla laulettava lauluharjoitus. — v o k a t i i v i (lat. vocatī'vus) eräissä kielissä noominien sijamuoto, jota käytetään puhutellessa huudahdussanan kera. — v o k a a t i o, -k a t s i o n i (lat. vocā'tio) kutsuminen (papin)virkaan, kutsumus.
volangi (ransk. volant lentävä) naisten vaatteissa: liehureunuste.
vol-au-vent [-ō-vang'], (ransk.) lihalla, sienillä y.m. täytetty voitaikinasta tehty piiras.
volontääri (ransk. volontaire) vapaaehtoinen soturi; palkaton työntekijä, harjoittelija.
volosti [vō-]. (ven. vōlostj) useista kylistä muodostettu hallintoalue, -piiri.
voltti (ransk. volte) käännähdys, keikaus.
volubiliteetti (lat. volūbi'litas) herkkäliikkeisyys, liikkuvaisuus; liukaskielisyys.
volymi (ransk. volume) kirjateoksen osa; kappaleen tilavuus, kuutiosisällys; lauluäänen täyteläisyys, koko.
von [fon], (saks.) sukunimissä: aateluutta osoittava prepositio.
vorkkia (engl. work) Amer. suom.: tehdä työtä.
voteerata (ransk. voter) äänestää. — v o t i i v i- (lat. vōtum lupaus) luvattu. v-t a u l u jllekin jumalalle pyhitetty, kirjoituksella varustettu taulu; kirkkoon asetettu muistotaulu. — v o t u m [vō-], (lat.) lausunto; äänestyksessä annettu ääni. v. d e c i s i v u m [deki- t. desi-] ratkaiseva ääni, puheenjohtajan ääni, joka ratkaisee äänten mennessä tasan.
vox [voks], (lat.) ääni. v. p o p u l i v. D e i [-lī- -ī] kansan ääni on Jumalan ääni.
voyons! [vuajong'], (ransk.: katso-

kaamme) noh! kas niin! kuulehan! älähän!
vue [vy], (ransk.) näköala; käsityskanta.
Vulcanus [-kā'-] roomal. tarustossa: tulen jumala.
vulgääri (ransk. **vulgaire**) arkipäiväinen, alhainen, hienostumaton, epähieno.
vulkaani (lat. Vulcā'nus tulen jumala) tulivuori. — v-n i n e n tuliperäinen.
välskäri (ruots. fältskär) haavuri.
vänrikki (ruots. **fänrik**) alkujaan lipunkantaja; nuorin komppanian upseeri.
vääpeli (ruots. fältväbel) ylin aliupseeri.

X.

x matematiikassa: tuntematon suure.
Xanthippa y.m. k. **Ksantippa** y.m.
X-säteet = Röntgensäteet.

Y.

y käytetään matematiikassa tuntemattoman suureen merkkinä.
yankee [jänki], (engl.) Pohjois-Amerikan yhdysvaltalainen. — y. d o o d l e [dūdl] pohjoisamerikkalainen vanha kansallislaulu.
yardi [jā-], (engl. **yard**) englantil. pituusmitta (0,9 metriä).
yerba Ilex paraguayensis-puusta saatu teenkaltainen juoma, paraguaytee.
yoghurt [jog-] k. **joghurt.**

Z.

z matematiikassa: tuntemattoman suureen merkki.
zend zoroasterilaisten pyhän kirjan Zendavestan kielen vanh. nimitys.
zenit (arab.) ylikohta, taivaanlaen korkein kohta.
zephyros (kreik.) k. **sefyri.**
zeppeliini (henkilönnimestä **Zeppelin**) ilmalaiva.
zéro [-ō'], (ransk.) nolla (myös kuv.).
Zeus kreikkal. tarustossa: ylin jumala.
zodiaakki (kreik. **zodiako's**) eläinrata.
zoologi (kreik. **zōon** eläin + **logos** sana, oppi) eläintieteilijä. — z-g i a eläintiede.
zooni (kreik. zōnē) vyöhyke.
zootomia (kreik. **zōon** eläin + **temnein** leikata) eläinruumiitten leikkelyyn perustuva eläintieteen tutkiminen, eläinanatomia.
zuaavit (ransk. **zouave**) Ranskan sotaväkeen kuuluva, alkujaan algerialainen jalkaväen osasto.

Ä.

Ägir [ē-], muinaisskandinaavil. tarustossa eräs merituršas, merenjumala.
äksiisi (ransk. **exercice**) harjoittelu, aseharjoitus.